Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

1, - 345
DA Box

LN 803 ex. 1 M
LN 806 ex. 1 M

BIBLIOTHECA REGIA ... NIENS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

COMM

IOH

APO

EPIS

SC

Nicolao

I. I

Deus charita

charitate in Deo

VVITE

M. D

LN 803
ex. 1
M

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

COMMENTARII IN S. IOHANNIS APOSTOLI EPISTOLAS, SCRIPTI

A

Nicolao Hemmingio.

4994

I. IOHAN. 4.

Deus charitas eſt, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.

VVITEBERGÆ

M. D. LXIX.

LN 803
ex. 1
M

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

NOBILITATE, VIRTVTE, SAPIENTIA, ET PIETATE præſtāti D. Iohanni Skowgaardt, Domino de Skowgaardt, Primario Secretario Regis Daniæ, prudentiſsimo, ac conſeruatori Academiæ Hafnienſis fideliſsimo, amico & patrono perpetua obſeruantia uenerando,

Gratiam & pacem à Deo Patre per Ieſum Chriſtum precatur

Nicolaus Hemmingius.

INTER SEPTEM illos celebres græciæ ſapientes vnus fuit, qui ſuis ſectatoribus hoc commendauit ſymbolum, ἕπου θεῷ, Sequere Deum: Hoc dictum ideo ſapiens ille ſemper in conſpectu eſſe voluit, vt perpetuum quoddam incitamentum eſſet ad Deum agnoſcendum, amandum, colendum. Hic etenim veræ ſapientiæ & veriſsimus & vltimus finis exiſtit. Nam cum abſolutæ ſapientiæ, iuxta

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

veram philoſophiam duo ſunt gradus, Primus, vt homo ſeipſum noſcat. Poſtremus, vt homo Deum noſcat, quibus vt ſcopus vera felicitas propoſita eſt, haud immeritò ſapiens ille finem vltimum ſapientiæ hoc breui dicto ſuis commendatum reliquit. Siquidem vbi actionum finis certus proponitur, ea quæ ad finem ſpectare videbuntur, aptius, & rectius quæri, collocari, aptari, & ordinari poſſunt.

Hactenus quidē rectè ſapiens ille, verum vbi ventum eſt ad actionem & imitationis modum, toto cœlo à ſcopo, quem ipſe præfixit, aberrauit. Nam nec quis Deus ſit per ſapientiam ſuam ſcire potuit: Nec viam rectam tenuit: Nec ducē habuit in altiſſimis iſtis tenebris, in quas immerſus erat. Quare nunc in dextram, nunc in ſiniſtram miſerè à Deo aberrauit, quem rectè ſequendum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

eſſe docuit. Sapientia ſiquidem huius ſæculi minor eſt & inualidior, quàm vt nos ad ipſum bonitatis & fœlicitatis fontem, & autorem Deum, cuius fruitio vera & perfecta hominis beatitudo eſt, adducat. Id quod non ſolum experientia omnium ſapientum mundi, verumetiam Pauli teſtimonio comprobatur, qui ait ex ore Dei: Perdam ſapientiam ſapientum, et prudentiam prudentum reprobabo. Etſi igitur piam legem ſuis ſectatoribus præſcripſit ille, tamen neminem ſua lege beatum fecit, quod vtiq; feciſſet, ſi veræ ſapientiæ gnarus, viam rectam monſtraſſet. Hanc autem veram ſapientiam ſola Eccleſia Dei & habet & nouit. De qua idem Apoſtolus in hunc modum, poſtquam in ſapientia Dei non cognouit mundus per ſapientiam Deum, placuit Deo per ſtultam prædicationem ſeruare creden-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tes. Hoc eſt poſtquam homines in hac mundi fabrica, in qua ſingularis illa Dei ſapientia inſculpta eſt, atq; omnium oculis expoſita, non cognouerunt Deum. Deus ſua gratuita & infinita bonitate ſapientiam incognitam mundo propoſuit, nempe Euangelium de filio ſuo Ieſu Chriſto, per quem ſaluare credentes ſtatuit, vt ita conditionis ſuæ finem per gratiam conſequantur quem per corruptam naturam non potuerunt aſſequi. Nam cum homo ex fine eſt cenſendus vanus eſt & miſerrimus ſi non aſſequatur finem. Perfectiſsimus vero ac proinde fœliciſsimus ſi conſequatur. Cum itaq; finis hominis ſit vt ſequatur Deum ab Deo fide & amore iungatur, maximæ ſunt laudes eius ſapientiæ, qua rectà docemur ad hunc noſtræ conditionis finem. Hanc ſapientiam, id eſt, Euangelium Chriſti teſta-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tur Paulus à principibus ſæculi huius abſconditam. Quare qui Euangelium repudiant in denſiſsimis tenebris extra viam beatitudinis aberrant. Contrà verò qui Euangelium recipiunt, habent ſapientiam per quam & ipſi ſe norunt, et Deum cognoſcunt, & rectam viam, qua Deum ſequi poſſunt, tenent. Habent & ducem qui ſe eductos ex denſiſsimis ignorantiæ tenebris rectà ad Deum ducit, vt nec ad dextram, nec ad ſiniſtram in inuia deflectant. Euangelium proinde eſt ſapientia illa per q̃ Deus, quem ſequi oportet, cognoſcitur. Via eſt Chriſtus Ieſus Dominus noſter. Hic etiam dux eſt qui nos rectà dirigit, oculos mentis noſtræ illuminans ſuo verbo & ſpiritu, vt à recta via non deflectamus, vel per errores pernitioſos, vel per mores prauos, quibus à Deo diſceditur. Ita enim ipſe vt ſummã ſuo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

rum beneficiorum breui ſententia concludat, ait. Ego ſum via, veritas, & vita: Hæc breuis ſententia, illuſtrata alijs ſcripturæ dictis, ſummam ſapientiam Chriſtianorum continet. Principium enim, medium, & finem beatitudinis noſtræ Chriſto tribuit. Dicitur enim Chriſtus primum via, deinde veritas, poſtremò vita.

Via eſt doctrina, merito, exẽplo. Via doctrinæ beneficio eſt, vt in Iohanne ſcribitur: Deum nemo vidit vnquã, niſi filius vnigenitus, qui eſt in ſinu patris, ille nobis enarrauit. Et Paulus: Factus eſt nobis ſapientia à Deo. Hic enim Dei filius ſemper adfuit Eccleſiæ, & ſpiritu ſuo Prophetas, vt Petrus teſtatur, de ſeipſo inſtruxit. Via merito eſt, quia ipſe obedientia crucis à peccatis nos expiat, & obedientiam legis nobis imputat, vt iuſti cenſeamur

coram

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

coram Deo, ac ſi nos ipſi legem impleuiſſemus. Ideo Paulus ait: *Chriſtus eſt impletio legis in iuſticiam omni credenti*, hoc eſt, Omnis qui credit, habet quod lex requirit, nempe legis iuſticiam à Chriſto quidē præſtitam, ſed ſibi imputatā. Sic quoq; Auguſtinus perpulchrè: Delicta noſtra ſua delicta fecit, vt iuſticiam ſuam noſtram iuſticiam faceret. Via exemplo eſt, vnde ait Iohan. 12. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, & vos faciatis. Et alibi: Diligite vos inuicem, ſicuti ego dilexi vos. Item: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis vos inuicem. Doctrina proinde mentem illuminat, & Patrem monſtrat, merito iuſtificat, exemplo normā vitæ præſcribit, vt iuſtiſſimè vnica via ſalutis dici mereatur.

Veritas eſt completione prophetiarum, conſtantia promiſſorum, ducatu.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Primum.n.in ipſo completa ſunt omnia Prophetarum vaticinia, & figuræ veteris populi. Vnde Iohannes: Lex per Moſen data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum, id eſt, quæ Moſes figuris adumbrauit, Chriſtus veritate compleuit. Deinde conſtanter ſuas promiſſiones ſeruat, promiſit ſe adfuturū Eccleſiæ, et ſuam præſentiam teſtatur mirabili Eccleſiæ conſeruatione in tot furoribus Diabolorum et hominum. Promiſit fore vt portæ inferorum non ſint præualituræ aduerſus Eccleſiam, hanc promiſſionem conſtanter ſeruat. Præterea dux eſt à tenebris ad lucem Dei, Qui, inquit, me ſequitur, non ambulat in tenebris. Sequitur autem Chriſtum, qui in ſinceritate doctrinæ, conſtantia fidei, & obedientiæ ſtudio ſe illi coniungit.

Vita eſt regenerando, ſanctificando,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

do, glorificando. Regenerando quidem, quia per Spiritum ſuum nos regenerat in nouos homines. Nam cum credimus, naſcimur filij Dei arcano quodam afflatu, & operatione ſpiritus Chriſti, iuxta illud: Dedit hunc honorem credentibus in nomen eius, quòd naſcantur filij Dei. Deinde ſanctificando, Nam regeniti indies magis magiſq́ virtute mortis & reſurrectionis Chriſti mortificamur carne, & viuificamur ſpiritu. Sic enim docet Apoſtolus Rom. 6. cùm ait. An ignoratis, quòd quicunq́ baptizati ſumus in Chriſtum Ieſum in mortem eius baptizati ſumus. Conſepulti igitur cum eo ſumus per baptiſma in mortem, vt quemadmodum excitatus eſt Chriſtus ex mortuis in gloriam patris, ſic & nos in nouitate vitæ ambulemus. Quòd igitur mortificatur in nobis caro, virtute ſit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

mortis Chriſti, quòd viuificatur ſpiritus, efficatia efficitur reſurrectionis eiuſdem. Poſtremò dicitur vita glorificando. Nam ſua potentia nos excitabit, et excitatos donabit immortalitatis gloria, atq; ideo dicit, Ego ſum reſurrectio et vita. Nam eius officiũ vtrumq; eſt, videlicet excitatio mortuorum & donatio æternæ vitæ, in qua conformes ipſi erimus in omni æternitate. Hæc conformitas hominis cum Chriſto, quæ eſt coniunctio ſeu vnio ipſius cum Deo, eſt perfecta hominis beatitudo, atq; adeò finis hominis. Nam ſi finis hominis eſt, quod perfectũ hominem & beatum reddit, & ea de cauſa nominatur finis, quia ad vltimum & perfectiſsimum pertinet, profecto ſtatus hominis perfectiſsimus in æterna vita erit, illa cum Chriſto conformitas, in qua homo acquieſcet in omni æternitate beatus. Huc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſpectat Philoſophi dictũ, ἕπου θεῷ. Huc vniuerſa ſcriptura pertinet, hãc ob cauſam filius Dei in mundum venit, huius boni vt particeps fieret homo, Deus paſſus eſt, vt ſua morte ſatisfaceret pro peccato noſtro, reſurrexit vt nobis ſuam iuſticiam impartiret & obſignaret. Porro cum ad ſcopum nemo perueniat niſi per iter intermediũ, ſacra ſcriptura monſtrat nobis iter, & contendendi ad ſcopũ præfixum, modum, nempe fidem in Chriſtum vnicum autorem, & ducem æternæ vitæ, quæ nobis propoſita eſt. Quæ autem ſit vis huius fidei, luculentè docet Iohannes in ſuis Epiſtolis, & ſumma huc redit, vt fide iungimur Chriſto, & cum Patre & Filio & Spiritu ſancto habemus ſocietatem, ita ex eadem Deum, vt ſummum bonum diligemus, & nos inuicem amabimus ſincero & pio amore. Deinde quia Diabo-

lus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

bolus conatur nos à via abducere, vel per impiam doctrinam, vel per mores prauos, commendat Iohannes nobis ſtudium tenendi recti itineris, ne vel in dextram, vel ſiniſtram deflectamus: In has Epiſtolas Iohannis Commentarios hos emitto, vt rudioribus lectoribus, hac mea opella proſim, eosq́ quaſi manu ducam in rerum intelligentiam, quæ in his Epiſtolis proponuntur maximæ & ſummè neceſſariæ. Nam hic Iohannes caſtiſsimo ſermone de fine bonorum, de quo fruſtra diſputarūt Philoſophi, agit. Et pulcherrimè oſtendit modē ſequendi Deum vero cultu & amore, vt ad perfectam illam vitam & beatam tandem perueniamus, ac ſocietatem perpetuam cum ſancta trinitate habeamus, verè diuinæ naturæ participes, vt Petrus ait.

Hos autem Commentarios tibi vir clariſsime ac patrone obſeruande inſcri-

bere

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

bere placuit. Primum vt ex hac teſti-
ficatione animi mei erga te intelligas,
quo in loco te habeam & quanti te faci-
am. Nam vt omnes quibus notus es, te
propter comitatem, humanitatem, gra-
uitatem ſingulari cãdore temperatam,
prudentiam, iuſticiam, ſolertiam in con-
ficiendis negotijs admirantur. Ita &
ego non ſolum has ſummas in te virtu-
tes ſuſpicio ac veneror: Verumetiam
cum meis collegis Profeſſoribus huius
regiæ Academiæ, agnoſco nos plurimũ
tibi debere, qui ſemper nobis adeſſe &
noſtra negotia promouere fideliter
apud regiam Maieſtatem conſueuiſti:
qua re declaras quo ſis affectu erga Ec-
cleſiam Dei, & ſtudia pietatis, neq; du-
bito quin Deus hanc tuam erga nos bo-
nitatem ſit compenſaturus liberaliſſi-
mò. Deinde vt alij inuitentur propter
tuam autoritatem ad lectionem harum

com-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

commentationum noſtrarum, quas niſi me multum fallit opinio, ſpero pÿs animum addituras ad piè pergendum in ſtadio pietatis, donec tandem apprehendant per Chriſtum vitam æternam, hoc eſt finem bonorū, ad quem ſola pietas, quæ in his Epiſtolis traditur, rectiſſima & vnica via eſt: Vale optimè, corpore, ſpiritu & animo integer. Ex Muſæo noſtro quarto idus Nouembris, Anno à Chriſti natiuitate

M.D.LXIX.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ARGVMENTVM IN PRIMAM EPISTOLAM IOHANNIS APOSTOLI.

CVM QVATVOR neceſſariò ſpectanda uidentur in cuiusuis ſacri ſcripti enarratione, eadem nobis hîc breuiter proponenda & exponēda ſunt. Sunt autem hæc quatuor: quis ſcriptionis author, quæ ſcribendi occaſio, quis ſtatus ſeu principalis quæſtio, & quis tractationis ordo ſeu methodus.

DE PRIMO.

Author huius Epiſtolæ eſt Iohannes filius Zebedæi, frater Iacobi Maioris, conſobrinus Domini, qui à piſcatore Apoſtolus & Euangeliſta factus eſt, quem Dominus ſingulari affectu præ cæteris Apoſtolis complexus eſt, qui & Domino ſæpius affuit quam alij. Hunc adhibuit Dominus, cum filiam Iairi mortuam reuocaret ad uitam, hunc adhibuit in monte cùm colloqueretur cum Moſe & Elia in transfiguratione. Hunc comi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tem habuit in horto Gethſemani in agone ſuo. Hunc aſtantem cruci alloquitur, eiq; matrem ſuam commendat. Huic apparuit aliquoties cum alijs poſt reſurrectionem, & in die Pentecoſtes eundem uiſibili Spiritus ſancti donatione inſtruxit. Hic Iohannes poſt aſcenſionem Domini 68. annos Euangelium docuit, et rexit Aſiaticas Eccleſias, excepto eo tempore, quo fuit in Pathmon inſulam relegatus, ubi uidit Apocalypſin. Geſta huius uiri narrantur in Hiſtoria Eccleſiaſtica, in Irenæo, Epiphanio, Hieronymo & alijs multis ſcriptoribus. Moritur tandem, teſte Euſebio, Epheſi, ubi à diſcipulis ſepelitur. Hinc apparet quæ ſit & quanta huius Epiſtolæ authoritas: Cùm enim Iohannes nullum habuit præceptorem præter Filium DEI, idq; integro triennio, & poſtea ipſius Spiritu regebatur, nihil potuit, niſi cœleſtia & diuina ſpirare.

DE SECVNDO.

Occaſio ſcribendi duplex fuit Iohanni. Vnam præbuerunt hæretici eius temporis, alteram charitatis mutuæ inter Chriſtianos languor. Cherintus, Menander & Ebion, partim Chriſti diuinitatem, partim humanitatem, partim officium oppugnauerunt, quos Iohannes dum uixit & uoce & ſcriptis repreßit. Studium ueræ pietatis & charitatis Chriſtianæ quotidiè langui-

diu

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

dius fieri cœpit,idq; uitio eorum,qui nomine potius,quam re Chriſtiani fuerunt. His cauſis motus Iohannes, hanc ſanctiſſimam Epiſtolam ſcribit: quæ ideo Catholica inſcribitur, quia non uni homini, non uni ciuitati, non certo populo, ſcripta eſt: ſed omnibus hominibus promiſcuè omnium temporum. Quare & nobis charior eſſe debet, ut quæ nobis quoq; deſtinata ſit.

DE TERTIO.

Circa hæc tria tota uerſatur Epiſtola, uidelicet, ut Chriſtiani retineant & conſeruent agnitionem & fidem Chriſti, ut fugiant Antichriſtos & falſos doctores, ut ſincera charitate ſe mutuo complectantur.

DE QVARTO.

Tractationis methodus eſt qualis patrum eſſe ſolet, cum ſuos chariſſimos liberos inſtituunt,quorum affectus paternus facit,ut eadem ſæpius inſtillent, & præcipua ueræ pietatis capita ueluti breuibus aphoriſmis claudant. Deducit tamen principales propoſitiones ex ſuis principijs & cauſis, quas propoſitiones ſubinde repetitas, alijs atq; alijs rationibus munit & confirmat, quemadmodum in exegeſi oſtendemus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

CAPVT PRIMVM.

Summma capitis primi.

CVm prædicatio de Chriſto, Deo & homine, cò pertineat, ut cum DEO, qui lux eſt, ſocietatem habeamus, decet profectò nos in lumine ambulare, quibus peccata expiantur ſanguine CHRISTI & remittuntur, modò ea confiteamur.

Ordo & partes capitis primi.

PRimum à fine prædicationis de CHRISTO, Deo & homine colligit propoſitionem, uidelicet, quòd oporteat conuerſos in lumine ambulare. Deinde quia ſunt quatuor genera hominum in externo Eccleſiæ cœtu, uidelicet, impœnitentes, uerè pij, hypocritæ, & infirmitate lapſi, ut impœnitentes fruſtra gloriari de ſocietate cum Deo, & uerè pios, ſanguine CHRISTI ablutos, ſocietatem inter ſe & cum Deo habere pronunciat: ita hypocritas falli, cum ſe peccatores non agnoſcunt, teſtatur. Atq; ita pe-

ritiſ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ritißimus animarum curator pro morborum uarietate medicinam applicat.

Exegeſis primi capitis cum obſeruatione doctrinarum.

Quod erat ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis noſtris, quod ſpectauimus & manus noſtræ contrectauerunt de verbo vitæ, (& vita manifeſtata eſt, & vidimus & teſtamur, & annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & manifeſtata eſt vobis) quod (inquam) vidimus & audiuimus, id annunciamus vobis.

Summa horum uerborum eſt hæc: Annunciamus uobis CHRISTVM, *ſeu prædicamus uobis* Euangelium *de* CHRISTO. *Verum hac longa periphraſi uſus eſt* Apoſtolus, *ut ſuum teſtimonium de naturis, diuina & humana in Chriſto, de unione naturarum in una hypoſtaſi, & de officio* Domini, *contra* Hæreticos *ſui ſeculi, extaret. In his, cum ſumma ſapientia Chriſtianorum ſita ſit, particulatim textum excutiamus.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Quod erat â principio.

Huius dicti interpretatio petatur ex prin-cipio Euangelij Iohannis, *ubi ſic ait* Euangeliſta: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, &c. hoc eſt, Verbum non cœpit exiſtere, cum Deus initium fecit creandi quicquid conditum eſt: ſed iam tum exiſtebat, ſeu potius ſubſiſtebat, ut ἦν ſit idem quod ὑφίστατο, id eſt, ſubſiſtebat. Hæc contra Cherintum & Ebionem faciunt, qui diuinam CHRISTI naturam oppugnarunt, quorum inſaniam his breuibus uerbis refutat Apoſtolus. Deinde, & quid, & quomodo erat Verbum, exponit, uidelicet quòd erat Deus uerus cum Patre. Erat (inquit) apud Deum (ergo diſtincta à Patre eſt perſona) Et Deus erat Verbum, id eſt, Verbum erat Deus: ergo unum cum Patre in ueritate diuinæ eſſentiæ. Obſeruanda eſt hîc, in uerbo Erat, temporis ratio. Non dixit Euangeliſta nec hic nec in Euangelio ſuo, Fuit, ſed Erat, quod indefinite, ut ait Ambroſius, tenditur. Significatur enim hoc uerbo æterna Filij à Patre natiuitas. Hinc ergo confirmetur fides noſtra de Chriſto domino, uidelicet quòd ſit ab omni æternitate ante creationem rerum, quod ſit uerus Deus, quod ſit diſtincta perſona à Patre, quod ſit eiuſdem diuinæ eſſentiæ cum Patre & Spiri-

tu

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tu ſancto: uide Ambroſium de fide ad Gratianum, Auguſtinum lib. 1. cap. 5.

Quod audiuimus.

Hoc ad uocem Patris, qui teſtimonium præbuit Filio ſuo in monte Tabor hiſce uerbis: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacitum eſt, IPSVM AVDITE, referendum eſt. Hæc concio, quam Apoſtoli audiuerunt, conſtat duabus partibus, uidelicet teſtimonio Dei patris de Filio, & mandato, quo obligatur mundus ad audiendum hunc Filium. Teſtimonium ipſum quatuor illa habet, quæ pios de Chriſto Domino tenere oportet, in quorum fide, noſtra ſalus conſiſtit.

PRIMVM enim teſtatur Pater de diuinitate Filij, cum Ieſum ſtantem cum Moſe & Elia, uocat filium non ſimpliciter, ſed dilectum. Nam hoc epitheto ſeparat illum à filijs adoptiuis, qui quidem dilecti ſunt, ſed in dilecto, ad Ephe: 1. cum hic Ieſus ſit dilectus in ſe, & propter ſe, quia eiuſdem eſt ſubſtantiæ cum Patre.

DEINDE humanitas Chriſti conſpicitur ab ipſis diſcipulis. Nam aſtat Moſi & Eliæ, & cum illis loquitur uerus & perfectus homo.

TERTIO unitas perſonæ pronomine, HIC, demonſtratur. Nam ſi duæ fuiſſent per-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſonæ, ut duæ ſunt naturæ, non dixiſſet hic in ſingulari numero, ſed hi.

QVARTO cum additur: In quo mihi complacitum eſt, ſeu in quo uel per quē ſum placatus, officiū Chriſti proponitur, quod eſt placare iram Dei & ſaluare. Hæc quatuor illuſtrari & declarari debent ex ueteri & nouo Teſtamento, nam huc tota fere ſcriptura pertinet. Mandatum uidelicet: ipſum audite, obligat omnes homines, uel ad obedientiam, uel ad pœnam. Qui obediunt huic mandato, & fidem doctori Chriſto adhibent, ſaluantur: qui uero non obediunt, nouo reatui ſe aſtringunt, & maiora ſupplicia ſuſtinebunt, ut qui & hoc Dei mandatum & filium doctorem contempſerint.

Quod vidimus oculis noſtris.

Hoc ad miracula refero, quibus manifeſtauit gloriam ſuam, huc illud: Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti à Patre. Chriſtus enim cum miraculoſè ſanat leproſos, excitat mortuos &c. ſe conſpiciendum præbet. PRIMVM enim diuinam ſuam potentiam confirmat. Nam cum facit quod nulla creatura imitari poßit, oſtendit ſe creatorem eſſe, atq; adeo omnipotentem. SECVNDO, ſuam promptißimam uoluntatem ad iuuandum omnes, qui ad ſe confugiunt declarat, nam apud ipſum non eſt

perſo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

perſonarum acceptio. TERTIO, officium ſuum eſſe ſanare homines & ſaluare ſignificat, quod ſymbolo ſanationis corporum adumbratur. QVARTO, obſignat ſuis miraculis certitudinem uerbi ſui, ut illi credentes ſaluemur.

Quod ſpectauimus, & manus noſtræ contrectauerunt.

Hæc ad manifeſtationem CHRISTI poſt ipſius glorioſam reſurrectionem pertinent: nam poſt reſurrectionem ſe uiuum diſcipulis exhibuit, quem & manibus contrectauerunt in euidentius reſurrectionis argumentum. Hic ergo & humanitas Chriſti uera, & unio hypoſtatica duarum naturarum in una perſona, ſignificatur. Quæ omnia eò pertinent, ut Apoſtolus ſua autoritate & teſtimonio Menandrum & Ebionem hæreticos compeſcat, qui tum temporis peruerſa doctrina Eccleſiam Dei perturbauerunt, negantes nunc diuinitatem Chriſti, nunc ueritatem naturæ humanæ, nunc unionem perſonalem.

De verbo vitæ.

Hoc proprium Euangelij obiectum eſt, in quo primum perpendendū eſt, quod extra Chriſtum nulla ſit uita, ſed mors tantum & damnatio. Deinde, quod in ſolo Chriſto uita & ſalus quærenda ſit, & ab eo ſolo petenda. Huc appel-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

lationes uariæ Filij Dei pertinent, quæ nobis exponunt, quo modo uita ſit in hoc λόγῳ. Inter multas hæ ſunt præcipuæ: Deus, λόγος, filius unigenitus, qui eſt in ſinu Patris, uia, ueritas, uita, lumen, ſapientia, uirtus, Dei potentia, ſplendor, character, ſignaculum, Dominus, Rex, Paſtor, Epiſcopus, Sacerdos, omnium imperator, Sceptrum rectitudinis, ſceptrum regni, qui eſt, qui erat, & qui uenturus eſt. Harum appellationum rationem uide in oratione ſecunda Nazianzeni de Filio.

Cæterum cũ hæc appellatio λόγος ſæpius tribuatur Filio Dei in ſcriptura, eius appellationis rationem libet hic paucis exponere, neq; eſt una tantum huius appellationis ratio, ſed ex uerbo Dei & ſanctorum Patrum ſcriptis, quintuplex colligi poteſt.

PRIMA ratio appellationis ſumi poteſt ex primo capite Geneſis, ubi ſcribitur, quòd ad uerbum Dei, uel Deo dicente, factum ſit, quicquid Deus fieri uoluit. Hoc Apoſtolus noſter in ſuo Euangelio interpretari uidetur, cum affirmat omnia per ipſum, ſcilicet λόγον, facta eſſe. Quare non dubium eſt, quin Iohannes cum ait: In principio erat λόγος, reſpiciat ad creationem, ſignificans Filij Dei æternitatem, potentiam & uirtutem, ut qui fuerit ante res creatas, & per quem Deus omnia condiderit: unde & alius

alius à Patre, hoc eſt, diſtincta à Patre perſona, demonſtratur. Hæc ratio eò pertinet, ut perpetuò nos admoneat, quòd Filius Dei ſit ille λόγος, per quem Deus omnia condiderit.

SECVNDA appellationis ratio petitur ex Epiſtola ad Hebræos, ubi hic λόγος character uocatur ὑποστάσεως paternæ, hoc eſt, expreſſa imago perſonæ Patris. Vt enim animi character eſt ſermo: ita Filius Dei nobis animum Patris exponit, iuxta illud: Deum nemo uidit unquam, unigenitus Filius qui eſt in ſinu Patris, ipſe nobis enarrauit. Huc & illud Domini dictum ad Philippum pertinet: Qui uidet me Philippe, uidet & Patrem.

TERTIA appellationis ratio ex promiſſionis uerbo ſumitur, quia enim promiſſionis uerbum erat de hoc Filio (quod uerbum primum ab ipſo Deo primis noſtris parentibus propoſitum eſt, uidelicet: Semen mulieris conteret caput ſerpentis: & inde ſæpius alijs atq; alijs uerborum formis repetitum, & per Prophetas inculcatum eſt) dicitur filius Dei λόγος, unde Apoſtolus: In principio erat Verbum, ac ſi dicat, ille de quo locutus eſt Deus toties, de quo facta eſt promiſſio patribus, de quo Prophetæ uaticinati ſunt, erat in principio, antequam quicquam rerum conderetur.

QVARTA ratio eorum eſt, qui dicunt filium

filium Dei ideo λόγον dici, quia ipſe per ſuum Spiritum locutus eſt ſanctis patribus ante aſſumptam humanam naturā, unde ſæpius in Prophetis recurrit hæc ratio: Hæc dicit Dominus. Et Petrus affirmat, Chriſtum in Spiritu prædicaſſe hominibus tempore Noæ, quorum Spiritus, hoc eſt, animæ, nunc ſunt in carcere.

QVINTA ratio eſt eorum, qui dicunt Chriſtum λόγον dici duplici reſpectu, Primum reſpectu Patris, à quo ab æterno perfectus Deus naſcitur, ſine ullo natiuitatis initio & fine. Huc aſcribam memorabile dictum Nazianzeni: θεοῦ γέννησις σιωπῇ τιμάσθω. μέγα σοι τὸ μαθεῖν ὅτι γεγέννηται. hoc eſt, Dei generatio ſilentio honoretur, magnum eſt tibi didiciſſe quod genitus ſit. Et Iuſtinus: σαφὴς ἔλεγχος ἀπισίας τὸ πῶς περὶ θεοῦ λέγειν. Hoc eſt, manifeſtum argumentum infidelitatis eſt de DEO dicere, quomodo? Philippus ſecutus patrum quorundam opinionem, rationem huius appellationis ſic explicat. Vt in hominibus potentia cognoſcens format imagines: ſic λόγος eſt æterni Patris imago cogitatione genita ab æterno communicata ſubſtantia. Nazianzenus autem ſic: λόγος dicitur, quod eam rationem habet cum Patre, quam uerbum cum mente, non ſolum propter natiuitatem perpeſſionis expertem, uerumetiam propter coniunctionem & effigia-

figiationem. Deinde *dicitur* λόγος *reſpectu noſtri, quia profert* Euangelium *è ſinu* Patris, *& annunciat nobis.*

Et vita manifeſtata eſt.

Hoc eſt, *uita quæ eſt* λόγος *æternus, æterni* Patris, *hominibus patefacta eſt per aſſumtionem humanæ naturæ, hoc eſt, ut* Apoſtolus *noſter in ſuo* Euangelio *interpretatur,* λόγος *caro factus eſt, & habitauit in nobis plenus gratia & uirtute.* Dicitur *autem* Chriſtus *uita, cùm quia ipſe ſit fons uitæ, tùm quia* Spiritu *ſuo & uoce in homines uitam effundat, ita enim ipſe ait.* Quemadmodum Pater *habet uitam in ſeipſo: ita & filio dedit uitam habere in ſeipſo.* Neq; *enim* Chriſtus *ideo tantum dicitur uita, quod propria uirtute & intrinſeca ſolus uiuat, ſed quia uitæ plenitudinem in ſe continens, omnia uiuificat etſi non eodem modo.* Nam *aliter uiuificat creaturas cæteras, aliter homines ad uitam æternam, de qua uita loquitur cum ait:* Amen *amen dico uobis, qui ſermonem meum audit, & credit ei qui miſit me, habet uitam æternam.* Huc *& illud:* Verba *quæ ego loquor uobis* Spiritus *& uita ſunt.* Hic *ſuum uerbum* Vitam *uocat* Dominus *ab effectu, quaſi uiuificū, cum* Spiritualiter *percipitur.* Nazianzenus *in oratione ſecunda de filio, uita (inquit) dicitur, quia lumen & totius ra-*

tio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tionalis naturæ σύστασις & exiſtendi uirtus eſt. In ipſo enim uiuimus, mouemur & ſumus. Secundum duplicem afflatus uirtutem & ſpirationem illinc afflati omnes ſumus Spiritu ſancto, quotquot eius capaces ſumus.

Et vidimus & teſtamur & annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem & manifeſtata eſt vobis.

Hoc eſt, nos Apoſtoli & teſtes Chriſti annunciamus uobis Chriſtum, qui eſt uita æterna, uerus Deus, qui erat apud Patrem à principio. Hic Apoſtolus apertè diſtinguit inter Perſonam Patris & filij.

Quod inquam vidimus & audiuimus id annunciamus vobis.

Hæc Epanalepſis ad confirmationem pertinet, nam toties hoc inculcat, ut eius teſtimonio confirmati hæreticorum deliria magno animo contemnamus. Atq; hactenus de doctrina, iam exemplum Apoſtoli omnibus pijs uerbis miniſtris proponatur, uidelicet, ut nihil adferant, nihil doceant, niſi quod ipſis ex uerbo Domini compertum eſt, non fingant noua dogmata, ſed uerbo tradito à Prophetis, Chriſto & Apoſtolis ſint contenti. In obſcuris dictis mutuentur lucem

ex clarioribus locis,& dum unum locum tractare inſtituunt, inſpiciant totam doctrinam cœleſtem,& interpretatio ſit analoga fidei.

Vt & vos habeatis ſocietatem nobiſcum.

Finis prædicati Euangelij indicatur, qui eſt ſocietas ſanctorum,hoc eſt Euangelium de Chriſto ideo prædicatur, ut cœtus aliquis hominum colligatur uoce Euangelij, qui ſanctificatus & ſegregatus à prophanis mundi cœtibus, Deo uerum cultum præſtet. Hic nobis commendatur ſocietas illa ſancta, qua inter nos ueluti unum corpus efficimur. Huius ſanctæ ſocietatis & unionis argumenta grauiſsima enumerat Paulus ad Eph:4.cum ait:obſecro igitur uos ego uinctus in Domino, ut digne ambuletis uocatione qua uocati eſtis cum omni humilitate & manſuetudine & patientia ſuſtinentes uos inuicem per dilectionem,ſtudentes ſeruare unitatem Spiritus in uinculo pacis, unum corpus & unum ſpiritus, quemadmodum uocati eſtis in una ſpe uocationis ueſtræ. Vnus Dominus, una fides, unum baptiſma & unus Deus & pater omnium, qui ſuper omnia & per omnia & in omnibus uobis. Hinc apparet quo ſpiritu ducantur, qui uel leuibus de cauſis mouent certamina in Eccleſia, uel ſuis flagitijs ſocietatem Eccleſiæ perturbant, uel Epicu-

riſmo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

riſmo aut hypocriſi abrepti non afficiuntur calamitatibus Eccleſiæ, nec pro eius ædificatione & conſeruatione ſoliciti ſunt.

Et ſocietas noſtra ſit cum Patre, & cum Filio eius Ieſu Chriſto.

Quam præclara illa ſit ſanctorum ſocietas oſtendit, inde enim initium habet, quod primum coniungamur Patri adoptionis gratia, & filio eius IESV CHRISTO fidei uinculo. Si ergo gratia adoptionis coniungimur cum Patre, certe inter nos fratres ſumus, quare fraterna affectione coniunctos nos eſſe oportet. Si fide coniungimur cum Chriſto, unum profecto corpus efficimur, quare par eſt, ut alter alterius commodis & incommodis afficiatur. Hæc enim συμπάθεια eſt membrorum inter ſe eiuſdem corporis. Porro qui hanc ſocietatem habet cum Patre & Filio, regitur & ſanctificatur à Spiritu ad uitam æternam, quare & cum illo coniungitur. Quem non mouet hæc admiranda ſocietas ad iuſtè, piè, & modeſtè uiuendum? Habemus ergo hîc definitionem ueræ Eccleſiæ, quæ eſt ſocietas ſanctorum, cum in Patre & in Filio uirtute Spiritus ſancti, tum inter ipſos ſanctos per eundem ſpiritum, & mutua charitatis officia. Hinc uidetur definitio Eccleſiæ, quæ in ſymbolo traditur, ſumta eſſe: Credo Eccleſiam ſanctam,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ctam, τῶν ἁγίων κοινωνίαν, hoc eſt, ſanctorum ſocietatem. Quod autem in externa hac ſocietate Eccleſiæ ſint & uiua & mortua membra, declarant quæ mox ſequuntur in Iohanne de impoenitentibus hypocritis, infirmis & ueræ pijs. Impœnitentes & hypocritæ mortua ſunt membra Eccleſiæ, & in eius externo cœtu tanquam uiua membra deliteſcunt. Hæc ſciri oportet propter Anabaptiſtas, qui negant ueram Eccleſiam eſſe, ubi ulli ſcelerati in externo Eccleſiæ cœtu feruntur. Verum ut ſagena Euangelica capit bonos & malos piſces, & ager dominicus habet & triticum & zizania, Sic in externa Eccleſiæ ſocietate erunt ſancti & non ſancti, uel uiua membra et mortua, at ſymbolum definitionem non ab accidente, ſed à ueræ Eccleſiæ nota deſumpſit.

Et hæc ſcribimus vobis, vt gaudium veſtrum ſit perfectum.

Veſtra cum Deo Patre, cum eius Filio & Spiritu ſancto atq; inter uos ipſos ſocietas, eò pertinet, ut ueſtrum gaudium ſit perfectum & plenum. Vt enim ſocietas hominis cum Diabolo, & eius membris res triſtiſsima eſt, quam ſocietatem habent profecto omnes, qui delectantur peccato, & uiuunt ſine pœnitentia: Ita ſocietas hominis cum Deo, quæ fit per adoptionis gratiam & fidem, à qua ipſius germani fructus ſeparari

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

non poſſunt, retinetur enim tantiſper donec ma- net fides & bona conſcientia, res omnium ſua- uiſsima & optima, quare et perfectum gaudium ſemper habet adiunctum. Dicitur autem hoc ſanctorum, hoc eſt ueræ Chriſtianorum gaudium perfectum triplici reſpectu. PRIMVM, re- ſpectu obiecti, à quo percipitur. Omnis enim af- fectus ab aliquo obiecto tanquam ex cauſa pro- ducitur. Cum igitur obiecto reſpondet affectus, tale profecto erit gaudium Chriſtianorum, quale eſt ipſius obiectum. Quare cum obiectum gau- dij Chriſtianorum ſit perfectum, uidelicet Deus ipſe Pater, & Filius & Spiritus ſanctus, & cum hiſce tribus perſonis ſuauiſsima ſocietas, non im- merito ipſorum gaudium, dicitur ab Apoſtolo noſtro perfectum. Verum hoc gaudium conſi- deratur dupliciter, uidelicet in ſtatu gratiæ & in ſtatu gloriæ, utrobiq; quidem perfectum eſt. Nam in ſtatu gratiæ eſt perfectum ſubſtantia, ut ita dicam. At in ſtatu gloriæ erit perfectum omnibus gradibus abſolutum. Iam autem cum affectus ſint primum diuinitus conditi in homi- nibus, & deinde in renatis creati per Spiritum ſanctum, ut ſint ſtimuli ad uirtutem, par eſt ut gaudium hoc Chriſtianorum, accenſum in cordi- bus per Spiritum ſanctum, ſit incitamentum ad omnis generis uirtutes, & mutua pietatis officia

Chri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Chriſtianorum inter ſe. Quare non immerito Apoſtolus noſter proponit hoc gaudium in initio, tanquam fundamentum ſequentis exhortationis ad pietatem & mutuam dilectionem. SECVNDO dicitur hoc gaudium ſanctorũ perfectum, reſpectu gaudij mundani: quod eſt et fucatum et momentaneum, ut quod ſit de terra non de cœlo, ut gaudium ſanctorum. Vt enim gaudium mundi ſæpe eſt initium maximarum calamitatum, cum in hac uita, tum in futura: ita ſanctorum gaudium initium eſt pleniſsimæ fœlicitatis, cum in hac uita tùm in futura. Vnde Auguſtinus illud uanitatis, hoc uero ueritatis nominat. Caueamus igitur, ne amore præſentis gaudij mũdi amittamus perfectum illud æternum gaudium, quod commune piorum eſt. TERTIO dicitur gaudium ſanctorum perfectum, reſpectu uſus in omnibus doloribus & ærumnis huius uitæ. Eſt enim uniuerſalis quædam conſolatio opponenda omnibus doloribus, pauoribus et ærumnis, quibus Eccleſia Chriſti in hac uita obiecta eſt. Hinc Dauid Pſal. 94. Secundum multitudinem dolorum in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Quotieſcunq; igitur affligimur quouis modo, opponamus hoc gaudium perfectum tanquam murum, ac ex fide & bona conſcientia imploremus ipſum qui dixit: Petite & accipietis, ut gaudium ueſtrum ſit ple-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

num. Et qui dixit: Tecum ſum in tribulatione. Atq; cum Moſe dicamus: Reple nos mane miſericordia tua, & exultabimus & delectabimur omnibus diebus noſtris.

Et hæc eſt annunciatio quam audiuimus ab ipſo, & annunciamus vobis, quod Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt vllæ.

Abſoluta deſcriptione Chriſti, & expoſito fine prædicati Euangelij fundamentum proponit ſuæ exhortationis. Et ſumma ſententiæ hæc eſt: Finis prædicati Euangelij eſt, ut habeamus ſocietatem cum ſanctis. Sanctorum autem ſocietas eſt cum Deo, & Deus lux eſt. Proinde qui cum Deo ſocietatem habere uolunt, in luce ambulare debent & non in tenebris. Atq; hæc principalis propoſitio eſt huius Epiſtolæ. Deus hoc loco lux dicitur, cum quia ipſe lux eſt habitans lucem inacceßibilem: tum quia author & fons eſt lucis. Deinde cum de creaturis agitur, lux & tenebræ hoc modo opponuntur, ut per tenebras ignorantia & peccatum, & per lucem ſincera Dei noticia & ſanctitas, uitæ intelliguntur: Nazanzenus hoc ipſum teſtatur hiſce uerbis: Lux eſt tanquam ſplendor animarum, quarum ratio & uita purgata eſt: ſi enim tenebræ ignoranti-

rantia & peccatum, lux certe erit noticia & uita ſancta. Huc Chriſti uerba pertinent, Ioh.12. Ego lux in mundum ueni,ut omnis qui credit in me,in tenebris non maneat. Item: Ambulate dum lucem habetis,ut tenebræ uos non apprehendant. Item. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filij lucis ſitis.Et Matth. 5. Sic luceat lux ueſtra, coram hominibus,ut uideant ueſtra bona opera, & glorificent patrem ueſtrum,qui in cœlis eſt. Et Paulus ad Ephe: 5. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, tanquam filij lucis ambulate probantes quid ſit acceptum Domino. His conſentit Eſaias cum inquit: Domus Iacob uenite & ambulemus in lumine Domini. Monemur igitur ne innitamur noſtræ prudentiæ,ſed in lumine Domini ambulemus,modo cum ipſo ſocietatem habere uelimus.Verbum Domini ſit lucerna pedibus noſtris, & lumen ſemitis noſtris. Non iam humanis traditionibus circumferamur, ſed uerbo Domini dirigamur, illudq; ut perpetuam uitæ normam ſequamur. Nam qui hoc uerbum ſequitur,Chriſtum ſequitur,qui ait:Qui ſequitur me,non ambulat in tenebris. Petamus igitur ſemper,ut illuceſcat in nobis per Spiritus ſancti gratiam lux & ueritas, & uileſcant apud nos tenebræ Diaboli, quæ ſunt ignorantia Dei & peccata.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Si dixerimus quod ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & non facimus ueritatem.

Ratio propoſitionis & prolepſis ſimul, ut enim a repugnantibus, probat in lumine ambulandum eſſe ijs, qui ſocietatem cum Deo *cupiunt habere, fieri enim non poteſt, ut ſimul quis & in luce ambulet, & in tenebris: ita anticipat illorum obiectionem, qui uiuunt ſine pœnitentia, & nihilominus gloriantur de ſocietate cum* Deo, *iactant* Euangelium, *in ore habent beneficia* Christi, *ſe* Chriſti *membra clamitant, ſed uani ſunt.* Quantumuis *enim quis gloriatur de* Chriſto, *cum eo tamen ſocietatem nullam habet, donec ſuis indulget cupiditatibus, & ſecundum carnem ambulat, iuxta illud* Pauli: Si *ſecundum carnem uixeritis, moriemini, at ſi* Spiritu *actiones corporis mortificaueritis, uiuetis,* Quicunq; *enim ſpiritu* Dei *aguntur, hi ſunt filij* Dei. Hic *proinde locus docet, confutat, & monet.* Docet, *cum ſocietate* Dei *non poſſe ſtare impuram uitam, quæ ſine pœnitentia tranſigitur:*Nam *cũ* Deus *ſit lux, tenebras, hoc eſt, impietatem ferre nequit.* Huc *illud* Syrac: *cap.15.* Omne *nefas odit* Dominus, *nec probatur ijs qui eum timent.* Plato *ad demonſtrandam hanc coniunctionem, communionemq; natu-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ræ atq; ingenij Dei & hominis, allegat illud celebre prouerbium ueterum: Simile ſimili amicum. Ex quo oſtendit impios improboſq; homines, propter diſsimilitudinem naturæ & ingenij, nihil facere quod Deo gratum eſſe poſsit: ſed eorum munera etiam magnificentiſsima ab eo ut abominanda repudiari. Hoc & Paulus docet cum ait: Contaminatis & infidelibus nihil mundum eſt, ſed contaminata eſt eorum & mens & cõſcientia, Deum profitentur ſe nouiſſe, ſed operibus negant, cum ſint abominabiles & contumaces, & ad bonum opus omne reprobi. Confutat Libertinos ueteres & nouos, qui de Chriſtiana libertate uanè gloriantur, ac ſi omnium legum repagula ſoluta eſſent, quorum furorem & hîc Iohannes confutat, & Chriſtus, cum ait: Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Monet de obedientiæ præſtandæ à regeneratis neceſsitate: nam qui malè agit in tenebras priores relabitur, gratia excidit, & à ſocietate ſanctorum excluditur.

Quod ſi in luce ambulamus, ſicut ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus cum illo mutuam.

Antitheſis ſiue argumentum à contrarijs. Vt enim nulla eſt luci cum tenebris coniunctio: ita luci cum luce optimè conuenit. Quicunq; igi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tur tenebras ignorantiæ, & peccati amant, ijsq; inuoluuntur extra lucem ſunt. Nam Deus lux eſt. Et contra quorum mentes luce cœleſtis uerbi irradiantur, & corda fide purificantur, atq; actiones cum utrisq; conſentiunt, extra omne dubium in luce ſunt, atq; adeo cum Deo, qui lux eſt, ſocietatem habent.

Similis exhortatio Pauli eſt, 2 Corinth: 6. ubi ita ait: Ne impari iugo copulemini cum infidelibus, quod enim conſortium iuſticiæ cum iniuſticia, & quæ communio luci cum tenebris? quæ concordia Chriſto cum Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? & quæ conſentio templi Dei cum ſimulachris? nam uos templum Dei eſtis uiuentis. Senſus propoſitionis Paulinæ hic eſt. Quandoquidem pij & impij diuerſæ ſint conditionis, non debent in eodem opere mutuam præſtare operam. Cum igitur pij ſunt iuſticiæ participes, ſunt conſortes lucis cœleſtis, ſunt Chriſti membra, ſunt hæredes bonorum cœleſtium, ſunt templum Dei uiuentis, non debent profecto impiorum opera ſectari, qui iniuſticiæ ſtudent, qui in tenebris ambulant, qui Belial, hoc eſt, Diabolo adhærent, quibus regnum tenebrarum ob ſua ſcelera debetur, qui ſimulachra colunt, & omnis generis Idololatriæ & ſuperſtitionis ſunt amantes. Hæc cum ex diametro pugnant cum luce Dei, & cum ſocietate ſanctorum inter ſe, fugienda ſunt omni=

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

omnibus ijs, qui de Chriſto haud mendaciter glo=
riari uolunt. Porro quia iam aliquoties dictum
eſt Chriſtianos habere inter ſe ſocietatem, quæ
ſane ſocietas fundata eſt in ſocietate noſtri cum
Deo. Tenendum eſt, quod hæc ſocietas ſeu
communio tria complectatur: uidelicet arctiſſi=
mam coniunctionem, benigniſſimam communica=
tionem, & ampliſſimam rerum communium poſ=
ſeſſionem.

Arctiſſima hæc coniunctio duplex eſt, Pri=
or, cum Patre & Filio, Poſterior, quæ à priori
pendet, ſanctorum inter ſe. De priori ſupra
dictum eſt, uidelicet quod coniungamur cum
Patre per adoptionis gratiam, cum Filio per fi=
dem, quam operatur in nobis Spiritus ſanctifica=
tor. Poſterior, quæ eſt ſanctorum inter ſe con=
iunctio, explicatur pulcerrimè ab Apoſtolo Pau=
lo ad Epheſ: 4. ubi definitur Eccleſia eſſe concio
eorum hominum, qui in Chriſto Domino renati,
& de carne & oſſibus eius facti, Domino ipſi
capiti ſuo ſic adhærent, & inuicem ita ſunt con=
iuncti, coaptati & coagmentati, pro cuiuſq; fidei
menſura, pro donorum Spiritus ſancti uarietate,
pro uocationum coaptione & ueluti connexio=
ne, ut unum corpus conſtituant, ut eodem omnes
ſpiritu uiuant & agantur, ut ſinguli ſuũ propri=
um munus habeant et donũ, quo commoda & in=
crementa uniuerſi corporis pro ſe quiſq; efficiat

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

& promoueat. Breuiter, hæc coniunctio ſanctorum inter ſe, conſtat Spiritu Chriſti, conſenſu doctrinæ, profeßione, ſimilitudine cultus & mutua dilectione.

Secundum quod dixi ſpectandum eſſe in ſanctorum ſocietate ſeu communione, eſt benignißima communicatio, quæ pendet ab arctißima coniunctione & eam conſequitur. Nam ut Deus liberalißime effundit ſuum ſpiritum in ſanctos, & multa ſpiritualia & corporalia dona illis confert: ita ueri Chriſtiani mutua ſibi inuicem ex dilectione officia præſtant. Nullum in hoc corpore membrum eſſe poteſt otioſum, ut non aliquid commodi corpori adferat, cum animata ſint omnia & uiuant ſpiritu Chriſti, & in hoc ipſum uaria ſecundum datam gratiam, dona ſpiritus habeant. Viget ergo inter hæc membra Chriſti admiranda charitas & in omnibus συμπάθεια, conſenſio & eadem affectio, unde fit ut alij aliorum onera leuent, ut mutuis erratis condonent, ut conſilio & opera ſe inuicem iuuent.

Tertium quod eſt ſpectandum in ſanctorum ſocietate, eſt amplißima rerum communium poſſeßio, quæ ſane poſſeßio duplex eſt, una durat in hac uita, altera in omnem manſura eſt æternitatem. Poſſeßio rerum communium ſanctorum in hac uita, in primis quidem earum rerum eſt, quæ ad nouam uitam in Chriſto peragendam per ſe

per-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

pertinent. Deindectiam earum rerum, quæ huic nouæ uitæ in hoc ſeculo ſubſeruiunt. Sic adeo fit, ut ubicunq; datur oportunitas pariter congregentur, & certis temporibus conuentus habeant, in quibus uaria dona ſpiritus, ad communem omnium ſalutem, & inſtaurationem nouæ uitæ inter ſe communicent, cum per doctrinam, exhortationem, admonitionem, correctionem, tum etiam per preces & laudes Dei, & ſacramentorum adminiſtrationem & participationem. Poſſeßio bonorum communium Eccleſiæ in futura uita, quã ideò obtinere dicitur Eccleſia, quia eius arrabonem percepit: ita enim Paulus loquitur ad Ephe. 1. Obſignati eſtis Spiritu promißionis ſancto, qui eſt arrabo hæreditatis noſtræ. Eſt autem Arrabo pacti ſymbolum ſeu pignus datum in certitudinem rei promiſſæ. Ergo cum dicitur Spiritus ſanctus arrabo hæreditatis, ſignificatur quod ſit ueluti pignus quoddam datum in certitudinem promiſſæ hæreditatis. Etſi autem hæc poſſeßio reuera eſt incomprehenſibilis & inæſtimabilis, ita enim Paulus ait: Quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis deſcendit, quæ parauit Deus ijs qui ipſum diligunt: Tamen Spiritus ſanctus in Pſalmo 16. guſtum quendam præbet eorum bonorum, quæ ſanctis in futuro ſeculo propoſita ſunt. Notas (inquit) mihi feciſtis uias uitæ adimplens læticia uultum tuum, delectatio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

nes in dextera tua in perpetuum. Hîc tria coniungit Spiritus ſanctus, uidelicet æternam uitam, lætiſsimam fruitionem præſentiæ Dei, & delectationem in dextera maieſtatis Dei perpetuam. Quanta autem hæc ſint, ne quidem cogitare poſſumus. Atq; ita uidemus in hac ſancta ſocietate ſiue coniunctione, illa tria concurrere, quæ in omni ſocietate in genere ſpectantur, uidelicet, perſonarum coniunctionem, mutuam officiorum laborumq; operam, & commodorum iuſtam participationem. Hæc ideo de ſocietate ſanctorum adieci, ut & definitio Eccleſiæ, quæ in ſymbolo traditur, à rudioribus intelligatur, & nos excitemur ad amandam & fouendam hanc ſocietatem, cui tot bona & commoda ſunt propoſita in hac uita & in futura, præſertim cum extra hanc ſocietatem nihil eſt præter tenebras & damnationem. Hic obiter monendum duxi, quòd uocabulum κοινωνία accipitur pro parte ſignificationis, uidelicet pro termino relationis, ut in illo Pauli: Poculum benedictionis cui benedicimus, nonne κοινωνία ſanguinis Chriſti eſt, hoc eſt, participatio qua utentes fiunt eiuſdem ſanguinis Domini participes, atq; adeo inter ſeſe coniunguntur.

Et ſanguis Ieſu Chriſti Filij eius purgat nos ab omni peccato.

Quo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Quo hæc pertineant, facilè intelligunt, qui ſentiunt ſuas tenebras & mala quibus inuoluuntur. Nam cum omnes ſentiunt ſua peccata, etiam ſanctißimi, quæ per tenebras ſignificantur, opportunè oſtendit Apoſtolus, quo uinculo coaleſcat ſanctorum communio, uidelicet quod in Chriſto ſimus, qui nos ſuo ſanguine GRATIS purgatos etiam ſanctificauit. Ex quo fit, ut in Chriſtum credentes, ſint in conſpectu Dei emerſi è tenebris, hoc eſt, puri à peccatis, idq; partim imputatione, partim inchoatione nouæ & beatæ uitæ. Donec igitur credentes retinent fidem & bonam conſcientiam, tenebrarum quas non patitur illa ſancta ſocietas, expertes ſunt, etiamſi multa incidunt in uita errata, quæ ſancti mox corrigunt. Porrò, quia hoc dictum Apoſtoli continet ſummam illam ſapientiam, quæ apud ſolam Dei Eccleſiam depoſita eſt, de qua Paulus loquitur, cum ait: Non iudicaui me ſcire quidquam inter uos, niſi IESVM CHRISTVM & hunc crucifixum. Iudico operæ precium me facturum, ſi, priuſquam uerba Apoſtoli accedam, paucis explicauero ſummam doctrinæ Eccleſiæ, de obedientia filij Dei, qui factus eſt (ut ait Paulus) obediens uſq; ad mortem, mortem autem crucis. Paulus ad Roman: 5. pulcherrimam collationem inſtituit inter Adam & Chriſtum, inter inobedientiam Adæ & obedientiam Chriſti.

Quem-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Quemadmodum (inquit) per inobedientiam unius hominis, ſcilicet Adami, peccatoris conſtituti ſunt multi: Sic etiam per obedientiam unius, ſcilicet Chriſti, iuſti conſtituentur multi. Hoc eſt, quemadmodum unius Adami peccato, totus mundus eſt reus factus:ita unius Chriſti obedientia,multi conſtituentur iuſti,hoc eſt omnes qui in ipſum crediderint.

Hic cogitanda ſunt,iuſticia & miſericordia Dei,atq; adeo amor filij, qui noſtram cauſam in ſe recepit,ut iuſto Dei iudicio non damnaremur. Valde ſiquidem congruebat iuſticiæ Dei, ut ſicut unus in genere humano accerſiuit alijs calamitatem per ſuam inobedientiam: ita unus in genere humano per ſuam obedientiam ſatisfaceret iuſticiæ Dei, & lueret peccata aliorum. Verum quia infinitum bonum erat offenſum,et peccatum fuit infinitum malum,ex mera miſericordia Deus dedit Filium,& amor in filio fecit,ut ſe humiliaret, & aſſumeret naturam humanam in ſe,& fieret patri obediens, & ſua obedientia quæ eſt infiniti precij, placaret iram Patris. In hac igitur filij obedientia,conſpicitur iuſticia & miſericordia Dei,quæ ipſius ſapientiam & omnipotentiam etiam commendant. Deus condidit hominem ad ſuam imaginem,hoc eſt,ad fœlicitatem, hac imagine amiſſa per peccatum quid reliquum

quum fuit, niſi ut homo miſer æternum periret:
ſapientia igitur ſua inuenit Deus conſilium &
modum quo lapſum hominem erigeret, & ima-
ginem ſuam in ipſo repararet, & ſimul omnipo-
tentiam ſuam aduerſus Sathanæ regnum uindi-
caret, qui Sathanas captiuum tenebat hominem.
Si miſericordia motus ſua potentia erexiſſet ho-
minem ſine ſatisfactione, actum fuiſſet de ipſi-
us iuſticia, quæ non ſinet peccatum inultum.
Proinde ut fieret compenſatio, & iuſta ſatisfa-
ctio, filium dedit Deus, ut fieret peccatum pro
nobis, hoc eſt, & reus & luens peccati pœnas
noſtro nomine.

Stant igitur firmißimè & immotæ ſimul in
ſummis gradibus ſapientia, iuſticia, miſericordia
& omnipotentia Dei, adeo ut nihil ſit de ulla
earum imminutum. Atq; ita ueluti τετρά-
γονος eſt noſtra ſalus, ut euerti nullo mo-
do poßit. Cæterum quia duplex eſt filij Dei in
humana natura aſſumpta, obedientia, uidelicet
obedientia crucis, & obedientia legis, de utraq;
ordine dicam: ut appareat quid quæq; earum
nobis conferat, & quid efficiat in redemptio-
nis noſtræ myſterio. Obedientia itaq; crucis,
hoc eſt, tota CHRISTI paßio, eſt ſacrifici-
um propitiatorium, in quo æternus filius ho-
mo factus ſeipſum per æternum ſpiritum

obtu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

obtulit Patri æterno, ut iſta ſua obedientia atq; uictima, & expiaret peccata mundi, & placaret iram Dei, quo omnes qui in ipſum crediderunt, credūt, & credituri ſunt, per ipſum ſanctificentur ad uitam æternam, iuxta illud Iohan: 17. Ego pro ijs ſanctifico me ipſum, ut & ipſi ſint ſanctificati in æternum. Hæc definitio collecta eſt ex Epiſtola ad Hebræos, quam ſi retexueris habes ſacerdotē offerentem, uidelicet Deum & hominem IESVM CHRISTVM, habes rem oblatam, nempe illum ipſum filium Dei, ipſe enim ſemetipſum obtulit in hoſtiam pro nobis. Habes modum oblationis, uidelicet, quod obtulerit ſe per æternum Spiritum, quo ſignificatur uis huius ſacrificij, uidelicet quod ſit infinita. Habes pactū reſpectu hominum, uidelicet fidem, eſt enim hoc ſacrificium ſolis credentibus ſalutare. Habes finem & ſcopum, uidelicet ut credentes habeant uitam æternam merito huius ſacrificij. Hæc obedientia Chriſti in cruce, hoc eſt, ſacrificium expiatorium peccatorum, applicatur hominibus, uerbo, fide, & ſacramento.

Verbo enim in quo eſt efficax Spiritus ſanctus, quaſi manu Dei offertur: fide ueluti manu hominis accipitur. Sacramento tanquam ſigillo Dei obſignatur, uſusq; eius ueluti in tabula pingitur. Effectus ergo ſeu fructus proprius paßionis

Domini

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Domini, hoc eſt, obedientia eius ſub cruce, eſt remiſsio ſeu expiatio peccatorum. Dedit enim ſeipſum pro peccatis noſtris. Cæterum, quia non ſatis eſt remiſſum ſeu expiatum eſſe peccatum, niſi conferatur iuſticia: ideo obedientia legis in Chriſto requiritur, ut nobis imputetur, quo appareamus plenè iuſti in conſpectu Dei. Nam ut ad plenam rationem iuſticiæ legis requiritur, ut abſtineamus à malo & faciamus bonum: ita ad plenam rationem iuſticiæ Euangelij requiritur & peccatorum expiatio, & iuſticiæ Chriſti, quæ eſt obedientia erga legem, imputatio. Hæc obedientia legis in Chriſto eſt perfectio, ſeu impletio legis, qua Chriſtus pleniſsimè ſatisfecit legi perfectiſsime diligendo Deum ac proximum, Hæc ipſa Chriſti obedientia imputatur credentibus, qua & iuſti reputantur coram Deo, ita enim ait Paulus: Quemadmodum unius hominis inobediẽtia peccatores conſtituti ſunt multi: ſic etiam per obedientiam unius, ſcilicet Chriſti iuſti conſtituẽtur multi. Atq; hoc eſt, quod idem Apoſtolus in 10. ad Roma. docet, cum inquit. Chriſtus eſt finis legis in iuſticiam omni credenti. Hoc eſt, finis legis eſt, eos iuſtificare, qui eam obſeruant, quo iuſtificati uitam ingrediantur. Verum quo minus hoc aſſequitur lex, non impedit ulla legis impotentia, ſed noſtræ carnis uitioſitas, cui ita demum medetur Chriſtus, ut eius

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

iuſticia, id eſt, obedientia legis gratis nobis imputata, finem legis, hoc eſt, iuſticiam conſequamur: qui Chriſtus quoniam pro nobis legem impleuit, factus eſt nobis iuſticia. Tametſi autem ſæpe remiſsio peccatorum definitur iuſticia noſtra, ſimiliter & obedientia Chriſti, qua ſatisfactum eſt legi, dicitur iuſticia noſtra: Tamen propriiſsimè & diſtincte loquendo, ut obedientia crucis eſt expiatio peccati, ita obedientia legis in Chriſto nobis imputata, eſt noſtra iuſticia, ſemper enim coniuncta ſunt hæc duo Chriſti beneficia, uidelicet remiſsio peccati ſeu abſolutio à peccato, & collatio iuſticiæ Chriſti. Quare rectè definitur iuſtificatio eſſe abſolutio credentis perſonæ à peccato & imputatio iuſticiæ Chriſti, cum qua coniuncta eſt acceptatio ad uitam æternam. Sed quid dicemus ad dictum Pauli Roman. 4. Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtri, an non hic uidetur Apoſtolus tribuere reſurrectioni Chriſti iuſticiam? dicit enim illum mortuum pro peccatis, ſed excitatum in iuſticiam. Dictum Pauli recte explicatum confirmat noſtram ſententiam.

PRIMVM membrum nihil habet obſcuri: dicit enim, Chriſtus eſt mortuus pro noſtris peccatis, hoc plane eſt, quod nos dicimus: Obedientia Chriſti in cruce, eſt expiatio peccati noſtri.

SECVDVM membrum: Reſurrexit propter iuſtificationem noſtri, hoc eſt, ut & ipſe oſtenderet ſe iuſtum eſſe, & nobis ſuam iuſticiam imputaret, ideo dicit apud Iohannem: Spiritus ſanctus arguet mūdum de peccato, quia uado ad Patrem, ſcilicet per meam reſurrectionem.

Huc etiam illud Dauidis pertinet: Non dabis ſanctum tuum uidere corruptionem, id eſt, quia ſanctus eſt, non manebit in ſepulchro corrumpendus. Hæc ſanctitas, fuit innocentia, quæ in perfectione legis poſita eſt. Tribuitur igitur iuſticia reſurrectioni Chriſti, quia ea eſt firmiſſima demonſtratio, quod Chriſtus legem perfectiſſimè impleuit, in iuſtitiam omni credenti. Hæc uolebam præfari in hunc locum Iohannis, ut cognita doctrina de obedientia Chriſti in genere, facilius pulcherrima et aurea ſententia Iohannis intelligatur.

Vt autem planior ſit ſententia huius dicti Iohannis, retexamus illud in ſuas partes, atq; eas ordine explicemus. Sunt itaq; hic partes ſex. PRIMVM enim fit mentio ſanguinis. SECVNDO perſonæ effundentis ſanguinem. TERTIO purgationis. QVARTO eorum, quorum fit purgatio. QVINTO maculæ à qua fit purgatio. SEXTO efficaciæ purgationis, uidelicet quod ab omni peccati macula purget.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

DE PRIMA PARTE.

Etſi autem ſolius ſanguinis mentio fit, quo ſynecdochicôs intelligenda eſt paſſio & mors Chriſti, atq; adeo uictima tota, quã Chriſtus peregit pro peccatoribus in ara crucis: Tamen ſingulariter ſanguinis meminit, ut cogitemus & inter ſeſe conferamus plura, quæ uidebuntur ad illuſtrationem huius myſterij pertinere. Nam rerum, quæ inter ſeſe quandam analogiam habent, ut typorum & ueritatis collatio, non ſolum rei intelligentiæ confert, uerum etiam fidem noſtram confirmat, dum uidemus ad eundem ſcopum collimaſſe Patres ueteris teſtamenti nobiſcum. Hic proinde quatuor ordine perpendãtur & conferantur, uidelicet reatus peccati, pœna, typus & λύτρον: Hæc enim ideo per ſanguinem in ſcriptura ſignificantur, ut inter ſeſe collata illuſtrent redemptionis noſtræ myſterium.

Primum itaq; reatus peccati ſignificatur per ſanguinem, ut in Pſal: 51. Libera me de ſanguinibus, hoc eſt, à reatu cœdis. Rationem cur ſanguinis appellatio tribuatur reatui, explicat Auguſtinus cum ait: Vt lingua locutio dicitur, quæ fit per linguam: ſic dicitur & ſanguis iniquitas ſeu reatus, quia fit per ſanguinem. Deinde ſanguis admonet de pœna peccati, quia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſanguinis effuſionem mors comitatur, quæ eſt peccati pœna, iuxta cōminationis uerbum: quocunq; die comederis de arbore iſta, morte morieris. Et apud Matth: Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros, id eſt, ultio ſeu pœna. Nam quia anima, id eſt, uita animalis eſt in ſanguine, ideo & pœna ſanguinis ſymbolo ſignificatur, & mors ſanguinis effuſione, ut in illo: Quicunq; effuderit humanum ſanguinem, ſanguis eius effundetur per hominem. Sāguis typicus fuit ſanguis hoſtiarum, quæ offerebantur ſecundum legem Moſis, ſtante republica Moſaica. Hoc ſanguine cū reatus ipſe indicabatur, tum adumbrabatur λύτρον, hoc eſt, effuſio ſanguinis Chriſti innocentis in precium redemptionis. Abel mactans de grege ſuo uictimam, non hæſit in pecuini ſanguinis cogitatione: ſed altius conſcendit mēte. Cogitauit enim de lapſu ſuorum parentum & proprio peccato, cogitauit ſe reum eſſe mortis, propter peccatum, cogitauit innocentis ouiculæ ſanguine & morte adumbrari innocentis CHRISTI ſanguinem & mortem, quo uere expiatur peccatum, iuxta promiſſionis uerbum: Semen mulieris conteret caput ſerpentis. His cogitationibus, ut peccati agnitio & odium extiterunt in Abele: ita eius fides in promiſſum ſemen creuit, qua fide iuſtificatus eſt, & iuſtificatus, Deo gloriam dedit, cui placuit hoc admirando

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

conſilio, lapſum genus humanum erigere. Recte igitur intellexit Abel pecuino ſanguine non deleri peccatū, ſed tantum adumbrari typo ueram expiationem, quæ ſuo tempore fieret per ſanguinem Chriſti. Verum Cain oblitus promißionis, in facto externo hæſit ſine fide, et putabat ſe iſto ſuo opere mereri peccati deletionem. Hunc igitur ut hypocritæ omnium temporū imitantur: ita patres ſancti, atq; adeo omnes pij omnibus temporibus, Abel ſibi proponunt imitandum: cui Deus ipſe teſtimonium perhibuit pietatis & iuſticiæ, cum cœlitus igne emiſſo accenderet eius uictimam. In lege Moſis præceptum fuit, ut ſanguine teſtamenti aſpergeretur populus, ara, & liber.

Populus quidem aſpergebatur ſanguine, ut ſignificaretur, tum demum purgari conſcientias hominum à mortuis operibus (ut loquitur Epiſtola ad Hebræos) quando in CHRISTVM credunt, cuius ſolius ſanguis eſt expiatio peccati. Vt enim nulla fiebat remißio in ueteri teſtamento, ſine effuſione ſanguinis: ita plane nullum peccatum unquam deletum eſt, ſine uictima ſanguinis IESV CHRISTI, cuius non ſolum participes ſunt, qui fuerunt & ſunt poſt peractam hoſtiam Chriſti in cruce: Verum etiam omnes Patres, qui in promiſſum Chriſtum crediderunt, ſicuti ſupra dictum eſt de Abele. De hac uirtu-

uirtute ſanguinis Chriſti extendentis ſe ad omnia tempora, loquitur Apoſtolus in Apocalypſi cum ait: agnus occiſus eſt ab origine mundi. Sanguis quo tingebatur ara, habuit etiam ſuam myſticam ſignificationem. Nam docebat orationem hominis nihil ualere, niſi in peccante peccatum ſanguine Chriſti expiatum ſit, & omnem precationem, propter ſanguinem ſacræ aræ, hoc eſt, Ieſu Chriſti, gratam eſſe Deo. Hunc typum explicat Paulus, cum inquit: Volo uiros precari in omni loco tollentes puras manus. Puritate manum ſignificatur puritas conſcientiarum, quæ fit per ſanguinem Chriſti. Eſaias reiectas fuiſſe preces populi ſui teſtatur, ob manus ſanguine contaminatas: ita enim ait cap: 1. cum multiplicaueritis orationem, nõ exaudiam, manus enim ueſtræ ſanguine plenæ ſunt, hoc eſt, rei eſtis multorum peccatorum, quæ merentur mortem. Sanguis ergo quo ara erat tincta, ſignificat tum demum preces noſtras ualere, quando purgata ſunt corda ſanguine Chriſti. Liber ideo aſpergebatur ſanguine, ut ſciamus doctrinam Moſis habuiſſe ſcopum Chriſti ſanguinem, & ut nos in ſola doctrina, quæ hunc ſanguinem prædicat acquieſcamus, atq; ut ſciamus lectionem ſacrorum librorum eſſe nobis ſalutarem, quando conſcientiæ noſtræ ſanguine Chriſti aſperguntur. Quod autem Noæ mandatum ſit, ut non ueſceretur ſanguine,

& poſtea per Moſen idem filijs Iſrael ſit præceptum, pædagogicum fuit, utpote ſymbolum nouæ uitæ poſt conuerſionem tranſigendæ. Ita enim Auguſtinus ait: Eiecto ſanguine iubentur manducare, ne uita priſtina quaſi ſuffocata, in conſcientia teneatur, ſed habeat tanquam effuſionem per confeßionem. Alius quidem ſic: Abſtinentia pecuini ſanguinis uoluit Dominus homines ad manſueſudinem aſſueſacere.

Iam ad λύτρον, hoc eſt, ad immaculati agni Ieſu Chriſti ſanguinem, ueniamus. Hic Ieſu Chriſti ſanguis opponitur triplici ſanguini, uidelicet, reatui, pœnæ, & figuræ, quæ tria per ſanguinem ſignificari ſupra docuimus. Cum reatui ſanguis Chriſti opponitur, eſt reconciliatio & iuſtificatio. Rom: 3. Iuſtificamur gratis ipſius gratia per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem propoſuit Deus propiciatorem per fidem in ipſius ſanguine. Ad Ephe: 2. Nunc autem in Chriſto Ieſu, qui olim eratis procul, propè facti eſtis in ſanguine Chriſti. Apocal: 1. Lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni, id eſt, liberati ſunt & obſoluti à reatu peccatorum ſuorum per ſanguinem agni. His teſtimonijs oſtenditur, quod Chriſti ſanguis tanquam iuſtificatio & reconciliatio opponatur reatui, qui per ſanguinem ſignificatur. Cum pœnæ opponitur ſanguis Chriſti, dicitur ſatisfactio. Ad Ephe: 1. In quo

habemus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

habemus redemptionem per ſanguinem ipſius. Ad Roma:5. Iuſtificati igitur in ſanguine ipſius, ſeruabimur per ipſum ab ira,id eſt,à pœna. Hæc teſtimonia oſtendunt pœnam peccati tolli merito ſanguinis Chriſti. Cum figuræ opponitur ſanguis Chriſti,ueritas eſt,ſeu completio omnium figurarum ueteris teſtamenti. Ad Hebræos 9. Per proprium ſanguinem intrauit ſemel in ſancta, æternam redemptionem nactus. Ibidem: Si ſanguis taurorum & hircorum & cinis uaccæ, aſperſa ſuper inquinatos,ſanctificat ad carnis mūdiciem, quanto magis ſanguis Chriſti, qui per ſpiritum æternum ſe ipſum obtulit immaculatum Deo, purgabit conſcientiam noſtram à mortuis operibus.Hæc dicta oſtendunt, quod Chriſtus compleuit per ſuum ſanguinem, quod ſacrificia uetera tantum adumbrauerunt. Porro de plena redemptione per Chriſti ſanguinem parta, teſtantur hæc dicta Col:1. Pater nos tranſtulit in regnum filij dilecti, in quo habemus redemptionem, per ſanguinem eius remiſsionem peccatorum.Ibidem: Complacuit patri, ut omnis plenitudo in eo habitet, & per eum reconciliaret omnia ſibi, pacificatis per ſanguinem cruoris eius,tum quę in terra,tum quæ in cœlis ſunt. 2 Corinth:5. Deus erat in Chriſto mundum ſibi reconcilians, non imputans ijs peccata eorum. Acto. 20. Paſcite Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit proprio ſanguine.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Hæc dicta in genere docent, quod pleniſsimè redemtio & ſalus nobis per ſanguinem Chriſti contingat. Huc pauca ex Patrum dictis adijciamus. Bernbardus de remiſsione peccatorum. Validiſsimum habeo argumentum dominicam paſsionem, uox ſiquidem ſanguinis eius inualuit multo plus, quam uox ſanguis Abel, clamans in cordibus electorum remiſsionem peccatorum. Idem: Non dubium quin potentior & efficatior ſit mors Chriſti in bonum, quam peccata noſtra in malum. Auguſtinus: Quid tam congruenter ab hominibus ſumeretur, quod pro ijs offerretur, quam caro humana & quid tam aptum huic immolationi, quam caro mortalis, quid tam mundum pro mundanis uitijs, quam caro nata in utero uirginali? & quid tam gratum offerri & ſuſcipi poſsit, quam caro ſacrificij noſtri, corpus ſacerdotis noſtri. Idem: Chriſtus liber à mortis debito, & ſolus absq; peccato, pro peccatoribus & debitoribus mortuus eſt. Sanguis enim Chriſti redemtio totius mundi. Idem: Singulari & ſolo uero ſacrificio pro nobis Chriſti ſanguis effuſus eſt. Idem: Magnam ſecuritatem dedit Deus, merito paſcha celebramus, ubi fuſus eſt ſanguis Domini, quo purgemur ab omni delicto, ſimus ſecuri, cautionē cōtra nos Diabolus ſeruitutis tenebat, ſed ſanguine Chriſti deleta eſt. Ambroſius: Sanguis Chriſti purpura eſt, qui inficit ſancto-

rum

rum animos, non ſolum colore reſplendens, ſed etiam poteſtate, qua reges facit & meliores reges, quibus regnum donet æternum.

DE SECVNDA PARTE.

Secundo loco in dicto Iohannis mentio fit perſonæ effundentis ſanguinem, uidelicet Ieſu Chriſti filij Dei, qui Sacerdos à Deo conſtitutus, hoc eſt, Mediator inter Deum et homines, tradidit ſeipſum pro nobis oblationem & hoſtiam in odorem ſuauitatis. Hic ſacerdos, quia filius Dei dicitur, uere Deus eſt. Non enim adoptione filius eſt, ſicut nos, quia Ieſus filius Mariæ uerus homo eſt, & quia Chriſtus, & non Chriſti, una profecto perſona eſt, non duæ, ut ſunt duæ naturæ. Quod autem oportuerit hunc ſacerdotem talem eſſe, hoc eſt, uerum Deum & uerum hominem, atq; unam perſonam, hîc explicandum eſt. Vt & mens de hoc myſterio plenius erudiatur, & fides habeat, quo ſe ſuſtentet aduerſus inſultus Diaboli & omnis generis tentationes. Quod igitur noſtrum Sacerdotem oportuerit eſſe uerum Deum, ex ſequentibus rationibus concluditur. PRIMA. Peccati infinita malitia eſt & infinitus reatus. Infinitum enim & ſummum bonum offendit, atq; eius gloriam obſcurat. Hoc proinde

pecca-

peccatum aut infinitis pœnis erat puniendum (ſic enim iuſticia Dei efflagitabat) aut expiandum erat ſatisfactione iuſta. Verum quia hæc ſatisfactio debuit eſſe precium infinitæ bonitatis, & æquiualens, non potuit ab ulla, imo nec ab omnibus creaturis fieri. Quare neceſſe fuit expiatorem peccati Deum eſſe. SECVNDA. Nulla creata potentia ſola potuit ſuſtinere iram Dei, & in tanta magnitudine dolorum Deo uere tribuere laudem iuſticiæ. Quare neceſſe fuit Mediatorem præditum eſſe diuina potentia, quæ ſolius Dei eſt. Huius cauſæ conſideratio admonet nos iuſticiæ Dei. Nam in pœna, quæ debet eſſe placatio, oportuit punienti tribuere laudem iuſticiæ. TERTIA. Nulla creata potentia potuit uincere mortem, & reddere nobis iuſticiam & uitam æternam. Hoc itaq; cum ſit proprium Mediatoris, neceſſe fuit Mediatorem eſſe Deum. Nam omnipotentis naturæ eſt uincere mortem, et reddere uitam & iuſticiam æternam. QVARTA. Neceſſe eſt Mediatorem eſſe perpetuum cuſtodem Eccleſiæ omnibus temporibus, eam exaudientem, & præſentem ſanctis ubiq;, ſicut uerè adfuit Moſi & populo in deſerto, ut teſtatur Paulus, & deinde ſemper eccleſiæ adeſt & protegit immediate, iuxta dictum: Nemo rapiet oues meas de manibus meis. Hæc eſſe diuinæ naturæ propria manifeſtum eſt. QVINTA. Mediator

diator debuit eſſe καρδιογνώστης, ut uidere poſſit gemitus cordium & intima ſanctorum ſuſpiria, hoc cum tantum congruat diuinæ naturæ, neceſſe fuit ut Mediator eſſet Deus. Mente in hunc modum inſtructa de diuinitate mediatoris, fides ita concludit. Meus Mediator eſt Deus, ergo potentior eſt Diabolo, ergo fortior eſt peccato, ergo ſuperior eſt mundo, ergo ualidior eſt inferno, ſi igitur hic Mediator mecum eſt, à quo trepidabo? Hinc illa fidei gloriatio ad Roma. 8. *Si Deus pro nobis, quis contra nos? qui proprio filio non peperſit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo et non cum illo omnia nobis donaret, quis accuſabit electos Dei? Deus eſt qui iuſtificat, quis eſt qui condemnat? Chriſtus eſt, qui mortuus eſt, imo qui & excitatus eſt, qui & eſt in dextra Dei, qui etiam interpellat pro nobis.*

Iam uideamus cur oportuerit noſtrum Mediatorem uerum hominem eſſe. Rationes autem hæ ſunt præcipuæ. PRIMA, Neceſſarium erat, ut inobedientia commiſſa in carne noſtra, in eadem ſarciretur. Nam hoc congruebat ordini iuſticiæ diuinæ, ut cum genus humanum primum peccaſſet in uno Adamo, aliquis in humano genere à peccato immunis, pœnam ſolueret, quæ eſſet precium pro cæteris. Ideo enim uenit Dominus noſter reuera homo, ueluti perſonam ipſius Adæ referens, cuius etiam nomen illi tribuitur, ut

pœnam

pœnam peccati in carne, in qua admiſſum fuerat, perſolueret.

SECVNDA eſt authoris Epiſtolæ ad Hebræos capite 2. Quoniam, inquit, pueri participes ſunt carnis & ſanguinis, ipſe quoq; conſimiliter particeps factus eſt eorundem, ut per mortem aboleret eum, qui mortis habebat imperium, hoc eſt, Diabolum.

TERTIA. Neceſſarium fuit, ut eſſet in Mediatore συμπάθεια quædam, qua afficeretur noſtris calamitatibus, unde author Epiſtolæ ad Hebræos: Congruum (inquit) fuit, eum fratribus per omnia aſsimilari, ut miſericors eſſet & fidelis pontifex in his, quæ apud Deum forent agenda, ad expiandum peccata populi.

QVARTA. Neceſſe fuit Mediatorem humana natura nobis ſociari atq; coniungi. Nam niſi ille frater noſter eſſet uerus homo, non fieremus per illius communicationem filij Dei.

QVINTA. Reſurrectionis noſtræ uirtus & efficacia in ſocietate noſtra cum Chriſto, in eadem humana natura conſpicitur. Vnica enim ſpes, quam de reſurrectione corporum habemus, eſt, quod Mediator noſter carnem noſtram aſſumpſerit. Nam caro, quam nunc corruptioni obnoxiam circumferimus, iam ſuſcitata eſt in Chriſto, & in poſſeſsionem regni cœlorum ingreſſa,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ibiq; immortalis eſt facta. Virtute igitur ſocietatis naturæ, quam habemus cum Chriſto, excitabimur in extremo die, & donabimur etiam ſecundum carnem immortalitate. Fides ex hac noticia ſocietatis naturæ noſtræ, & Chriſti Mediatoris, colligit uberrimum fructum. Vnde author Epiſtolæ ad Ebræos affirmat, nos nō habere aduocatum, qui infirmitates noſtras ſuſtinere nō poßit, cum ipſe eodem modo fuerit tentatus, per omnia nobis ſimilis factus, dempto peccato. Et quia aſſumptio humanæ naturæ teſtimonium eſt ſummi amoris filij Dei erga nos, fides in omni tentatione, adeoq; in articulo mortis, ſe fiducia amoris huius filij Dei erga nos, ſuſtentat.

Quod autem oportuerit Mediatorem eſſe unam perſonam in duabus naturis, ex ſubiectis rationibus patet.

PRIMA, Vnus Mediator Dei & hominum, homo IESVS CHRISTVS. Hæc uox, VNVS, ad perſonæ unitatem, & non ad naturas referenda eſt.

SECVNDA, Hic unus Mediator coniunctus & Deo & homini eſſe debuit. Deo ergo, qui offenſus erat noſtro peccato, uera diuinitate coniunctus eſt: homini uero, uera humanitate ſociatus, ut unus hic Mediator poßit coniungere aduerſas partes ſocietate, quam habuit cum utriſq;. Athanaſius: Congruebat filium aſſumere huma-

nam

nam naturam, ut hæc perſona, quæ eſt ſubſtantialis imago Dei Patris, reſtitueret imaginem Dei in nobis.

TERTIA, ſi non eſſet Mediator una perſona, opera redemtionis in humana natura peracta, nequaquam eſſet ſufficiens precium pro peccato, quo infinitum bonum eſt offenſum. Aſſumſit ergo æternus Dei Filius humanam naturam in unionem perſonalem, ut opera in humana natura peracta, infinitæ fierent uirtutis. Ex hac itaq; indiuidua unione naturæ diuinæ & humanæ in una perſona, colligit fides dignitatem infinitam, perfectionem abſolutiſsimam, & inæſtimabile precium eſſe, ſanguinis, mortis, atq; adeo omnium actionum & paſsionum CHRISTI, in ſanctiſsima eius humanitate. Inde enim eſt potentia & uirtus delendæ iniquitatis, deſtruendæ mortis, imputandæ iuſticiæ & donandæ ſalutis æternæ. Etſi autem CHRISTVS in carne, ut Petrus loquitur, hoc eſt, in humana natura, uidelicet in anima & corpore paſſus eſt: tamen paſsio ipſa perſonæ tribuitur, propter illam arctiſsimam duarum naturarum unionem in una perſona. Ex quo fit, ut omnia in Chriſto habeantur diuina, immenſa, inæſtimabilia, & ſaluifica opera redemtionis. Huc propter antiquitatem unam Cyrilli ſententiam adijciam: Niſi (inquit) Deus uerus eſſet Chriſtus, quæ utilitas per ſan-

guinem

guinem eius: uel quomodo mundabit noſtram conſcientiam à mortuis operibus? ſanguis enim communis hominis quid magis habet, quam ſanguis hircorum? niſi certe quam quod ille eſt rationalis animalis, hic uero bruti. Quoniam autem qui ex Deo eſt carne aſſumpta, poſuit pro nobis ſuum ſanguinem, hac ratione & purgare poteſt credentes in ipſum, & à mortuis operibus liberare, & abducere in obſequium Deo. Hæc Cyrillus.

DE TERTIA PARTE.

Tertio loco fit mentio purgationis, uidelicet quod CHRISTVS nos purget ſuo ſanguine à peccatis. In eandem ſententiam Apoſtolus noſter in Apocalypſi ait: Chriſtus dilexit nos, & lauat nos à peccatis noſtris ſanguine ſuo. Vt autem appareat conſenſus Eccleſiæ omnium temporum, de hac purgatione utile fuerit mente circumſpicere & perpendere hæc quatuor, uidelicet typicam purgationem, ueram purgationem, huius neceſſitatem, atq; certitudinem ſeu diuinam obſignationem.

Typica purgatio eſt antegreſſa figura, quæ lege Moſis deſcribitur. Omnes enim lotiones & legales purgationes admonebant populum Iudaicum, cum ſordium ipſorum, id eſt, peccatorum,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tum purgationis quæ olim erat futura per ſanguinem CHRISTI. Huc pertinebant ſex iſtæ Hydriæ in Cana Galileæ poſitæ, quarum meminit Iohannes. Hoc Dauid intellexit cum diceret Pſal. 51. Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Externa enim & legalis purgatio admonebat ipſum de conſcientiæ purgatione, quæ non aqua, non bruti ſanguine, ſed ſanguine immaculati agni IESV CHRISTI peragitur. Hypocritæ putabant legi ſatisfactum eſſe, cum corpora externè aſpergebant aqua, nihil de ueritate figuræ reſpondenti ſoliciti. Ita enim Dominus eis obijcit: Væ uobis Scribæ & Phariſæi & Hypocritæ, qui purgatis exteriorem poculi patinæq; partem, intus autem omnia ſunt plena rapina & intemperantia. Phariſæe purga prius quod eſt intra poculum et patinam, ut id quoq; quod extra eſt, purum fiat. His uerbis docet Chriſtus, quo nam illæ externæ purgationes pertinebant, uidelicet ut eſſent ſymbola internæ purgationis, quæ fieret per ſanguinem Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi. Nam ſine cogitatione ſignificationis & fide, iſtæ hypocriticæ purgationes, quas Auguſtinus laruatas uocat, pernitioſæ fuerunt, ſicut Ethnicæ & Papiſticæ, quæ fiebant per aſperſionem aquæ luſtralis, ſine mandato Dei & fide. Nam & Ethnici & Papiſtæ cacozilia quadam purgationes

Iudai-

Iudaicas imitati ſunt. Cicero pro Roſcio Amarino dicit: Ea quæ uiolata ſunt, mari expiari. Eurypides, ϑάλασσα κλύσει πάντα τ᾽ ἀνθρώπων κακὰ. id eſt, Mare abolet omnia hominum mala. Telemachus Palladi ſupplicaturus in æquore manus lauat. Sophocles quoq; mentionem facit expiationis per aquam.

Hæ purgationes Ethnicæ tantum laruales fuerunt, quia fuerunt ceremoniæ à ſanctis quidem Patribus acceptæ, ſed ſine doctrina & uero ſignificationis intellectu. Attamen ideo prodeſt illas obſeruare, quia à populo Dei ſumptæ, teſtantuur de alia uera purificatione. Papiſticæ purgationes nihilo meliores fuere, qui non ſolum uiuos, uerumetiam mortuos aſpergine aquæ expiari credunt. Sed de his ſatis.

Antegreſſa igitur figura fuit in purgationibus uarijs Iudæorum. Vera autem purgatio completa eſt in CHRISTO IESV, qui in ſe credentes ſuo ſanguine efficaciter & ſolus abluit. Auguſtinus: Hæc eſt uera pax, & cum creatore noſtro nobis firma connexio, purgatis & reconciliatis per Mediatorem uitæ, ſicut maculati & alienati ab eo receſſimus per mediatorem mortis. Sicut enim Diabolus ſuperbus hominem ſuperbientem perduxit ad mortem: ita

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Chriſtus humilis hominem obedientem reduxit ad uitam, Quia ſicut ille elatus cecidit & deiecit conſentientem: ſic iſte humilis ſurrexit & erexit credentem.

Neceßitas huius purgationis per Chriſtum, Iohan. 13. indicatur hiſce uerbis Domini: Niſi lauero te, non habebis partem mecum. Item: Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lauentur, ſed eſt mundus totus. Hæc duo dicta Domini, duplicem lotionem fieri per Chriſtum indicant. Prius beneficium Chriſti proprium commendat, quod eſt abluere, niſi enim ipſe ſua ſanguine nos totos abluat, hoc eſt, redimat, & niſi credamus nos redemtos ſanguine Chriſti, non erimus hæredes uitæ æternæ, in quam non niſi puri intrabunt. Alterum dictum loquitur de quotidiana aſperſione & lotione pedum, qua opus habent, qui iam toti per Chriſtum loti ſunt. Sententia enim dicti eſt: Qui iuſtus eſt fide, & lotus ſanguine Chriſti, eſt totus mundus, id eſt, placet Deo totus, ſed tamen in hac uita pedes aßiduè lauandi ſunt. Vt enim pedibus euntium ſemper aliquid pulueris adhæret: ita affectibus hominum ſemper aliquid uitij ineſt, quod eſt eluendum fide in Chriſtum, et ſanctificatione uitæ. Quod autem & hæc purgatio pedum, id eſt, affectuum, fiat uirtute ſanguinis Chriſti docet Paulus Roman. 6.

Poſtremo conſideranda eſt certitudo ſeu

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

diuina huius purgationis obſignatio, in hac con-
currunt etiam illa tria, quorum ſupra memini,
uidelicet Verbum, quo offertur hæc purgatio:
Fides qua recipitur, & Baptiſmus, quo conſigna-
tur & applicatur. Vt enim Verbum uniuerſa-
liter omnibus offert beneficium purgationis: ita
Fides, qua purificantur corda, accipit quod of-
fertur, quia conſcientiæ credentium aſpergun-
tur ſanguine CHRISTI, quo mundantur à
peccatis. Et Baptiſmus externus obſignat hanc
internam purgationem, & admonet de noua
uita in poſterum tranſigenda in ſanctificatione.
Cum igitur homo baptizatur, accipit promißio-
nem gratiæ, ueluti ſigillo Dei obſignatam, quo in-
terna purgatio, quæ per ſanguinem CHRISTI
fit, ratificatur & obſignatur ei, qui baptizatur.
In huius rei argumentum miniſtri baptiſmi ex
maiorum traditione baptizatis candidam ueſtem
imponunt, qua admoneantur, & internæ ablo-
tionis factæ per ſanguinem CHRISTI, & ſan-
ctificationis, quæ à baptizatis requiritur. Vehe-
menter errant, qui externo baptiſmo per ſe tri-
buunt purgandi uirtutem, quæ ſolius Chriſti eſt,
qui apparuit, ut deſtruat opera Diaboli. Quare
firmiter tenendum eſt dictum Pauli, qui affir-
mat, Chriſtum dilexiſſe Eccleſiam, & tradidiſſe
ſe pro ea, ut eam ſanctificaret, mundans eam la-
uacro aquæ in uerbo, ut ſiſteret eam ſibi glorio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam, aut quidquam tale, ſed ut eſſet ſancta & irreprehenſibilis. In hoc Pauli dicto Primum obſeruetur, quod CHRISTO ſoli tribuatur mundandi uirtus, ſicut & noſter Apoſtolus hîc affirmat, dicens: Sanguis IESV CHRISTI mundat nos ab omni peccato. Deinde lauacrum aquæ ponitur, quod eſt externum ſymbolum gratiæ, & interioris purgationis ſigillum. Hic tertio loco ueritas ſigno reſpondens cogitanda eſt, quæ eſt occulta mundatio animæ, ac interna à peccati maculis ablutio. Quarto loco additur in uerbo, ut intelligatur Baptiſmi uis, & efficatia eſſe ex promiſsionis uerbo, quod obſignatur baptiſmo. Quinto loco cogitetur analogia ſigni ad rem ſignatam. Signum eſt lauacrum aquæ, analogia ſigni ad rem hæc eſt. Quemadmodum aqua foris abluit corpus: ita ſanguis CHRISTI intus animam à peccatorum ſordibus purgat, niſi diffidentia in adultis fuerit impedimento. Huc etiam accedit altera obſignatio, uidelicet uſus Cœnæ Dominicæ, de qua aliàs.

DE QVARTA PARTE.

Cum dicit Apoſtolus: PVRGAT NOS, intelligamus totam naturam humanam ſignificari, &

ri, & non reſtringi dictum ad paucos aliquos. Ita enim ipſe Apoſtolus nos docet, cum ait: Ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris tantum, ſed pro totius mundi. Huc & illud pertinet in Euangelio: Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Huc omnia dicta quæ gratiam uniuerſalem nobis commendant, referenda ſunt. Quod autem multi (proh dolor) non fiunt participes gratiæ huius, & purgationis per ſanguinem Chriſti, non extenuat uirtutem ſanguinis Chriſti, nec conſilium Dei de ſalute omnibus hominibus promiſcuè oblata euertit: ſed tantum indicat hominum deflendam ingratitudinem & peruicatiam, quorum culpa fit, quod bonum omnibus oblatum, pauci accipiant. Huc pertinet triſtißima illa querela Domini: Multi ſunt uocati, pauci uero electi.

DE QVINTA PARTE.

Quinto loco fit mentio maculæ, à qua purgamur ſanguine CHRISTI. Hanc maculam uocat Apoſtolus noſter peccatum, hoc eſt, legis diuinæ uiolationem, quæ eſt res omnium triſtißima & fœdißima, & extremè abominabilis, cui Deus horribiliter iraſcitur: Nam in peccato plurima mala concurrunt, uidelicet contemtus maieſtatis Dei, ſuperba contumacia aduerſus legem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Dei, nefanda imaginis Dei, ad quam conditus eſt homo, conſpurcatio et deſtructio, imitatio Satanæ hoſtis Dei, improba proditio & defectio à caſtris Dei, atq; intolerabilis ingratitudo creaturæ aduerſus creatorem. Hæc mala ſingula & omnia ſimul oſtendunt, quam horribile ſit peccatum & abominabile in conſpectu Dei, & caſtorum ſpirituum. Quidam ex Patribus oſtenſurus malitiam peccati, quinq; in eo concurrere mala affirmat. Primum, quòd peccatum ſit offenſio, qua Deus grauiſſimè offenditur. Eſt enim uiolatio legis Dei, defectio à Deo, & prouocatio iræ Dei iuſtiſſimæ. Secundum, quòd peccatum ſummè placeat Satanæ, qui eſt aduerſarius Dei, & hoſtis humani generis ἄσπονδος. Tertium, quòd committentem grauiſſime lædat, ut quod ipſum coniiciat in temporales & æternas pœnas, niſi per pœnitentiam ante mortem ei occurratur, & abluatur ſanguine Chriſti: Quartum, quod etiam alios contagione inficiat, nam multi aliorum exemplis deteriores fiunt. Quintum, quod in ſe turpe & abominabile ſit. Eſt enim imago Satanæ, quam geſtare hominem ad imaginem Dei conditum nihil indignius eſt.

Præter hæc mala, quæ inſunt peccato, exitialis fraus in eo latitat, quam cum non multi animaduertunt, ferũtur præcipites in proprium exitium. Iſta autem exitialis fraus hæc eſt: pecca-

ta,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ta, quantumuis magna & horrenda, cum in conſuetudinem uenerint, aut parua aut nulla eſſe uidentur, adeo uirus illud Satanæ ſenſus hominis occupat, ut plane malum, quod inuoluitur, non ſentiat. Vnde fit, ut non ſolum non occultanda, uerumetiam prædicanda uideantur, iuxta illud Pſalmi: Laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & qui iniquam gerit, benedicitur. Atq; hoc eſt quod Sapiens monet, cum ait: Impius cum in fundum peccatorum uenerit, contemnit, ſed ſequitur eum ignominia & opprobrium, niſi ſcilicet fiat remiſsio. Caueamus igitur nobis, ne conſuetudine peccandi hanc horribilem ἀπαλγεσίαν accerſamus, atq; ita exitiali peccati fraude circumuenti pereamus.

Atq; hæc de macula, à qua purgamur ſanguine CHRISTI, uidelicet quando nos proſternimus coram ipſo in uera pœnitentia, cum propoſito, quòd in poſterum nolimus ſcientes & uolentes Deum offendere. Nam ubi manet propoſitum peccandi, ficta eſt omnino pœnitentia, quantumuis uel maximæ lachrymæ erumpant de oculis. Nam neq; tunc macula tollitur, ſed duplicatur potius, neq; abſolutio per miniſtrum Euangelij fit, ſed maius uinculũ texitur, quo rea conſcientia ligatur, & nouo reatu aſtringitur.

Quicunq; igitur ab hac macula liberari cupit, is ſtudeat, iuxta conſilium Pauli, honeſtæ mi-

litiæ, retinens fidem & bonam conſcientiam, & cogitet non ideo filium Dei *effudiſſe ſanguinem in ara* Crucis, *ut iam ſe proſtituat omni turpitudini, ſicut ſpiritus* Satanæ *perſuaſerat* Libertinis *noſtri ſeculi, qui nihil peccatum eſſe mendaciter ſtatuunt, niſi quis ſe peccare putet. Comitens adulterium apud illos, non peccat eorum iudicio, niſi putet ſe peccare, atq; tunc dicitur de nouo guſtaſſe pomũ cum* Eua. *Hæc eſt horrenda contumelia ſanguinis filij* Dei, *qui effuſus eſt nõ ut peccemus, ſed ut à peccatis liberemur, quẽadmodum baptiſmus noſter docet, quo monemur, ut intueamur & mortem & ſepulturam, & reſurrectionem* CHRISTI. *Mors enim Chriſti eſt abolitio peccati. Sepultura monet, ut frenemus peccatum, & mortificatum coerceamus. Vnde illud* Apoſtoli: *Ne igitur regnet peccatum in mortali ueſtro corpore. Reſurrectio monet, ut ambulemus in nouitate uitæ, uide Paulum ad Romanos 6.*

DE SEXTA PARTE.

Sexto loco fit mentio efficaciæ purgationis, quæ fit per ſanguinem CHRISTI, *uidelicet quod non ſolum à peccati hac uel illa macula*

pur-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

purget, uerumetiam ab omni macula omnium peccatorum. Hæc ergo particula OMNIS opponenda eſt particularitati Stoicæ, enormitati peccatorum, purgationibus & ſatisfactionibus, iuſtificationibus humanis & crudelitati Donatiſtarum, negantium lapſis pœnitentibus ad gratiam reditum. Primum itaq; euertit hæc particula OMNIS, particularitatem Stoicorum, qui fingunt fatalia decreta, quibus intercludere hominibus ſalutis uiam moliuntur. Mentiuntur.n. gratiam uniuerſalem nō eſſe ex conſilio creatoris & redemtoris noſtri IESV CHRISTI, dicunt enim quoſdam æterno conſilio Dei deſtinatos eſſe damnationi ineuitabili, quoſdam uero æternæ ſaluti, excluſis omnibus conditionibus. Cum hoc Satanico furore, pugnat hoc dictum Iohannis, & præcipuè particula OMNIS: nam ſi purgat ſanguis CHRISTI ab omni peccato, certe nullus erit in humano genere, cuius peccatum purgari non poßit, modo ad Mediatorem confugerit. Quare muniamus mentes noſtras firmis teſtimonijs ſcripturæ, de promiſſione uniuerſali, de mandato Dei iubentis omnes audire Filium, de λύτρῳ perſoluto pro peccatis totius mundi, de uniuerſali obſignatione, quæ fit per baptiſmum. Etſi autem hoſtes gratiæ uniuerſalis proferunt nonnulla ſcripturæ dicta, quæ uidentur illorum ſententiæ patrocinari:

tamen

tamen nos ſciamus Spiritum ſanctum optimè ſecum conſentire, & ἀντιλογίας tantum eſſe in animis hominum, qui non ſunt rectè edocti de uoluntate Dei, qui reuera uult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire, quo ſaluentur per IESVM CHRISTVM, qui clamat ſe ueniſſe in mundum, ut ſaluet τὸ ἀπολωλὸς, id eſt, humanum genus, quod in Adamo perditum erat. Vide quæ annotauimus in caput 2. ad Epheſ. & in 9. 10. & 11. ad Romanos. Deinde opponitur hæc particula OMNIS enormitati peccatorum. Nam ſi purgat ſanguis Chriſti ab omni peccato, profecto nullum peccatum excipiendum erit, à quo non purgat ſanguis Chriſti, modo per fidem adhibeatur. Nam iuxta Paulum, Gratia exuperat ſupra peccatum. Cain madens ſanguine fraterno, ex deſperatione clamat: Maior eſt iniquitas mea, quàm propiciatio. Auguſtinus reſpondens ait: Mentiris Cain, maior eſt enim miſericordia Dei, quam omnium peccatorum miſeria. Nota eſt hiſtoria Dauidis, Manaßis, Magdalenæ, Latronis & aliorum, quorum exempla docent, recipi in gratiam OMNES confugientes ad miſericordiam propter Chriſtum. Neq; quiſquam contra hæc peccatum in Spiritum ſanctum exceperit, quod Dominus pronunciat nec remitti in hoc ſeculo, nec in futuro. Et Apoſtolus pronunciat, impoßibile eſſe iſtud pec-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

peccatum remitti. Nam illa impoſsibilitas non eſt ex parte gratiæ, quæ reuera ſuperat omne peccatum: ſed ex parte peruicatiæ et obſtinatæ malitiæ hominis contemnentis filium Dei & eius Euangelium. Præterea opponitur hæc particula OMNIS, omnibus purgationibus, ſatisfactionibus & iuſtificationibus hominum. Nam ſi ita ſatisfit pro nobis per Chriſtum, ut eius ſanguine purgemur ab omni peccato, certe nullum peccatum reliquum erit, quod erit eluendum humanis lotionibus. Quare hæc particula uniuerſalis deſtruit omne humanum meritum, & uendicat Chriſto ſolidum iuſtificationis & redemtionis honorem, adeo ut immotum ſit dictum Pauli: Chriſtus nobis factus eſt à Deo Sapientia, Iuſticia, Sanctificatio & Redemtio, quemadmodum ſcriptum eſt: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

Poſtremò Donatiſtarum crudelitati opponitur hæc particula OMNIS. Nam ſi ſanguis Chriſti purgat ab omni peccato, profecto ab eo etiam purgat, quod committitur poſt conuerſionem. Huius rei ſunt multa teſtimonia, & exempla, inter quæ unum tantum adducam, quod ſcribitur de quodam Apoſtoli noſtri diſcipulo, qui cum abſente Iohanne defeciſſet à fide, & latrocinium exercuiſſet, reuocatur tamen ad pœnitentiam per Iohannem. Hoc exemplum clariſsi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

rißime docet, Deum paratum eſſe ad recipiendum in gratiam omnes peccatores, quantumuis ſæpe peccarent. Verum hîc caueat unuſquiſq;, ne ſibi peccandi conſuetudine accerſat neceßitatem quandam, qua ita inuoluitur cœno peccatorum, ut inde eluctari non poßit: & cogitet multos indulgentes peccatis, traditos eſſe in reprobam mentem iuſto Dei iudicio, ac tandem oppreſſos eſſe æterna Dei ira & æternis pœnis, ut Cain, Saul, Achitophel, Iudas & multi alij.

Hæc placuit in hanc auream ſententiam Apoſtoli noſtri, annotare, ut eius nobis uſus fieret magis perſpicuus: Non enim ſatis eſt ſcire rem quampiam, ut ſæpe moneo, niſi eius rei quam ſcimus, ſenſum quendam in corde habeamus. Quare Paulus uult nos abundare magis magisq; in omni cognitione & ſenſu.

Si dixerimus quòd peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.

Quia in externo Eccleſiæ cœtu omnibus temporibus ſolent eſſe Hypocritæ, qui ſua freti ſanctitate præſumunt, & alios tanquam ex alto deſpiciunt: hos quoq; in ordinem peccantium redigit Apoſtolus, eosq; pronunciat ſeipſos ſe-

duce-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ducere, dum à propitiatorio & uera ſalutis uia ad ſuam propriam ſanctitatem deflectunt. Qui enim peccatum ſuum non agnoſcit, non precatur ueniam, non nititur Mediatoris gratia, non tendit rectà ad uitam, ſed ad mortem properat. Non enim eſt uita, niſi in uita æterna IESV CHRISTO, atq; ideo dicit: Et ueritas non eſt in nobis, quæ ſola, ut Bernhardus ait, liberat, ſola ſaluat, ſola lauat. Et Auguſtinus: Dicere ſe ſine peccato eſſe, iuſtum non poteſt exhibere, ſed fingere. Vnus eſt enim ſolus, qui & carnem hominis habuit, & peccatum potuit non habere.

Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, vt remittet nobis peccata, & purget nos ab omni iniuſticia.

Conſolatur infirmos, qui ſentiẽtes corruptam ſuam naturam, peccatorum mole premuntur. Hos monet Apoſtolus, ut confugiant ad eum, qui promiſit ſe condonaturum pœnitentibus peccata ſua, quod abſq; omni dubio faciet, cum & ſit fidelis in promiſsis, & iuſtus, ut qui reipſa præſtet quod uerbis promiſit. Cæterum ne hîc in errorem Papiſtarum, qui tribuunt confeſsioni, hoc eſt, iuxta illos enumerationi peccatorum

coram

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

coram ſacerdote, meritum ſatisfactionis, abripiamur, obſeruandum eſt, quod hic locus de duplici confeßione intelligendus ſit, uidelicet de confeßione peccatorum coram Deo in uera contritione, & de confeßione Mediatoris Ieſu Chriſti, quod ex eo intelligitur, quod dicat: Vt remittat nobis peccata &c. Confeßio peccatorum coram Deo, ut ſit ſeria, requiritur noticia peccatorum, & agnitio, quare tenendum eſt, unde hæc noticia petenda ſit. Sunt autem quatuor, quæ & monſtrant homini ſuum peccatum, & eius grauitatem indicant, uidelicet, Lex Dei, pœna peccati, conſcientia cuiuſq;, & mors Filij Dei. Lex Dei oſtendit peccatum, & Spiritus ſanctus legis opera, peccatum arguit per miniſtros uerbi: ita enim Paulus ait: Per legem eſt agnitio peccati. Nam cum lex iubet aliquid fieri, & non fit, & cum lex fieri aliquid prohibet, & fit, peccatur. Lex igitur duplex peccatum monſtrat, uidelicet commißionem, & omißionem. Grauitatem peccati monſtrat lex, cum uiolatores legis pronunciat maledictos, & comminatur eis ſupplicia æterna: Maledictus (inquit) qui non permanſerit in omnibus, quæ ſcripta ſunt in libro legis. Cum igitur nihil ſit triſtius, quàm maledici à Deo, & ſubijci æternis ſupplicijs, grauißimum eſſe peccatum manifeſtum eſt. Pœna ſimiliter, uel ſine lege & peccatum eſſe in omni homine, & gra-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

& grauiſsimum oſtendit. Homines cum in lucem primum eduntur, pœnis ſubiacent, quæ cùm iuſto iudicio Dei infliguntur, & crebræ & graues, cogimur fateri omnes homines reos eſſe: Eſt enim iudicium Dei, ut Paulus loquitur, ſecundum ueritatem. Præterea ſicut publicæ calamitates, totum ſocietatis corpus reum eſſe conuincunt: ita priuatæ ſingulis ſua peccata ponunt ob oculos. Conſcientia cuiuſq; etiam teſtatur de utroq;, hoc eſt, de peccato & eius grauitate. Eſt enim conſcientia hominis teſtis Dei, quæ inſtar mille eſt. Hæc non ſolum hominem ſiſtit coram tribunali Dei, uerumetiam eſt teſtimonium futuri iudicij, & quod poſt hanc uitam reſtat alia uita, in qua impij ſuorum ſcelerum pœnas luent. Eſt etenim mala conſcientia, triſtis quædam & crucians actæ malè uitæ recordatio, coniuncta cum metu pœnæ impendentis. Sed de conſcientia plura legantur in Enchiridio, & in libello de Lege Naturæ, & infra quædam aſcribemus.

Mors Filij Dei, & reum eſſe totum genus humanum teſtatur, & grauitatem peccati oſtendit. Nam cum non potuerit ulla creatura potentia placare iram Dei: ſed neceſſe fuerit, ut filius Dei aſſumta humana natura in unionem perſonalem noſtra peccata lueret & ſatisfaceret iuſticiæ Dei: oportet fuiſſe grauiſsimam offenſam.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

His quator modis, uidelicet lege, pœna, conſcientia, & morte filij Dei *agnoſcitur peccatum, & eius grauitas indicatur. Quod autem per* Euangelium *dicatur oſtendi peccatum, id non directè fit, ſed per accidens, ut cum tenebræ arguuntur à luce, ſicut* Paulus *loquitur. Confeſſio* Mediatoris *eſt, de qua loquitur author ad* Hebræos *cap.3. Conſiderate* Apoſtolum *&* Pontificem *confeßionis noſtræ. Hæc confeßio eſt mentis, cordis, oris, & uitæ totius. Mentis rectè ſentientis de* Mediatoris *diuinitate, humanitate, perſona, & officio. Cordis recumbentis firma fiducia in* Mediatorem. *Oris profitentis palam coram* Deo, *angelis, hominibus et* Diabolis, *hunc* IESVM CHRISTVM *crucifixum eſſe ſuum* Mediatorem *&* Saluatorem. *Vitæ noua obedientia teſtantis fidem in hunc* Mediatorem *& gratitudinem erga* Deum.

Si dixerimus, non peccauimus, mendacem facimus eum, & ſermo eius non eſt in nobis.

Exaggeratio *eſt ſceleris* Hypocritarum, *qui ſua peccata non agnoſcunt, hi non ſolum ſeipſos ſeducunt, &* Chriſti *merita contemnunt, uerumetiam mendacij* Deum *arguunt, qui omnes homines ſine diſcrimine, ſua uoce reos eſſe peccati, conuincit.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

CAPVT SECVNDVM.

Summa capitis ſecundi.

VT peccatores pœnitentes Aduocatum habent Chriſtum propiciatorem: ita noticia Dei obedientiam erga ipſum requirit, & erga proximum dilectionem. Fugiendus proinde eſt amor mundi, cauendi ſunt Antichriſti, ac in ſola Chriſti doctrina acquieſcendum.

Ordo & partes capitis ſecundi.

PRIMVM, *compellat pios dulciſſima compellatione, quos lapſos erigit, propoſito propiciatore* CHRISTO. DEINDE, *quænam ſit ſalutaris Dei noticia ab effectibus demonſtrat.* TERTIO, *de charitate fraterna agit.* QVARTO, *rurſus compellat pios filiorum nomine, quibus peccata remiſſa eſſe pronunciat propter nomen* CHRISTI. QVINTO, *addit diſtributionem iuxta ætatis gradus, & ordine ſingulos gradus conſolatur.* SEXTO, *dehortatur à mundi, & eorum quæ in mundo*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſunt, amore. SEPTIMO, de Antichriſtis agit. OCTAVO, hortatur pios, ut maneant conſtantes in doctrina, quam acceperant.

Exegeſis ſecundi capitis cum obſeruatione doctrinarum.

Filioli mei, hæc ſcribo vobis, vt non peccetis.

Quod de Deo, qui lux eſt, & de ſocietate noſtra cum luce ſcribo, eò pertinet, ut uos à peccandi conſuetudine reuocem. Quo enim quis magis peccat, eò magis tenebris inuoluitur, & à luce recedit. Compellatio hæc blanda & paterna: Filioli mei, docet quomodo miniſtri Euangelij erga Eccleſiam Chriſti affecti eſſe debeant. Porrò, ut miniſtri Euangelij ſuorum auditorum patres: ita auditores miniſtrorum uerbi filij in ſcriptura dicuntur. Debent autem miniſtri Euangelij patres eſſe, doctrina, exemplo, & affectu. De doctrina habetur 1.Cor.4. In Chriſto Ieſu per Euangeliũ uos genui. Eſt.n.uerbũ Dei ſemẽ illud incorruptibile, ex quo naſcuntur filij Dei, qui & miniſtrorum uerbi filij dicuntur ratione miniſterij: nam ipſi ſemen illud in corda hominum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tanquam in agros mittunt. De *exemplo* 1. Co-
rinth: 11. *Imitatores mei eſtote, ſicut ego Chriſti.*
De *affectu* 1. *Corinth.* 4. *Non ut pudore uos ſuf-
fundam hæc ſcribo, ſed tanquam filios dilectos
uos admoneo.* Ex *his ſequitur, quod auditores*
Euangelij *debent eſſe filij ſuorum paſtorum, obe-
dientia, imitatione & charitatis affectu.* Vbi *au-
tem hæc mutua affectio non ſit in miniſtris* Eu-
angelij & auditoribus, muri Eccleſiæ *inclinant,
& ruinam minantur.*

Et ſi quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum.

*Prolepſis eſt, anteuertit enim eorum obie-
ctionem, qui perpetuo ſentiunt in ſe peccatum,
& magnam infirmitatem, quos coſolatur aduer-
ſus ſenſum peccatorum & infirmitatis, ac iubet
eos aſpicere ad* Aduocatum *noſtrum* IESVM
CHRISTVM, *qui ſtat ante* Patrem, *& inter-
pellat pro nobis.* Hîc *locus diligentiſſimè ob-
ſeruandus eſt, & tanquam præcipuus theſaurus*
Eccleſiæ *Chriſti in animo recondendus eſt.* Pri-
*mum enim docet, ſanctos non ita eſſe puros ab
omni peccato, quin quotidiè opus habeant remiſ-
ſione peccatorum.* Deinde *confutat eos, qui*
Chriſtum *perſunctum fuiſſe* Mediatoris *officio*

in horto, & in ara Crucis mentiuntur, ut non amplius ſit ipſe Mediator, ideoq; nunc alijs opus ſit Mediatoribus, ut Maria, Apoſtolis, Martyribus, Virginibus, Confeſsionibus &c. uerum Apoſtolus clariſsimè eos confutat, cum ait: Si quis peccauerit, Aduocatum habemus apud Patrem, IESVM CHRISTVM iuſtum. Apoſtolus hoc loco non nouit niſi unicum refugium, cum à peccatis moleſtamur, eo & nos contenti ſimus, modo reipſa Chriſtiani eſſe uelimus. Cum nominat Aduocatum, uult ut eum fide accedamus, precemurq; ipſum, ut pro nobis interpellat apud Patrem. Sciendum eſt ergo, utroq; modo filium Dei inuocandum eſſe. Primum, ut Deum datorem bonorum cum Patre & Spiritu ſancto, & rurſus, ut Mediatorem & Interceſſorem, ut propter ipſum exaudiamur, ac ut ipſe pro nobis ſit deprecator apud æternum Patrem, & ut ipſe proferat noſtros gemitus & preces ad æternum Patrem, iuxta hanc Apoſtoli ſententiam: Habemus Aduocatum apud Patrem. Et Pſal. 110. Tu es Sacerdos in æternum. Ad Rom. 8. Qui eſt ad dexteram Dei, & interpellat pro nobis. Ad Hebr æ. 9. Semper uiuens ut interpellet pro nobis. Præterea monet hic locus, ut perpetuo mente in cœlum eleuata, à Chriſto Mediatore, remiſsionem peccatorum petamus. Adhæc conſolatur Apoſtolus peccatores duplici nomine. Primo,
quod

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

quod Patrem in cœlo habeant, qui non ita facilè filios ſuos, propter infirmitates præſentis uitæ abijciat, modo fidem retineant. Deinde, quòd peccatis hominum pœnitentiam agentium, opponat Chriſti iuſticiam, qua tanquam aurea lamina legis maledictio tegitur & abſconditur. Cum hic Chriſtum IVSTVM nominat, ſciendum eſt, quod quatuor modis dicatur iuſtus, uidelicet, ut Deus ab æterno, ut Deus & homo, ut Mediator, ut Iudex. Vt Deus dicitur iuſtus ab æterno, idq; eſſentialiter, quia eſſentialis quædam iuſticia eſt, æterna & increata, una cum Patre & Spiritu ſancto. Secundò Chriſtus dicitur iuſtus in aſſumta humana natura, idq; paßiuè, quia pleniſſimam obedientiam in ſua ſanctißima humanitate, legi Dei præſtitit, ut haberet, quo nos iuſtificaret. Tertiò Chriſtus dicitur iuſtus, ut Mediator, idq; actiuè, quia iuſtificat impiū, imputans ei ſuam obedientiam, quæ eſt formalis iuſticia legis in ipſo Chriſto, qua nobis imputata iuſti efficimur. Quartò Chriſtus dicitur iuſtus ut iudex, idq; δικανικῶς, nam ſine acceptione perſonarum, in extremo die reddet unicuiq; iuxta opera ſua, ſeruato æterno decreto ſuæ iuſticiæ de pœnitentibus & impœnitentibus. Nam ut illos recipiet in æternam fœlicitatem ſecum: ita hos in tenebras exteriores abijciet æternum puniendos.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Et ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris tantum, ſed etiam pro totius mundi.

Prolepſis eſt, qua anticipat obiectionem infirmorum dubitantium, an beneficia Chriſti extendant ſe ad omnes homines, & ad omnium peccatorum abolitionem. Docet ergo hoc loco Apoſtolus, Primum, quòd Mediatoris beneficia citra diſcrimen ad totum mundum pertineant. Deinde, quòd Chriſtus non ſit propiciatio pro uno peccati genere tantum, ſed pro peccatis totius mundi, originalibus & actualibus, quantumuis enormibus. Verum hoc interea obſeruandum eſt, quod tametſi expiatio facta per Chriſtum, extendat ſe ſua efficacia ad peccata omnium hominum expianda, quantum quidem ad eius uirtutem, & conſilium, & finem attinet: tamē ſoli participes fiunt redemtionis per Chriſtum, qui ad Euangelij prædicationem conuertuntur, reliqui ſua culpa pereunt. Porro non eſt nobis prætereundum, quod Chriſtum uocet Propiciationem. Vult enim nos retro cogitare & reſpicere ad typum, uidelicet arcam fœderis, & laminam auream, quæ dicebatur Propiciatorium, qua lamina arca ipſa tegebatur. Arca repreſentat Eccleſiam. Aurea lamina, hoc eſt, Propiciatorium, adumbrat Chriſtum Propiciatorem.

Pro-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Proinde quod hæc arca tegebatur lamina aurea, ſignificat quod Eccleſia tegatur aduerſus iram Dei Mediatore Chriſto, qui eſt uerus Propiciator. Ita etiam hunc typum Chriſto accommodat Paulus ad Rom.3.ubi ita ait: Iuſtificamur GRATIS *ipſius gratia, per redemtionem, quæ eſt in* CHRISTO IESV, *quem propoſuit Deus Propiciatorium per fidem in ipſius ſanguine. Huc & Dauid reſpexit, cum diceret: Beati quorum tecta ſunt peccata.*

In hoc ſcimus quod cognouimus eum, ſi mandata ipſius obſeruamus, Qui dicit: noui eum, & mandata ipſius non ſeruat, mendax eſt, & in eo veritas non eſt.

Argumentum ab effectu, qui ſuæ cauſæ certißimum eſt inditium. Eſt enim obedientia erga Deum, cum noticiæ (id eſt, fidei) effectus (hic enim de fidei cognitione loquitur) tum eiuſdem infallibile iudicium, Sicuti contra, qui Deo obtemperare non ſtudet, uacat fide, & Deum plane non nouit. Nam cum fides eſt ueluti flammula Spiritus ſancti, habet proprietates ſuo congruentes principio, quæ ſunt duo in genere, uidelicet, repugnare uitijs, & ſtudere uirtutibus. Seruare mandata Dei, eſt ex noticia & fide obedi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

entiam bona conſcientia præſtare, quantum quidem fieri poteſt in hac naturæ imbecillitate. Requiruntur autem ad boni operis rationem quinq;, uidelicet præceptum, ſpiritus Chriſti, finis uidelicet gloria Dei, & gratia, qua boni conſulitur conatus, & defectui ignoſcitur.

Obſeruetur ratio, qua quilibet de ſuæ fidei conſtantia & ueritate certificari debet. Etſi enim nemo plenam obedientiam Deo iuxta legem præſtare poteſt: tamen animi conatus, propoſitum & inchoata obedientia, certiſsima fidei ſunt teſtimonia, & gratiſsimus Deo cultus. Proinde qui de fide gloriantur ſine hoc conatu & propoſito, uani ſunt & hypocritæ: nam hæc duo pugnantia, actio, qua uiolat homo legem Dei ſciens & uolens, & illa fides, quæ eſt fiducia miſericordiæ, accipiens remiſsionem peccatorum, nequaquam ſimul ſubſiſtere poſſunt in eodem ſubiecto, quia Iusiurandum dicit: Nolo mortem peccatoris, ſed ut conuertatur & uiuat. Huius copulæ, ſcilicet fidei & obedientiæ, illuſtre exemplum nobis proponitur in Abrahamo, Geneſ. 22. Hic enim Abraham, cum iuſſus eſſet unigenitum filium mactare, didicit ex promptiſsimo obediendi conatu, quæ fidei (qua præditus erat) uis eſſet & efficacia. In hoc noſtro patre uidemus conatum pium pro facto reputari.

Qui

Qui autem ſeruat ſermonem eius, verè in eo charitas Dei perfecta eſt.

Quia à fidei cognitione charitas erga Deũ *ſeparari non poteſt, ut quæ ſimul cum fide concipiatur, rectè ab obedientia ad charitatem aſcendit* Apoſtolus. *Sunt ergo hæc tria ordine coniuncta, uidelicet, uera noticia ſeu fides, charitas, & noua obedientia.* Hinc *ſatis ſciri poteſt, quæ ſit neceßitas bonorum operum, ſunt enim neceſſarius fructus fidei, & minimè fallacia charitatis hominum erga* Deum *teſtimonia.*

Charitas Dei *hoc loco paßiue accipitur, pro charitate, qua* Deus *diligitur: hanc charitatem dicit perfectam eſſe, id eſt, ueram & ſinceram.* Perfectum *enim cum opponitur mendacio & ſimulato, ſignificat abſq; dubio uerum & ſincerum, etſi omnibus ſuis partibus & numeris non ſit abſolutum.*

In hoc nouimus, quod in eo ſimus.

Argumentum eſt ab effectu inſitionis ſpiritualis, qua credentes Chriſto inſeruntur. Vt *enim ſurculi uiti inſiti, uirtute uitis, & uiuunt & fructificant: ita qui uerè ſunt Chriſti membra, eius ſpiritu uiuunt, aguntur, fructificant.*

Qui dicit ſe in eo manere, debet, quemadmodum ille ambulauit, ita & ipſe ambulare.

Augu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Argumentum ab effectu ſocietatis piorum cum Chriſto. Alludere autem uidetur Apoſtolus ad CHRISTI dictum: Exemplum dedi uobis, ut quemadmodum ego feci uobis, ſic & uos faciatis. Hîc commendatur nobis imitatio Chriſti. Eſt autem imitatio Chriſti duplex, uidelicet in moribus & in cruce, utraq; uel laudabilis, uel ſuperſtitioſa. In imitatione morali laudabili, hæc ſpectanda uidentur, noua natiuitas, imitationis regula, neceßitas, fructus, & finis, de quibus ordine dicemus

Noua natiuitas ante omnia requiritur, ſine qua nemo poteſt Chriſtum Dominum ſalutariter imitari: ita enim ipſa ueritas apud Iohannem ait: Quod de carne natum eſt, caro eſt, hoc eſt, immundum, uitioſum & reum. Nunc autem cum Chriſti imitatio debeat eſſe pura, ſancta, neceſſe eſt ut de nouo naſcamur, priuſquam Chriſti ueri imitatores fieri poterimus. Hæc autem nouitas arcana quædam eſt hominis regeneratio, quæ fit per Spiritum ſanctum, cum Euangelio credimus, & fide in CHRISTVM IESVM recumbimus. Hoc pacto regeniti Chriſto inſiti ſumus. Huc illud Iohannis pertinet: Poteſtatem dedit, ut filij Dei fierent, quotquot credunt in nomen ipſius. Et Iohan. 15. Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, id eſt, niſi manſerit in uitæ: ita nec uos niſi in me manſeritis. Ego ſum uitis,

uos

uos palmites, is qui manet in me, & in quo ego maneo, hic fert fructum multum, nam abſq; me nihil poteſtis facere. Sit ergo prima cura hominis, qui cupit cum fructu exemplum Chriſti imitari, ut ei inſeratur per fidem, fiat palmes, ut ex ſucco uitis, uitam, motum & incrementum acquirat & fructificet. Breuiter, In Chriſto fiat noua creatura: nam qui in Chriſto eſt, noua eſt creatura, 2. Corinth. 5.

Secundo loco tenenda eſt imitationis regula, Matth. 11. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Hæc regula ad animum pertinet, eumq; informat: : nam quicunq; Chriſtum, iam fide regenitus, cupit imitari, debet ueram humilitatem & manſuetudinem animi ſectari, unde poſtea reliquæ cogitationes & actiones manare debent. Vt enim Dominus humilibus dat gratiam: ita in ipſis auget fidem & ſpiritum quotidianis incrementis. Hoc pacto in uera humilitate confirmati, debemus CHRISTVM imitari in uero cultu Deo præſtando, per ueram inuocationem & gratiarum actionem ex fide Ieſu.

Tertio loco, proximos ipſius Chriſti exemplo diligere oportet, Qui cum adhuc inimici eſſemus, tradidit ſemetipſum pro nobis. Huc pertinet exhortatio illa, quæ eſt Iohan. 15. Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis alij alios, ſicut ego dilexi uos. Hæc charitas, qualis eſſe debeat, copio-

ſè a

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſè à noſtro Apoſtolo explicatur, quæ complecti-
tur & animi affectum ſincerum, & omnis gene-
ris beneficentiam & abſtinentiam ab omni iniu-
ria proximi. Præter hæc tria, fortitudo animi,
conſtantia, ueritas, induſtria commendatur cuiq;
in ſua uocatione exemplo Chriſti.

Neceßitas imitationis CHRISTI in ue-
ra animi humilitate, cultu, dilectione & uocatio-
ne, maxima eſt. Nam ſine hac imitatione, nemo
iure de Chriſto gloriari poteſt. In hoc (inquit)
cognoſcent quod diſcipuli mei ſitis, ſi dilexeritis
uos inuicem. Proinde qui non diligunt, ne-
quaquam Chriſti diſcipuli ſunt, nec ipſius imita-
tores, ut & de Chriſto ſuperbe glorientur. Fieri
enim non poteſt, quin membra Chriſti, ſpiritu
Chriſti agantur. Vnde Paulus: Qui aguntur ſpi-
ritu Dei, hi ſunt eius. Præterea quia Chriſtus
uenit, ut reparet imaginem Dei in homine, neceſ-
ſe eſt, ut quantum fieri poteſt, imitemur exem-
plum Chriſti, qui naturalis imago Patris eſt, quo
imago Dei rurſus in nobis informetur. Poſtre-
mo, euulſio de uitæ monſtrat etiam neceßitatem
imitationis Chriſti. Si quis (inquit) in me non
manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet,
quem colligent & in ignem mittent.

Fructus huius imitationis dulcißimus eſt,
uidelicet, tranquillitas animi, bona conſcientia,
gaudium ſpiritus, quod eſt ueluti dulcißimum
balſa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

balſamum Spiritus ſancti, quo rigantur, perfunduntur & exhilerantur corda filiorum Dei. Taceo incrementa donorum, taceo conſolationes in ærumnis, taceo ſpem lætiſsimam, cum ſit diſcedendũ ex hac uita. Sed quid dico? nemo hunc fructum imitationis Chriſti uerbis explicare poteſt.

Finis deniq; huius imitationis moralis triplex eſt. PRIMVS, *neceſsitas conuerſionis & fidei retinendæ, ne miſerè gratia excidamus, & fructu ſanguinis Chriſti, quo aſperſi fuerimus, priuemur. Vt enim, qui uitam ad hoc Chriſti exemplum non componit, amittit fidem, expellit Spiritum ſanctum, excidit gratia atq; adeo ſalute & uita æterna: Ita qui* CHRISTVM *uerè imitatur, retinet fidem, Spiritum ſanctum, & bonam conſcientiam, atq; adeo Chriſtum ipſum, uitam & ſalutem.*

SECVNDVS *finis eſt ædificatio aliorum. Si enim filij Dei cenſeri uolumus, decet profectò, ut nos inuicẽ exemplis pijs ædificemus, quo domus Dei compleatur multis uiuis lapidibus, ſuper fundamentum congeſtis, & ut deſtruatur in nobis & inter nos regnum peccati et mortis, hoc eſt, Diaboli.*

TERTIVS *finis eſt, finis finium, uidelicet gloria Dei, ita enim Dominus ipſe ait: In hoc glorificatus eſt Pater meus, ut fructum multum adferatis, ut palmites uiti inſiti. Huc igitur*

nos

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

nos reſpicere oportet in tota uita, ut ita Chriſti ueſtigijs inſiſtamus, ut retineatur theſaurus gratiæ, ut ædificemur mutuo, ut deſtruatur regnum Satanæ, ac Deus per nos glorificetur, primum in hac uita, deinde in omni æternitate. Superſtitioſa Chriſti in moribus imitatio eſt, cum homines ſuperſtitioſi externos geſtus Chriſti imitantur, ut cum Monachi humilitatem, paupertatem & caſtitatem ſimulant, cum preces nocturnas fundunt, cum ieiunia imitantur. Verum hæc imitatio non fit ſine contumelia ſanguinis filij Dei. Nam iſta κακοζηλία fingunt ſe mereri remiſsionem peccatorum, et ſupra modum obſcurant, imo abolent beneficium redemtionis. Hactenus de imitatione Chriſti morali: nunc de imitatione eiuſdem in cruce, quæ nobis magis dulceſcet, ſi eius neceſsitas, utilitas, & dignitas & modus ſpectentur.

Neceſsitas imitationis CHRISTI *in cruce indicatur Matth. 6. ubi Dominus ita ait: Si quis uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum, et tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me: Qui enim uoluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet illam. Et Lucæ 14. Qui non baiulat crucem ſuam, & uenit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Hæc dicta teſtantur, quam ſit neceſſaria imitatio crucis Chriſti: nam & mandatum Chriſti urget, & conuerſionis conditio poſtulat,*

& ſi-

& ſimilitudo membrorum & capitis conformitatem ſanctorum in cruce Chriſti requirit.

Vtilitas imitationis CHRISTI in cruce duplex eſt, Vna in hac uita præcipitur, de qua Paulus Rom. 6. Hoc ſcientes, quod uetus noſter homo, unà crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, et ultra non ſeruiamus peccato, 2. Cor. 4. Semper mortificationem IESV CHRISTI in corpore noſtro circumferentes, ut et uita IESV manifeſtetur in corporibus noſtris. Altera in futura uita, de qua idem Apoſtolus Roman. 8. Si una cum eo patimur, ſimul etiam cum eo regnabimus. 2. Timoth. 2. Nam ſi commortui ſumus, etiam una uiuemus.

Dignitas imitationis crucis CHRISTI, indicatur Matth. 10. Qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus. Ad Galat. 6. Stigmata Domini IESV in corpore meo geſto. Item: Abſit mihi gloriari, niſi in cruce Domini IESV CHRISTI. Rom. 6. Quos præſciuit, eoſdem etiam prædeſtinauit, conformes fieri imagini filij eius.

Modus imitationis CHRISTI in cruce, non eſt in quantitate, non in qualitate, non in fine principali ſitus, ſed in hiſce quinq; conſiſtit, in fiducia in Deum, in obedientia ſpontanea, in patientia, in inuocatione & gratiarum actione, atq; in ſpe glorioſæ liberationis. Vox fiduciæ eſt

G in

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

in Pſalm. 16. Poſui Dominum in conſpectu meo, quoniam à dextris eſt mihi, ne commouear.

De obedientia ſpontanea Philip. 3. Humiliauit ſemetipſum, factus obediens uſq; ad mortem crucis. De Patientia Eſai. 53. Oblatus eſt, quia uoluit, & non aperuit os ſuum. De Inuocatione & gratiarum actione Pſal. 16. Conſerua me Domine, quoniam ſperaui in te. Item: Benedicam Dominum, quia conſuluit mihi. Pſal. 22. Tu Domine ne elongeris fortitudo mea, ad defenſionem meam feſtina. Item: Salua me ex ore leonis. Item: De te laus mea in Eccleſia magna, Vota mea reddam in conſpectu timentium eum. Vide Matthæi 26. & Iohan. 18. De ſpe liberationis glorioſæ concionatur Pſalm. 16. Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultauit lingua mea, inſuper & caro mea requieſcit in ſpe. Proinde ſi nos imitari uolumus Dominum in cruce, fiducia firma promiſsionibus diuinis nitamur, obediamus Deo in cruce, ſimus patientes, inuocemus Deum ſub cruce, atq; illi gratias agamus, prædicantes nomen eius, concipiamus ſpem lætiſsimi exitus ex hac uita, & glorioſæ liberationis. Quod ſi fecerimus, uerè præſentiam Domini in cruce ſentiemus, iuxta ipſius promiſsionem: Ego ſum tecum in tribulatione.

Superſtitioſa imitatio crucis CHRISTI & hypocritica eſt, cum ſine uera fide et mandato Dei,

to Dei, homines ſuperſtitioſi ſibijpſis uel crucem accerſunt, ut cum Monachi & Moniales diebus ueneris, & potiſſimum in ſacra ſeptimana ſe flagellant, & durioribus lectis utuntur, cum ieiunijs, præſertim quadrageſimali ſe macerant, uel cum ſuperſtitioſè ſigna crucis Chriſti geſtant, cū Monachi pro corona ſpinea circumcidūt comam capitis ut ſpineam coronam referant, Cum crucis figuram in ueſtibus geſtant, cum fune nodoſo ſe cingunt, ita tamen cautè ne corpus premant, & cum omnes ſacrificuli in ſua theatrica Miſſa ſe ſuis geſticulationibus & ueſtibus Miſſaticis, repræſentare paſſionem CHRISTI, non ſecus atq; in fabula gloriantur. Vnde & ſe denuo offerre Chriſtum, & paſſionem Domini applicare uiuis & mortuis mentiuntur, quo ſacrilegio nullum fuit unquam in mundo abominabilius. Nam ſummum fuit glorioſæ paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti ludibrium.

Fratres non mandatum nouum ſcribo vobis: Sed mandatum vetus, quod habuiſtis à principio.

Argumentum ab antiquitate, quaſi dicat: Non aliam uiuendi legem uobis impono, quam quæ iam olim apud omnes pios inde uſq; ab initio

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

inualuit. Semper enim eadem colendi Deum ratio fuit. Mandatum more Hebraico dicitur doctrina continens id quod ab aliquo iuſtè exigitur,ut fides & obedientia.

Rurſus, mandatum nouum ſcribo vobis, quod eſt verum in ipſo & in vobis.

Quod uetus dixit, nunc nouum appellat, ſed diuerſo reſpectu. Eſt uetus,ſi materiam, hoc eſt,ipſam doctrinam ſpectes. Eſt nouum, ſi formam intuearis,quam exprimit cum ait:Quod eſt uerum in ipſo & in uobis. Hoc eſt,quod ſcribam uobis nouum mandatum, eſt uerum cum Chriſti reſpectu, tum reſpectu ad uos ipſos. Nam ut Chriſtus noua forma uiuendi eſt, & uiuum omnis uirtutis exemplar ,ita enim dicit ipſe: Hoc eſt mandatum meum, ut diligatis uos inuicem, ſicut ego dilexi uos,ita uos ſpiritu ipſius iam noui homines facti,regi debemus. Nam ſi ſpiritu eius renati ſumus, decet ut eodem uiuamus & agitemur. Atq; hoc eſt legem non inſcribi in tabulas lapideas,ſed in corda hominum

Quia tenebræ præterierunt,& lux vera iam lucet.

Ratio eſt nouitatis mandati. Tenebras uocat tempus ante Chriſtum exhibitum in carne, tum

tum enim obſcurior erat Chriſti noticia & minus familiaris: iam autem Chriſtus ipſe olim promiſſus apparuit, uera Lux uiæ & uitæ. Lux enim eſt Chriſtus, cum quia ſuo uerbo & ſpiritu illuminat, tum quia uiuus uirtutis canon eſt, ad quem noſtra uita & noſtri mores ſunt componendi.

Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit, in tenebris eſt adhuc.

Hactenus neceſſitatem obedientiæ in genere demonſtrauit, nunc deſcendit ad hypotheſin, & ad ſecundam tabulam, ac primum ſocietatem cum luce ſtare non poſſe cum odio proximi, ex natura contrariorum probat. Qui in tenebris eſt, in luce non eſt, Qui odit proximum, in tenebris eſt, Ergo in luce non eſt. Odij uocabulum accipe & pro cauſa, & pro effectu. Nam & affectus eſt, quo quis ex inueterata ira, malè uult proximo, & eſt omnis actio inde nata, qua uel perſona proximi læditur, uel res proximi contra iuſticiam inuaditur. Quod hæc ſit uera expoſitio uocabuli hoc loco, poſtea clarius patebit ex antitheſi. Porro inter odium & iram hoc eſt ex Ariſtotile diſcrimen. Odium eſt ira inueterata & confirmata, habens propoſitum interitum exitiumq; illius, quem quis odit, & cui inimicus eſt. Itaq; odium eſt inſatiabile, in hocq; ab ira recenti

 differt,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

differt: quod ea nec perniciem alterius propoſitam habet, & tempore placari poteſt. Eſt ergo ira recēs ueluti ianua prima ad odium, quæ cum inueterata fuerit, odium dicitur. In hanc ſententiam etiam Auguſtinus loquitur: Odium eſt uetus ira, ex multis cauſis collecta tempore diuturno perſeuerans. De effectibus Odij Bernhardus in hunc modum: Odium ſeparat hominem à regno Dei. Odium ſeparat hominem à Paradiſo. Odium ſubtrahit hominem à cœlo. Odium nec per paſsionem deletur, nec per martyrium purgatur, nec per ſanguinem effuſum abluitur, non debemus odio habere homines ſed uitia. Qui fratrem ſuum odit, homicida eſt, Qui fratrem ſuum odit in tenebris eſt, & in tenebris ambulat. Deum non diligit, qui hominem odit. Quantum intereſt inter feſtucam & trabem, tantum etiam diſtat inter iram & odium. Odium eſt enim ira inueterata. Per iram turbatur oculus mentis. Per odium extinguitur oculus cordis. Hæc Bernhardus.

Qui diligit fratrem ſuum in luce manet, & ſcandalum in eo non eſt.

Argumentum à ſigno & utili. Vt enim ſocietatis hominis cum luce inditium eſt fraterna charitas: ita fructus eius eſt cauere, ne cui ſit offendiculo. Sed quare in diligente fratrem non

eſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

eſt ſcandalum? quia,ut Auguſtinus ait: Qui diligit fratrem, tolerat omnia propter unitatem, quia in unitate charitatis, eſt fraterna dilectio, ſeu quia ut Paulus loquitur: Charitas patiens eſt, comis eſt, charitas non inuidet, charitas non eſt inſolens, non inflatur, nihil ut indecorum faſtidit, non quærit quæ ſua ſunt,non irritatur, non cogitat malum, non gaudet de iniuſticia, gaudet autem iuſticia. Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet. Vbi autem hæc ſunt ueræ charitatis effecta ſeu attributa, ibi planè ſcandalum, quo aliquis iure offenditur, eſſe nequit. Contra uero ubi odium eſt, omnia ſcandalis & offendiculis ſunt plena. De ſcandalo quid ſit, & quæ ſunt eius formæ conſulatur Enchiridion.

Qui autem odit fratrem ſuum, in tenebris eſt,& in tenebris ambulat, & neſcit quo eat, quia tenebræ obcæcauerunt oculos ipſius.

Repetit ſuperius argumentum, ſeu amplificat ex cōtrariorum collatione. Quemadmodum, inquit,qui in obſcura nocte proficiſcuntur, uiam non cernunt: ita qui odio fraterno laborat,aberrat à recta ſalutis uia. In hac ratione gradus obſeruentur. Primus, qui odit fratrem ſuum, eſt in tenebris,hoc eſt, nullam ſocietatem habet cum Deo,nullam cum Chriſto,nullam cum Sanctis, ſed

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

extra ſocietatem Sanctorum & familiam Dei in regno tenebrarum eſt.

Secundus. Qui odit fratrem ſuum, ambulat in tenebris, hoc eſt, uiuit iuxta decreta principis tenebrarum, in ignorantia & malitia, & quotidiè nouis tenebris inuoluitur. Fieri.n.non poteſt, quin qui lucem CHRISTVM reliquit, in tenebris ambulet, ita enim ipſe Dominus dicit: Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris.

Tertius, Qui odit fratrem ſuum, neſcit quo eat, hoc eſt, præceps fertur de uno peccato in aliud, donec ruat tandem in perpetuum exitium. Neq; hoc mirum eſt, quia tenebræ (ut ait) obcæcauerunt oculos eius, uidelicet mentis & cordis. Mentis, ut non intelligat, Cordis, ut non uelit, ut non credat. Cum tanta mala & tam horrenda ſint coniuncta, cum fraterno odio, caueat ſibi unuſquiſq;, ne ſe temerè hoc Satanæ laqueo inuoluat.

Scribo vobis filioli, quòd remiſſa ſint vobis peccata propter Nomen eius.

Iam compellat Apoſtolus in genere totam Eccleſiam, cuius ciues, ut ſpiritualis pater, filiolos nominat, idq; ut ſuum paternum animũ erga ipſos declarans, magis eos excitet ad audiẽdum, credendum & agendum ea, quæ decent ſanctos.

Pro-

Proponit autem hic Apoſtolus, ſummum Eccleſiæ bonum, uidelicet remißionem peccatorum, quæ eſt obligationis ad mortem & damnationem ſolutio, & debitæ pœnæ condonatio, atq; adeo reconciliatio hominis cum Deo. Hæc remißio peccatorum eſt ueluti fundamentum, ſuper quod extruitur illa fraterna charitas, quam requirit. Nam cum fide remißionis peccatorum coniuncta ſunt gratia & donum. Gratia eſt iuſtificatio, qua non ſolum credens abſoluitur à peccato, ſed etiam imputata ipſi iuſticia Chriſti, acceptatur GRATIS ad uitam æternam propter Chriſtum. Donum eſt donatio Spiritus ſancti, quo & regenerantur et obſignantur, & ſanctificantur credentes ad nouam uitam dignam cœleſti uocatione, uiuant in charitate Dei & proximi, ſeu ut Paulus loquitur, in omni pietate, modeſtia & iuſticia. Porro remißionem peccatorum dicit contingere propter nomen eius, id eſt, propter ipſum uidelicet IESVM CHRISTVM, ſed agnitum ex uerbi prædicatione. Nam nomen relationem ad Euangelium notat, ex quo petitur agnitio Chriſti, uidelicet quòd ſit Deus, quòd ſit homo, quòd ſit una perſona, quòd ſit Mediator & Saluator. Quæ agnitio fidem requirit, ut in illo Eſai: Notitia ſui iuſtificabit ſeruus meus multos. Item: Hæc eſt uita æterna, ut te agnoſcant uerum Deum, & Ieſum eſſe Chri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſtum, quem miſiſti. Præterea cum dicit: Propter nomen eius, quatuor cauſæ cogitentur, uidelicet Impulſiua, quæ eſt promiſsio remiſsionis peccatorum, & ſalutis uniuerſalis. Efficiens, quæ eſt bonitas & miſericordia. Materia, quæ eſt meritum CHRISTI, uidelicet paſsio & mors. Et Finalis, quæ eſt, ut liberati per Chriſtum, ab ira Dei & morte æterna, prædicemus ipſum & in in hac uita, & poſtea in omni æternitate. Obſeruetur hoc loco confirmatio articuli noſtræ fidei: Credo remiſsionem peccatorum.

Scribo vobis Patres, quoniam nouiſtis eum, qui erat á principio. Scribo vobis adoleſcentes, quoniam malum illum viciſtis. Scribo vobis pueruli, quoniam nouiſtis Patrem. Scribo vobis Patres, quoniam nouiſtis eum qui erat à principio. Scribo vobis adoleſcentes, quoniam fortes eſtis, & verbum Dei habitat in vobis, & viciſtis illum malum.

Quemadmodum ſupra aliquoties omnes fideles compellans, filiolos eos appellauit: ita nunc diſtributione uſus ad ſingulos gradus ætatis ſermonem conuertit, ac ſingulis gradibus, quæ in

primis

primis conueniunt, accommodat. Primum compellat patres, hoc eſt, ætate prouectos, & ſenes, ac eis tribuit cognitionem eius, qui erat à principio, hoc eſt, Chriſti. In quibus autem ſita ſit hæc Chriſti ſalutaris noticia, iam dictum eſt.

Deinde compellat adoleſcentes, & ipſis tribuit robur & uictoriam ſuper hoſte Diabolo. Quod autem hoc robur non ſit naturæ ſed gratiæ, non uirium corporis, ſed fidei, non hominis, ſed Dei, oſtendit, cum inquit: Et uerbum Dei habitat in uobis. Hæc habitatio uerbi in homine, non eſt ocioſa noticia, ſed uerbi cogniti firma fiducia. Quare infra Apoſtolus ſic ait: Hæc eſt uictoria quæ uicit mundum, fides ueſtra. Si igitur fides uincit mundum, uincit & principem mundi Diabolum, quem hic uocat non ſine emphaſi, τὸν πονηρὸν, ut qui malus ſit, & intentione & habitu, & actu. Eſt enim πονηρὸς, qui innata malitia magno ſtudio fertur in malum, & mala machinatur, & nihil aliud quærit, quam aliorum damnum & pernitiem.

Tertio compellat puerulos, quibus tribuit noticiam patris. Vt enim pueruli cum magna uoluptate & gaudio, quando primum fari incipiunt, patres compellant, & patres unice oblectantur illa compellatione: Ita decet ut Chriſtiani pueri

ſuum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſuum cœleſtem patrem in CHRISTO inuocent, quod cum faciunt, ſumma uoluptate afficitur cœleſtis Pater. Deberent ergo pij parentes ſuos pueros aſſuefacere ad inuocationem cœleſtis parentis, ut una cum lacte inbiberent initia Chriſtianiſmi. Porro repetitio adhibetur amplificationis & attentionis gratia. His enim iteratis compellationibus excitat credentes ad ſequentem exhortationem. Hic locus commendat cuiq; pro ſuæ ætatis ratione, ſtudium pietatis, ut quemadmodum accreſcit ætas: ita & cœleſtium rerum ſcientia augeatur. Deinde illorum ſtultitiam, ne dicam ſerpentinam uirulentiam retundit hic locus, qui pueros & adoleſcentes à ſtudio Theologico, malitioſè auocant, de quorum numero quoſdam nominarem, ſi non commiſeratione digniores mihi uiderentur, quàm obiurgatione, neq; enim digni ſunt, quos uel obiurgem, uel nominem, cum ipſi ſua lepra, hoc eſt, reproba mente ſatis puniantur.

Ne diligatis mundum, neq; ea quę ſunt in mundo.

Hoc plane paradoxon eſt in Philoſophia. Hæc enim rerum uniuerſitas, quæ ab eleganti ornatu & ordine creaturarum decentiſſimo mundus dicitur, hoc eſt, pulchritudo ſeu ornatus, ut Cicero interpretatur, natura inuitat homines, ut ipſum

ipſum artificem Deum, & ipſum opus admirentur ac diligant. Neq; enim fieri poteſt, ut non amet opus qui amat artificem, præſertim cum bonitas, iuſticia, ſapientia, omnipotentia, & multæ aliæ uirtutes Dei in ipſius opere, hoc eſt, mundo conſpiciantur. Adhæc ipſe Dominus ait: Sic Deus dilexit mundum, ut Filium daret, qui ergo fit, quod Apoſtolus noſter dicat: Ne diligatis mundum? Reſpondeo, Mundus ſpectatur dupliciter. Primum in ſe, ut eſt opus Dei, in quo ſe contemplandum proponit, ut inde eius æternam potentiam & diuinitatem ratiocinantes agnoſcamus ipſum, amemus & colamus, quod niſi fecerimus, inexcuſabiles ſumus coram tribunali Dei. Cum hac ratione ſpectatur mundus, eum diligere & poſſumus & debemus, ſed ſuo ordine, hoc eſt, infra creatorem. Nam qui diligit mundum, & eas quæ in mundo ſunt, creaturas Dei, plus quàm Deum, idolatra eſt, & in maledictionis pœnam incurrit, ut qui amet creaturam ſupra creatorem, qui eſt laudandus in ſecula. Deinde ſpectatur mundus, non in ſe, ut eſt creatura Dei, ſed ex uitio quod contraxerunt homines mundani, partim ex labe primorum parentum, partim ex peccandi conſuetudine. Proinde mundus hac ratione accipitur, pro moribus malis, quibus aſſueuit mundus, hos enim qui diligit, non poteſt Deum diligere. Nam ita ſcriptum

eſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

eſt: Pſal. 98. Qui diligitis Dominum, odite malum, hoc eſt, quicquid prohibitum eſt lege Dei, & pugnat cum charitate Dei & proximi. Vult ergo Apoſtolus, ut nec diligamus creaturas Dei inordinato amore, hoc eſt, ſupra creatorem, nec uitia hominum pernitioſo amore. Nam uterq; hic amor, qui mundi dicitur, auocat à pietatis ſtudio, hoc eſt, ab amore Dei & proximi. Tempeſtiuè igitur hanc infert exhortationem Apoſtolus, ne uidelicet amore mundi occupentur fideles, atq; ita rurſus immerſi in mundi tenebras, amittant ſalutarem lucem, ſuaq; culpa ſalute excidant.

Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo.

Ratio propoſitionis à contrarijs. Nemo poteſt ſimul mundum diligere, & patrem cœleſtem, ſed fideles debent patrem cœleſtem diligere. Ergo mundum non diligent. Maior confirmatur, quia qui diligit Deum patrem, mandata ipſius ſeruare ſtudet. Sicuti contra. Qui diligit mundum, quæ mundi ſunt ſectatur & facit. Cum ergo hæc duo ex diametro inter ſe pugnant, fieri non poteſt, ut ſimul Deum & mundum diligas. Huc pertinet illud Iacobi: An neſcitis quòd amicitia mundi, inimicitia Dei eſt. Qui igitur uoluerit amicus mundi eſſe, inimicus Dei conſtituitur.

Nam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Nam iuxta Chriſti ſententiam, nemo poteſt duobus dominis ſeruire, uidelicet diſsidentibus & contraria imperantibus. Et eſt dictum Auguſtini memorabile: Mundi amor & Dei pariter in uno corde habitare non poſſunt, quemadmodum ijdem oculi cœlum pariter & terram nunquam aſpiciunt. Charitas hoc loco, patris, paſsiuè ſumitur, pro charitate qua diligitur pater.

Quia omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum & faſtus vitæ non ex patre, ſed ex mundo eſt.

Ætiologia eſt. Confirmat enim charitatem patris, non eſſe in eo qui diligit mundum: nam mundi & patris cœleſtis contraria ſunt imperia. Vt enim mundus concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & faſtu uitæ delectatur: ita pater cœleſtis eadem abominatur extremè, ut quæ à Diabolo hoſte ſuo in mundum inuecta ſint. Etſi autem omnis concupiſcentia praua, à Paulo dicitur cõcupiſcentia carnis, quæ concupiſcentiæ ſpiritus opponitur: Tamen noſter Apoſtolus, ut omnis mali initia monſtret, à principio motiuo diſcrimen petit concupiſcentiæ

carnis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

carnis & oculorum. Concupiſcentia enim carnis eſt noſtro Apoſtolo, quæ ex corruptæ naturæ uitioſitate, quæ dicitur caro naſcitur, & habet internum principium, uidelicet concupiſcentiam originalem, ſeu corruptionem naturæ. Concupiſcentia oculorum eſt, quæ ex rerum intuitu & admiratione concipitur, & habet externum principium, uidelicet omne obiectum pulchrum oculis. Vnde Dauid: Auerte oculos tuos, ne uideant uanitatem. Et Iob adducens ſuæ innocentiæ argumenta, ſic ait: Si declinauit greſſus meus à uia, & ſi poſt oculos meos abijt cor meum, ſeminem & alius comedet, hoc eſt, ſi cor meum ſecutum eſt concupiſcentiam oculorum meorum, id eſt, ſi ego conſenſi concupiſcentiæ rerum, quas uidebam, eueniet mihi quod alijs facere uolui. Huc illud Salomonis præceptum pertinet, Prouerb. 4. Ne uagentur oculi tui. Et Dominus ipſe: Si oculus tuus dexter fuerit tibi obſtaculo, erue eum, hoc eſt, cohibe affectum irritatum obiecto. Qui igitur ſtatuit Deum ſequi, ponat ſenſibus ſuis cuſtodiam, & præſertim oculis, ne interna concupiſcentia irritetur externis obiectis. Salomoni Prouerb. 30. Duæ ſunt filiæ hirudinis ſeu ſanguiſugæ, clamantes, affer, affer, Has interpretantur quidam ex patribus eſſe concupiſcentiam carnis & concupiſcentiam oculorum, quæ propter imitationem hirudinis inexplebilis (de qua Hora-

Horatius: Non miſſura uitem, niſi plena cruoris hirudo) dicuntur ipſius filiæ. Carnis enim concupiſcentia clamat, affer uoluptates, quibus tamen nunquam ſatiatur. Oculorum concupiſcentia clamat, affer diuitias, quæ quo magis creuerint, eo magis appetuntur, ſimiles planè hydropi. Nam quo magis hydropicus abundat humore aquoſo, eo magis ſitit, iuxta illud: Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ. Huic duplici concupiſcentiæ, ſcilicet, carnis et oculorum, coniunctus eſt faſtus uitæ, quo quis, alijs contemtis, ſe glorioſè iactat, ut Thraſo ille Terentianus. Ex hoc faſtu tanquam ex camerina quadam fœdiſsima, ſcaturiunt infinita ſcelera & flagitia, quibus familiæ, prouinciæ, regna miſerè concutiuntur, cuius rei exempla uel cæcis in conſpectu ſunt. Hæc breuiter ſint de his tribus omnium malorum fontibus dicta, qui, ut Auguſtinus ait, à paradyſo delitiarum in hoc miſerabile exilium Adam & Euam proiecerunt.

Porro mundus præterit & concupiſcentia eius, qui vero facit voluntatem Dei, manet in æternum.

Argumentum ab euentu utriuſq;, Diuturniora & conſtantiora bona, ſunt præferenda minus diuturnis & inconſtantibus, quare mundi ſtudijs & deſiderijs, quæ ad breue tempus du-

rant,præferenda eſt pietas, cuius fructus æternum durat. Sed quid eſt mundum præterire? & quid eſt facere uoluntatem Dei? Mundus contaminatus flagitijs Diabolorum & hominum igni olim conflagrabit,& purgabitur, ita ut ſubſtantia quidem maneat, ſed noua forma & qualitas inducatur, omni iniquitate abolita. Voluntatem Dei facere ſecundum Euãgelium,eſt proſternere ſe coram Deo in uera pœnitentia, fide CHRISTI ſe erigere, & ex hac fide Deum ſincerè colere, & proximum diligere. Qui hoc facit, habet promiſsionem, quòd ſit manſurus in æternum. Tenete,inquit Auguſtinus, potius dilectionem Dei, ut quomodo Deus eſt æternus, ſic & uos maneatis in æternum: quia talis eſt quiſque, qualis eius dilectio eſt. Terram diligis,terra eris.Deum diligis,quid dicam, Deus eris?Non audeo dicere ex me, ſcripturas audiamus: Ego dixi Dij eſtis, et filij altiſsimi omnes.Si ergo uultis eſſe dij & filij altiſsimi, nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo ſunt. Porro uſus huius æternitatis promiſſæ, hoc eſt, perpetuæ fœlicitatis, eſt triplex, uidelicet in cruce, in pugna ſpiritus aduerſus carnem, in agone mortis. In cruce opponenda eſt æterna gloria, breui & temporaneæ afflictioni, 1.Pet. 5. & ad Rom.8. In lucta ſpiritus aduerſus carnem erigamur ſpe promiſſæ gloriæ,ſi in pugna perdurauerimus inuicti.

uicti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

uicti. In morte opponamus uitam æternam, breui cruciatui, & cogitemus Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis, cuius nos membra ſumus. Ideo Paulus ſuo diſcipulo ſcribit: Memento Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis.

Filioli, nouiſsima hora eſt, & ſicut audiſtis quòd Antichriſtus venturus ſit, etiam nunc Antichriſti multi cœperunt eſſe, vnde ſcimus nouiſsimam horam eſſe.

De pietate diſſeruit & de fugiendo mundi amore: nunc addit commonefactionem de cauendis Chriſti aduerſarijs, quos Antichriſtos uocat. Et diligenter obſeruandum eſt, quod de Antichriſto et de Antichriſtis loquatur. Per Antichriſtum intelligit caput regni cuiuſdam CHRISTO aduerſantis, de quo poſtea plura dicenda ſunt. Per Antichriſtos uero omnes, qui uel profeßione, ut Turcæ, Iudæi, aliæq; prophanæ gentes: Vel uita, ut qui mentientes Chriſtianum nomen indulgent peccatis, & uiuunt ſine pœnitentia: Vel doctrina, ut Hæretici, qui Euangelium de Chriſto ſuis corruptelis inficiunt, Chriſto aduerſantur, quales multi fuerunt omnibus ætatibus. Nouißima hora uſu ſcripturæ dicitur, totum tempus à Chriſto exhibito, uſq; ad conſumationem ſeculi & reſurrectionem mortuorum. Tempus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

enim mundi in tres partes diuiſum eſt, nempe in tempus, quod fuit ante legem datam per Moſen: in tempus durantis legis Moſaicæ, & in tempus Meßiæ exhibiti,quod ideo ultimum dicitur, quia deſtinatum fuit ſalutifero CHRISTI aduentui, non quidem quod illi alij non ſuccederent dies & temporum curricula, ſed quia non erat expectanda alterius doctrinæ poſt Euangelium Chriſti cœlitus patefactio. Durabit enim Euangelij prædicatio uſq; ad finem mundi, ſiquidem Chriſtus deſponſauit ſibi Eccleſiam in fide in æternum. Geneſ. 46. Iacob moriturus ad filios ait: Congregamini ut annunciem uobis,quæ uentura ſunt in diebus nouißimis,ubi multa de Chriſti aduentu in mundum, texit oracula. Eſai. cap. 2. Et erit in nouißimis diebus præparatus mons domus Domini,& eleuabitur ſuper omnes colles. Hic Propheta manifeſtum de CHRISTI aduentu tradit uaticinium. Paulus 1. Corinth. 12. Scripta ſunt hæc ad correptionem noſtram, in quos fines ſeculorum deuenerunt. Ad Hebr: 1. Nouißime locutus eſt nobis per Filium, ſignificans Deum poſtea non alio modo hominibus locuturum. Hæc dicta oſtendunt, cur tempus ab aduentu Chriſti currens,uſq; ad iudicium, dicatur extremum, & hîc à noſtro Apoſtolo nouißima hora.

E nobis egreſsi ſunt, ſed non erant

ex

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ex nobis. Nam ſi fuiſsẽt ex nobis,per‑manſiſſent vtiq; nobiſcum: ſed vt ma‑niſeſti fierent,quod non ſint omnes ex nobis.

De quo genere aduerſariorum CHRI‑STI *loquatur,exponit. Quidam fuerunt aper‑ti perſecutores Chriſti & Euangelij, de quibus hoc loco non agit Apoſtolus. Quidam aliquan‑diu ipſos Apoſtolos erant ſecuti, ut diſcipuli, & in Eccleſiæ externa ſocietate ouina pelle tecti la‑tuerunt,cum tamen intus eſſent lupi rapaces. De hoc genere Antichriſtorum ſe loqui Iohannes in‑dicat, cum ait: E nobis egreßi ſunt, hoc eſt, de externo noſtræ Eccleſiæ cœtu prodierunt, qui prius ſimularunt religionem noſtram. Sed non erant ex nobis,id eſt,interno ſpiritus uinculo no‑bis non erant coniuncti, id quod Apoſtolus hic probat. Nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utiq; nobiſcum, hoc eſt, ſi interno ſpiritus uincu‑lo nobiſcum in Chriſti corpore myſtico fuiſſent coniuncti,permanſiſſent utiq;, raro enim contin‑git eos, qui plenè de Chriſto edocti fuerunt, fi‑dem in totum abijcere,etſi ſæpe ex infirmitate & ignorantia, ut eſt humana conditio, labi poſſunt. Quod autem interdum, licet rarius contingat fi‑dem abijcere in totum, eos qui plenè erant edocti de Chriſto, teſtatur uox Chriſti, obijcientis Iu‑*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

dæis peccatum blaſphemiæ, & dictum Apoſtoli ad Hebr: 6. & 10.

Et vos vnctionem habetis à Sancto, & noſtis omnia.

Modum euadendi Antichriſtorum inſidias oſtendit. Vos (inquit) à Chriſto qui eſt Sanctus ſanctorum, id eſt, ſanctiſsimus, habetis gratiam Spiritus ſancti, cuius ſymbolum, quia in ueteri teſtamento fuit externa unctio, unctionis uocabulo ſignificatur. Vult enim nos reſpicere ad typum & ſpiritualem ſignificationem, quemadmodum ipſe ſe interpretatur in fine capitis præſentis Epiſtolæ. Hæc unctio (inquit) facit ut intelligatis omnia, ſcilicet, quæ uos munire poſſunt, aduerſus Antichriſtorum impoſturas. Hanc interpretationem uniuerſalis particulæ requirit periſtaſis loci, ne quis hic Anabaptiſtarum Enthuſiaſmos confirmari exiſtimet. Apoſtolus noſter hoc loco alludit ad ardorem & lumen, quod ineſt oleo, quo ungebantur reges & ſacerdotes in ueteri teſtamento. Vt enim oleum ardet, & ardendo gratiſsimum de ſe fundit lumen: ſic Deus quorum corda oleo Sancti ſpiritus ungit, ea inflammat, & inflammendo lucem elicit, longe pulcherrimam & ſaluberrimam, quæ pro incremento fidei magis magisq; in animis ſanctorum lucet.

Non

Non ſcripſi vobis quòd ignoretis veritatem, ſed quia eam noſtis quodq; nullum mendacium ex veritate eſt.

Prolepſis eſt. Poterat enim ex dictis obijci: Fateris Iohannes nos omnia ſcire, cur ergo ſcribis? Reſpondet Apoſtolus, Non ſcribo uobis, ut uos doceam, quæ ignoretis, ſed ut uos commonefaciam de ijs, quæ prius nouiſtis. Nouiſtis enim ueritatem diſtinguere à mendacio, de qua autem ueritate & de quo mendacio loquatur, ipſe exponit, cum ſubiungit:

Quis eſt mendax, niſi qui negat Ieſum eſſe Chriſtum? hic eſt Antichriſtus, negans Patrem & Filium. Quiſquis enim negat eſſe Filium, is ne Patrem quidem habet.

Quia non de quouis mendacio loquitur Apoſtolus, definitionem addit, qua docetur de quo mendacij genere loquatur. Et quoniam iuxta regulam Hilarij, ex cauſis dicendi ſumenda eſt intelligentia dictorum, manifeſtum eſt quòd de Antichriſtis loquatur, qui ſe CHRISTO *opponebant tempore Apoſtoli. Mendax igitur hoc loco erit, qui non rectè de Chriſto ſentit, nã is Chriſto aduerſatur, et eius hoſtis eſt. Quare*

definitionem infert interrogationis ſchemate, dicens: Quis eſt mendax, niſi qui negat IESVM *eſſe* CHRISTVM? *hoc eſt, quiſquis ſenſerit, quòd Ieſus Mariæ filius nō ſit promiſſus Meßias, Antichriſtus eſt & mendax, ut qui ueritatem Dei malignè abijciat, atq; adeo ipſum Deum mēdacij accuſet, qui hunc Ieſum ſtupendis miraculis teſtatus eſt eſſe Chriſtum, hoc eſt, promiſſum mulieris benedictum Semen & Saluatorem mundi. Vt ergo hoc loco mendacium eſt negatio ueritatis de Ieſu Mariæ filio, quòd ſit uerus Meßias: Ita ueritas eſt plena Ieſu Chriſti agnitio, quæ agnitio eſt uita æterna, iuxta Domini dictum: Hæc eſt uita æterna, ut te agnoſcant eſſe uerum Deum, &* IESVM *eſſe* CHRISTVM *quem miſiſti. Vide quam ſalutaris ſit hæc ueritas agnitionis Chriſti: & contra, quam pernitioſum mendacium negantium Ieſum. In qua autem re conſiſtit ueritas hæc, ſæpe dictum eſt. Requirit enim ut rectè iudicemus de Ieſu Mariæ filio, ſtatuamusq; eum, iuxta ſcripturam, uerum Deum eſſe, uerum hominem, unam perſonam in duabus naturis, non confuſis, non mutatis, non permixtis, non alteratis, ſubſiſtentem, & Saluatorem mundi. Qui hac ueritate exciderit, Antichriſtus eſt, mendax eſt, uanus eſt, damnatus eſt. Porro exaggerationem huius loci ſubiungit, inquiens: Hic eſt Antichriſtus negans Patrem & Filium.*

Iudæi

Iudæi tempore Apoſtoli, gloriabantur ſe Deum colere, tametſi negarunt Ieſum eſſe filium Dei et uerum Meßiam. Horum uanitatem arguit hoc loco Apoſtolus, affirmans coniunctã eſſe utramq; negationem, uidelicet Patris & Filij, cuius rationem ſubiungens ait: Quiſquis negat eſſe filium, is ne patrem quidem habet. Hic additur in quibusdam exemplaribus græcis, ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει. hoc eſt, Qui confitetur filium etiam patrem habet. Atq; hoc eſt, quod Dominus apud Iohannem ait: Qui non honorat Filium, non honorat Patrem, qui miſit eum. Nam ideo pater omne iudicium dedit filio, ut omnes honorent Filium, ſicut honorant Patrem. Vult igitur Pater agnoſci & coli in filio & non extra filium. Quare docemur hic, ut Deum patrem in Chriſto quæramus, ut in Chriſto quæramus potentiam Dei, ut in Chriſto patrem adoremus. Deum eſſe colendum fatentur omnes, adeoq; hic ſenſus nobis à natura ingenitus, altas habet in cordibus noſtris radices, ut nemo ſimpliciter Deo ſuum honorem negare audeat, interea hominum mentes Deum extra uiam quærendo euaneſcunt. Hinc tot fictitij Dij, hinc tot peruerſi cultus. Verum proinde Deum non alibi quam in Chriſto reperiemus, nec rite aliter eum colemus, quam Filium oſculando, ut docet regius Propheta Dauid, Pſal: 2. Hinc liquet, quod in

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

denſiſsimis erroribus occupentur Turcæ & Iudæi, qui tametſi pulchris & ſplendidis titulis ornant, quem adorant Deum: Tamen à uero Deo, qui eſt pater Domini noſtri IESV CHRISTI, aberrant, negantes filium, hoc eſt, Ieſum Chriſtum: Nam cum Dei nomen à Chriſto ſeparatur, nihil eſt aliud quàm inane figmentum. Porro quia hîc Antichriſtus definitur eſſe negator Ieſu Chriſti, quædam hîc addenda ſunt de duplici negatione Chriſti, ut inde intelligamus diſcrimina Antichriſtorum, quos plures eſſe noſter Apoſtolus affirmat. Negatio itaq; Chriſti duplex eſt, uniuerſalis una, altera particularis, Illa in totum negat Ieſum eſſe Chriſtum, hæc autem in parte tantum. Vniuerſalis Iudaica, Mahometiſtica, & Turcica eſt, qua negatur filius Mariæ IESVS eſſe promiſſus Meſsias, hoc eſt, CHRISTVS, Saluator in ſe credentium. Hæc uel eorum eſt, qui fidem Chriſti nunquam receperunt, quales ſunt Mahometiſtæ & Iudæi pleriq;: uel eorum, qui poſt agnitam ueritatem, poſt illuminationem Spiritus ſancti, poſt perceptum guſtum boni Dei uerbi relabuntur in Ethniciſmum renunciant IESV CHRITO, quem abnegatum perſequuntur. Hi uocantur in Eccleſia Apoſtatæ, qualis fuit Iulianus & multi alij, atq; hi rei ſunt blaſphemiæ in Spiritum ſanctum, quam Filius Dei pronunciat nec in hoc ſeculo nec in futuro remitti,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

mitti, propterea quod ſit uniuerſalis prolapſus in Ethnicifmũ, & finalis abnegatio Ieſu Chriſti Mediatoris unici Dei & hominum. De hac abnegatione Chriſti, plura in 5 cap: dicentur, ubi agitur de peccato ad mortem, pro quo Apoſtolus noſter dicit non orandum eſſe.

Alia eſt negatio Chriſti particularis, ſeu hæretica, qua quæ Chriſtus habet propria, illi detrahuntur. Hac negatur aliàs diuinitas Chriſti, cui ſe Cherintus & Ebion tempore Apoſtoli noſtri oppoſuerunt & poſtea Arius & multi alij. Aliàs Chriſti humanitas, quam impugnarunt Donatiſtæ & Eutychiani. Aliàs perſona Chriſti, cuius diſtinctionem à Patre rabioſè negant Sabellius, Paulus Samoſatenus, & noſtro tempore Michaël Seruetus Hiſpanus, in ſcholis Mahometicis inſtitutus. Aliàs officium, idq; dupliciter, quædam enim officij negatio in doctrina et moribus ſimul ſita eſt, qualis eſt Pelagij & papalium omnium, qui uoce & uita negant IESVM eſſe CHRISTVM, cum non tribuunt illi hunc honorem, quòd ſolus ſit iuſticia noſtra & ſalus, iuxta ſcripturam: ſed partem iuſticiæ & ſalutis aſcribunt operibus, ijsq; non à Deo mandatis, ſed ab hominibus excogitatis, præter & contra uerbum Dei. Quædam in moribus tantum eſt poſita, eaq; eſt interna & externa. Interna quidem, cum iuxta uerbum uera fiducia Chriſti non accendi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

cenditur in animis. Externa uero, quoties factis negatur impijs, quod ore prædicatur. Hanc negationem Paulus uocat βδέλυγμα, hoc eſt, abominationem. Ex his manifeſtum eſt, Primum, quid ſit Antichriſtus in genere, uidelicet, qui quouis modo aduerſatur Chriſto. Deinde, quid ſit in ſpecie, uidelicet, qui uel in toto, uel in parte Chriſtum abnegat. Iam reliquum eſt, ut inquiramus quiſnam ſit ille magnus Antichriſtus, quem Paulus collocatum iri prædixit in templo Dei, reuelandum per uocem Euangelij ante extremum diem. Verum quia in poſteriori ad Theſſal. copioſè à nobis probatum eſt, quod Pontifex Romanus ſit ille filius perditionis & Antichriſtus, de quo loquitur Paulus, eò remitto auditores, ut iſtinc petant, quæ breuitatis gratia hîc omitto. Sed quid ex hac doctrina de Antichriſto pius animus colliget? Primum muniat nos hæc doctrina aduerſus ſcandalum defectionis tot regnorum ac populorum à fide Chriſti, ac meminerimus eundem Chriſtum, qui dixit: Prædicabitur hoc Euangelium regni in toto mundo, in teſtimonium omnibus gentibus, etiam dixiſſe: Veruntamen Filius hominis cum uenerit, num inueniet fidem ſuper terram? Quo dicto ſignificatur maximam defectionem plerorumq; regnorum fore à fide Chriſti. His duobus Chriſti dictis commendatur nobis & miſericordia & iu-

ſticia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſticia Dei. Miſericordiæ quidem eſt, quod uelit Deus Euangelium regni Filij ſui prædicari in toto mundo inter omnes gentes. Iuſticiæ uero erit, quod idem Deus ſit puniturus ingratos erga ſuum Euangelium. Nam permittit eos in priſtinas tenebras ruere, adeo ut quando Chriſtus aduenturus eſt iudicatum uiuos & mortuos pauciſſimos inueniet, qui non turpiter Chriſtum abnegauerunt, & à fide eius ſacrilege defecerunt. Vtrinſq; hoc eſt, miſericordiæ & iuſticiæ Dei cogitatione excitemur ad ſerium timorem Dei, ad ardentem inuocationem, ad perpetuam gratitudinem erga ipſum, ne ingrati ipſi quoq; aliquando abijciamur, & extinguatur lux Euangelij in ſcholis & in templis, quemadmodum factum eſt in Aphrica, Aſia, & in maxima parte Europæ, adeo ut minima pars orbis terrarum habeat Euangelium ſincerum & incorruptum.

Quod igitur vos audiſtis à principio, id in vobis maneat.

Ex deſcriptione Antichriſti, infert exhortationem ad perſeuerantiam in fide Chriſti, in qua iam inde à principio (id eſt, ex quo inſtitui ceperunt in uera religione) inſtructi erant. Veſtitur autem propoſitio argumento à conſtantia petito. Conſtantis enim animi eſt, à religione, quam iam olim amplexus eſt, non facile dimoueri. Si-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ri. Similis exhortatio eſt in tertio capite ad Heb: Cauete (inquit) fratres, ne ſit in aliquo ueſtrum cor malum incredulitatis ad deficiendum à Deo uiuo, Vbi gradus a felicitate ſumma ad miſeriam ſempiternam notantur: quorum primus eſt incredulitas eius, qui conuerſus fuit, quæ hoc pacto ſuboritur. Fides in ſegneſcentibus & torpentibus paulatim langueſcit, & ſuccedit dubitatio, hanc mox excipit incredulitas, quam ſequitur malitia, hoc eſt, prauæ cogitationes & actiones ſceleratæ, atq; ita paulatim homo priuſquam animaduertit, laqueis Satanæ inuoluitur. Hoc ipſum ſignificat Iohannes cum ait: Quod audiuiſtis, id in uobis maneat, hoc eſt, ſtudere ut maneat, ſcilicet uerbum Euangelij de Chriſto in uobis. Diligentia igitur ſeria poſtulatur. Huc illud Pauli: Qui ſtat uideat ne cadat. Item: Spiritum nolite extinguere. Item: Excita donum, quod in te eſt. Hæc proinde dicta & ſimilia admoneant nos diligentiæ in colligendis rationibus, quibus mentes noſtræ confirmantur de ueritate Dei, ne ad quamuis auram doctrinæ, inſtar arundinis fluctuemus & circumferamur. Admoneant nos inuocationis, qua à Deo imploramus auxilium contra Diabolorum & hominum inſidias, qui nobis ueritatem Dei nunc eripere, nunc obſcurare conantur. Admoneant nos periculi, nullum enim periculum maius eſt, quàm per ſegnitiem à Deo defice-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

deficere. Nam paulatim Epicureiſmus, & dedolentia quædam occupat animos, donec in foueam damnationis præcipitentur. Oremus proinde cum Dauide: Doce nos Domine uiam tuam, fac ut ingrediamur in ueritate tua, unias tu corda noſtra, ut timeamus nomen tuum.

Si in vobis manſerit quod audiſtis, & vos in Filio & in Patre manebitis.

Ratio exhortationis ab utili. Qui retinet noticiam & fidem Chriſti, is in Filio ex Patre manet, Spiritus ſancti uinculo. Præterea Pater & Filius in eo manent, iuxta Chriſti promiſsionem Iohannis 15. Qui manet in me, & ego in eo, is fert fructum copioſum. Per contrarium ſenſum concluditur, quod ſi non manſerit in uobis quod audiſtis, nec uos in Filio, nec in Patre manebitis. Quid ergo? extra ſocietatem Dei & ſanctorum dominio Satanæ ſubijciemini.

Et hæc eſt promiſsio quam ipſe promiſit vobis, vita æterna.

Proponit ſcopum, qui propoſitus eſt efficaci noticiæ Chriſti, ut huius cogitatione excitemur ad perſeuerantiam in pietatis curriculo, donec ad metam ipſam peruenerimus, Non enim qui bene cepit, ſed qui in bono cepto perſeuerat

ad fi-

ad finem, beatus eſt, nam hîc uitam æternam propoſitam habet. Obſeruetur diligenter, quod Apoſtolus noſter manſionis in Chriſto fructum affirmet eſſe uitam æternam, iuxta Chriſti magiſtri ſui promiſſionem, Iohannis 6. Hæc eſt uoluntas eius, qui miſit me Patris, ut omnis qui uidet Filium, & credit in eum, habeat uitam æternam. Hic ex aduerſo cogitetur antitheſis, uidelicet, quod mors æterna ſit propoſita omnibus incredulis & deficientibus à uerbo Euangelij.

Hæc ſcripſi uobis, de his, qui ſeducunt uos. Attingit cauſam cur de Antichriſtis ſcripſerit, uidelicet, quod iam Eccleſiā inuadere tentarent, quam ſua impoſtura funditus euertere moliebantur. Exemplum Apoſtoli omnibus pijs uerbi miniſtris imitandum eſt, ut præmoneant ſuos auditores aduerſus Antichriſtorum inſidias, ne incauti opinione citius opprimantur, & ſalute excidant.

Et vnctio quam vos accepiſtis ab eo, in vobis manet.

Bene ominantis oratio eſt, quaſi diceret, ſunt multi, qui uos in errorem abducere moliuntur, ſed melius de uobis ſpero, cum habeatis unctionem, hoc eſt, Spiritum ſanctum, quem à Chriſto accepiſtis, quiq; uos in omnem ueritatem induxit, quam diu hæc unctio in uobis manſerit,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

cauebitis Antichriſti inſidias. Hic locus monet, ut primitias ſpiritus foueamus, ac indies ſtudeamus in pietatis ſtadio progredi ulterius, donec ad metam uentum fuerit. Spiritus ſancti enim donatio, teſtimonium eſt euidens, quòd Deus noſtri curam habeat. Hoc ſolum requiritur, ut caueamus ne noſtra ſocordia amittamus tantum bonum.

Nec neceſſe habetis vt quiſquam doceat vos.

Hæc ad commendationem eorum faciunt, à quibus erant inſtituti, & habent tacitam conditionem, ut ſit ſenſus: Vos à ueſtris doctoribus fideliter edocti eſtis, de CHRISTO IESV uero Meßia, in hac doctrina ſi manſeritis, non opus habetis alijs magiſtris, nam ſincere inſtituti eſtis. Atq; ita Apoſtolus hoc loco & ſuam doctrinam de Chriſto commendat, & illorum diligentiam laudat, à quibus inſtituti erant, quo magis magisq; confirmentur. Non ergo hic locus patrocinatur Anabaptiſtis, qui tollunt miniſterium uerbi de Eccleſia, & iubent ſuos auditores expectare reuelationes cœleſtes, quæ nihil ſunt aliud quàm illuſiones Diabolicæ. Nã uel ſummi doctores poſſunt & debent in Chriſti ſchola quotidiè per lectionem, meditationem uerbi & precationem proficere, cum omnes, (ut Paulus teſtatur)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ex parte cognoſcamus,ne dū ut hi quos Apoſtolus alloquitur, nullo præceptore indigerent. Quare opponamus Anabaptiſtis mandatū Dei de prædicando & audiendo Euangelio, in cuius cognitione indies magis magisq; uult nos abundare Paulus, quo & hæc ſcriptio Apoſtolica pertinet, Cur enim ſcriberet Apoſtolus, ſi eius ſcriptionis nullus uſus foret in Eccleſia?

Verum ſicut eadem vnctio docet de omnibus, quæ & verax eſt & non mendax, & ſicut docuit vos manete in ea.

Hæc exhortatio confirmat noſtram interpretationem: hortatur enim ut perſiſtant in doctrina de Chriſto,quæ in ipſis confirmata eſt per unctionem,hoc eſt, per Spiritum ſanctum. Huius exhortationis cauſam addit,cum inquit: Quæ uerax eſt,& non mendax. Hæc repetitio à contrarijs ſumpta,ad commendationem certitudinis facit. Hîc rurſus commendat Apoſtolus ijs, quibus ſcribit, doctorum ſuorum fidem, ſinceritatem & diligentiam. Cum ueteri interprete & Eraſmo μενεῖτε uerti manete,ut hebraiſmum redderem: nam Hebræi ſæpe futura indicatiui, pro imperatiuis uſurpant. Hanc interpretationem periſtaſis loci manifeſtè poſtulat.

Nunc autem filioli manete in eo,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

vt cum apparuerit, habeamus fiduci-am, & non pudefiamus coram eo in ipſius aduentu.

Repetitio eſt exhortationis, cui additur duplex ratio, prior à commodo, poſterior à damno, nam præmijs & pœnis imprimis mouentur homines. Qui manent (inquit) in Chriſto, (hoc eſt, qui retinent fidem & bonam conſcientiam) fiduciam habent in ipſius aduentu, qui uero non manent in CHRISTO, *in ipſius aduentu pudefient. Ergo in Chriſto manendum eſt, quo fiduciæ fructus percipiatur, qui fructus eſt uita æterna, & caueatur diffidentiæ & defectionis pœna, quæ eſt ſempiterna ignominia. Hic locus nos admoneat, ut perpetuo cogitemus de aduentu Domini, in quo apparebit gloria piorum, qui perpetua felicitate exultabunt, & ignominia impiorũ, qui perpetua ignominia obruentur, eo quòd Ieſum Chriſtum datum toti mundo in ſalutem, non agnouerint, cuius ſolius fiducia perſiſtent omnes qui in ipſum crediderunt, iuxta illud: Qui credit in ipſum, non pudefiet.*

Si ſcitis quod iuſtus eſt, noſtis quòd omnis qui facit iuſticiã, ex eo natus ſit.

Repetitio eſt uniuerſalis exhortationis, qua in principio uſus eſt, dum hortatus eſt ad innocentiam uitæ. Addit autem propoſitioni ratio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

nem à connexis, Qualis Pater talis & filius eſſe debet: Deus Pater Eccleſiæ eſt iuſtus. Ergo & filios eius, qui ſunt Eccleſiæ domeſtici, iuſtos eſſe decet. Sed quomodo fieri poteſt, ut ſimiles patri cœleſti in iuſticia ſimus? cũ ille perfectè et natura iuſtus ſit, & nos natura peccatores? Nemo profecto poteſt patri cœleſti ſimilis eſſe, ſi perfectionem iuſticiæ ſpectemus. Verum iuſticia illa, quam hîc requirit Apoſtolus, poſita eſt in imputatione & imitatione in hac uita. Imputatio iuſticiæ fit per ſolam fidẽ, qui.n.credit, fides eius imputatur illi ad iuſticiã, hoc eſt, Chriſti iuſticia credẽti ita imputatur, ut ea ueſtitus appareat iuſtus in conſpectu Dei. Chriſtus.n.finis eſt legis, in iuſticiam omni credẽti. Imitatio iuſticiæ Dei eſt tenuis quædam imaginis Dei in homine, per fidem iuſtificato, repræſentatio, quæ paulatim pro fidei mẽſura creſcit & fit illuſtrior. Nam iuſtificati per fidem, donati ſunt Spiritu ſancto, quo ut regenerantur fideles: ita etiam inchoant nouam uitam, et iuſtis actionibus occupantur, quæ actiones iuxta fidei menſuram, in alijs magis, in alijs minus conſpiciuntur. Hæc imitationis iuſticia conſtat partibus hiſce, uidelicet, pietate erga Deum, innocentia uitæ priuatæ, dilectione proximi, & in officio uocationis fideliter præſtando. Hinc apparet quanta ſit uanitas eorum, qui negant nouæ obedientiæ ſeu operum iuſticiæ neceſſitatem, cum

hic

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

hic Iohannes coniungat patris & filiorum conformitatem in iuſticia. Porrò, poſt iudiciū in uita æterna erimus iuſti non imputatione, ſed perfectione iuſticiæ, ſeu ut loquūtur, formaliter et plenißimè. Hæc iuſticia erit reparatio iuſticiæ originalis, in qua rurſus fulgebit imago Dei *in ſanctis, qua nulla poteſt maior cogitari aut eſſe gloria.* De *hac iuſticia loquitur* Paulus *ad* Galat. 5. *cum inquit:* Nos Spiritu *ex fide ſpem iuſticiæ, hoc eſt, ſperatam iuſticiam, expectamus.* Et Apoſtolus *noſter in ſequenti capite: Similes ei erimus, quoniam uidebimus eum ſicuti eſt.*

CAPVT TERTIVM.

Summa capitis tertij.

V*T grauißimis argumentis, ad ſanctimoniam uitæ, & dilectionem proximi hortatur: ita ab odio proximi, propoſito* Caini *exemplo, dehortatur.*

Ordo & partes capitis tertij.

I*N fine ſecundi capitis reuerſus eſt* Apoſtolus *ad generalem exhortationem, quam in primo*

propoſuit, uidelicet, ut Chriſtiani colant iuſticiam & ſectentur innocentiam. Hanc generalem propoſitionem confirmat in hoc capite, à qua mox deſcendit ad hypotheſin, uidelicet ad dilectionem proximi, ad quam per contentionem ſeu collationem contrariorum, exhortatur, ſummam mandatorum Chriſti ad fidem & dilectionem reuocans.

Exegeſis capitis tertij, cũ obſeruatione doctrinarum.

Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei vocemur.

EXhortaturus ad ſanctimoniam uitæ, alium ordinem quàm in primo capite inſtituit. Vt enim illic ab effectis ad cauſas aſcendit: ita hîc à cauſis ad effecta deſcẽdit. Eſt enim primus fons bonorum operum, adeoq; omnis pietatis & uirtutis ueræ regeneratio, qua in filios Dei renaſcimur, & filij Dei uocamur, et reuera ſumus. Charitatis uocabulum Metonymice accipiendum eſt pro dono, quod nobis ex charitate largitus eſt Deus, uidelicet ut uocemur et ſimus filij Dei. Hoc donum magnificum Apoſtolus noſter in principio ſui Euangelij appellat ἐξουσίαν, hoc eſt, ut Nonnus reddit, οὐρανίην τίμην, id eſt, cœleſtem honorem, ita enim ait: Quicũq; receperunt eum, dedit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

dedit eis ἐξουσίαν filios Dei fieri, ijs, qui credunt in nōmen eius. Hunc honorem, & hoc donum auguſtum ideo hic charitatem uocat, quia ex charitate Dei prouectum eſt. Porro quia hic locus cōtinet ſummam beneficiorum Euangelij, operæpretium eſt, ut ipſum altius expendamus, & circumſtãtias, quæ huc faciunt, excutiamus, quo magis in cognitione et ſenſu huius myſterij abundemus. Sunt aũt hæ præcipuæ circũſtantiæ, Prima, cauſa efficiens. Secunda, obiectũ. Tertia, medium. Quarta, modus. Quinta, effectus. Sexta, finis. Septima, uſus. Hæ circũſtantiæ ferè oēs continentur in hac Euãgelica γνώμη: Sic Deus dilexit mũdũ, ut Filium unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat uitam æternam.

PRIMA circũſtantia eſt cauſa efficiens, uidelicet Deus, ſeu charitas Dei, quam noſter Apoſtolus non ſine admiratione exprimit, cum inquit: Videte ποταπὴν ἀγάπην, eſt enim plus quam ſi dixiſſet, ποῖαν ἀγάπην. Nam etſi ποῖος & ποταπὸς ſynonima ſunt, tamen hoc poſterius emphaſin quandam, et admirationē habet, q.d. Apoſtolus noſter, non eſt uulgaris charitas quam declarat erga uos Deus: ſed uerè maxima et inprimis admiranda, cuius magnitudinem ne Angeli quidem ſatis admirari poſſunt. Hanc Paulus prædicat Roman. 5. cum inquit: Commendat ſuam charitatem erga nos DEVS, quod cum adhuc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

eſſemus peccatores, Chriſtus pro nobis mortuus eſt. Hæc charitas non oritur à nobis, nec excitatur meritis noſtris, quæ nulla habemus niſi mortis, ſed à beneplacito, bonitate et humanitate Dei. Vnde Paulus ad Epheſ. 1. cauſam noſtræ adoptionis ſtatuit εὐδοκίαν *Dei, ex qua nos diligit in dilecto. Et ad Titum:* χρηστότητα & φιλανθρωπείαν, *bonitatem & humanitatem Dei. Bonitas eſt, qua Deus benignus eſt & liberalis erga genus humanum. Humanitas eſt ſtorge illa à Deo, qua paternè affectus eſt erga genus humanum.*

SECVNDA *circumſtantia eſt obiectum, uidelicet mundus, hoc eſt, homines qui in mundo ſunt. Hic inſtituatur antitheſis inter Deum diligentem, & mundum qui diligitur, ut magis nobis dulceſcat charitas illa Dei, qua nos complectitur. Deus ſummè felix eſt ſine homine: homo extremè miſer ſine Deo. Deus creatum hominem maximis ornauit dotibus, homo ingratus Deo proditoriè ab eo defecit in caſtra Satanæ. Deus impreßit homini ſuam imaginem, homo, imagine Dei abolita, imaginem hoſtis Dei geſtat tanquam* σύνθημα *quoddam quod ſub ipſo militet. Deus condidit hominem ad ſuam gloriam, ſed homo omnia conuertit in contumeliam Dei. Ecce quantum dißidium eſt inter Deum & hominem. Quid eſt ergo quod Deum mouet, ut hominem tam ingratum*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

gratum & contumacem diligat? Duo ſunt in homine, quorum unum eſt à Deo, alterum à Diabolo. Quod à ſe eſt, Deus amat, amat igitur hominem quatenus eſt ſua creatura, ſed opus Diaboli odit, quod eſt peccatum. An non iuſticia Dei poſtulat, ut Deus hominem æternis pœnis ſubijciat propter tantam contumaciam? Poſtulat quidem hoc iuſticia Dei, niſi fiat reconciliatio, quam charitas Dei erga ſuam creaturam, uidelicet hominem, proponit in Filio, Mediatore Dei et hominum.

TERTIA circumſtantia eſt de medio, quo Deus offenſus & homines qui offenderunt, reconciliantur et coniunguntur, ita ut Deus agnoſcat homines ſuos filios, & homines uiciſsim Deum ut patrem honorent. Hoc medium participare debuit cum utroq;, hoc eſt, cum Deo uera diuinitate, & cum homine uera humanitate, ut Deum & hominem coniungeret. Ideo dicitur Iohan.3. Sic Deus Dilexit mundum, ut Filium ſuum daret, ſcilicet ut eſſet Mediator Dei & hominum, ſatisfaceret pro homine, iuſtificaret hominem, atq; ſuo merito & interceſsione placaret offenſum Deum, ſatisfaciendo iuſticiæ Dei, quo locus eſſet miſericordiæ.

QVARTA circumſtantia eſt de modo applicationis beneficij Chriſti Mediatoris. De hoc modo loquitur Dominus, cum ait: Prædicate

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Euangelium omni creaturæ, Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit, Qui uero non crediderit, condemnabitur. Hic Dominus omnibus promiſcuè & ſine diſcrimine ſua merita offert, fide accipienda, & baptiſmo obſignanda. Applicatur igitur beneficium Chriſti uerbo & ſacramento, utrumq; requirit fidem, eſt enim omnis promiſsio fide accipienda.

QVINTA circumſtantia eſt de effectu miſericordiæ, qui eſt adoptio in filios Dei. Videte (inquit) qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filij Dei uocemur. Roman. 8. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis rurſus ad timorem, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis, per quem clamamus Abba Pater. Ad Gal. 3. Omnes filij Dei eſtis per fidem in Chriſto Ieſu. Nam quicunq; in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtũ induiſtis. Ad Gal. 4. Poſtquam uenit plenitudo temporis, emiſit Deus Filium ſuum, natum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum acciperemus. Quoniam autem eſtis filij, emiſit Deus ſpiritum Filij ſui in corda ueſtra, clamantem, Abba Pater. Ad Epheſ. 1. Sicut elegit nos in ipſo antequam iacerentur fundamenta mundi, per charitatem, & prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum, per IESVM CHRISTVM in ſeſe, ſecundum beneplacitum uoluntatis ſuæ.

SE-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

SEXTA circumſtantia eſt finis adoptionis, ſeu fructus, uidelicet ut non pereamus ſed habeamus uitam æternam. Hic finis diſcernit inter duo genera hominum, uidelicet incredulos & fideles: illi deſtinati ſunt ob ſuam incredulitatē æternis pœnis, ſeu morti æternæ: hi uero ut filij Dei, hæredes erunt uitæ æternæ & gloriæ beatitudinis: quam gloriam Paulus uocat, libertatem filiorum Dei, cui opponitur miſerrima illa ſeruitus impiorum, qui oblatam gratuitam ſalutem contumaciter reſpuerunt.

SEPTIMA circumſtantia eſt de uſu huius tantæ charitatis Dei erga nos, ut ſimus & uocemur filij Dei quotquot credimus in nomen IESV CHRISTI. Hic uſus ampliſsimus eſſe debet in tota uita, uidelicet in conſcientia, in mundi contemptu, in cruce & in articulo mortis, in his enim maximè ſe prodit adoptionis ſenſus.

In conſcientia omnium primum ſuum fructum profert adoptionis fides. Nam cum cogitatio commiſsi peccati animum noſtrum uulnerat cum damnatoria legis ſententia nos turbat: Cum Diabolus & infernus nobis minantur, fides adoptionis iſtis omnibus efficaciſsimè ſe opponit, & perfundit conſcientiam nobiliſsimo balſamo SPIRITVS SANCTI, ex quo naſcitur in corde gaudi-

gaudi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

gaudium ſpiritus inenarrabile, quo exultamus in gloria libertatis filiorum Dei per Spiritum ſanctum, quo credentes obſignati ſumus, tanquam Arrabone hæreditatis noſtræ: ita ut neq; uita neque mors, neq; angeli, neq; principatus, neq; uirtutes, neq; præſentia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profunditas, neq; ulla alia creatura poßit nos ſeparare à dilectione Dei, quæ eſt in CHRISTO IESV Domino noſtro. Porro hoc conſcientiæ gaudium conceptum ex fide adoptionis, ut indies magis magisq; creſcat, debet quotidiè per omnem uitam foueri pijs meditationibus, ardenti inuocatione, uſu Cœnæ Dominicæ, ſeria gratiarum actione, atq; adeo omni pietatis exercitio.

In mundi contemptu ſimiliter fides adoptionis ſe prodit, quando enim pij à prophanis mundi hominibus, tanquam ſtulti excrementa mundi, et ueluti καθάρματα reputantur, opponant iſti prophanorum hominum maligno iudicio, iudicium Dei, qui, ut omnes credentes tanquam filios complectitur: ita omnes impios terræ, extremè abominatur, utut ſibi magnifici & glorioſi uideantur. Non ergo pius frangatur animo, ſi quando exponatur ludibrijs huius peruerſi mundi: ſed potius doleat uicem furentium miniſtrorum Satanæ, qui lætali ueneno Diaboli intoxicati, feruntur tanquam frenetici contra

Deum, & ipſius Eccleſiam, qui tandem præcipi-tabuntur in exteriores tenebras, unde nunquam eluctabuntur, ſed perpetuo cum Diabolis cru-ciabuntur.

In cruce fides adoptionis intuetur manda-tum Chriſti, exemplum, regulam Pauli & decre-tum Dei immotum.

Mandatum Chriſti eſt: Si quis uult me ſe-qui, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Exemplum Chriſti monet cru-cem præcedere gloriam, ut Paulus teſtatur, cum inquit: Si una cum Chriſto morimur, una etiam cum eo regnabimus. 1. Pet. 4. Cum Chriſtus paſ-ſus ſit pro nobis in carne, uos eadem cogitatione armemini. Regula Pauli eſt: Quicunq; uo-lunt piè in Chriſto uiuere, perſecutionem patien-tur. Decretum Dei immotum eſt, quod omnes quos adoptet in filios Pater, debeant conformes fieri imagini Filij eius. Cum hæc quatuor fides adoptionis cogitat, ſe in cruce erigit, & concipit ſpem promiſſæ liberationis & libertatis gloriæ filiorum Dei. Hæc ſpes certiſſima eſt, & ne-quaquam confundit, unde Paulus dicit: Creden-tes gloriari etiam in afflictionibus, Rom. 5. In agone deniq; mortis fides adoptionis intuetur reſurrectionem eius, per quem facta eſt adoptio, ac ſtatuit mortem tranſitum eſſe ab omnibus mi-ſerijs huius mundi ad beatam & immortalem ui-

tam,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tam, iuxta hoc Domini *dictum,* Iohan. 5. Amen, *amen dico uobis, qui ſermonem meum audit, & credit ei qui miſit me, habet uitam æternam, & in iudiciū non ueniet, ſed tranſiuit de morte ad uitam.* Hæc *placuit aſcribere ad declarandam ſententiam* Apoſtoli *noſtri, ut & beneficium, quod hîc prædicat* Apoſtolus, *particulatim explicatum, magis nobis dulceſceret, & fructus in omni uita, & uera praxis huius dicti fieret nobis conſpectior, iam reliqua proſequamur.*

Propter hoc mundus non nouit vos, quia non nouit eum.

Prolepſis eſt. Occurrit *enim tacitæ piorum obiectioni, qui in hunc modum obijcere poterant,* Nos Chriſtiani *habemur pro reiectamētis mundi, tantum abeſt ut filiorum* Dei *dignitas nobis competat.* Reſpondet Apoſtolus: Mundus *non nouit* Deum, *quomodo ergo filios* Dei *noſceret?* Non *ergo mundi iudicio acquieſcendum eſt, quod eſt ſtultum & cæcum in myſterio ſalutis, ſed iudicio* Dei, *quod fallere non poteſt, ſtandum eſt, et in eo firmiter acquieſcendum.* Mundus *tātum uidet externam* Eccleſiæ *ſpeciem, quæ eſt ut plurimum lamentabilis, & ex ea ſtulte iudicat de* Eccleſia. Non *autem cernit ſpiritualia ornamenta, quibus intus fulget* Eccleſia Chriſti *ſponſa:* Mundus *uidet* Eccleſiam *affligi, atq; ideo*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Deo non curæ eſſe ratiocinatur,ſed non intelligit conſilium æterni Patris, qui omnem filium quem recipit,flagellat.Ier:12.ait Dominus:Dedi dilectā animam meam in manus inimicorū eius. Ecce hîc Deus Eccleſiam animam ſuam dilectam uocat, quomodo ergo eam negligeret? & tamen tradit eam in manus inimicorū eius. Ioſeph dilecta anima Dei fuit,attamē traditus eſt Pharaoni,qui uidit externum Ioſeph,ſed internū animæ ſplendorem non agnouit.Diues Epulo pannos Lazari cū contemptu uidit,animæ aūt ornatum ſplendidiſſimū non agnouit,atq; hanc ob cauſam,ut duplex ſpecies Eccleſiæ,externa & interna agnoſcatur, eadem Eccleſia ſæpe in ſcriptura & Iacob & Iſrael nominatur.Iacob quidem,quia uilis eſt et cōtemta iudicio mundi, talis eſt enim eius externa ſpecies ſecundum quam mundus iudicat. Iſrael uero dicitur, quia uictrix & precioſa eſt in conſpectu Dei, qui iudicat ſecundum ueritatem, non tam externam quam internam & Eccleſiæ ſpeciem intuens. Sed cur mundus non nouit Eccleſiam? quia non nouit Deum, qui eſt pater ciuium Eccleſiæ. Noticia proinde filiorum Dei pendet ab ipſius Dei patris noticia,quæ nō eſt ocioſa perſuaſio de articulis fidei,ſed efficax fiducia in Deum, quæ facit ut & ipſum Deum patrem diligamus,et ſanctos qui Dei filij ſunt,propter Deū & propter ſocietatem quā habemus cū illis,amemus.

Hinc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Hinc duæ firmißimæ demonſtrationes colligun- tur. Nero *&* Iulianus *perſequuntur* Eccleſiam Dei: *Igitur Deum non norunt, ſed horrendis ignorantiæ tenebris inuoluuntur.* David *&* Theodoſius *Eccleſiam* Dei *fouent, ornant, prædicant,* Igitur *Deum norunt, & ſunt filij* Dei. *Vis harum demonſtrationum pendet ex regula Domini, quæ non fallit:* Ex *fructibus eorum cognoſcetis eos. Bona enim arbor, bonos fructus, mala autem malos, producit.*

Chariſsimi, nunc filij Dei ſumus, & nondum apparuit id, quod futuri ſumus.

Anteuertit piorum trepidantium obiectionem, qui ſuas ſordes agnoſcentes, procul ſe abeſſe ab iſta puritate, quæ decet filios Dei *ſentiunt.* Nam *ſi corpus ſpectant, quid immundius? quid imbecillius? quid pluribus obnixium ærumnis? ſi animam conſiderant, quibus malis non eſt ſubiecta? Breuiter, quocunq; ſe uertunt, omnia miſeriarum ſunt plena.* Hos *ergo conſolatur & dicit, nihilominus eſſe filios* Dei, *etſi nondum apparuit filiorum* Dei *plena gloria & perfectio uirtutis.* Et*ſi enim ſancti omnes, donec in hac uita ſunt, circumferunt peccatum: tamen, quia ſunt in* Filio *per fidem, teguntur aurea lamina ſeu propiciatorio, id eſt, merito* CHRISTI, *eorum peccata,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ut eis nequaquam imputentur, donec retinent fidem & bonam conſcientiam. Habemus, inquit Paulus, theſaurum hunc in teſtaceis uaſculis, ut eius uirtutis excellentia ſit Dei, & non ex nobis. Item: Mortui eſtis cum Chriſto, & ueſtra uita abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Monet proinde hic locus, ut fideles non ex præſenti rerum ſtatu iudicent, ſed altius aſpiceant, ac retineant fiduciam promiſſæ gloriæ, quæ ſuo tempore reuelabitur. Diſcernant tempus crucis & fœlicitatis, ignominiæ & gloriæ, infirmitatis & uirtutis. Neq; abijciant ſpem propter præſentem rerum aſpectum, ſed intueantur & ſequantur ſuum ducem IESVM CHRISTVM.

Scimus autem, quod cum ipſe apparuerit, ſimiles ipſi erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt.

Expectata ſanctorum gloria, qualis ſit olim futura, exponit. Nimirum quòd ſancti Chriſto filio Dei ſint futuri ſimiles, atq; unde iſta ſimilitudo emanabit, docet, cum inquit: Quoniam uidebimus eum ſicuti eſt. Transformabimur enim per Chriſti ſpiritum, ex illa uiſione in eius imaginem. Porro duplex notanda eſt transformatio noſtri in imaginem Chriſti, una imperfecta, altera perfecta. Imperfecta illa locum habet in hac uita, & ſuos gradus iuxta fidei menſuram

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

habet. De hac transformatione agit Paulus 2.Corinth.3.hiſce uerbis: Nos autem omnes retecta facie, gloriam Dei in ſpeculo uidentes, in eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquam à Domini ſpiritu. Hîc Paulus pulcherrimè proponit gratiæ Dei in credentibus progreſſus. Primum uult amoueri uelamen cordis, quod eſt impedimentum gloriæ, hoc uelamen tollitur, ut idem Paulus docet, per conuerſionem ad Deum. Deinde monet, quod iſtud uelamen non noſtra uirtute, ſed gratia Dei tollatur, ne quis ſuæ ſalutis principium proprijs tribuat operibus, tum oſtendit quod conuerſi intueantur gloriam Domini, ſed in ſpeculo limpidiſsimo, ſcilicet Chriſto Deo in carne manifeſtato. Præterea quid is intuitus efficiat, exponit, uidelicet, ut paulatim transformemur in eandem imaginem, ita ut ſanctitas Chriſti in nobis quodammodo refulgeat. Adhæc oſtendit, quod transformemur à gloria in gloriam, hoc eſt, ut gloriæ CHRISTI participes facti, efficiamur & nos glorioſi. Deniq; cauſam huius transformationis ponit ſpiritum Domini, hoc eſt, efficaciam Chriſti in nobis, qui ſuo ſpiritu paulatim nos transformat. Debemus igitur quotidiè progredi, cùm in noticia CHRISTI, tùm in conformitate cum illo, quotquot de fide eius gloriari uolumus.

Per-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Perfecta transformatio noſtri in imaginem Chriſti Domini, eſt totius hominis, & eſt animæ & corporis perfectiſsima regeneratio, quæ locum habebit in futura uita, ubi apparebit illuſtriſsima imago Dei in electis. Nam & corpora noſtra erunt conformia corpori CHRISTI *glorioſo, & in animis noſtris fulgebit perfecta lux, in affectibus plena puritas, in uoluntate ſumma promptitudo & alacritas, atq; adeo in omnibus uiribus perfectiſsimum obediendi* DEO *ſtudium. Breuiter, Quo ad animos, & quo ad corpora,* CHRISTO *Domino ſimiles erimus in omni æternitate. De his plura uide in tractatulo noſtro de regeneratione.*

Et omnis qui habet ſpẽ hanc in eo, purificat ſeipſum ſicuti ille purus eſt.

Hæc huius capitis principalis propoſitio eſt, collecta ex ſuis cauſis, quid enim efficere in pijs debeat adoptio filiorum Dei, & promiſſa ſimilitudinis cum CHRISTO *gloria, exponit. Siquidem omnem, qui hanc ſpem in* CHRISTO *habet, pronunciat purgare ſeipſum, ſicuti ille purus eſt, decet enim ut filij Dei omnes ſint ſibi in puritate conformes. Præſenti tempore utitur* PVRIFICAT, *ut ſignificetur puritatis ſtudiũ, non perfectio. Si.n. ullus perfectè purus eſſet, is profecto non rectè diceretur ſe amplius*

purificare. Quid? An non Deus ſolus purificat? Verum quidem hoc eſt, attamen Deus te nolentem non purificat. Deus uerbo te uocat, Spiritu ſancto cor tuum mouet, uult ut uerbo credas, & Spiritui ſancto mouenti obtemperes, ne audias cum incredulis Iudæis, Cur Spiritui ſancto reſiſtis? Atq; ita uoluntas docta & mota à Spiritu ſancto, poteſt & debet obedire, atq; etiam rogare perpetuo, ut quod Deus incepit in nobis opus perficeat, nam is facit ut uelimus & agamus, & perficiamus. Et Auguſtinus ait: Caſtificat (ita enim reddit uocem ἁγνίζειν) te non de te, ſed de illo qui uenit, ut habitet in te: tamen quia agis ibi aliquid uoluntate, ideo & tibi aliquid tributum eſt. Deinde cùm dicit: Sicuti ille purus eſt, non paritas ſignificatur, ſed ſimilitudo, & de ſimilitudine tenenda eſt regula Epiphanij: Non omnis ſimilitudo tota accipitur. Item Auguſtini dictum: Similitudines in quocunq; ſunt, circumſtantia ſui exponuntur. Non ergo ualet conſequentia: Chriſtus eſt purus eſſentia, origine, effectione & perfectione, qui igitur non eſt ſic purus, non eſt Chriſtianus. Nam hîc tantum requiritur ſimilitudo imitationis pro modulo noſtro, & pro menſura fidei. Sic accipitur illa ſimilitudo: Regnum Dei eſt ſimile grano ſinapis. Melchiſedech eſt ſimilis Chriſto. Vult proinde Apoſtolus noſter, ut in tota uita noſtra proponamus nobis Chriſti ex-

emplum

emplum tanquam metam ad quam contendamus. Docet proinde hic locus quale ſtudium, qualis conatus in hac uita eſſe debeat, uidelicet, ut totis uiribus ad puritatem contendamus, quam tum demum plenam adipiſcemur, quando Deus erit omnia in omnibus. Nam in hac uita etiam ſanctiſsimi opus habent, ut precentur quotidie: Remitte nobis debita noſtra. Hanc interpretationem confirmat etiam quod ſupra dictum eſt: Si dixerimus quod peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus.

Quicunq; facit peccatum, etiam iniquitatem facit, & peccatum eſt iniquitas.

Antitheſis eſt ſuperioris dicti, unde & hæc ſententia interpretationem mutuabitur. Vt igitur is purificare ſe dicitur, qui ſtudet puritati: ita facere peccatum dicitur, qui ſtudet peccato, hoc eſt, qui ſinit peccatum in ſe regnare per concupiſcentias corporis. Qui autem hoc facit, legis tranſgreſſor eſt, & fit reus coram Deo, iuxta legis ſententiam: Maledictus omnis, qui non permanſerit in omnibus, quæ ſcripta ſunt in libro legis. Quod autem additur: Et peccatum eſt iniquitas. Probatio eſt eius quod præcidit, à peccati definitione ſumta, & ponitur, Et, pro enim, more Hebraico. Peccatum, inquit, eſt ἀνομία, *id eſt,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

legis tranſgreßio, nam quicquid eſt uel fit contra legem Dei, ἀνομία, id eſt, aliquid aberrans à lege Dei dicitur. Obſeruetur igitur hoc loco peccati definitio in genere, uidelicet quod ſit ἀνομία, id eſt, aberratio à lege, ſeu uiolatio legis diuinæ ſeu uoluntatis diuinæ, Nam legis uocabulum hîc, pro omni eo quod à nobis requiritur, ſiue in Lege, ſiue in Euangelio, ponitur.

Et ſcitis quòd ille apparuerit, vt peccata noſtra tolleret, & peccatum in illo non eſt.

Alia ratio à fine manifeſtati Chriſti in carne. Chriſtus apparuit, id eſt, Filius Dei homo factus eſt, ut peccata tolleret, iuxta primam promißionem: Semen mulieris conteret caput ſerpentis. Igitur qui indulget peccatis, non rectè æſtimat cur Chriſtus in mundum uenerit. Quare cum filij Dei per ipſum facti ſumus, decet profectò, ut abſtineamus à peccato, & exemplum Chriſti imitemur in uitæ innocentia. Hoc ipſum argumentum 1. Petri 2. his uerbis proponitur: Chriſtus peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignũ, ut peccatis mortui, iuſticiæ uiueremus. Nam eſſe mortuum peccatis, & uiuere in eis, ita repugnant, ut ſimul ſtare non poßint. Vnde Paulus: Quicunq; mortui ſumus peccato, quomodo uiuemus in eo? præſertim cum quicunq; baptizati

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſunt in IESVM CHRISTVM, in mortem eius baptizati ſint, ut quemadmodum ipſe excitatus eſt à mortuis, in gloriam Patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus. Huius argumenti uide iuſtam tractationem ad Roman. 6. Et cogitetur quanta contumelia afficiant filium Dei, qui ideo indulgent peccatis, quia ipſe noſtra peccata pertulit, & in gratiam nos recepit, quaſi ideo ueniſſet filius Dei, ideo aſſumſiſſet humanam naturam, ideo deniq; paſſus eſſet, ut proſtituamus nos omni turpitudini. Quare notetur hoc Apoſtoli argumentum, & imis cordibus infigatur: Chriſtus apparuit ut peccata tolleret, Igitur qui Chriſti ſunt, peccata fugiant, ne excidat mortis Chriſti ſaluifico fructu.

Omnis qui in eo manet non peccat: Omnis qui peccat, non vidit eum, neq; nouit eum.

Alia ratio à ſocietatis cũ CHRISTO conditione: Omnis qui in Chriſto manet non peccat, Credentes in Chriſto manere debent, Igitur credentes non debent peccare. Maiorem illuſtrat per antitheſin, & conuerſionem per contrapoſitionem. Omnis qui in CHRISTO manet, non peccat: Ergo quicunq; peccat, in CHRISTO non manet. Manere in Chriſto eſt ſpiritu fidei Chriſto inſitum eſſe, ac retinere bonam con-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſcientiam. Nam qui contra conſcientiam peccat, naufragium facit fidei, quemadmodum Paulus docet ad Timoth: Amiſſa fide, amittitur Chriſtus, amittitur ſalus & uita. Peccare hoc loco ſignificat peccatum facere, id eſt, peccato indulgere, & peccatum permittere ut regnet per concupiſcentias corporis. Nam purgare ſe, & peccare, opponuntur, ut ſupra quoq; dictum eſt. Proinde is dicitur hîc peccare, qui non ſtudet puritati & ſanctitati. Longè igitur aliud eſt hoc loco peccare, quàm labi. Omnes ſancti ſubinde labuntur, ſed non peccant, hoc eſt, in ijs non regnat peccatum. Quid ſit uidiſſe Chriſtum, atq; eum nouiſſe, manifeſtum eſt ex Euangelio Iohannis, cui ſynonima ſunt, uidere, nouiſſe & credere in Chriſtum.

Filioli, nemo vos ſeducat, qui facit iuſticiam, iuſtus eſt, ſicut ille iuſtus eſt, qui facit peccatum, ex Diabolo eſt, quoniam à principio Diabolus peccat.

Ex hoc loco & ex Epiſtolis Pauli, Petri, Iacobi & Iudæ apparet, tempore Apoſtolorum fuiſſe quoſdam Pſeudoprophetas, qui habenas omni nequitiæ et turpitudini laxarunt prætextu Chriſtianæ libertatis, quales ſunt hodiè Anabaptiſtæ & Libertini. Contra horum inſaniam præmonet pios,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

pios, Apoſtolus noſter, ne quis uidelicet ſinat ſe iſtorum mendacijs decipi. Iſti clamarunt, ut ex Iacobo patet, ſufficere fidem, hoc eſt, fidei inanem iactantiam, etiamſi uita ſit perditiſsima. Clamarunt ex fide eſſe iuſticiam, quod quidem uerum eſt, ſi germana ſit. At contra falſiſsimum, ſi fuerit tantum inanis profeſsio ſine emendatione uitæ. Fieri enim non poteſt, ut ſpiritus Chriſti ſeparetur à fide uera & ſalutari. Ne ergo ſinant ſe fideles talibus impoſturis decipi, inſtituit Apoſtolus collationem Chriſti & Satanæ, filiorum Dei & filiorum Satanæ, ex quorum diuerſis ſtudijs concludit, quinam ſint Chriſti, & qui Diaboli. Chriſtus eſt iuſtus, Igitur qui Chriſti ſunt, iuſticiæ ſtudent. Sathan eſt ſceleratus & malus, Igitur qui ſceleratè & malè agunt, à Diabolo ſunt. Sic Chriſtus Iohannis 8. concludit contra Iudæos: Vos ex patre Diabolo eſtis, & concupiſcentias patris ueſtris uultis facere. Hinc ſequitur eum ſolum fide iuſtum eſſe, qui facit iuſticiam, hoc eſt, qui ſtudet puritati & innocentiæ. Eſt enim puritas & innocentia, germanus fidei fructus. Contra, qui facit peccatum, hoc eſt, qui imperio peccati ſe ſubijcit, atq; illud in ſe regnare permittit, ex Diabolo eſt, cuius ſtudium eſt perpetuò peccare, nam inde uſq; à conditi mundi initio peccat. Dicitur autem ex Diabolo eſſe, qui peccando imitatur Diabolum, & qui Diaboli

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſpiritu agitatur, Vt enim qui aguntur ſpiritu Dei, hi ſunt eius: ita qui aguntur ſpiritu Satanæ, à Satana ſunt. Particula, SICVT, hîc non paritatem, ſed ſimilitudinem, quæ in ſtudio & conatu eſt poſita, notat. Porro hoc dictum Apoſtoli, ſatis declarat quanta ſit bonorum operum neceſſitas, quod ſanè dictum omnibus furoribus & impoſturis Diabolorum & hominum opponendum eſt. Commonefactio hæc: Nemo uos ſeducat (id eſt, cauete ne quis uos in errorem inducat) ſignificat, neminem excuſari coram Deo, errore uel ignorantia, quin iure ſit damnabilis, ſi Deo ex fide obedientiam non præſtiterit. Faceſſat igitur omnium tùm ueterum, tùm recentium impoſtorum dogma, qui Chriſtianæ libertatis prætextu laxant habenas omni turpitudini & nequitiæ. Cæterum Papiſtæ, qui hoc loco abutuntur ad ſtabiliendam operum iuſticiam, non ſolum euertunt totius ſcripturæ perpetuum conſenſum, uerumetiam perperam ex effectis cauſas faciunt, nec diſcernunt inter iuſtificationem perſonæ & qualitatem ſeu nouam obedientiam, quæ à iuſtificatis requiritur. Paulus Philippenſibus ſcribens, Bona opera, fructus iuſticiæ fidei nominat, Ergo iuſticia fidei, quæ eſt gratuita ſine noſtris operibus & meritis, opera iuſta, quæ hîc Apoſtolus iuſticiam uocat, præ-

cedit

cedit neceſſario. Neceſſe eſt ut arbor ſit ante fructum, ut cauſa præcedat ſuum effectum, ſicuti & ipſe Dominus ait: Arbor bona facit fructus bonos. Nunc autem nemo habet rationem bonæ arboris, niſi qui CHRISTO per fidem inſitus eſt, ita enim ipſe Dominus ait Iohannis decimo quinto. Quemadmodum ramus non poteſt fructum ferre à ſeipſo, niſi manſerit in uite: Sic nec uos, niſi in me manſeritis. Ad hæc, opera non poſſunt rectè dici bona aut iuſta, niſi quæ Deo placent. Iam autem impoßibile eſt quicquam DEO placere ſine fine. Proinde fides qua iuſtificamur, opera præcedat neceſſe eſt. Porro, cum homo fide iuſtificatus eſt, & adoptatus in filium DEI, Spirituq; ſancto regenitus, decet profectò ut huius eximiæ nobilitatis memor, nouam & cœleſtem uiuendi rationem inſtituat, quæ digna ſit adoptione cœleſti. Debet ergo huius nouæ natiuitatis fructus ædere in omni pietate, modeſtia & iuſticia. Non enim fieri poteſt, ut Spiritus CHRISTI, quo donati ſunt credentes, ſit ocioſus. Hæc noua obedientia, etſi per ſe imperfecta eſt, tamen placet Deo propter fidem, & habet promißiones remunerationis, cùm in hac uita, tùm in futura.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

In hoc apparuit filius Dei, vt diſſoluat opera Diaboli.

Hanc aſſeuerationem opponit Apoſtolus impoſtorum uanitati, qui prætextu Chriſtianæ libertatis peccandi licentiam permittunt, imò promittunt uanè de fide gloriantibus, ſecuritatem, et prætextu Chriſtianæ libertatis omni petulãtiæ et nequitiæ uiã ſternũt. Apparuit (inquit) filius Dei, hoc eſt, homo factus eſt, ut diſſoluat opera Diaboli, id eſt, peccatũ et mortem. Ergo fruſtra prætenditur Chriſtiana libertas peccandi licentiæ, imo eò potius pertinet noſtra libertas, ne amplius ſimus peccati ſerui, nam qui facit peccatum, eſt ſeruus peccati. Pugnat igitur fides remiſsionis peccatorum, & finis manifeſtati Chriſti, cum propoſito peccandi. Peccatum & mors hîc comparantur grauiſsimo oneri impoſito generi humano, quo omnes homines adeo premuntur, ut ſub illo concidant, & collapſi æternum pereant, niſi quis ſuccurrat, & ſarcinam impoſitam diſſoluat, uinculo quo ligabatur rupto, uidelicet reatu totius generis humani. Iã aũt, quia nemo potuit hanc ſarcinam ſoluere inter omnes homines, apparuit Filius Dei, id eſt, homo eſt factus, ut ſolueret uinculum, quo peccatum & mors colligata erant, atq; ita hominem ſoluto onere, hoc eſt, expiato peccato, & uicta morte, reſtitueret priſti-

næ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

næ libertati. En quàm appoſitè Apoſtolus noſter interpretatur primam promißionem: Semen mulieris conteret caput ſerpentis. Porro Chriſtus opera Diaboli diſſoluit, uincendo, expiando, gratiam infundendo, & conſumando. Vicit dum uictor è morte ſurrexit. Expiat dum ſuæ mortis merito nos à peccato purgat & iuſtificat. Nam ut ait Auguſtinus: Per hominem peccatores ſumus, per hominem Deum iuſtificamur. Item, ut ſoluat peccatum uenit ille, qui non habet peccatum. Infundit gratiam, dum nos ſuo Spiritu donat, & efficacia ſuæ mortis, opera Diaboli, hoc eſt, peccata reprimit, mortificat, et paulatim abolet. Conſumabit, quando extrema hoſtium mors ſuperabitur, & pij donabuntur beata immortalitate. Hæc proinde Apoſtolica gnome ſemper ſit infixa mentibus noſtris, ut & agnoſcamus beneficium Chriſti Mediatoris diſſoluentis opera Diaboli, & caueamus ne noſtra culpa rurſus ligemus, quod ille ligatum ſoluit, & à nobis depoſuit & deſtruxit, hoc eſt, Ne nouo reatu noſtro rurſus colligamus ſarcinam peccati & mortis, & tandem ſub ea collapſi pereamus ingrati iuſto Dei iudicio.

Quiſquis natus eſt ex Deo, peccatum non facit, quia ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quia ex Deo natus eſt.

A re=

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

A regenerationis uirtute, ſeu à cauſa ad effectum hoc argumentum ſumitur. Concluditur autem hoc modo. Quicunq; habet ſemen Dei in ſe, non peccat. Omnis qui natus eſt ex Deo, habet ſemẽ Dei in ſe. Ergo omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat. Et rurſus ab effectu ad cauſam. Qui natus eſt ex Deo non peccat. Qui habet ſemen Dei in ſe natus eſt ex Deo. Ergo qui habet ſemen Dei in ſe, non peccat. Peccandi uocabulum, ut ſupra, habitum & ſtudium cum contumamacia ſignificat, qualis fuit in Diabolo & in Cain. Septies enim in die cadit iuſtus & reſurgit. Et in Eccleſiaſte cap. 7. Non eſt iuſtus in terra, qui quanquam facit bona, non etiam peccet. Etſi igitur in ſanctis eſt conſtans uoluntas, & προαίρεσις rectè faciendi, tamẽ affectiones ſubinde oriuntur, quas uarias uarius rerum & temporum adfert euentus, ex quo fit, ut ſæpe labantur ſancti, qui tamen peccatis ſe opponunt, & carnis ſuæ infirmitatem deplorant, ut Paulus cum in hunc modum exclamat: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratias ago Deo per IESVM CHRISTVM Dominum noſtrum. Item: Mente ſeruio legi Dei, carne autem legi peccati. Et rurſus: Non ego operor illud, ſed quod habitat in me, peccatum. Qui ergo odit potius peccatum, quod ex uitio carnis ſæpe committitur, quàm approbat, is non dici-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

dicitur peccatum facere. Vnde Bernhardus: Notanda eſt (inquit) uis uerborum, non peccatum facit quod patitur potius,quàm facit,qui natus eſt ex Deo, & non poteſt peccare, perſeuerando ſcilicet in peccato,dum legi Dei cum mente ſeruit, etiam carnem feſtinat ſubigere: quæ tentatione & peccato incurrente legi peccati uidebatur ſeruire. Semen Dei & ipſum Euangelij uerbum notat, unde Apoſtolus: Per Euangelium ego uos genui, & ipſum Spiritum ſanctum ſignificat. Nam huius uirtute, tanquam ex ſemine quodam noui homines gignimur, dum corruptæ naturæ qualitates inſtaurantur per CHRISTVM, cui per fidem ſumus coniuncti, ut peccato mortui, DEO uiuamus. Hoc ipſum argumentum, licet alijs uerbis, tractat Paulus ad Roman.8. Quicunq; (inquit) aguntur ſpiritu Dei,hi ſunt filij Dei. Item: Si ſecundum carnem uixeritis,moriemini, At ſi ſpiritu actiones carnis mortificaueritis, uiuetis. Libertinis igitur, qui hoc loco Apoſtoli abutuntur, reſpondeatur hoc modo per diſtinctionem: Vt peccati,ita & regenerationis duplex eſt ratio, Aliud eſt enim contumaciæ peccatum ſeu regnans, Aliud infirmitatis. Illud imitatione Diaboli perpetratur, hoc ſpiritus imperio ſubiugatur, & domatur, ut non regnet. Quare ut non imputatur credentibus: ita nec peccati

ratio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

rationem habet coram Deo. De priori genere loquitur Apoſtolus noſter, non de poſteriori. Eſt etiam regeneratio duplex, inchoata uidelicet & conſumata, Illa in hac uita, hæc in futura locum habebit. Nemo enim unquam fuit in hac uita plenè regeneratus, ſed quilibet pius quatenus regeneratus eſt, non peccat, quia autem id tantum ex parte eſt, quam diu uitam trahimus in hoc mundo, non poſſumus eſſe prorſus immunes à peccato. Hæc noſtra interpretatio etiam confirmatur dicto illo: Si dicimus quod peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt. Si igitur ſtabit hoc dictum, neceſſe eſt ut præſens locus Apoſtoli reſtringatur ad certum genus peccati, uidelicet regnantis ſeu contumaciæ, quo uaſtatur conſcientia, & amittitur fides, & Spiritus ſanctus excutitur.

In hoc manifeſti ſunt filij Dei & filij Diaboli.

Quia hîc plenam diſtinctionem habent Græca exemplaria, & interpretes Græci nouum κεφάλαιον, poſt hanc diſtinctionem incipiunt. Hæc Apoſtoli uerba ad præcedentia refero, hoc modo: In hoc ſcilicet quod natus à Deo non faciat peccatum, & quòd peccatum faciens ex Diabolo ſit, manifeſti ſunt filij Dei & filij Diaboli. Vt enim certiſsima nota filiorum Dei eſt

pia

pia & ſancta uita ita inditium minimè fallax filiorum Satanæ eſt, uita ſcelerata & peccatis immerſa.

Porro manifeſtatio filiorum Dei & filiorum Satanæ eſt duplex, Vna interna, quæ ipſis ſolis eſt nota. Altera externa, quæ in aliorum oculos incurrit. Interna nota filiorum Dei eſt fides, dilectio, & ſpes. Externa eſt internæ fructus, uidelicet opera fidei, charitatis & ſpei, quæ incurrunt in hominum oculos. Has notas coniungit Paulus ad Theſſal. 1. ubi fidei ἔργον, *dilectioni* κόπον *& ſpei* ὑπομονὴν, *tribuit. Interna nota filiorum Satanæ eſt uacuitas fidei, dilectionis & ſpei, diffidentia, odium fraternum, & alij affectus, qui cum his coniuncti ſunt. Externa eſt diffidentiæ fructus, atq; adeo regnum peccati, quod conſpicitur in ſcelerata uita & actionibus pugnantibus cum lege Dei, quales actiones recitat Paulus ad Roman. 1. & ad Galat. capite 5. ubi inter ſeſe confert fructus ſpiritus & opera carnis.*

Quiſquis non facit iuſticiam, non eſt ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum.

Hîc Græci interpretes, ut dixi, nouum κεφάλαιον *faciunt, uidelicet de charitate fraterna. Deſcendit enim hoc loco Apoſtolus à theſi ad*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

hypotheſin, & concluſionem demonſtratam, ut principium proponit, unde hypotheſin de dilectione fraterna, hoc modo infert: Quiſquis non facit iuſticiã, non eſt ex Deo, (hæc propoſitio ſupra demonſtrata eſt) Qui non diligit fratrem ſuum, non facit iuſticiam. Ergo qui non diligit fratrem ſuum, non eſt ex Deo. Proinde ut fratres diligamus neceſſe eſt, modo uelimus cenſeri inter filios Dei: atq; hæc concluſio, propoſitio eſt præſentis loci. Monemur igitur dilectionem fraternam eſſe præcipuam notam filiorum Dei, unde Auguſtinus in hunc modum ſcribit: Dilectio ſola diſcernit inter filios Dei & filios Diaboli, ſignent ſe omnes ſigno crucis Chriſti, reſpondeant omnes Amen, cantent omnes halleluia, baptizentur omnes, farciant parietes baſilicarum, Non diſcernuntur filij Dei à filijs Diaboli niſi charitate. Loquitur autem hîc Auguſtinus de nota filiorum Dei incurrente in oculos aliorum, cum qua coniuncta ſunt ea, quæ ſupra annotauimus, de externa & interna nota filiorum Dei.

Quia hæc eſt annunciatio quam audiſtis ab initio, vt diligamus nos inuicem.

Probat minorem à contrario. Mandatum Dei eſt, ut diligamus fratres, Ergo qui non dili-

git

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

git fratrem, mandatum Dei uiolat. Quare cum mandati Dei tranſgreſſor ſit, iniuſtus omnino cenſendus eſt, atq; adeo non eſt inter filios Dei reputandus. Filiorum enim eſt mandatis paternis obſequi, quare cùm Deus mandat dilectionem, ipſius filios ſe eſſe profitentur, qui ſe mutuo diligunt. Annunciationem uocat prædicationem, qua hoc Dei mandatum promulgatur, de quo mandato ſupra copioſè dictum eſt, ubi expoſuimus, cur idem & uetus & nouum mandatum dicatur.

Non ſicut Cain qui ex illo malo erat, & occidit fratrem ſuum, cuius autem gratia occidit eum? quia opera eius mala erant, fratris autem iuſta.

Exemplum proponit illuſtre, in quo notam filiorum Satanæ ponit ob oculus, uidelicet odium fraternum, quod homicidium ſecutum eſt, Occidit enim ex odio Cain Abelem, homo hominem, frater fratrem, ſceleratus hypocrita pium Dei cultorem. Vnde hoc odium? Vnde hoc fratricidium? Tres cauſas recenſet Apoſtolus noſter, quarum prima eſt, quod ex illo malo, hoc eſt, Satana fuerit Cain fratricida. Nam concupiſcentiæ originali indulgens, ferebatur ferox in obſequium Satanæ contra Deum, ob quam imitatio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

nem Apoſtolus noſter pronunciat ipſum à Satana fuiſſe.

Secunda, quod opera ipſius Cain fuerint mala, hoc eſt, cultus ſuperſtitioſus. Etſi enim ipſius ſacrificium abſq; dubio, habebat mandatum diuinum, tamen quia nec à fide profectum eſt, nec in gloriam Dei tendebat, ſed potius in gloriam miſeri hypocritæ, ſuperſtitioſum fuit & hypocriticum. Eſt autem natura hypocritarum, omnes eos perſequi, qui ſuas ſuperſtitiones non ſequuntur.

Tertia, quòd opera Abel fuerint bona, id eſt, cultus Dei purus ex ſincera fide profectus in gloriam Dei. Porro, quia hîc habemus imaginem Eccleſiæ hypocritarum omnium temporum depictam, & conditionem ueræ Eccleſiæ in hac uita præmonſtratam, uolo breuiter de his duobus fratribus quædam adijcere.

Etſi autem multa occurrunt conſideranda in hiſtoria Cain & Abelis, tamen quò certa methodo nos expediamus, quatuor præcipuè examinanda proponam, ex quibus perſpicuum diſcrimen falſæ & ueræ Eccleſiæ colligemus. Sunt autem hæc quatuor: Nomina perſonarum, fortuna, ſtudium ſeu conatus, & exitus.

Nomina quæ arcano conſilio Dei (nihil de myſterio cogitantibus parentibus) his duobus fra-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

fratribus ſunt impoſita, adumbrabant externam ſpeciem utriuſq; Eccleſiæ, uidelicet falſæ & ueræ. Cain enim falſam, Abel autem ueram Eccleſiam repræſentat nomine. Vt enim appellatio Cain à dominio & poſſeßione ſumta eſt: ita falſa Eccleſia ſemper tumet ſuperbo titulo, & ſibi dominium in ueram Eccleſiam uendicat. Et ut Abel à uanitate & contemtu nomen ſortitur: ita uera Eccleſia in mundo uilis & contemta deliteſcit, & uidetur ſapientibus mundi umbra uanæ ſpei delectari. Non eſt dubium quin Cain (ut primogenitus) multis modis ſit prælatus Abeli tanquam poſterius nato, etiam apud ipſos parentes Adam & Euam. Nam homines ſæpißimè decipiuntur externa rerum forma, & iudicant iuxta ea, quæ incurrũt in oculos, ex quo fit ut ſæpißimè fallantur. Abraham duos habuit filios, quorum unus quaſi impetratus à Deo Iſmaël dictus eſt, alter uero quaſi ridiculus & contemtus, Iſaac eſt nominatus. Hi duo fratres adumbrauerunt ueram & falſam Eccleſiam, & ipſe pater Abraham multum prætulit Iſmaëlem Iſaaco, & mater Iſmaëlis non parum ſuperbiebat de filij ſui Iſmaelis prærogatiua, donec Abraham diuinitus admonitus eſt, ut eijceret matrem Agar cum ſuo filio Iſmaele, atq; eum ab hæreditate excluderet. Iſaac ſimiliter duos filios habuit, quorum unus tanquam ſupplantator, dictus eſt Iacob, alter tan-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

quam præclarus & potens ab efficiendo dictus eſt Eſau. Hic Eſau à patre propter uenationem eſt in pretio habitus, ſed Iacob à matre propter promiſsionem amatur. Atq; ita planè totius mundi hiſtoria, de uera & falſa Eccleſia congruit ad hæc tria exempla à nobis propoſita.

Fortuna ueræ & falſæ Eccleſiæ etiam in Caino & Abele cernitur. Nam ut Cain ad tempus dominium habuit & prærogatiuam in domo paterna. Sic hypocritæ ſe anteponunt uerè pijs, gloriantes de dominio & authoritate. Huius dominij & authoritatis gratia, ſupra modum ſuperbit hypocritarum Eccleſia, & acerbiſsimis ſarcaſmis deridet ueram Eccleſiam, tanquam proſtratam & uictam. Splendorem dominatus iactat, grauitate nominis, quòd dicatur Catholica, Romana, fundata ſuper fundamento Apoſtolorum, ſe effert. Maiorum inſtituta prædicat. De uictorijs ſuis aduerſus ueram Eccleſiam ſuperbè triumphat, & ex cruce clamitat ueram Eccleſiam à Deo contemtam & deſertam eſſe. Hinc illa ſuperbiſsima oratio Ciceronis aduerſus Iudæorum religionem, cum adhuc ſedes Eccleſiæ eſſet Hieroſolymis. Sua cuiq; ciuitati religio Læli eſt, noſtra nobis, ſtantibus Hieroſolymis, pacatisq; Iudæis, tamen iſtorum religio ſacrorum, à ſplendore huius imperij, grauitate nominis noſtri, maiorum inſtitutis abhorrebat. Nunc uerò hoc

magis,

magis, quod illa gens, quid de Imperio noſtro ſentiret, oſtendit armis, quàm chara dijs immortalibus eſſet, docuit, quod eſt uicta, quod elocata, quod ſeruata. Hactenus Cicero. Sed quam fallitur puluis & cinis ſuo iudicio. Vere pijs conſtat, qui non iſtis fallacibus concluſionibus ſe permittunt à recta ſententia dimoueri. Norunt enim aliud iudicium Dei eſſe, quam ſapientum huius mundi, norunt non ſine cauſa eandem Dei Eccleſiam, nunc Iacob, nunc Iſrael appellari. Iacob quidē ob externam ſpeciem, Iſrael uero propter inuiſibilem gloriam. Synagoga igitur Satanæ etſi ſe oblectat eminentiæ & fœlicitatis ſpectro, tamen ſplendor ueræ Eccleſiæ in infinitum & maior & uerior eſt. Non enim eminentia ueræ Eccleſiæ ſita eſt in imperijs mundi, non in auro & argento, non in pompa & honoribus, non in luxu & delitijs huius mundi, cum Eccleſia Dei ſemper ſit in mundo exoſa, ubiq; ei contradicatur, affligatur, expellatur, tanquam ouis occiſionis trucidetur. Sed in fide, patientia, charitate, uirtute operationum in uirtutibus, donis & gratia, cum interea Eccleſia malignantium inſanabilibus conſcientiæ uulneribus ſauciata, ad mentionem futuri iudicij horribiliter exhorreſcit.

Tertio, ſtudium & conatus utriuſq; Eccleſiæ, ueræ ſcilicet & falſæ, etiam cernuntur in

hiſce fratribus. Vt enim in Cain eſt contemtus uerbi Dei, hypocriſis, odium ueræ Eccleſiæ, tyrannis, perſecutio, oppreſſio innocentis fratris, mendacium & excuſatio nefarij facti: Sic Eccleſia hypocritarum omnium temporum uerbum Dei contemnit, ſuas traditiones extollit, perſequitur innocentes, iudicat ſe Deo cultum præſtare, ſi ſanguine ſanctorum curſum Euangelij impediuerit. Contra uero, ut in Abele fuit amor uerbi Dei, uera pietas, fraterna charitas, patientia, & alia pietatis exercitia, unde & Deo charus fuit: ita uera Eccleſia ſe Deo ſubijcit, eius ſolum uerbum lumen uitæ prætendit, atq; adeo in ſtadio ueræ pietatis ad finem uſq; perſeuerat.

Quarto exitus utriuſq; ſpectandus eſt. Vt enim Cain ſuo ſtudio & conatu tandem peruenit ad illud θηριῶδες ἐπίφθεγμα, Maior eſt iniquitas mea quàm propiciatio. Nam ira Dei oppreſſus, & conſcientia ſcelerum, æternum eſt damnatus. Conſimili modo omnes hypocritæ ſuis tandem factis conſequentur digna præmia. Et ut Abel diuinitus in hac uita ſub cruce accepit conſolationes, & tandem donatus eſt æterna uita propter Semen promiſſum: Ita omnes timentes Deum, hoc eſt, ciues & domeſtici Dei, hîc ſub cruce conſolationes percipiunt, & poſt hanc uitam cum Chriſto gloriæ & immortalitatis erunt participes. Atq; ita diligenter obſeruãdum eſt ꝙ

Deus

Deus ſtatim in initio poſt conditos homines propoſuit duo exempla, quæ perpetuo nos de uera et falſa Eccleſia, de æterno Dei decreto, & regula iuſticiæ diuinæ commonefaciant. Nam ut in exemplo Abelis Deus oſtendit, quòd uelit omnes pœnitentes & ſibi obedientes tueri, & tandem ipſos æterna uita donare propter CHRISTVM: Ita exemplo Caini docet, ſe abominari omnem hypocriſin & tyrannidem, & uelle tandem contumaces æternis pœnis ſubijcere. Hæc exempla ſemper ſint nobis in conſpectu, ut nos commonefaciant de regula iuſticiæ diuinæ, quam ſemper in iudicando intuetur abſq; omni perſonarum reſpectu.

Ne miremini fratres quod odit vos mundus.

Applicat exemplum Cain & Abelis ad ſtatum Eccleſiæ ſui temporis. Ac ſi dicat: Turbamini quidem non ſine magna admiratione, quòd uos mundus odio habeat, Sed in hoc exemplo Cain & Abelis ſpectate Eccleſiæ in hoc mundo conditionem. Nam hoc exemplum docet, non nouum eſſe, quòd Cain Abelem, hoc eſt, impij filios Dei perſequantur. Vt enim Abel imaginem gerit piorum: ita Cain impiorum typus exiſtit. Qui Cain Abelem fratrem ex malitia propria, non ob iniuſtitiam fratris, odit: impietas enim

non habet ullam cum pietate conſenſionem, neq; ſpiritus Dei *&* *ſpiritus* Satanæ *unquam inter ſe conuenire poſſunt.* Veriſſima.n.manebit *prophetia illa:*Serpens *mordebit calcaneum ſeminis mulieris.* Et Paulus: *Omnes qui uolunt piè uiuere in* Chriſto, *perſecutionem patientur.* Et Petrus *in quarto prioris* : *Ne peregrinemini ea quæ in uobis eſt exploratione per ignem, hoc eſt,* Ne *perinde ſitis attoniti,ut qui in rem peregrinā & nouam incidunt, de qua nunquam antea cogitarūt.* Nam *inde uſq; ab initio crux comes* Eccleſiæ *ſemper fuit, & erit uſq; ad extremum diem, tunc.n. ſanctorum lachrymæ abſtergentur,et perpetuum ſabbathum celebrabunt in omni æternitate conſpectu* Dei *læti fruentes.*

Nos ſcimus quòd tranſiuimus ex morte ad vitam, quia diligimus fratres.

Conſolatur pios,qui ab impijs hoſtiliter opprimuntur,& quotidie ad mortis ſupplicia rapiuntur. Sicuti *enim impij ſunt deſtinati damnationi & morti cum impio* Caino: *ita pij cum ſancto* Abele, *à morte gehennæ ad uitam ſalutis & gloriæ translati ſunt,idq; per hoc ſignum ſciunt, quòd diligant fratres.* Non *enim hîc* Apoſtolus *dilectionem fratrum cauſam tranſitus à morte ad uitam facit, ſed ſignum tantum & teſtimonium,*

imita-

imitatus magiſtrum ſuum, qui lotis diſcipulorum pedibus ait: In hoc cognoſcent omnes quod diſcipuli mei ſitis, ſi dilectionem erga uos mutuam habueritis. Sicut & Auguſtinus hoc loco rectè monet, charitatem non cauſam ſed ſignum eſſe. Cauſam tranſitus à morte ad uitam expreßit Dominus Iohan. 5. dicens: Amen amen dico uobis, quod qui ſermonem meum audit, & credit ei qui miſit me, habet uitam æternam, & in iudicium non ueniet, ſed tranſiuit à morte ad uitam. Vtitur autem uterq;, hoc eſt, Chriſtus & Iohannes, in his dictis, præterito perfecto, ut quod nondum niſi ſpe poßidemus, tam certo ſciamus futurum, ac iam nobis reipſa præſtitum eſſet. Hæc temporis Enallage etiam obſeruetur in Prophetarum lectione, qui ob certitudinem infallibilem, euentus prophetiarum, ſæpe præteritis pro futuris utuntur. Docet & hic locus Apoſtoli, quanta ſit nouæ obedientiæ, cuius caput eſt fraterna dilectio, neceßitas: Niſi enim nos mutuo dilexerimus, excutitur fides, amittitur Spiritus ſanctus, atq; nouo reatu mortis obſtringimur. Vnde Auguſtinus in hunc locum: Nemo interroget hominem, redeat unuſquiſq; ad cor ſuum, ſi ibi inuenerit charitatem fraternam, ſecurus ſit, quia tranſijt à morte ad uitam, non attendat, quia modo gloria eius occulta eſt, cùm uenerit Dominus, tunc apparebit gloria eius. Viget enim, ſed ut in

hyeme,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

hyeme, uiget radix, ſed quaſi aridi ſunt rami, intus eſt medulla quæ uiget, intus ſunt folia arborum, intus fructus, ſed æſtatem expectant.

Qui non diligit fratrem, manet in morte.

Antitheſis eſt ſuperioris dicti, quæ per contrarium ſenſum infertur hoc modo: Qui diligit fratrem, tranſijt à morte ad uitam. Ergo qui non diligit fratrem, non tranſijt à morte ad uitam. Manet igitur in morte, hoc eſt, adhuc mortis reatu obſtringitur. Hæc aſſeueratio copioſè explicatur 1. Corinth. 13. ubi charitatis inſignia recitat Apoſtolus. Porro ut hæc regula, quæ eſt maior in ſyllogiſmo, practico rectè accommodari poßit, tenendum eſt diſcrimen, Primum inter fratres & hoſtes, Deinde inter perſonas, et perſonarum errata. Fratres ſunt, Apoſtolica phraſi, qui eandem fidem & eundem Mediatorem CHRISTVM *nobiſcum profitentur, ſiue noſtræ perſonæ inimici ſunt, ſiue amici. Hoſtes autem ſunt, qui à noſtra fide alieni ſunt, & perſequuntur* CHRISTVM, *& eius ſanctum Euangelium odio habent. Perſonæ, cùm fratres tùm hoſtes creatura Dei ſunt, & eiuſdem nobiſcum naturæ participes, quare ſimpliciter omnes homines diligendi ſunt. Errata aliunde ueniunt, quæ ſunt uel corrigibilia, uel pertinaci*

contu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

contumacia firmata, ut corrigi non poßint. Regu-
la proinde Apoſtolica ſic applicanda eſt: Qui
non diligit fratrem ſiue amicum ſibi, ſiue inimi-
cum, manet in morte, id eſt, Qui Chriſtianum
quemlibet odit, morte reus eſt, Attamen qui erra-
tis fratrum iraſcitur, imò qui flagitioſos mores
odit, rectè facit. Nemo enim amare debet, quod
Deus odit. Ita enim Salomon ait, Prouerb. 8. Ti-
mor Domini odit malum, arrogantiam & ſuper-
biam, & uiam prauam, & os peruerſum. Et Sy-
racides: Inuiſa eſt Deo & hominibus ſuperbia.
Verum ne teipſum fallas, cor tuum examina hoc
modo: Si doles ex animo de lapſu fraterno, & ſi
delinquentem fratrem cupis meliorem fieri, &
redire à uijs ſuis malis & ſaluari, Odium ſcele-
rum ipſius iuſtum eſt & ſanctum. Verùm ſi il-
lum unà cum flagitijs ſuis cupis perditum, chari-
tate fraterna excidiſti, fidem amiſiſti, & iux-
ta hanc Apoſtolicam regulam manes in morte.
Porro, ſi hoſtes ſunt, hoc eſt, alieni à fide Chri-
ſtiana, tunc uel emendabiles ſunt, uel contumaces
omnino. Si ſunt emendabiles, conſilio, precibus,
& omni pietatis officio ſubleuandi ſunt, ut tan-
dem conuertantur & ſaluentur. Si igitur in ali-
qua fuerint neceßitate conſtituti, porrige illis
manum & ſubleua illos exemplo Samaritani Eu-
angelici, qui Iudæum incidentem in latrones, etſi
hoſtem, contumelioſè ſuam totam nationem abo-
minan-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

minantem, & extreme contemnentem, atq; adeo infra canes reijcientem, Memor quod & proximus tuus ſit, & CHRISTVS te iacentem & proſtratum ſub Diabolo erexerit, non parcens proprio ſanguini, ut te à morte & inferno uendicaret. Si te perſequuntur hoſtes, exemplum filij Dei imitare, qui orauit pro ijs, qui eum cruci affixerunt. Exemplum imitare Stephani, qui pro lapidãtibus eum in genua prouolutus intercedebat. Exemplum imitare Apoſtoli Iacobi filij Alphei, qui ſupplex interceßit pro ijs, qui eum de pinna templi præcipitauerunt, & pro fulone qui eum fuſte occidit. Fateor hoc graue & arduum eſſe carni & ſanguini, ſed omnia poßibilia ſunt credenti. Orandum eſt igitur, ut Deus nobis ex gratia largiatur, quod negatum eſt nobis natura. Quid? an non Dauid precatur contra hoſtes, ut confundantur & pereant? An non in Pſalmo 139. in hunc modum precatur, imo quodammodo gloriatur de iuſto facto: Qui loquuntur (inquit) contra te ſcelerata, extolluntur hoſtes tui fruſtra. Nonne qui oderunt te Domine, oderam, & inſurgentes contra te, abominabar? Perfecto odio oderam illos, ideo inimici facti ſunt mihi. Dauid hîc diſcernit inter hoſtes ſuæ perſonæ & hoſtes Dei, item inter emendabiles, & pertinaci contumacia perditos. Quantum ad hos attinet, poteris cum Dauide contra illos, cum conditione

tamen,

tamen, precari, ut confundantur & pereant potius, quam Deum contumelia diutius afficiant, & multorum impediant ſalutem. Sic precamur contra Turcam hoſtem Chriſtiani nominis. Sic precamur contra Papam & alios Tyrannos. At Dauid dicit: Perfecto odio oderam illos. Hoc odium quamlibet ſit uehemens & perfectum, haud tamen arcet ſanctorum beneficentiam in impios, quam diu hîc à Domino feruntur, qua ſcilicet imitantur Patrem ſuum cœleſtem, ut ſicut ipſe Solem & pluuiam ſuam deploratis etiam impartit: ita & ipſi, quæ poſſunt illis corporis dum egent beneficia præſtant, fouentes ſcilicet quod in illis Dei eſt, nempe corpuſculum, quod dum uita adhuc fruitur Dei beneuolentia, nondum penitus excluſum eſt. Animum autem & mores illorum, qui toti Satanam referunt, oderunt & peius nihil. Hanc noſtram diſtinctionem confirmat Apoſtolus noſter, in ſecunda Epiſtola, ubi de hoſtibus fidei in hunc modum ſcribit: Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit ei, Aue, communicat operibus eius malignis. Hoc eſt, ſi quis abſq; confeßione fidei & doctrinæ Chriſti ad uos ueniat, non ſolum protectionem à uobis non conſequatur, ſed neq; ſalutis precationem à uobis accipiat. Merito & caute hæc dicit Apoſtolus, quaſi hæc

ſalu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſalutis precatio ſolum illis debeatur, qui conueniunt moribus & fide nobiſcum. Quibus enim precamur ſalutem? niſi his, qui ſimilium ſunt morum ac fidei. Nemo tamen hoc dicto Iohannis tolli putet dilectionem, qua fouere debemus etiam hoſtes Chriſti, ſi eorum neceßitatem conſpexerimus, ſed tantum uult ut eos ita fugiamus, ne uel corrumpamur eorum conſuetudine, uel uideamur illorum erroribus conſentire. Cæterum, ut paucis me expediam Pſalmus 15. diſertè quomodo agendum ſit cum omnibus, docet hiſce uerbis: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? inter alia in hoc Pſalmo ſubijcit: Qui non ſtruxit inſidias lingua ſua, nec fecit malum proximo ſuo, nec probrum leuauit aduerſus proximum ſuum, in cuius conſpectu malignus contemtus eſt, Timentes autem Dominum glorificat. Ex hiſce puto conſtare, quomodo hæc Apoſtolica regula applicari poßit ſine errore. Bene ſis affectus erga proximum, & candidè de eo ſentias, Malignorum ſtudia improbes & auerſeris, timentes Deum omni honore proſequaris. Deinde & hoc obſeruetur, quod non diligere hoc loco, ſit exemplo Satanæ & Cain, hominem odiſſe, perſequi & perdere uelle ſine omni erga ipſum humanitatis affectione. Alioquin pius poteſt eidem iraſci quem diligit, ut pater erranti filio iraſcitur, quem tamen ex dilectione corripit. Proinde

iraſci

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

iraſci & diligere non opponuntur ſemper, ſed odiſſe & diligere eodem reſpectu, nemo ſimul poterit. Habet pius aduerſarium eiuſdem religionis conſortem, cuius inſidias & calumnias odit, perſonæ ipſius iraſcitur: at ſi cupit illum meliorem fieri, & reſipiſcere ex dilectione Chriſtiana, non excidit gratia, nec odiſſe fratrem cenſendus eſt. Cum autem ſic loquimur, nequaquam omnem iram approbamus, ſed tantum iuſtam, hoc eſt, eam, quæ procedit ex bona cauſa, & tendit moderatè ad bonum finem, qualis fuit in Moſe, Chriſto, Paulo & multis alijs, & quia in hac carnis noſtræ infirmitate ſæpius modum excedimus, precamur quotidiè: Remitte nobis debita noſtra, & confugimus ad Aduocatum noſtrum, quem habemus in cœlo, IESVM CHRISTVM iuſtum, qui eſt propiciatio pro peccatis noſtris.

Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcimus quôd omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem.

A contrariorum conſequentibus colligit argumentum hoc modo: Omnis homicida in morte manet, ſeu quod idem eſt, nõ habet uitam in ſe manentem. Qui non diligit fratrem, ſeu qui odit fratrem, eſt homicida: Proinde omnis qui non

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

diligit fratrem, ſeu qui odit fratrem, in morte manet, ſeu non habet uitam æternam in ſe manentem. Homicidium enim non tantum occidentis manu, ſed etiam odientis animo perpetratur. Sicut ergo dilectio fraterna uitæ teſtimonium eſt: ita odium fratris mortis eſt inditium. Vocabulum Odij tribus modis uidetur in ſcripturis accipi, cum homini tribuitur.

Primum enim ſignificat ipſum affectum, quo quis proximo ſuo male uult, ita ut cuperet eum perditum, & definitur ab Auguſtino hoc modo: Odium eſt uetus ira, ex multis cauſis collecta, diuturno tempore perſeuerans. Ariſtoteles autem in hunc modum: Odium eſt ira inueterata & confirmata, habens propoſitum interitum exitiūq; illius quē quis odit, & cui inimicus eſt, itaq; odium eſt inſatiabile, in hocq; ab ira recenti differt, quod ea nec pernitiem alterius habeat propoſitam, & tempore placari poteſt. Hoc odium uariat obiectis, ut aliud ſit bonum, aliud malum. Bonum quidem, quo res à Deo damnatas proſequimur, iuxta illud: Odio habentes malum. Malum uero, quod uerbo Dei damnatur, quale eſt odium proximi, & aliarum rerum bonarum.

Secundo, Odium cum ipſa cauſa, id eſt, cum affectu, ipſum effectum ſeu actionem ſignificat, ut cum Cain ex odio occidit fratrem, cum tyranni &

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ni & hypocritæ ex odio effundunt ſanctorum ſanguinem. De utroq; ſcribit Bernhardus in hunc modum: Honeſta uirgo audi quæ dico. Odium ſeparat hominem à regno Dei. Odium ſeparat hominem à Paradiſo. Odium ſubtrahit hominem à cœlo. Odium nec per paßionem deletur nec per martyrium purgatur, nec per ſanguinem effuſum abluitur. Non debemus odio habere homines, ſed uitia, qui fratrem ſuum odit, homicida eſt, in tenebris eſt, in tenebris ambulat, Deum non diligit qui hominem odit, quantum intereſt inter feſtucam & trabem, tantum etiam diſtat inter iram & odium. Odium eſt enim ira inueterata. Per iram turbatur oculus mentis: per odium extinguitur oculus cordis. Et Gregorius: Quamuis per omne uitium quod perpetratur humano corde, antiqui hoſtis uirus infunditur, in hac tamen nequitia tota uiſcera ſua ſerpens concutit, & imprimendæ malitiæ peſtem uomit.

Tertio, Odium nec cauſam nec affectum ſignificat, ſed per metalepſin declinare & effugere hominum conſilia, & auerſari ſtudia, ut in illo Lucæ decimo quarto, Si quis uenit ad me, nec odit patrem ſuum & matrem, & uxorem & liberos, & fratres & ſorores, amplius autem etiam animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Hoc non ſimpliciter intelligendum eſt:

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſed cum conditione, uidelicet, ſi te à fide & confeßione Chriſti auocare conantur, declina & fuge illorum conſilia. Quantum autem ad animam propriam attinet, quam Chriſtus uult nos odiſſe, ſciendum eſt, quòd tum demum dicimur odiſſe animam noſtram, quando eius carnalibus deſiderijs non acquieſcimus, quando eius appetitum frangimus, & uoluptatibus reluctamur.

Per hoc cognouimus charitatem, quòd ille animam ſuam pro nobis poſuit, & nos debemus animas pro fratribus ponere.

Duo hîc facit Iohannes. Nam & abſolutißimum dilectionis exemplar proponit, & quæ ſit ueræ dilectionis indoles ſeu proprietas oſtendit. Abſolutißimum exemplar charitatis eſt CHRISTVS, *qui animam ſuam pro nobis redimendis poſuit. Vnde Paulus: Commendat ſuam charitatem erga nos Deus, quòd cùm adhuc eſſemus peccatores, Chriſtus pro nobis mortuus ſit. Multo igitur magis iuſtificati nunc in ſanguine ipſius, ſeruabimur per ipſum ab ira. Veræ dilectionis indoles in nobis erit, ſi ita fuerimus erga fratres affecti, quòd malimus pro ipſis uitam ponere, quàm ſinamus ipſos perire, idq; exemplo Chriſti, qui nobis hanc Charitatis legem impoſuit: Diligite (inquit) uos inuicem, ſicut ego*

dilexi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

dilexi uos. Hinc ergo colligamus ueram dilectionis proximi definitionem, uidelicet, quod ſit affectus cordis intimus, quo ita proximum diligimus, ut ſalutem ipſius noſtræ proponamus uitæ.

Quicunq; habuerit victum mundi, & viderit fratrem egentem, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?

A remotione effectus ad remotionem cauſæ argumentatur. Eſt enim charitas qua Deus *diligitur, cauſa charitatis proximi. Vbi ergo non eſt charitas proximi, illic neq; charitas* Dei *eſſe poteſt.* Hoc *itaq; modo concludamus argumentum. Quicunq; non diligit proximum, neq;* De*um diligit, Qui non afficitur miſericordia erga egentem proximum, is ſanè nequaquam proximum diligit.* Ergo *qui non afficitur miſericordia erga proximum, nequaquam* Deum *diligit.* Mi*nor eſt manifeſta, nam fieri non poteſt, ut miſericordia à dilectione ſeparetur. Claudere uiſcera dicitur, qui non aperit indigenti ſuum pectus, nec promto animo illi ſucurrit, ita claudere ponitur pro contrario negato. Aperit igitur pectus ſuum ſeu uiſcera, qui non ſimulata miſericordia mouetur ad ſuccurrendum neceſſitatibus proximorum, & motus miſericordia manum ſimul porrigit.* Porro σπλάγχνα *intimam in ipſis*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

uiſceribus hærentem ſtorgam, pietatem & miſericordiam notat, qualis eſt matrum erga ſuas proles, quas tenerrime complectuntur & diligunt. Hic locus perſpicuè monſtrat uanam eſſe iactantiam eorum,qui de fide ſine operibus miſericordiæ gloriantur. Vbi enim eſt uera fides,illic & charitas Dei eſt, à qua tanquam ex fonte manat charitas erga proximum & miſericordia.

Quoniam autem hoc loco commendatur nobis beneficentia ſeu miſericordia erga egenos, libet primum cauſas recitare, quibus pij excitari debeant ad beneficentiam erga egenos. Deinde oſtendere, qualis affectus dantis eleemoſynam eſſe debeat. Tertio modum eleemoſynæ præſcribere. Quarto fines & fructus adijcere.

Cauſæ quibus pij ad beneficentiam erga egenos excitari debeant,ſunt plurimæ,inter quas hæc ſunt præcipuæ. PRIMA Chriſtianiſmus ipſe, ſeu profeßio Chriſtianæ religionis, hæc enim requirit, ut in omni opere bono abundemus, & ut nos inuicem tanquam membra eiuſdem corporis, cuius caput eſt CHRISTVS, complectamur ac foueamus. Hoc cum ex fide Chriſti fit,in timore Dei uerum meditamur Chriſtianiſmum, hoc eſt, uerè diuinam naturam imitari conamur. Nam cum Deus, quem imitari nos uult Chriſtianiſmus, diues eſt miſericordia, atq; adeo pater miſericordiarum, nos ipſius miſericordiam imitando

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tãdo, diuinæ quodammodo naturæ imitatores dicimur. Qui autem in hac imitatione non occupantur, falſò ſibi arrogant Chriſtianum nomen, falſò gloriantur ſe eſſe filios Dei, cum ſint ſpurij potius, nullum enim inter filios ſuos agnoſcit Dominus, niſi quem conari uiderit ſaltem paternas imitari uirtutes. Huc pertinet illud dictum Domini apud Prophetam: Si ego pater ueſter, ubi honor meus? Eſt autem præcipua honoris pars, qua filij ſuos parentes proſequi poſſunt, eorum uirtutes imitari. Hanc cauſam miſericordiæ egenis præſtandæ proponat ſibi, quiſquis Chriſtianiſmi gloriam ſerio expectat, nec ſinat ſe exemplis prauis ab hoc neceſſario ac debito cultu Dei adduci.

SECVNDA, Mandatũ Dei, cui omnes creaturas parere æquũ eſt. Huius cauſæ meminit Syrac. ca: 29. cũ inquit: Propter mandatum Dei ſubueni pauperi, atq; in eius egeſtate ne auerſeris ipſum. Et paulò pòſt: Theſaurum tuum ſecundum mandatum altiſsimi colloca, & tibi magis quàm aurũ proderit. Theſaurus quidem noſter qui nunquam deficit deponendus atq; aſſeruandus nobis eſt in cœlo: ſed tamẽ in hac uita apud pauperes collocatur, in quos beneficia collata ita accipit Dominus quaſi in ipſum contuliſſemus. Omnia teſtimonia ſcripturæ, quæ nobis dilectionem proximi commendant, requirũt præcipuè beneficentiam erga egenos. Nam hæc dilectionis ueræ præcipua pars

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

unde Dominus Deuter: 25. Præcipio tibi ut aperias fratri egenti manum. Hoc præceptum Dei qui contemnit, quomodo Deum diligere poteſt? quomodo timere? Qui tollit miſericordiam (inquit Iob) à proximo, timorem Domini abiecit. Quicunq; igitur conſtituit Deum diligere, Deum ex animo timere, cogitet ſerio ſe Deo præcipienti obedientiam debere.

TERTIA, exemplorum imitatio, Chriſti Domini primum, ac deinde membrorum ipſius. Chriſtus pro nobis factus eſt pauper, ut nos ditaret, quid ergo uiciſsim Chriſti membris debemus? Nonnè omnem beneficentiam? præſertim cum Chriſtus ſibi factum teſtatur, quicquid ipſius minimis membris fecerimus, Matth. 25. & 10. Sanctis Patribus nihil fuit magis in uotis quàm pauperes refocillare. Abraham peregrinos obſeruat, ut ipſis inuitatis beneficentiam præſtat. Loth inuitat angelos, quos peregrinos pauperes eſſe putabat. Cornelius aulicus uacaſſe perpetuò orationi & eleemoſynæ ſcribitur, quas aſcendiſſe coram Deo teſtatur ſcriptura.

QVARTA, dignitas & æſtimatio eleemoſynæ piè præſtitæ coram Deo, Prouerb. 21. Facere miſericordiam & iudicium gratius eſt Domino quàm uictima. Matth. 9. Miſericordiam uolo, & non ſacrificium. Hebr. 13. Beneficentiæ uero &

ro & communicationis ne obliuiſcemini, talibus enim uictimis delectatur Deus.

QVINTA, proximus ipſe nobis naturæ ſocietate, & gratiæ communione coniunctus, eorundem bonorum cœleſtium hæres nobiſcum, cuius egeſtate qui non afficitur, nec naturæ communis, nec participationis gratiæ rationem habet.

SEXTA, pœna non præſtitæ beneficentiæ proximo indigenti, eaq; multiplex. Prima, ira Dei. Syracides: Ab inope ne auertas oculos tuos propter iram. Secunda, maledictio, idem: Maledicentis tibi in amaritudine animæ, exauditur deprecatio eius, exaudiet autem eum qui fecit illum. Tertia, repulſa precationis noſtræ, in noſtris neceßitatibus. Prouerb. 21. Qui obdurat aures ſuas ad deprecationem pauperis, ipſe clamabit & non exaudietur. Quarta. Spoliatio donorum, uel certe uirtutis facultatum ſurreptio, ſicut ſcriptum eſt: Non habenti auferetur ab eo quod habet. Is enim non habere dicitur, qui donis ſuis & facultatibus, in gloriam Dei & ſubleuationem miſerorum non recte utitur. Sexta, Mendicitas liberorum aut flagitioſißima eorum uita, quæ omni egeſtate & miſeria quauis alia multo grauior eſt.

Affectus eius, qui eleemoſynam conſtituit elargiri, rectè compoſitus eſſe debet. Hoc autem fiet hac ratione. Primum, Si uitauit quæ uitanda

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſunt. Deinde, ſi iuxta dilectionis normam liberalis fuerit. Chriſtus duo uitia ab eleemoſyna uult abeſſe, uidelicet hypocriſin, et inanem gloriam, Matth. 6. Hæc enim duo uitia tanquam peſtifera uenena inficiunt opera hominũ quantumuis diuinitus præcepta. Nam ubi hypocriſis eſt, ibi nulla fides eſſe poteſt, ubi inanis gloria, ibi nullus timor Dei, nulla proximi & Dei dilectio. Vitentur itaq; in eleemoſynis noſtris Phariſaica hypocriſis, & ſtulta gloriatio. Et econtrà, concipiatur uerus amor Dei, uera dilectio proximi, ſimplex candor cum hilaritate quadam. His enim affectibus tanquam ſale quodam diuino aſpergi debet eleemoſyna, quo gratum Deo ſacrificium eſſe poßit.

Modus eleemoſynæ etiam ſpectandus eſt, idque Primum ſecundum quantitatem, iuxta conſilium Thobiæ, qui ait: Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, Si parum, libenter impartiri ſtude.

Secundo iuxta ἰσότητα, hoc eſt, æqualitatem, ut tu ex debito officio conferas egenti eleemoſynam, & ille uicißim grato animo accipiat, quod offers, ac tibi bene precetur.

Tertio, diſcernendum eſt inter hoſtes & domeſticos fidei, iuxta conſilium Pauli, Gal. 6. Dum tempus habemus, ſimus benefici erga omnes, & maximè erga domeſticos fidei, hoc eſt, eos

qui

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

qui per fidem ſunt in eadem familia Domini atq; nos.

Poſtremò, habeatur ratio facultatum, ut non uno tempore effundas omnia, ſed ita agas, ut ipſe Dominus ſis facultatum tuarum, iuxta dictum Salomonis: Fontes tui deriuentur foras, ſed tu dominus eorum eſto.

Fines erogandæ eleemoſynæ, quatuor præcipui enumerari poſſunt, quorum Primus eſt ſubleuatio proximi indigentis, & refocillatio membrorum Chriſti.

Secundus, prouocatio aliorum ad beneficentiam erga pauperes, iuxta illud 2. Cor. 9. Et ex uobis ortus zelus prouocauit complures.

Tertius, teſtificatio fidei noſtræ & timoris Dei, eo enim deſtinantur charitatis officia, ut illis teſtemur nos timere Deum, cuius mandato obſequimur.

Quartus, gloria Dei. Cum his finibus uarij fructus & multiplices coniuncti ſunt. Paulus teſtatur fore, ut qui liberales fuerint & benefici erga pauperes, abundent in omni opere bono. Nam ita Deus unum officium, iuxta ſuam legem præſtitum, multis donis ſpiritualibus et corporalibus compenſat, ideo Dominus dicit Matth. 6. Pater cœleſtis dabit mercedem in propatulo. Et in Pſalmo: Beatus qui intelligit ſuper egenum

& pau-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

& pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Et Salomon: Fœneratur Domino qui miſeretur pauperis. Eſai. 28. Cum effuderis eſurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris, Orietur in tenebris lux tua, et tenebræ tuæ erunt ut meridies, & requiem tibi dabit Dominus Deus tuus ſemper. Huiuſmodi dicta, quæ multa occurrunt in ſcripturis, diligenter cogitanda ſunt, ut nos excitent ad hunc neceſſarium & debitum cultum, hoc eſt, ad beneficentiam egenis præſtandam.

Filioli mei ne diligamus verbo, neq; lingua, ſed opere & veritate.

Blandiſſima compellatione excitat pios, ut ſeriò cogitent, quæ nam ſit indoles ueræ charitatis, & quomodo à fucata & ficta charitate diſtinguenda ſit. Nam ut hìc hypocriſin & fucum à ueræ dilectione alienam eſſe oſtendit: ita quæ ſit uera dilectionis natura indicat. Hypocritæ ſiquidem uerbis & lingua ſolummodo charitatem iactant, abſq; ſincero dilectionis affectu, & abſq; ueris officijs charitatis. Vera enim dilectio ex uero cordis affectu ad opera etiam & officia progreditur, ſicut paulò antea in exemplari Chriſto oſtenſum eſt. Notetur igitur hoc loco duplex dilectionis genus. Vnum otioſum, quod in uerbis tantum ſitum eſt, & eſt hypocri-

tarum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

rum & aſſentatorum proprium. Alterum actuoſum, quod in affectu & opere cernitur, quod eſt uerè piorum. Pleniſsima igitur dilectionis ratio conſiſtit in affectu cordis fide purificati, in linguæ teſtificatione, & in operis exhibitione, iuxta hunc uerſiculum: Tu fer opem miſeris, affectu, munere, uerbis.

Et per hoc cognoſcimus, quod ex veritate ſumus, & coram ipſo perſuadebimus corda noſtra.

Duo commoda ueræ charitatis hîc ponit. Vnum, quod inde cognoſcimus nos ex ueritate eſſe, hoc eſt, cognoſcimus nos non eſſe fucatos Chriſtianos, ſed uerum Chriſtianiſmum meditari. Alterum, quòd inde perſuadebimus corda noſtra, id eſt, ſecura reddemus corda noſtra de adoptione noſtri per fidem. Eſt autem hebraiſmus in uerbo πείσομεν, nam ponitur pro hiphil ſcilicet nabthia, id eſt, confidere faciemus, ſeu ſecura reddemus. Huc illud Petri: Fratres magis ſtudete uocationem & electionem ueſtram firmam facere. Studium enim pietatis & opera charitatis ſunt ueluti ſenſus quidam externus internæ pietatis & fidei, Nam quod intus in animo latet, apparet in externis actionibus.

Quod ſi condemnet nos cor noſtrum,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſtrum, maior eſt Deus corde noſtro, & nouit omnia.

Argumentum à iudicio proprij cordis, hoc eſt, conſcientiæ. Clauditur autem argumentum per locum à minori ad maius hoc modo: Quicunque ſibi malè conſcius condemnatur à propria conſcientia, is multo magis à Deo condemnatur, (nam et potentior eſt corde noſtro, & omnia nouit, adeò ut ipſum nihil fugiat.) Sed qui non diligit fratrem opere & ueritate, is ſibi malè conſcius condemnatur à propria conſcientia. Ergo multo magis in iudicium Dei incidet, qui melius nouit corda noſtra quam nos ipſi. Obſeruemus proinde uaſtari conſcientiam hominis, qui ſincera dilectione proximum non complectitur. Hic merito rapi deberemus in admirationem opificij Dei, qui adeo ſapienter condidit hominem, ut ſemper ſecum circumferat teſtem ſuorum factorum, uidelicet conſcientiam, id quod etiam Ethnici agnouerunt, ut Paulus teſtatur ad Rom. ca. 2. Huc illud Poëtæ: Conſcientia mens ut cuiq; ſua eſt, ita concipit intra Pectora pro meritis ſpemq; metumq; ſuis. Et Cicero: Magna uis eſt conſcientiæ in utramq; partem, ut nihil timeant qui nihil commiſerint, & pœnam ſemper ante oculos uerſari putent, qui peccarunt. Et Plato: Qui deprehendit in ſua uita magnam iniuſticiam, is non ſecus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

atq; pueri crebro excitatus metuit, & uiuit cum mala ſpe, at ille qui nullius iniuſticiæ ſibi conſcius eſt, ſemper dulcis ſpes adeſt, & bona ſenectutis nutrix, quemadmodum et Pindarus ait: Hæc conſcientia eſt diuinum teſtimonium, quod teſtatur de rectè & ſecus factis, & admonet de pœnis & iudicio Dei. Seu conſcientia eſt iudicium diuinitus homini impreſſum, quo quiſq; conſcius actæ uitæ ſuæ, ſeipſum aut damnat aut excuſat, iuxta uerſiculum: Nũc damnat, nunc excuſat mens conſcia facti. Et Salomon Prouer. 10. Via Domini eſt innocenti robur, qui autem iniuſte agunt ſunt pauidi. Nam ut innocentes conſcientia actæ uitæ ſpem concipiunt læti exitus: ita iniuſti conſternantur metu pœnarum, quas illis eminere teſtatur conſcientia.

Chariſsimi, ſi cor noſtrum non condemnet nos, fiduciam habemus apud Deum, & quicquid petierimus accipimus ab eo, quoniam præcepta eius cuſtodimus, & ea quæ ſunt placida coram eo, facimus.

Vt damnum malæ conſcientiæ attigit: ita fructum dulciſsimum bonæ conſcientiæ breuiter adiungit. Hæc primum alit fiduciam erga Deum, dein-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

deinde impetrat quæ à Deo poſtulamus, rationem addit: Quoniam præcepta eius cuſtodimus, & quæ illi placita ſunt facimus. Exemplum utriuſq;, hoc eſt, fiduciæ & impetrationis, habemus aptiſſimum in Dauide: Iudica (inquit) me Domine, hoc eſt, defende me, quoniam ego in innocentia mea ingredior, & in Domino ſperans non infirmabor. Proba me Domine & tenta me, examina renes meos & cor meum, quoniam miſericordia tua ante oculos meos eſt, & ambulaui in ueritate tua. Hic Dauid inter precandum ſe erigit fiducia in Deum. & bona conſcientia, uidelicet, quod non habeat propoſitum offendendi Deum, Sed potius ambulandi in innocentia & integritate. Obſeruetur hoc loco dulciſſima ἐπιείκεια diuinæ legis, tametſi enim ſemper donec hanc maſſam circumferimus, multas ſordes peccatorum ſentimus, atq; omni momento, partim omittendo, partim committendo, nunc per infirmitatem, nunc per ignorantiam, nunc per incogitantiam delinquimus: tamen Deus clementiſſimus pater obedientiam noſtram qualemcunq; acceptat, donec retinemus iuſticiam bonæ conſcientiæ. Hinc Paulus: Milita bonam militiam, retinens fidem & bonam conſcientiam, Qua repulſa quidam circa fidem naufragium fecerunt. Vt igitur in portum perueniamus, regendus eſt bona conſcientia nauigationis noſtræ curſus. Sed quo-

modo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

modo haberi poteſt bona conſcientia, cum pecca-
tores ſimus omnes, & ſententia legis damnati?
Certiſsimo certius eſt, Omnes homines natura eſ-
ſe filios iræ, & lege Dei damnari uel minimam
legis tranſgreſsionem, Quare nec natura nec lex
hîc poteſt ſuccurrere, & uulneri conſcientiæ
mederi, ſed ſolus ille cœleſtis medicus, qui dixit:
Confide filia, remiſſa ſunt tibi peccata tua. Opus
eſt igitur remiſsione peccatorum, quæ fide ſola
obtinetur, ut purgetur conſcientia, iuxta illud
Actor. 15. Fide purificans corda eorum. Loquitur
autem Petrus de Ethnicis horrenda idololatria
& infinitis flagitijs contaminatis. Cum horum
corda fide purificet Deus, non eſt alia ratio ob-
tinendi bonam conſcientiam, quam per fidem.
Nam dum credimus aſperguntur corda ſanguine
IESV CHRISTI, quo mundantur etiam. Ita
enim author Epiſtolæ ad Hebræos ait: Sanguis
Chriſti purgat conſcientiam ueſtram ab operibus
mortuis, ut ſeruiatis Deo uiuenti. Porro conſci-
entia ad hunc modum purgata, ut eſt tenerri-
ma: ita ſummo ſtudio conſeruanda eſt ut mun-
da maneat, id quod tum demum fiet, ſi exem-
plo Apoſtoli ad Hebr. 13. ſtudeamus in omnibus
honeſte uerſari, ita enim ait: Confidimus quòd
bonam habeamus conſcientiam, in omnibus cupi-
entes honeſtè conuerſari. Simile eſt exemplum
Dauidis, dicentis Pſalmo 119. Inclinaui cor meum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ad facienda ſtatuta tua in æternum. Retinetur igitur bona conſcientia, donec ex fide cupimus quæ honeſta et recta ſunt facere,nec ſcientes ruimus contra uoluntatem Dei.Seu ut diſtinctius dicamus,conſcientia retinetur bona & munda,Primum, ſi uerè ſtatuimus peccata noſtra ſanguine Ieſu Chriſti expiata eſſe,iuxta ſymboli uerba:Credo remiſsionem peccatorum. Secundo,ſi ſerio & non ſimulatè abijcimus propoſitum peccandi,ubi enim propoſitũ peccandi in animo recidet,ibi ſimulata fides eſt et mera hypocriſis.Tertio,ſi ardẽti ſtudio incũbimus, ut quotidiè magis magiſq; proficiamus in omni cognitione & ſenſu,cupientes totam uitam noſtram Deo approbare, per ueram inuocationem,gratiarum actionem,prædicationem beneficiorum Dei,& per ſinceram charitatem erga proximos , quæ in beneficentia & operibus miſericordiæ cernitur, quemadmodum noſter Apoſtolus docet. Quarto, ſi piam & diligentem curam in noſtra uocatione habeamus,gloriam Dei,ædificationem Eccleſiæ, utilitatem reipub:in qua uiuimus,ſpectantes,excluſa omni fraude,auaritia & ſuperbia.

Et hoc eſt mandatum eius, vt credamus nomini Filij eius Ieſu Chriſti, & diligamus nos mutuo, ſicut dedit mandatum nobis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Ad duo capita reuocat mandatum Dei, *uidelicet,ut credamus nomini* Ieſu Chriſti, *& diligamus nos mutuo.Cum iubet nos credere nomini* Ieſu Chriſti, *ad uerbũ quod de* Chriſto *prædicatur nos mittit, habet .n. nomẽrelationẽ ad uerbũ.* Talẽ *itaq; oportet nos ipſum credere, qualis nominatur,id eſt,prædicatur in* Euãgelio.*Nominatur autem et prædicatur in* Euangelio *uerus* Deus *& uerus homo,Saluator,propiciator,rex,pontifex,*Mediator,*paſtor bonus,uia, ueritas & uita &c.* Quare *qui uero corde talem* Chriſtum *apprehendit,uerè credit,& ſua fide iuſtificatus eſt, quæ fides in prima quidem tabula obedientiam erga* Deum, *in ſecunda uero tabula dilectionem erga homines operatur, & quotidiè nititur proficere & maiora incrementa aſſumere.* Nam *ad plenam & perfectam obedientiam erga legem in hac uita nequaquam peruenire poterimus. Sed inchoata obedientia, modo ſeria & ſincera ſit,placet propter fidem.*

Et qui ſeruat mandata eius, in eo manet, & ipſe in eo.

Ratio *à fructu obedientiæ dulciſſimo,* Deus *manet in ſuo cultore tanquam in templo, in quo coli uult, unde* Paulus 1.Cor.6. *An neſcitis quod corpus ueſtrum ſit templum habitantis in uobis* Spiritus *ſancti, quem habetis à* Deo. *Cauendum*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

eſt igitur, ne hoc templum Dei ulla turpitudine polluamus, & expulſo Deo, officinam Diaboli extruamus. Deinde qui Deum colit manet in Deo tanquam ſurculus in uite. Reſpicit autem Apoſtolus ad uerbum Domini Iohan. 14. Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diligit eum, & ad eum ueniemus & manſionem apud ipſum faciemus.

In hoc nouimus quod manet in nobis, nempe ex ſpiritu quem dedit nobis.

Spiritus ſanctificationis quo regenerati ſumus, teſtatur de præſentia & habitatione Dei in nobis. Quicunq; ergo ſentiunt in ſe motus Spiritus ſancti, quibus incitantur ad obedientiam præſtandam Deo, habent ſuæ ſanctificationis & præſentiæ diuinæ teſtimonium. Contra uero, qui huiuſmodi motus non ſentiunt, nec fidem habent, nec ſunt regenerati, imo adhuc in ſuis peccatis mortui iacent. Huc illud ad Roman. cap. 8. Qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei, Quare qui non aguntur ſpiritu Dei, nequaquam filij Dei cenſentur, ſed Diaboli potius, nam neceſſe eſt horum alterutro ſpiritu agi homines. Sed de hoc dicto copioſius agemus in quarto.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

CAPVT QVARTVM.

Summa capitis quarti.

Vt probari ſpiritus monet, ita charitatem fraternam fidelibus commendat.

Ordo & partes capitis quarti.

DVÆ ſunt huius capitis partes, quarum Prior eſt de fugiendis falſis Prophetis, & de diſcrimine inter ueros doctores & falſos. Poſterior eſt exhortatio ad charitatem mutuam, quæ multis confirmatur rationibus, & illuſtratur amplificationibus. Quia autem pleraq; quæ ſunt in hoc capite, ſupra explicata ſunt, nos erimus in huius capitis enarratione breuiores.

Exegeſis quarti capitis, cum obſeruatione doctrinarum.

Dilecti ne cuiuis ſpiritui credatis, ſed probate ſpiritus an ex Deo ſint.

PRopoſitio eſt prioris partis huius capitis, eſtq; bimembris. Primum.n.uetat, ne cuiuis ſpiri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſpiritui credamus. Deinde *præcipit ut probemus, id eſt, exploremus Spiritus, utrum ex* Deo *ſint. Spiritus hîc metonymicè ponitur pro ſubiecto, nempe pro eo qui Spiritum ſe habere dicit. Cum hoc præcepto conuenit illud* Domini *dictum:* Ca*uete à falſis* Prophetis,*qui ueniunt ad uos in ueſtimentis ouium.* Omnium *proinde* Chriſtianorum *eſt cauere, ne* Prophetarum *erroribus ſinant ſe inuolui, & à ueritatis uia abduci.* Perperam *igitur facit* Romanus Pontifex, *qui dicit ad ſe pertinere iudicia dogmatum, &* Laicos *obligari ad obedientiam præſtandam* Romano Pontifici, *ſiue uera, ſiue falſa doceat.*

Nam multi pſeudoprophetæ exierunt in mundum.

Ratio *propoſitionis à periculo.* Multi *pſeudoprophetæ exierunt in mundum, qui conantur ſibi diſcipulos adiungere, quare magnum periculum imminet* Eccleſiæ *ab illis, ideoq; maiori diligentia cauendi, ne in ſuam naſſam ſimplices pertrahant.*

Per hoc cognoſcite Spiritum Dei, Omnis ſpiritus qui confitetur Ieſum Chriſtum in carne ueniſſe ex Deo eſt, & omnis Spiritus qui non confitetur IeſumChriſtũ in carne veniſſe, ex Deo non eſt. Sed hic eſt ille ſpiritus Anti-

chri-

chriſti,de quo audiſtis, quôd venturus ſit,& iam nunc in mundo eſt.

Notas proponit, quibus & Spiritus Dei & ſpiritus Antichriſti agnoſcitur. Spiritus (inquit) qui cõfitetur Ieſum Mariæ filium eſſe Chriſtum, hoc eſt, uerum Meßiam & redemptorem unicum omnium in ſe credentium, qui uenit in carne,hoc eſt, in humana natura, quam in unionem perſonalem aſſumſit,apparuit,ita ut Deus & homo unus ſit Chriſtus, is ſpiritus eſt ex Deo, hoc eſt,qui ita docet,Spiritu Dei agitur.Sicuti contra qui hoc uel in toto,uel in parte ſaltem negat, ſpiritus eſt Antichriſti, qui uenturus erat in mundum. Apoſtolus noſter breui admodum oratione, & quis ſit Meßias, & quæ ſint eius conditiones, explicat. Si quæris quis ſit, reſpondet, Ieſus Mariæ filius.Si quæris cõditiones,reſpondet,ꝗ uenerit in carne, hoc eſt, quòd uerus æterni Patris filius,idemq; uerus Deus, homo ſit factus, non mutatione diuinitatis, ſed aſſumtione humanitatis, ut in humana natura fieret uictima, expiaret peccatum, & placaret iram Dei. Proinde Ieſus Mariæ filius,eſt uerus Deus,uerus homo,non duo Chriſti,ſed unus Chriſtus, unicus mundi Mediator & Saluator.Quicunq; ergo uel negat diuinitatem Chriſti,ut Ebion & Cherintus: uel inficiatur ueram humanitatem ut Manichæi : uel unionẽ perſonalem impugnãt,ut Fotiniani: uel officiũ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

redemtionis ſoli Chriſto non attribuunt, ut Pelagiani & Papiſtæ, ſpiritum Antichriſti habet.

Vos ex Deo eſtis filíoli, & viciſtis eos, quía maior eſt qui in vobis eſt, quam qui in mundo.

Conſolatur fideles, eosq; cõfirmat, ac ſi dicat: Sint tam potentes, tam multi atq; uelint hæretici, nullum tamen uobis ab illis damnum eſt metuendum, donec eum firma fide retinueritis, qui eſt in uobis Spiritus Chriſti, Is enim fortior & potentior eſt, quàm ſpiritus mundi. Non ergo propter potentiam & ſplendorem externum hoſtium abijcienda eſt confeßio, ſed firma fide adhærendum eſt ſimplicitati doctrinæ, etiamſi totus orbis collabi uideatur. Nam fides mundi uictrix olim apparebit.

Ipſi è mundo ſunt, ideo è mundo loquuntur, & mundus eos audit: Nos ex Deo ſumus, qui nouít Deum audit nos, Qui non eſt ex Deo, non audit nos. Ex hoc cognoſcimus ſpiritum veritatis, & ſpiritum erroris.

Supra differentiam ſeu notam uerorum Prophetarum & falſorum ex materia ſeu doctrina ſumpſit, nunc diſcrimen eorundem ex collatione contrariarum cauſarum & contrario-

rum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

rum effectuum petit. Qui è mundo ſunt, id eſt, qui rationem ſequuntur, & non amußim uerbi Dei, loquuntur mundana, ut quæ ratio humana percipere poßit, & mundus eos audit, quia tantum quæ rationis ſunt percipit mundus. Contra, Nos qui à Deo ſumus, hoc eſt, qui Dei uerbum ſequimur, captiuata ratione ſub imperio uerbi Dei, loquimur diuina, & qui nouerunt Deum, per eius ſcilicet Spiritum noui homines effecti, audiunt nos, quia quæ Dei ſunt loquimur. Huc addit clauſulam: Ex hoc cognoſcimus ſpiritum ueritatis, & ſpiritum erroris, hoc eſt, per hanc docendi rationem diſcernimus inter ueros & falſos Prophetas. Hîc in primis notetur uera nota filiorum Dei, cùm docentium in Eccleſia, tùm aliorum, uidelicet acquieſcere in uerbo diuinitus patefacto. Non enim diſputant filij Dei quomodo fieri poßit, quod uerbum promittit: Sed dant Deo gloriam ueritatis, perſuaſi quòd is qui promiſit, poßit etiam præſtare, non eſt impoßibile apud Deum ullum uerbum. Quod autem ſancti acquieſcunt in uerbo ſine hæſitatione, non habent profecto à natura, ſed à gratia, per quã acceperunt ſpiritum arrabonis promiſſæ hæreditatis. Contra uero nota mũdi, hoc eſt, hominum qui mundana ſapiunt, eſt ſequi rationem magiſtram, etiam in ijs, quæ ſupra rationis captum ſunt poſita, ut Arius fecit, cuius diſcipuli architecti fue-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

runt Mahometicorum furorum, quibus magna pars mundi hodie miſerè inuoluitur. Simus igitur circumſpecti, ne à ſimplicitate uerbi reuelati deficiamus, retineamus fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, quod eſt Chriſtus Ieſus. Retineamus articulos fidei in ſua ſimplicitate, ſine aliqua ſophiſtica additione aut exceptione, nec ſinamus nos ullius conſequentiæ neceſſitate ab illis abduci, qui enim hoc faciunt, naufragium fidei incurrunt, & ſalute excidunt.

Dilecti diligamus nos inuicem.

Poſterior capitis pars, in qua hortatur ad mutuam dilectionem, ſicuti ſupra in tertio. Propoſitioni præponit compellationem tanquam exordiolum, quo & attentos & benignos reddit lectores. Græca uox ἀγαπητοὶ plus ſignificat quam latina, Dilecti, quare uetus interpres uertit, Chariſſimi, tametſi nec ipſe uim uocis expreſſit. Hieronymus diligibiles uertit. Sunt.n. ἀγαπητοὶ qui nobis periucundi ſunt, chari, ſuaues, et exoptabiles, quorum uel mentio nobis longe eſt iucundiſſima & gratiſſima. Hac compellatione ideo utitur, ut cogitatione amoris Apoſtoli erga ſe libentius audiant quæ proponit, & firmius teneat, et maiori cum alacritate obediant. Proponit autem breuiſſime: Diligamus (inquit) nos inuicem, ubi & uerbo ἀγαπᾶν utitur Apoſtolus,

quod

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

quod ſignificat quidem diligere: ſed ſingulari quodam ſtudio, ut & boni conſulamus errata, & tegamus offenſa ab charitate mutua, iuxta illud Salomonis: Charitas tegit multitudinem peccatorum.

Nam charitas ex Deo eſt.

Ratio propoſitionis à cauſa ad effectum. Qui ſunt ex Deo, ſe mutuo diligent. Fideles ſunt ex Deo: Ergo fideles ſe mutuo diligent. Loci totius argumenti ponitur probatio maioris. Porro hæc ratio propoſitionis breuiſsima quidem ſi uerba ſpectes, ſed ualde copioſa eſt, ſi eam explices. Vult enim nos & naturam Dei cogitare, & quid ab eo proficiſcatur perpendere, & quid ſit illi gratum & acceptum intelligere. Deus cum natura bonus ſit, nihil ab eo proficiſci poteſt niſi bonum, nihil ei gratum & acceptum eſſe poteſt, niſi bonum. Nunc autem, cum Deus ſit charitas, & charitas ab eo proficiſcatur, & charitas ei accepta & grata ſit, decet profectò eos qui de illo gloriantur, ut de patre, patris ingenium referre, charitate erga ipſum & erga proximos ſuos.

Quiſquis diligit, ex Deo natus eſt, & cognouit Deum. Qui non diligit, non nouit Deum, quia Deus charitas eſt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Ex collatione contrariorum effectuum ad contrarias cauſas aſcendit. Quiſquis diligit ex Deo natus eſt. Ergo qui non diligit, ex Deo non eſt natus, Quare fruſtra de adoptione gloriatur. Item: Qui diligit nouit Deum, Quare qui non diligit non nouit Deum. Nam cum uera noticia Dei, charitas naturaliter coniuncta eſt, tanquam riuulus ex uberrimo fonte Spiritus ſancti manans. Eſt enim Deus Charitas, id eſt, fons charitatis, unde affectus dilectionis manat & diffunditur in eos, qui Dei Spiritum habent, & Deum uerè cognoſcunt. Fruſtra igitur de noticia Dei gloriantur, in quos radius dilectionis diuinæ non diffunditur. Supra docuimus ex Auguſtino & ex uerbis Domini, dilectionem noſtram non eſſe cauſam, ſed inditium tantum adoptionis noſtri. Præterea dictum eſt ſupra, quid ſit naſci à Deo, & quæ ſalutaris Dei noticia.

In hoc manifeſtata eſt charitas Dei erga nos, quod Filium ſuum vnigenitum miſerit Deus in mundum, vt viuamus per eum.

Dixit Deum charitatem eſſe, hoc eſt, fontem charitatis, propterea quod nos intimè & infinitè amet, nunc eius certiſsimum inditium ab effectu profert: Dedit (inquit) nobis unigenitum Filium, ut nos qui per peccatum mortui eramus, per ipſum

ſum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſum uiuamus. Ergo Deus intimè & infinitè nos diligit, atq; adeo ipſa charitas eſt. Chriſtus hoc ipſum teſtimonium tribuit Patri Iohan. 3. cum inquit: Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in illum, non pereat, ſed habeat uitam æternam. Tria ſunt maxima obſtacula, quæ homines impediunt, quo minus ſe à Deo diligi ſtatuant. Primum, ærūnæ & calamitates, quibus opprimitur humana natura. Cum enim hæ ærūnæ & calamitates ſunt pœnæ iuſtiſſimæ, quibus Deus humanum genus punit, teſtantur Deum horribiliter iraſci generi humano. Secundum, uox legis, quæ iram Dei denunciat humano generi, hac damnatoria ſentētia: Maledictus omnis, qui non manſerit in omnibus, quæ ſcripta ſunt in libro legis. Tertium, iudicium conſcientiæ propriæ, quod eſt ueluti chyrographum Dei ſcriptum in cordibus noſtris, cùm de impijs noſtris factis, tùm de pœnis imminentibus propter peccata. Hæc tria cum cogitantur ſeriò, ratio non poteſt ſtatuere, quòd Deus nos diligat. Vnde ergo ſciemus nos à Deo diligi? Æternus Filius Dei uenit in mundum, aſſumſit humanam naturam in unionem perſonalem, hic ſui aduentus cauſam exponens, ait: Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in illum, non pereat, ſed habeat uitam æternam. Hic perpende utrumq;, hoc eſt, et quanta fue-

ta fuerit ira Dei aduerſus homines propter peccatum, & quam immenſa ſit eiuſdem miſericordia in Filio propoſita. Ira in hoc conſpicitur, quod fuerit tanta, quod non potuerit placari ullius meræ creaturæ ſatisfactione, imo nec omnibus calamitatibus humanæ naturæ impoſitis: ſed oportuerit Filium Dei aſſumta carne expiatorem fieri. Miſericordia autem in hoc cernitur (quantam nullæ creaturæ poſſunt ſatis admirari) quòd dederit Filium, ut uiuamus per illum, ut hic Apoſtolus noſter loquitur: Mors æterna erat ſtipendium peccati iuſtiſſimum, ſed Deus ex dilectione mittit Filium, qui noſtra cauſa in ſe recepta, ſatisfecit iuſticiæ Dei, liberauit nos à peccato & à iure peccati, ut uiuamus per ipſum, modo in ipſum crediderimus. Nam beneficium Filij, & ſuam miſericordiam Deus uult fide accipi, & exercere iuſtiſſimam ſuam iram æternis pœnis in eos, qui hunc Filium contemnunt. Atq; hæc eſt quod ait: Vt OMNIS qui credit in illum, non pereat, ſed habeat uitam æternam. Hinc iam concludit Apoſtolus noſter: Cum tanta ſit charitas Dei erga nos, quod dederit Filium pro nobis redimendis, profecto par eſt, ut ipſi grati ſimus, omni obedientiæ ſtudio, & eius dilectionem imitemur in fouendis proximis.

In hoc eſt charitas, non quod nos dile-

dilexerimus Deum: ſed quod ipſe dilexerit nos, & miſerit filium ſuum propiciatorem pro peccatis noſtris.

Amplificat magnitudinem dilectionis Dei *erga nos, ex eo quod in nobis nulla præceſſerit uel dignitas uel uirtus quare nos diligeret: ſed potius horribilia peccata, & merita iuſtæ damnationis. Nam ſi* Deus *fuiſſet prouocatus noſtra dilectione ad nos redamandos, mirum non fuiſſet, eum cum ſit optimus, amore nos uiciſſim complexum fuiſſe.* At *nunc ipſe prior dilexit nos, idq; non iuſtos, ſed peccatores & reos æternarum pœnarum.* Atq; *ita dilexit nos, quòd* Filium *propiciationem pro peccatis noſtris dederit.* Ne*ceſſe eſt igitur ingentem, imo infinitam charitatem eſſe, qua* Deus *nos complectitur.* Ponitur *autem hîc abſtractum pro concreto, hoc eſt, propiciatio pro* Propiciatore, *ut intelligamus pleniſſimam propiciationem nobis proponi in Chriſti ſacerdotio. Nam ideo nobis conſtitutus eſt* Sacerdos *à* Deo, *ut ſua uictima, propitium nobis* Patrem *reddat, ac ſanguine ſuo tegat & aboleat reatum omnium, qui ad ipſum firma fide confugerint.*

Dilecti, ſi nos ita Deus dilexit, & nos alij alios diligere debemus.

Accom-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Accommodat exemplum & concludit quod propoſuit. Deus nos dilexit, ergo nos inuicem debemus diligere. Hîc ſpectentur duo, uidelicet debitum officium dilectionis, & ipſe diligendi modus. Primum enim dicit: Debemus diligere, ut ſignificet nos obligatos eſſe ad hoc officiū. Quod enim quis debet, hoc ut ſoluat neceſſe eſt. Obſeruetur proinde hîc neceſsitas debiti contra eos, qui tollunt neceſsitatem nouæ obedientiæ. De hoc debito loquitur & Paulus Rom. 10. cum ait: Nemini quicquam debeatis, niſi hoc ut alij alios diligatis. Huius autem debiti ſingularis quædam ratio eſt, nam tametſi pij perpetuo hoc debitum ſoluunt, nunquam tamen ita perſoluunt, quin debitores adhuc maneant. Debetur ſiquidem dilectio omnibus naturali & diuina obligatione, Natura enim & mandato Dei obligamur ad perpetuam dilectionem. De duplici debito uide quæ annotauimus in 13. ad Romanos. Modus dilectionis in exemplo Dei proponitur, qui non noſtris uirtutibus & meritis eſt prouocatus ad diligendum nos. Quare ſi non propter aliquas utilitates noſtras, ſi non propter ſperata beneficia, ſi non propter affinitates & conſanguinitates, ſed propter ordinem diuinum in natura humana, nos inuicem dilexerimus, exemplum Patris imitamur.

Deum nemo vidit vnquam, Si diligi-

ligimus nos inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius perfecta eſt in nobis.

Quoniam eorum, quæ ſunt optima, fruitio iucundiſsima eſt & gratiſsima, Apoſtolus noſter ſummum bonum nobis proponit, nempe Deum ipſum, cuius contemplatione tum demum iucundiſsimè fruemur, quando ex fide ſincerè nos mutuò dilexerimus. Nam Deus qui corporis oculis non eſt expoſitus, fide & dilectione à nobis comprehenditur. Nam ſi diligimus nos mutuò, in nobis habitat Deus, iuxta promiſsionem Dei, & charitas Dei in nobis eſt perfecta, id eſt, uerè & reipſa in nobis comprobata. Sed quomodo hoc congruit cum ſcriptura, quod ait: Nemo Deum uidit unquam? an non Abrahamo, Moſi, Heliæ, Eſaiæ, Ezechieli apparuit Dominus? An non Eſaias ait: Regem Dominum Sabeoth uidi oculis meis? Irenæus lib:4.cap.13.reſpondet his uerbis: Neq; Moſes uidit Deum nec Helias, nec Ezechiel, qui multa de cœleſtibus uiderunt, quæ autem ab his uidebantur erant ſimilitudines claritatis Domini & prophetiæ futurorum.

In hoc cognoſcimus quod in eo manemus, & ipſe in nobis, quòd de ſpiritu ſuo dedit nobis.

Dixit Deum manere in nobis, ſi diligimus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

nos inuicem, id nunc illuſtri argumento oſtendit, quod, ut intelligatur clarius, ſimilitudine declarandum eſt. Quemadmodum animalem ſpiritum cognoſcimus nos per uitam & motum habere, ita Spiritus ſanctus cognoſcitur in nobis eſſe per uitam, qua uiuimus ſpiritualiter coram Deo ex fide, & per motus ſpirituales, quibus excitamur ad facienda opera ſpiritus, inter quæ merito ſummum locum obtinet charitas. Propter hos motus dicitur S. ſanctus Zachar. 12. Spiritus Gratiæ & Precum. Effundam (inquit) ſuper domum Dauid, & ſuper habitatores Ieruſalem, Spiritum Gratiæ & Precum. Spiritus Gratiæ dicitur, quia Spiritus ſanctus ad prædicationem Euangelij penetrat in animos auditorum, et inſtillat ipſis ſenſum gratiæ, unde & fides uiua concipitur, & arcana operatione ſpiritus regeneramur. Hæc fides infallibile inditium eſt habitantis Spiritus ſancti in corde credentis.

Deinde dicitur ſpiritus Precum, quia poſtquam Spiritus ſanctus perſuaſit cordibus noſtris de gratia Dei, & fidem in nobis accendit, excitat etiam animos non ſolum ad expetendam oblatam gratiam, uerumetiam ad gratiarum actionem & prædicationem bonitatis Dei ex miſericordia recipientis nos in gratiam, & remittentis peccata. Hæc ergo duplex ſpiratio Spiritus ſancti, uidelicet gratiæ et precum, teſtatur de S. ſancti in nobis habita-

habitatione, unde Paulus ad Roman. 8. Non accepiſtis rurſus ſpiritum ſeruitutis ad timorem, ſed accepiſtis Spiritum adoptionis, in quo clamamus Abba Pater. Idem Spiritus unà teſtatur cum ſpiritu noſtro, quòd ſimus filij Dei & hæredes. Huc & illud 2. Cor. 1. pertinet: Qui confirmat nos uobiſcum in Chriſto, & unxit nos, Deus eſt, qui obſignauit nos, & dedit arrabonem ſpiritus in corda noſtra. Et ad Epheſ. 1. Obſignati eſtis Spiritu promiſsionis ſancto, qui eſt arrabo hæreditatis noſtræ, in redemtionem acquiſitionis, in laudem gloriæ eius.

Tertia ſpiratio Spiritus ſancti, eſt charitatis fraternæ, cum qua plurimæ uirtutes coniunctæ ſunt. Vnde Paulus ad Galat. 5. Fructus uero Spiritus eſt charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, manſuetudo, temperantia.

Quarta ſpiratio Spiritus ſancti, eſt mortificationis carnis & uiuificationis ſpiritus: Vnde Paulus ad Rom. 8. Si Spiritus eius qui excitauit IESVM à mortuis, habitat in uobis, qui excitauit CHRISTVM ex mortuis, uiuificabit etiam mortalia ueſtra corpora per inhabitantem eius Spiritum in uobis. Item: Si Spiritu actiones carnis mortificaueritis, uiuetis. Vel ut breuius omnia complectar cum Paulo: Quicunq; Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei, & templum Spiritus ſancti in ſe habitantis. Ex his iam liquido

conſtat, quæ ſit ſententia Apoſtoli noſtri, cum inquit: In hoc cognoſcimus quòd in eo manemus, & ipſe in nobis, quòd de Spiritu ſuo dedit nobis. Nam hic ſpiritus eſt actuoſus, & tales ciet motus in corde qualis ipſe eſt. Antitheſis hic cogitetur, quam ponit Apoſtolus ad Rom. 8. Si quis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius, hoc eſt, Qui ſenſum gratiæ ſeu adoptionis, precandi impetum, charitatis ſtudium, mortificationis carnis & uiuificationis ſpiritus initium non ſentit, is planè ſpiritum Chriſti non habet, ſed adhuc ſub peccato captiuus detinetur.

Et nos vidimus & teſtamur, quod Pater miſit Filium Saluatorem mundi.

Dixit ſupra, Deum miſiſſe Filium ſuum in mundum, nunc idem aſſeuerat, cùm ut fidem in nobis excitet, tùm ut paterno exemplo charitatem nobis commendet: de hoc teſtimonio Apoſtolorum in primo capite copioſius diximus. Mundus hîc pro omnibus hominibus, qui in mundo ſunt, accipitur, Sicuti in illo dicto: Sic Deus dilexit mundus. Item in illo: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Non eſt enim perſonarum acceptio apud Deum, iuxta illud: Deus uult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire. Quod autem multi, proh dolor, damnantur,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tur, hoc non ad conſilium Dei uel creantis mundum, uel mittentis Filium, nec ad uictimæ Chriſti pretium & ualorem referendum eſt: ſed ad hominum ingratitudinem & contumaciam, qui ſacrilegè oblatam gratiam reijciunt.

Quiſquis confeſſus fuerit, quòd Ieſus eſt filius Dei, Deus in eo habitat, & ipſe in eo.

Vt ſupra à motu interno: ita hîc ab actione ſpiritus propria, præſentiam Dei in fidelibus colligit. Confeßio enim ex fide profecta, habens coniunctum uitæ et fortunarum periculum, probri & cruciatus expectationem, quam & fraterna charitas conſequitur, actio eſt Spiritus ſancti habitantis in fidelibus. Secus autem eſt de confeßione, quæ ex fide non manat, & ſine periculo fit, et cum charitas non comitatur, hæc enim multis impijs & hypocritis cum Diabolis communis eſt. Multi enim uerbis profitentur ſe nouiſſe Deum, ſed factis ſacrilege negant, quorum conſcientia cum ſit contaminata, abominabiles & contumaces à Paulo pronunciantur. Porrò, ſcriptura meminit triplicis confeßionis, uidelicet laudis, ut in illo: Confitemini Domino quoniam bonus. Fidei iuxta illud: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego ipſum coram Patre meo qui eſt in cœlis. Hæc fidei confeßio,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

feßio, & noticiam & profeßionem, & fiduciam Chriſti complectitur. Culpæ, idq; uel coram Deo, *ut in illo: Si confiteamur peccata noſtra &c. uel coram miniſtro* Eccleſiæ: *uel coram offenſo fratre. Quid autem ſit ſentiendum de auriculari confeßione, qualis in* Papatu *obſeruatur, aliâs dictum eſt.*

Et nos cognouimus & credimus charitatem quam habet Deus in nobis.

Cauſas noticiæ charitatis Dei *erga nos indicat, & ſunt duæ, uidelicet, noticia & fiducia. Noticia qua nouimus, edocti uerbo* Dei, Deum *ex charitate nobis dediſſe* Filium. *Fiducia, qua in bonitatem* Dei *recumbimus, certi de ſalute per* CHRISTVM *parta. Vtraq;, hoc eſt, noticia & fiducia acquiritur per uerbum, in quo eſt efficax* Spiritus ſanctus. *Confirmatur ſtupendis operibus* Dei, *hoc eſt, miraculis & arrabone ſpiritus, conſeruatur & augeſcit uſu Sacramentorum & alijs pietatis exercitijs. Super hac charitate* Dei *fundatur ſpes noſtra, iuxta illud: Spes non confundit, quia charitas* Dei *effuſa eſt in cordibus noſtris per* SPIRITVM SANCTVM, *qui datus eſt nobis, hoc eſt, ſpes nos*

non

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

non fallit, quia Deus nos diligit, id quod teſtatur Spiritus ſanctus, qui datus eſt nobis.

Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in illo.

Cum ex ſimilitudine ſtudiorum ſocietas & mutua animorum coniunctio intelligatur, & cum Deus ſit ipſa Charitas, id eſt, fons omnis ueræ charitatis, neceſſe eſt & eos in Deo manere, qui uere diligunt, & ipſum Deum in ijſdem habitare. Nam iſte affectus, modo purus ſit, aliunde proficiſci nequit, quam ex diuino ſpiritu. Obſeruetur quàm inæſtimabilis ſit fructus ueræ dilectionis, quæ ut certiſſimum indicium indicat ſocietatem Dei & hominis, & mutuam inhabitationem, ut qui credit, ſit templum Dei, & ipſe Deus ſit in ſuo templo, in quo uult coli, inuocari & prædicari. Quàm autem hæc gloria Chriſtianorum ſit magna, oſtendit Bernhardus hiſce uerbis: Deus charitas eſt, quid precioſius? Et qui manet in charitate, in Deo manet, quid ſecurius? Et Deus in eo, quid iucundius? Idem Bernhardus charitatis diſtinctionem hanc facit: Et Deus ipſe, & Dei donum rectè dicitur charitas, itaq; charitas dat charitatem, ubi dantem ſignificat, nomen eſt ſubſtantiæ: ubi donum, nomen eſt qualitatis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

In hoc perfecta eſt charitas nobiſcum, vt fiduciam habeamus in die iudicij, quod quemadmodum ille eſt, ita & nos ſumus in hoc mundo.

Conformitatem noſtri cum Deo *in hoc mundo, pronunciat certum argumentum eſſe, charitatis* Dei *erga nos perfectæ, hoc eſt, ſolidæ & reipſa comprobatæ, cuius charitatis notitia facit, ut fiduciam habeamus in die iudicij, hoc eſt, ut læti & alacres diem iudicij expectemus, & exoptemus, non expaueſcentes ad mentionem diei iudicij, ſicuti illi faciunt, qui cõſcientia turpiter actæ uitæ damnati,* Deum *uindicem metuunt ſuorum ſcelerum.* Verba *hæc* Apoſtoli: *Quod quemadmodum ille eſt, ita & nos ſumus in hoc mundo, hunc habent ſenſum: Quòd qualis ille eſt, tales et nos ſumus in hoc mundo.* Huius *dicti interpretatio petatur ex tertio capite, ubi ait: Quiſquis habet hanc ſpem in eo, purificat ſeipſum, ſicuti ille purus eſt.* Loquitur *ergo hîc de conformitate in puritate & innocentia uitæ.* Porro, *hæc conformitas noſtri cum* Deo *in imitatione & conatu, & non in puritate & perfectione poſita eſt.* Nec *eſt hæc conformitas, cauſa fiduciæ, ſed inditium certum ſolidæ charitatis* Dei *erga nos.* Nam *ex* Spiritu Dei, *qui eſt arrabo noſtræ hæreditatis, proficiſcitur.* Hæc Dei *charitas facit, ut fiduci-*

ſiduciam habeamus in die iudicij, non noſtra conformitas aut opera, quemadmodum Papiſtæ perperam ex hoc loco colligunt contra mentem Apoſtoli.

Timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorē, quia timor cruciatum habet, qui autem timet, non eſt perfectus in charitate.

Argumentum eſt à contrarijs. Charitas Dei facit ut fiduciam habeamus in die iudicij. Ergo in charitate timor non eſt, hoc eſt, ubicunq; eſt noticia charitatis Dei erga nos, ibi non eſt timor cruciatuum æternorum propter peccata, Nam ubi eſt timor, ibi eſt & cruciatus, qui ſane cum fiducia pugnat. Quare qui timet non eſt in charitate perfectus, hoc eſt, non eſt ſatis de charitate Dei erga ſe confirmatus. Loquitur aūt hîc non de quouis timore, ſed de timore iudicij extremi & damnationis, quod patet ex ſuperiori dicto. Non ergo hoc dictū Apoſtoli referendum eſt ad timorem agentium pœnitentiam et filiorum Dei, qui eſt præcipuus fidei fructus, ut cum dicitur: Beati qui timent Dominum, hoc enim timore excitamur ad pœnitentiam, & cauemus ne clementiſsimum Patrem noſtris offendamus ſceleribus. Tametſi autem ſæpe de timore Dei diximus, tamen quia hic locus mentionem eius facit, pauca

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

huc aſcribam, ut teneatur diſcrimen inter timorem Dei ſeruilem, et timorem Dei filialem, quem purum & ſanctum nominat Dauid. Hoc diſcrimen pulchre cernitur in ſeruo timente dominum ſuum, & in filio timente patrem qui ſe genuit. Seruus timet Dominum ut crudelem tyrannum, non ſine occulto odio: Filius timet patrem ut chariſſimum genitorem, ex uera ſtorga. Seruilis proinde timor Dei eſt, quo timetur Deus ut uindex ſcelerum, eſtq; ſine fiducia Mediatoris. Hunc, cũ conuertuntur homines, expellit charitas Dei, Nam qui credit ſeriò Deum ſe diligere, & ignoſcere ſibi peccata propter Chriſtum, is non amplius timet diẽ iudicij, in quo impœnitentes adiudicentur æternis pœnis. Filialis Dei timor eſt, quo timetur Deus ut dulciſſimus pater, cũ reuerentia, amore, ſinceroq; ſtudio faciendi omnia quæ Deo grata ſunt. Hic quia ex fide proficiſcitur, & eſt filiorum Dei proprius, rectè filialis dicitur. Hunc filialem timorem habet, qui ſe ex fide humiliat, qui nihil ſublime de ſe & operibus ſuis ſentit, qui omnem laudem Deo tribuit, qui paternam uirgã oſculatur. Breuiter, qui Deum glorificat uera pietate & reuerentia, cauetq; ne patrem clementiſſimum offendat. Huius timoris fructus, longe eſt gratiſſimus: nam ut initium ſuperbiæ eſt defectio hominis à Deo, atq; à creatore ſuo cordis auerſio: ita unus timor Dei eſt, qui nos in obſeruan-

uantia præceptorum Dei *atq; omni ſancta ſubie-ctione & humilitate, continere poteſt.* Atq; *hinc eſt quod* Dauid *ait*: Timor Domini *purus permanet in æternum.* Huius *enim perpetuum ſtudium eſt declinare à malo, & facere bonum. Quare non immerito Syracides capite 25. ait*: Timente Dominum *nemo maior eſt*, Timor Domini *claritate ſuperat omnia.* Poſtquam *enim Syracides nouem res propoſuiſſet, ob quas non immeritò homines in hac uita beati prædicantur, decimo loco timorem* Dei *collocat ſupra omnia, ut in quo ſit ſumma & præcipua hominis beatitudo.*

Nos diligimus Deum, quia ipſe prior dilexit nos.

Repetit *ſuperius dictum de ordine dilectionis, ut oſtendat neceßitatem conſecutionis dilectionis* Dei *& proximi.* Dixit *ſupra*: In hoc eſt *charitas, non quod nos dilexerimus* Deum, *ſed quod ipſe dilexerit nos : hîc eandem ſententiam repetit, ut quemadmodum dixi, doceat fieri non poſſe ut dilectio* Dei *ſtet uera & ſincera, ſine dilectione proximi : nam, ſi* Deum *diligimus, fieri non poteſt, quin eius imaginem in proximis noſtris amemus : quare officia quibus* Deus *non indiget, uult ut illis præſtemus.* Hæc *igitur obſeruetur ratio conſecutionis :* Nos Deum *diligimus,* Igitur *& proximos diligere nos oportet, quia proxi-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

mis geſtantibus imaginem Dei, uult Deus teſtari dilectionem quam illi debemus. Proinde non eſt tam indignitas proximi ſpectanda, quàm imago Dei, quæ digniſsima eſt quæ diligatur. Nam ſi Deus dilexit nos prior, iniuſti erimus, niſi ipſum uiciſsim diligamus. Verum hanc erga ſe dilectionem ipſe teſtatam uult erga proximos noſtros. De ordine dilectionis inter Deum & nos, ſupra diximus ex Paulo, qui ait: Commendat autem Deus charitatem ſuam erga nos, quoniam cum adhuc eſſemus peccatores, Chriſtus pro nobis mortuus eſt. Non eſt ergo noſtra dilectio, noſtrum meritum, noſtra dignitas, aut ulla noſtra uirtus, cauſa cur Deus nos diligat: ſed ſola ipſius bonitas & miſericordia in CHRISTO IESV, *quæ excedit omnem angelorum et hominum captum.*

Si quis dixerit diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt.

Infert per antitheſin argumentum, hoc modo. Supra dixit: Qui diligit Deum, diligit proximum. Hic infert: Igitur qui non diligit proximum, non diligit Deum. Hoc autem quaſi regerit in hypocritas, qui religioſi uideri uolunt, etiamſi fratribus nullam dilectionis ſignificationem oſtendunt. Horum iactationem pronunciat Apoſtolus uanam eſſe. Nam ea eſt ueræ dilectionis indoles,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

doles,ut qui Deum *diligit,diligat & proximum. Nam dilectio proximi in dilectione* Dei *includitur.*Hinc *eſt quod Chriſtus ſecundum legis caput de dilectione proximi, dicat, ſimile eſſe primo, non qui ordine, non obiecto, non gradu dilectionis, ſed affectu, obligatione & conſecutione obedientiæ & debiti officij.*

Qui enim non diligit fratrem ſuum quem videt, Deum quem non videt quomodo poteſt diligere?

Probat conſecutionem proximi argumenti, ſumta ratione à maiori ad minus.Si quis non diligit fratrem ſuum quem uidet, multo minus diliget Deum,*qui eſt inuiſibilis.* Nam *iuxta regulam* Dialecticorum, *Si id quod magis uidetur ineſſe non eſt, multo minus inerit quod minus uidetur ineſſe. Quid? an uidetur magis ueriſimile eſſe diligere homines, quorum multa ſunt errata, multa uitia, multæ offenſiones,quàm* Deum, *quē fide intuemur, quemq; optimum omnium bonorum fontem confitemur?* Hic *cogitanda eſt ratio dilectionis proximi, quæ eſt communis adoptio in filios* Dei,*qui patris gerunt imaginem.* In *hunc ergo modum argumenti uis declaranda eſt: Qui non diligit fratrem ſuum quem uidet, hoc eſt, filium* Dei, *geſtantem* Patris *uiuam imaginem,is ſane nec* Deum *patrem diligit. Qui enim*

fieri

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

fieri poteſt ut patrem ames, & eius imaginem, quam uult te diligere, odio habeas? Non ergo proximus ſpectādus eſt ex uitijs quibus obnoxius eſt, ſed ex illa imagine Dei, quæ in ipſo refulget, ex adoptionis dignitate, ex Spiritus ſancti inhabitatione, ex ſocietate illa, quam habet cum ſanctiſsima trinitate, & cum omnibus ſanctis. Cum itaq; hæ dilectionis cauſæ concurrunt in proximo, præſertim Chriſtiano, non eſt mirum, quod ex amore proximi, Deus à nobis diligi cognoſcatur. Et contra, quod ex odio proximi Deus à nobis minimè diligi concludatur.

Et hoc habemus mandatum ab eo, vt qui diligit Deum, diligat & proximum.

Ætiologia eſt à mandantis authoritate, & mandati æquali obligatione. Eſt enim mandatum Dei, ut qui diligit Deum, diligat & proximum. Ergo qui alteram mandati partem negligit, mandati authorem contemnit, proinde qui non diligit proximum, nec Deum diligere cenſendus eſt. Poteſt & hoc modo concludi argumentum: Nemo diligit eum cuius mandatum contemnit. Qui non diligit proximum, mandatum Dei contemnit: Igitur qui proximum non diligit, nec Deum diligit. Huc Auguſtini uerba aſcribamus: Quomodo diligis eum cuius odiſtis præceptum? quis

eſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

eſt q.ſi dicat: Diligo Imperatorem, ſed odi leges eius? In hoc intelligit Imperator, ſi diligis eum, ſi obſeruentur leges eius per prouincias. Lex imperatoris quæ eſt? Mandatum nouum do uobis, ut uos inuicem diligatis. Dicis ergo te diligere Chriſtum, ſerua mandatum eius & fratrem dilige. Si autem non diligis, quomodo eum diligis, cuius mandatum contemnis?

CAPVT QVINTVM.

Summa capitis quinti.

CHaritas, quæ ex fide Chriſti manat, teſtimonium eſt obſeruatio mandatorum Dei, quæ mandata uictrix fides leuia reddit uirtute Chriſti, cuius teſtimonium qui recipit, ut uitæ æternæ hæres eſt: ita fiduciam habet impetrandi quicquid iuxta uoluntatem Dei petierit.

Ordo & partes capitis quinti.

PLures ſunt huius capitis partes. Primum enim ex fidei & regenerationis natura, dilectionis Dei & proximi neceßitatem oſtendit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Deinde quodnam ſit dilectionis Dei certiſſimum inditium, nempe obſeruatio mandatorum Dei, indicat. Tum ne quis onere mandatorum Dei ſe opprimi metuat, affirmat fidelibus mandata Dei grauia nõ eſſe, propterea quod fide Chriſti mundi ſint uictores. Poſtea de Euangelio diſſerit & eius fructu, exponitq́; qualia teſtimonia habeat, tum in cœlo tum in terra, pronuncians fide poßideri uitam æternam. Poſtremò concludens Epiſtolam, finem ſcriptionis indicat, & orationem pro peccatoribus fieri poſtulat, quorum duo genera facit. In fine addit admonitionem de uitandis idolis, id eſt, idololatriæ inſtrumentis.

Exegeſis quinti capitis, cum obſeruatione doctrinarum.

Omnis qui credit quod Ieſus eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis qui diligit genitorem, diligit etiam genitum ex eo,

Ex uirtute fidei & regenerationis extruit neceßitatem dilectionis Dei & proximi. Poteſt autem hoc argumentum duobus modis concludi: Primò quidem ſic. Quiſquis eſt ex Deo natus, diligit & Deum genitorem, & omnes qui

nati ſunt ex Deo. Quiſquis credit quòd Ieſus ſit Chriſtus, hoc eſt, promiſſus Meßias, natus eſt ex Deo. Ergo qui credit quod Ieſus ſit Chriſtus, diligit & Deum genitorem, & omnes qui ex eo nati ſunt. Deinde uero ſic: Omnis qui credit quòd Ieſus eſt Chriſtus ex Deo natus eſt. Omnis qui ex Deo natus eſt, diligit Deum genitorem. Omnis qui diligit genitorem Deum, diligit etiam omnes qui ex eo nati ſunt. Igitur qui credit quòd Ieſus eſt Chriſtus, diligit omnes natos ex Deo, id eſt, omnes credentes geſtantes imaginem Patris. In hoc Sorita manifeſtius conſpicitur cauſarum & effectuum neceſſaria connexio, ſeu conſequentia.

Obſerua hoc loco naſci ex Deo, & habere fidem in Ieſum Chriſtum, natura coniuncta eſſe, ita ut uniuerſaliter conuertantur affirmatiuè & negatiuè. Quiſquis enim natus eſt ex Deo, habet fidem in Chriſtum. Et quiſquis habet fidem in Chriſtum, natus eſt ex Deo. Et contra: Quiſquis non eſt natus ex Deo, nec fidem in Chriſtum habet. Et qui fidem in Chriſtum non habet, ex Deo natus non eſt.

Deinde obſerua quæ ſit fidei ſalutaris ratio, nempe ſtatuere Ieſum eſſe Chriſtum, id eſt, uerum Meßiam, Deum & hominem, adeoq; ſuum unicum Mediatorem & Saluatorem. Nam uera

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

fides, noticia & fiducia conſtat. Sola enim noticia nequaquam ſalutaris eſt.

Per hoc cognoſcimus quòd diligamus filios Dei, cum Deum diligimus, & mandata eius ſeruamus.

Dilectio Dei & proximi ita cohærent inter ſeſe, ut cum una ponitur, ponatur & altera in ſubiecto. Qui enim diligit Deum, diligit & proximum. Et qui proximum diligit ſincerè, is quoq; Deum diligit. Verum ne quis inani ſpectro ſe fallat, dilectionis proximi certiſsimum inditium & notam ſeu cauſam ſtatuit dilectionem Dei, cuius effectus & certiſsimum inditium eſt obſeruatio mandatorum Dei. Hæc ergo quinq; ordine cohærent: credere in IESVM CHRISTVM *natum eſſe ex Deo, diligere Deum, amare filios Dei, & obſeruare mandata eius. Horum primo poſito, ponuntur & reliqua, & negato, negantur. Et ex ultimo affirmato uel negato, affirmantur uel negantur ſuperiora.*

Porro obſeruatio mandatorum Dei cuius hic fit mentio, non in perfectione obedientiæ, iuxta legis rigorem: ſed in uoluntate, propoſito, conatu & ſtudio approbandi Deo uitam noſtram iuxta Euangelij ἐπιείκειαν *eſt poſita. Obſeruatio*

tio enim mandatorum Dei, ſiue quod idem eſt, impletio legis, nunc opponitur imperfectioni operis, nunc ſimulationi. Quatenus autem imperfectioni operis opponitur, nemo legem obſeruat uel implet, neq; renatus, neq; non renatus, ſed ſolus Filius Dei perfectam legi obedientiam præſtitit, qui propterea eſt finis legis in iuſticiam omni credenti. At cùm opponitur obſeruatio ſiue impletio legis ſimulationi & mendacio, uerè credentes implent legem & obſeruant mandata Dei, quia ſincerè conantur Deo obedire, qui conatus probatur Deo propter fidem. Hoc ita eſſe & multa ſcripturæ teſtimonia, & plurima ſanctorum exempla conuincunt. Reſpexit Dominus ad Abel & ad munera eius, placuit enim perſona fide, & placuit obedientia ex fide præſtita, non ob ſuam perfectionem, ſed propter conatum, ſtudium, propoſitum & uoluntatem alacrem. Abraham iubetur mactare filium, hic Abraham propoſitum, uoluntatem, conatum & ſtudium obtemperandi Deo habuit, ex quo perfectionis laudem nactus eſt, etſi ad mandati executionem non peruenit.

Hæc eſt enim charitas Dei, vt mandata eius ſeruemus.

Ab effectu oſtendit quænam ſit, & ubi ſit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

germana charitas Dei, qua Deus ab homine diligitur. Congruit autem hoc dictum Apoſtoli cum uerbis Domini, qui ait: : Si diligitis me, mandata mea ſeruate. Et iterum: Qui habet mandata mea & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me. Et rurſus: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, et mãſionem apud eum faciemus. Qui igitur ita erga Deum affectus eſt, quòd omnibus rebus mundi, obedientiam erga Deum anteponat, & eius ſtudeat mandata ſeruare, is uerè Deum diligit, etſi non perfectè iuxta rigorem legis. Contra uerò, qui carnis concupiſcentijs abripitur, qui carnalia ſapit & ſectatur, qui ſciens & uolens ruit contra mandata Dei, & uaſtat conſcientiam ſuam, is nec fidem, nec dilectionem Dei habet. Abraham dum paret Deo iubenti ut filium ſuum Iſaac unigenitum in holocauſtum offerat, ſe uera dilectione præditum fuiſſe teſtatur. Saul dum hoſti parcit, ſciens & uolens contra manifeſtam uocem Dei, ſe fide & dilectione Dei uacuum declarauit. Vnuſquiſq; ergo ad hanc regulam ſemetipſum examinet, uideatq; num uera dilectione ſit præditus, nec ne. Deus non illuditur ſophiſtica, non fallitur hypocriſi, non uano ſpectro uaſcinatur, nam corda & renes ſcrutatur & examinat.

Et mandata eius grauia non ſunt,

quia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

quia omne quod natum eſt ex Deo, vincit mundum.

Prolepſis eſt. Nam anticipat obiectionem quæ oriri poterat ex proxima ſententia. Tu dicis Iohannes Dei dilectionem in eo conſiſtere, ſi quis mandata Dei ſeruet: At mandata Dei grauiora ſunt, quàm ut ab ullo mortalium ſeruari poßint. Reſpondet Iohannes, Mandata eius grauia non ſunt, & reſponſionis huius cauſam ſeu rationem ſubiungit, Quia (inquit) omnis qui natus eſt ex Deo, uincit mundum, hoc eſt, non ſuperatur à concupiſcentijs mundi. Hîc Iohannes diſcerni uult inter renatos & non renatos, horum enim reſpectu dicitur lex uel grauis, uel leuis, quæ per ſe conſiderata, nec grauis nec leuis dici poteſt. Vt igitur non renatis grauis eſt lex, ſeu ut hîc loquitur Iohannes, grauia ſunt mandata Dei, ut quæ onere damnationis eos premant: ita renatis non ſunt grauia. Vna proinde regeneratio facit, ut lex Dei homini non ſit grauis. Nam in regeneratis quatuor cõcurrunt, quæ legis onus leue reddunt, horum Primum eſt abſolutio à peccato, & Chriſti iuſticia credenti imputata, quæ facit ut regeneratus non ſit amplius ſub lege damnante: nam legis maledictio, qua omnes non conuerſi premuntur, illi ſublata eſt, ſiquidem conuerſus habet quod lex requirit, uidelicet plenam legis iuſti-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

iuſticiam, iuxta illud: Chriſtus eſt finis legis, in iuſticiam omni credenti, hoc eſt, omnis qui credit, habet quod lex requirit, nempe iuſticiam legis, eamq; non à ſe factam, ſed à Chriſto ſibi imputatam. Non igitur habet lex ius premendi ſuo onere hominem credentem in Chriſtum, quod ius obtinet in omnes non renatos.

Secundum eſt donatio Spiritus ſancti, quo & affectus & uoluntas reformantur, atq; adeo nouæ uires acquiruntur, ut homo iam poßit motus à Spiritu ſancto aliqua Deo grata facere. Hoc confirmatur dicto Apoſtoli: Si Spiritu eius, qui excitauit Ieſum à mortuis, habitat in uobis, qui excitauit Chriſtũ ex mortuis, uiuificabit etiã mortalia ueſtra corpora, per inhabitantem ipſius Spiritum in uobis. Hic ergo Spiritus facit, ut non ambulemus ſecundum carnem, iuxta quam qui ambulant, Deo placere non poſſunt: ſed actiones corporis, hoc eſt, uitioſæ naturæ mortificemus, ac uiuamus nunc nouam uitam ex fide filij Dei.

Tertium ex ſecundo ſequitur, uidelicet affectus in renatis, quo renati delectantur lege Dei. Huc illud Pauli ad Roman. 7. Condelector lege Dei, ſecundum interiorem hominem, hoc autem cum promtißimæ uoluntatis inditium ſit in renatis, facit ut legis onus ipſis haud quaquam graue eſſe uideatur. Tametſi igitur perpetua lucta eſt in renatis carnis & ſpiritus, tamen quatenus

tenus homo regenitus eſt, promtiſsima uoluntate fertur in obſequium Dei, iuxta legis diuinæ præſcriptum. Hinc eſt quod Paulus dicit: Ipſe ego mente quidem ſeruio legi Dei, carne uerò legi peccati.

Quartum, quo lex Dei leuis redditur, eſt gratia, qua boni conſulitur defectus. Clementiſsimus enim pater, ea qua cõplectitur fideles gratia, multas ignorantias, multas omiſsiones & commiſsiones contra legem boni conſulit, donec maneamus in fundamento, ac retineamus fidem & bonam conſcientiam, atq; hoc eſt quod Paulus ait: Nulla condemnatio eſt ijs qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulant, ſed ſecundum Spiritum. Vt igitur pater terrenus, quando uidet promtam uoluntatem in filijs ſuis, conniuet ad multa errata, quæ non proueniunt ex malitia: ita Pater cœleſtis uenia tegit defectus noſtros, idq; ea ſtorga paterna, qua nos in Filio dilecto charos habet. Et his iam liquidò cõſtat, quibus lex Dei uel grauis uel leuis ſit, & quibus de cauſis. Quod autem Papiſtæ ex hoc loco Iohannis colligunt, legem Dei præſtari poſſe perfectè à fidelibus, ab infidelibus autem minimè ex parte, falſum eſt. Nam Paulus ad Ro.7. et ſcriptura paſſim teſtatur in ſanctis ſemper manere peccatum, quod certe uerum non eſſet, ſi legem perfectè implerent ſancti. Nam una cum perfecta iuſticia

legis,non poteſt uiolatio conſiſtere. Et Apoſtolus ſupra dixit: Si dixerimus quod peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & Deum mendacem facimus. Et Salomon ait: Non eſt homo ſuper terram qui non peccet. Nam donec in hac uita uerſamur, caro nos ſolicitat, & ſæpe ſuppullulant praui affectus & actiones, quæ ſua natura peccata ſunt, etſi ſanctis non imputentur. Quod autem ſupra dictum eſt, Qui natus eſt ex Deo, non peccat, nec poteſt peccare: non ad quoduis peccatum, ſed ad certum peccati genus referendum eſt, quemadmodum ſupra declaratum eſt.

Et hæc eſt victoria quæ vicit mundum, fides noſtra.

Dixit omnem natum ex Deo uincere mundum, id eſt, quicquid in nobis eſt, uel extra nos à Dei mandatis nos abducens: Nunc autem quo inſtrumento, & qua uirtute id fiat, exponit, nempe fide qua CHRISTVM apprehendimus, qui mundi uictor eſt. Vt enim fide Chriſtum poßidemus: ita Chriſti uirtute mundum ſuperamus. Nam cum in Chriſtum credimus, uirtute mortis Chriſti mortificantur membra ueteris hominis in nobis, hoc eſt, concupiſcentiæ prauæ. Virtute ſepulturæ premuntur, ut ſuas uires exerere non poßint. Virtute reſurrectionis noui naſcimur homines, & in nouitate uitæ ambulamus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

In his ſita eſt illa mundi uictoria, de qua hic loquitur Apoſtolus. Huius rei ſymbolum & teſtimonium eſt Baptiſmus noſter, ſicuti Paulus hiſce uerbis docet: Quicunq; mortui ſumus peccato, quomodo adhuc ei uiuemus? An ignoratis quòd quicunq; baptizati ſumus in CHRISTVM IESVM, in mortem eius baptizati ſumus? una ſepulti ſumus cum ipſo per baptiſma in mortem, ut quemadmodum excitatus eſt Chriſtus ex mortuis per gloriam Patris, ſic & nos in nouitate uitæ ambulemus. Nam ſi inſititij facti ſumus per ſimilitudinem mortis eius, ſimul & reſurrectionis participes erimus. Hîc Apoſtolus & mortem peccati in nobis ex uirtute mortis Chriſti, & uitam Spiritus ex uirtute reſurrectionis Chriſti eſſe docet, in quibus, hoc eſt, mortificatione & uiuificatione, ſita eſt regeneratio noſtri, & ſanctificatio, quæ facit ut mundi uictores ſimus, ſed in Chriſto ſeu ex uirtute Chriſti. Nam metaphora ſumta à plantarum cultura, qua utitur Apoſtolus, apertè monſtrat unde ſit uis uitæ & uictoria Chriſtianorum. Vt enim ſurculus inſitus trunco, uiuit non ſua, ſed aliena uita: ſic natura humana non uiuit niſi inſeratur CHRISTO, quod fit per fidem. Atq; hoc eſt quod ipſe Dominus Iohan.15.ait: Manete in me, & ego in uobis, quemadmodum ramus non poteſt fructum ferre à ſemetipſo, niſi manſerit in uite, Sic neq; uos niſi in

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

me manſeritis. Ex *hiſce iam conſtat, quare uicto-ria ſuper mundo tribuatur fidei ſeu regeneratio-ni, uidelicet, quia fides Chriſtum uictorem mun-di habet in ſe manētem, et ipſius uirtute ueterem hominem exuat, & nouum induat.* V*ſus eſt au-tem hoc loco* A*poſtolus præterito tempore,* VICIT, *propter certitudinem uictoriæ.* N*am qui uerè credunt, non minus de uictoria certi ſunt, quàm ſi nunc bellum confectum eſſet.* H*inc præterea manifeſtè patet, uictricem fidem non eſſe tantum hiſtoriæ noticiam & aſſenſum, ſed potius uiuam in* CHRISTVM *fiduciam, qua ſtatuimus* D*eum nobis propitium eſſe in Chriſto.*

Quis eſt qui vincit mundum niſi qui credit, quod IESVS eſt filius Dei.

Q*uia fidei meminit, nunc quiſnam uerè cre-dere cenſendus ſit, definit: nempe is, qui credit quod* IESVS *eſt filius* D*ei.* H*æc definitio à ma-teria ſumta, non de noticia tantum intelligenda eſt, ſed etiam, idq; multò magis, de fiducia in* Ie-*ſum Chriſtum filium* D*ei uictorem mundi, cuius robore nos in pugna aduerſus mundum perſiſte-mus, & uictores mundi, carnis & concupiſcen-tiarum eius euademus, propterea quòd in ipſum toti recumbamus.* V*incendi uocabulum admo-*

net nos grauiſsimi certaminis, quod erit inter ſpiritum & mundum, donec in hac uita ſumus. Vincendi modus certificat nos de uictoria, ſi modo, ut inertes milites, arma non abijciamus: donec enim in fide CHRISTI *perſtiterimus, uirtute mortis Chriſti ſuperiores propria carne erimus, & uirtute reſurrectionis eiuſdem uiuificabimur magis magisq;, ut in hac pugna non ſuccumbamus.*

Hic eſt ille, qui venit per aquam & ſanguinem, Ieſus Chriſtus, non per aquam ſolum, ſed per aquam & ſanguinem, & Spiritus is eſt, qui teſtificatur, quôd ſpiritus eſt veritas.

Quia multa ſubinde de fide dicta ſunt, cuius fidei obiectum eſt Ieſus Chriſtus: Nunc ad teſtimonia tranſit, quibus Chriſti, quem offert Euangelium, dignitas, excellentia, & ueritas comprobatur. Facit autem duo teſtimoniorum genera, quorum unum in terra, alterum in cœlo exiſtit: quæ ſimul teſtantur quòd IESVS *Mariæ filius, ſit uerus Meſsias ſeu* CHRISTVS, *quem fides ſanctorum reſpicit. Hic Ieſus eſt (inquit) qui uenit. à quo? à Patre miſſus. quo? in ſanctos. quomodo? per aquam & ſanguinem. Aqua ſymbolicè ſignificat ſanctificationem noſtri, & regenerationem, quam fideles in ſe fieri arcana Spiritus*

opera-

operatione ſentiunt, hanc ideo, aquæ ſymbolo notat, ut purificationes legales, quæ per aſperſionem aquæ fiebant, interpretetur: quibus interna illa regeneratio, & ſanctificatio adumbrabatur. Etſi autem baptiſmus eſt externum Chriſti exhibiti ſymbolum, & eius uirtutis in nobis teſtimonium, tamen de eo non uidetur agere hoc loco Apoſtolus, ſed tantum de interno teſtimonio, uidelicet regenerationis, quod ſoli fideles in ſe ſentiunt. Sanguis ſymbolicè iuſticiam ſignificat, quæ ſita eſt in peccati expiatione, & iuſticiæ Chriſti imputatiõe. Hæc ideo ſanguinis ſymbolo notatur, quia ſanguinis aſperſio in ueteri teſtamento, figura erat aſperſionis ſanguinis IESV CHRISTI, qua peccata credentium expiantur. Deinde addit: Et Spiritus is eſt, qui teſtificatur quòd Spiritus eſt ueritas, hoc eſt, Spiritus qui eſt in ſanctis, teſtificatur Spiritum ſanctum eſſe ueritatem, hoc eſt, teſtatur uerum eſſe quod dictet ſanctis, nempe quod ſint filij Dei, iuxta illud Rom. 8. Spiritus conteſtatur ſpiritui noſtro, quòd ſimus filij Dei. Eſt proinde Andanaclaſis in uoce Spiritus, in priori enim loco effecta Spiritus ſancti, uidelicet motus congruentes legi & uoluntati Dei, excitatos in credentibus à Spiritu ſancto. In poſteriori uerò ſignificat ipſum Spiritum ſanctum effectorem. Continet igitur hic uerſus ſex teſtes, quorum Primus eſt Pater, à quo uenit

Filius.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Filius. Secundus, Filius ipſe. Tertius, Spiritus ſanctus. Quartus, Aqua. Quintus, ſanguis. Sextus, Spiritus ſanctorum, de quibus teſtibus Apoſtolus noſter in ſequentibus diſtinctius agit.

Nam tres ſunt qui teſtificantur in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres vnum ſunt.

Quorſum ea pertineant, quæ dixit, explicat & diſtinctius diſcernit inter ea teſtimonia, quæ recenſuit uerſu ſuperiori. In hoc enim uerſu tres teſtes enumerat, qui de cœlo teſtantur de Chriſto, qui ſunt Pater, λόγος, & Spiritus ſanctus. Pater ſonabat de cœlo hanc uocem: Hic eſt Filius meus dilectus, idq; bis, uidelicet in baptiſmo & in transfiguratione. Filius qui aſcendit uiſibiliter in cœlum, & ſedit ad dexteram Patris, teſtatus eſt de Euangelio, non ſolum dum in terris ageret uiſibiliter diuinis ſuis operibus, ſed etiam hodie teſtatur, dum ſuam Eccleſiam mirabiliter ſeruat in tantis perſecutionibus & furoribus Diabolorum & hominum, & cum dona dat Eccleſiæ, alios quidem Apoſtolos, alios Prophetas, alios Euangeliſtas, alios Paſtores & Doctores ad inſtaurationem ſanctorum, ut ædificetur corpus Chriſti, ad Epheſ. 4. Spiritus ſanctus in baptiſmo Chriſti, in columbæ ſpecie teſtatus eſt de Chriſto, & uiſibiliter illapſus in Apoſtolos ipſo

die

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

die Pentecoſtes à reſurrectione Domini multis miraculis Chriſti Euangelium de pœnitentia & remiſsione peccatorum confirmauit. Et hodiè in omnibus ſanctis arrabo eſt hæreditatis promiſſæ. Hi tres teſtes, Pater, λόγος & Spiritus ſanctus unum ſunt, id eſt, de eadem Chriſti doctrina, & ſalute per illum conſequenda, conſentiunt, non ſecus atq; unus teſtis eſſet. Quidam interpretantur: Vnum ſunt, ſcilicet eſſentia ſeu natura diuina: quæ ſententia etſi uera eſt, hoc tamen loco minimè congruit, quemadmodum ex ſequenti uerſiculo patebit, in quo iſta interpretatio locum non habet. Porrò, hæc Apoſtoli uerba ſemper ſint nobis in conſpectu, & his cœleſtibus teſtimonijs muniamus nos aduerſus omnes Satanæ & Pſeudoprophetarum technas, & corruptelas, quæ excogitantur ad euertendam Euangelij certitudinem in perniciem humani generis. Cur autem quidam expunxerint totam hanc ſententiam ex textu, præſertim, cùm optimè quadret, & inueniatur in probatiſsimis exemplaribus, græcis & latinis, non uideo.

Et tres ſunt qui teſtificantur in terra, Spiritus, aqua & ſanguis, & hi tres vnum ſunt.

Alterum teſtimoniorum genus, quo confirmatur & Chriſti authoritas, & Euangelij ipſius ueri-

ueritas, & eſt triplex, Spiritus, Aqua & Sanguis. Spiritus eſt credentium perſuaſio, qua conuicti ſunt in ſuis cordibus de Euangelij Chriſti certitudine & ueritate. Aqua eſt ipſa regeneratio & ſanctificatio. Sanguis eſt iuſticia, id eſt, expiatio peccati per ſanguinem Chriſti, & iuſticiæ Chriſti imputatio. Cur aūt hæ tres uoces ita accipiendæ ſunt, ſuprà expoſitum eſt. Hi tres, inquit, in terra ſunt, & in unum ſunt. In terra quidem, quia hos teſtes in ſe ſentiunt ſancti, qui hic in terris degunt. In unum uerò ſunt, quia inter ſeſe de eadem re conſentiunt. Cùm ergò tres illi in cœlo teſtes, & hi tres in terra conſentiant in omnibus, fides noſtra minimè uacillare debet, ſed certiſsimo certius ſtatuere, omnia euentura quæ Euangelium promittit.

Hactenus eam ſententiam uerborum Iohannis adduximus, quæ maximè congruere præſenti argumento uidetur, nunc breuiter aliorum ſententias attingamus.

Auguſtinus per ſpiritum, Patrem ipſum: per ſanguinem, Filium: per aquam, Spiritum ſanctum intelligit. Sed hæc interpretatio nequaquam congruit: nam Apoſtolus noſter diſtinguit inter teſtes, qui in cœlo ſunt, qui ſunt Pater, λόγος

&

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

& Spiritus ſanctus: & teſtes eos qui in terra ſentiuntur, uidelicet, ſpiritum, aquam & ſanguinem. Ergo neceſſe eſt, ut alij teſtes intelligantur, quàm Pater, Filius & Spiritus ſanctus.

Ambroſius concinnius lib. 3. de Spiritu ſancto cap. 11. Tres (inquit) ſunt teſtes (ſcilicet in baptiſmate) Spiritus, aqua, & ſanguis, & hi tres unum ſunt in Chriſto Ieſu. Audi, quomodo teſtes: Spiritus mentem renouat: Aqua proficit ad lauacrum: Sanguis ſpectat ad precium. Spiritus enim nos per adoptionem filios Dei fecit: ſacri fontis unda nos abluit: Sanguis Domini uos redemit.

Idem lib. 1. cap. 6. de Spiritu ſancto: In aqua eſt imago mortis, in Spiritu pignus eſt uitæ, ut per aquam moriatur corpus peccati, quæ quaſi quodam tumulo corpus includit, & per uirtutem ſpiritus renouemur à morte peccati. Et ideo hi tres unum ſunt, ſicut Iohannes dixit, aqua, ſanguis & ſpiritus, unum in myſterio, non in natura. Aqua igitur teſtis eſt ſepulturæ, Sanguis teſtis eſt mortis, Spiritus teſtis eſt uitæ. Si qua ergò in aqua gratia, non ex natura aquæ, ſed ex præſentia eſt Spiritus ſancti.

Idem in libello de his qui myſterijs initiantur, cap. 3. Legiſtis, quòd tres teſtes in baptiſmate unum ſint, aqua, ſanguis, & ſpiritus. Quia, ſi unum horum detrahas, non ſtabit baptiſmatis ſacramen-

cramentum. Quid enim eſt aqua ſine cruce Chriſti? Elementum commune ſine ullo ſacramenti effectu. Nec iterum ſine aqua regenerationis myſterium eſt, Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt introire in regnum Dei. Hinc cognoſce, quòd aqua non mundat ſine ſpiritu.

Alij per ſpiritum intelligunt miniſterium Euangelij, in quo efficax eſt Spiritus ſanctus: per aquam Baptiſmum: & per ſanguinem Cœnam Dominicam.

In hac uarietate opinionum ſequendum eſt quod maximè uidetur quadrare, quodq; congruit cum analogia fidei. Quare ego ſententiam quam primo loco propoſui, præferendam iudico, etiamſi alias, quas recitaui, non omnes repudio.

Si teſtimonia hominum accipimus, teſtimonium Dei maius eſt.

Teſtimonium Dei duplex de Chriſto & eius Euangelio adduxit, nunc qualis fides iſti teſtimonio adhibenda ſit, à comparatis colligit. Si teſtimonium hominum accipimus, multò magis teſtimonium Dei accipere oportet: Nunc autem in ore duorum aut trium teſtium conſentientium de re aliqua ſuper terram, ſtabit omne, ut inquit ſcriptura, uerbum. Igitur multo magis teſtimonium Dei accipiendum eſt, Pro conſequente maioris,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſequelæ, probationem ponit: nimirum quod teſtimonium Dei maius ſit quàm hominum teſtimonium. Debent enim maiora teſtimonia præferri minoribus.

Nam hoc eſt teſtimonium Dei, quod teſtificatus eſt de Filio ſuo, Qui credit in filium Dei, habet teſtimonium in ſemetipſo, qui non credit Deo, mendacem fecit ipſum, quia non credidit teſtimonio, quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo.

Supra dixit teſtimonium de Chriſto in terra perhibere ſpiritum, aquam et ſanguinem: nunc ubi nam hoc teſtimoniorum genus quærendum ſit docet, nempe in conſcientia fidelium. Qui (inquit) credit in Filium, habet teſtimonium in ſeipſo, nempe ſpiritum, ſanguinem, & aquam, id eſt, mentem perſuaſam de Chriſto & ueritate Euangelij per Spiritum ſanctum, iuſticiam Chriſti, hoc eſt, obedientiam crucis & legis ſibi imputatam. Et ſanctificationem, hoc eſt, mortificationem & uiuificationem, ſeu inchoationem nouæ obedientiæ. Hæc enim fidelis anima in ſe ita ſentit, ut prorſus aduerſus omnes carnis rationes triumphet, certa de ueritate Euangelij & ſalute per Chriſtum conſequenda. Amplificationem à contrarijs ſuo more addit Apoſtolus, ut

oſten-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

oſtendat grauitatem peccati illorum, qui in filium Dei non credunt, hos enim dicit Deum mendacij arguere, ac ſi falſum teſtimonium de ſuo perhiberet Filio. Quantumuis igitur magni peccatores ſumus, non addamus hoc horrendum peccatum, ut Deum mendacem noſtra infirmitate faciamus, qui, etſi reuera mendax non eſt, uitio tamen non credentis pro mendaci habetur.

Eſt autem hoc teſtimonium, quòd vitam æternam dedit nobis Deus, & hæc vita in Filio eius eſt.

Quale nam ſit Dei teſtimonium de Filio, exponit, nimirum quòd Deus dederit uitam æternam, quæ uita eſt in eius Filio, qui eam omnibus credentibus & meruit & impertit. Hic quatuor obſeruentur. Primum, unde uita æterna ſit, nempe à Deo patre. Secundum, quòd hæc uita ſit donum Dei gratuitum. Tertium, quòd in Chriſto quærenda ſit hæc uita. Quartum, quòd hæc uita contingat credentibus, nam cum dicit: Nobis dedit, credentes intelligit. Primum deſtruit omnia humana merita. Secundum commendat nobis Dei miſericordiam. Tertium fontem uitæ monſtrat IESVM CHRISTVM. Quartum fidei nos admonet, qua Chriſtus fons uitæ apprehenditur. Quicunq; ergo uel operibus nituntur, uel mereri ſe putant cœlum, uel extra Chri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſtum uitam & ſalutem quærunt, uel uacui fide degunt, expertes uitæ æternæ ſunt donec reſipiſcant.

Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium Dei, vitam non habet.

Vita æterna, quæ eſt donum Dei gratuitum, offertur quidem promiſcuè omnibus. Verum quia non omnes eius uitæ fiunt participes, duo hominum genera ſtatuit: quorum alij uitam oblatam & donatam conſequuntur, alij ſua culpa oblatæ uitæ non fiunt participes. Qui (inquit) habet Filium, habet uitam: qui Filium non habet, uitam non habet. Nam qui Filium habet, Primum uiam ad uitam æternam habet, Filius enim uia eſt, iuxta illud: Ego ſum uia. Item: Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis, qui eſt in cœlo. Deinde, qui habet Filium, ianuam uitæ habet, iuxta illud: Ego ſum oſtium. Tum, qui habet Filium, meritum uitæ æternæ habet. Nam Filius non ſibi, cui iure debebatur uita æterna, ſed ſuis, hoc eſt, in ſe credentibus, uitam æternam meruit. Præterea, qui Filium Dei habet, omnia cum Filio habet, qui enim Filio proprio non pepercit, ſed pro omnibus tradidit ipſum, quomodo non etiam cum ipſo nobis omnia donaret? Rom. 8. Adhæc, qui Filium habet, unum

unum eſt cum illo, fieri proinde non poteſt, quin unà cum filio, hæres uitæ æternæ ſit. Poſtremò, qui filium habet, ipſam uitam æternam habet iuxta illud: Ego ſum uita. Quapropter ſiue uiam uitæ, ſiue oſtium uitæ, ſiue meritum uitæ, ſiue fontem uitæ & Dominum, ſiue ipſam adeo uitam quæris, Chriſtus & uia, et oſtium, & meritum, & Dominus, atq; adeò ipſa uita æterna eſt. Hæc omnia hoc Chriſti dicto intelliguntur: Ego ſum uia, ueritas & uita. Hoc dicto ſignificat Dominus, ſe & principium, & medium & ultimum eſſe, per quod ueniatur ad uitam æternam. Si quæris, quiſnam habet Filium? reſpondet ipſe, ut eſt in Euangelio Iohannis: Qui credit in Filium, habet uitam æternam: cuius rationem hîc ponit Iohannes, uidelicet quòd OMNIS qui credit poſſideat uitam æternam, quæ uita eſt ipſe Dei filius. Proinde in rectiſſima ad uitam uia eſt, qui credit in Filium, in qua cuſtoditur potentia Dei per fidem, & in eadem rectà pergit, dum magis magiſq; in omni cognitione & ſenſu rerum ſpiritualium proficit.

Hæc ſcripſi vobis credentibus in nomen filij Dei, vt ſciatis quòd vitam habetis æternam, & vt credatis in nomen filij Dei.

Clauſurus Epiſtolam Apoſtolus, & quibus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſcripſerit, & in quem finem oſtendit. Scripſit credentibus, qui iam filij Dei per fidem effecti, hæredes ſunt uitæ æternæ. Proinde quicquid in hac tota Epiſtola diſputatur de ſanctificatione, de dilectione & alijs uirtutibus, ad fructum fidei, & non ad cauſas hæreditatis cœleſtis referendum eſt. Aliud enim eſt de rei cauſis, aliud de rei iam conſtitutæ qualitatibus & proprietatibus diſputare. Etſi enim ex adiunctis, proprietatibus & actionibus cognoſcuntur res: tamen hæ rem non conſtituunt, ſed conſtitutam ſequuntur, & dum non ſequuntur, rei interitum indicant. Diligenter igitur diſcernere oportet, quo in loco habenda ſint bona opera, ſtabilita iuſticia fidei. Proinde quoties Sophiſtæ obijciunt ex hac Epiſtola ſententias, quibus oppugnare uolunt gratuitam adoptionem, quæ eſt credentium, hunc locum Iohannis opponamus, qui teſtatur ſe non ſcripſiſſe prophanis, & nondum conuerſis, ſed credentibus tantum, quorum eſt adoptio & ſalus per unicum λύτρον IESV CHRISTI. Finem ſcriptionis addit duplicem, Vnum cum inquit: Vt ſciatis quod habetis uitam æternam: Alterum cum inquit: Vt credatis in nomen filij Dei? Primus finis monet quod fides Chriſtiana nõ ſit inconſtans opinio aut fluctuans dubitatio: ſed conſtans ſcientia, quæ ex certiſſimis & immotis principijs manat. Sunt autem iſta

prin-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

principia, Verbum Dei multis ſtupendis miraculis confirmatum & demonſtratum, & Spiritus ſanctus, quo mentes illuſtrantur in uera Dei noticia, adeo ut beneficia Dei iam ſenſibus quodammodo percipiantur. Huc pertinent ea, quæ ſupra dicta ſunt de triplici teſtimonio in cœlo, et de triplici teſtimonio in terra. Secundus finis monet ut quotidiè creſcamus in cognitione & fide, ne ſimus contenti primis initijs, ſed quotidiè magis magisq́; proficiamus, donec ad metam peruenerimus. Quid autem ſit credere in nomen filij Dei, in tertio capite dictum eſt. Nomen enim filij Dei, prædicationem Euangelij reſpicit. Vult ergo ut talem credamus nobis eſſe filium Dei, qualis in Euangelio nominatur & prædicatur.

Et hæc eſt fiducia quam habemus apud Deum, quòd ſi quid petierimus ſecundum voluntatem eius, audit nos.

De ſpe, quæ cum fide coniuncta eſt, agit, quæ eſt certa expectatio promiſſorum bonorum: ut enim fides eſt fiducia præſentis beneficij, ſeu gratiæ, ut quæ in præſentia accipiat remiſſionem peccatorum & reconciliationem: ita ſpes eſt fiducia promiſſorum bonorum, inter quæ unum eſt cuius hoc loco meminit Apoſtolus. Promiſerat

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

enim Deus ſe exauditurum preces noſtras, & Chriſtus ait: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. In hac generali Chriſti promißione obſeruanda eſt reſtrictio, quam hîc exprimit Apoſtolus, cum inquit: Si quid petierimus ſecundum uoluntatem eius. Hæc ergo reſtrictio in promißione Chriſti ſubintelligenda eſt, ut ſit ſenſus: Quicquid ſecundum uoluntatem Dei petieritis in nomine meo, hoc dabitur uobis. Petimus autem ſecundum uoluntatem Dei ea omnia, quæ gloriam Dei concernunt, & ad noſtram ſalutem directè ſpectant, idq; non ex noſtro iudicio, ſed iuxta conſilium Dei. Hæc igitur ſpectantia ad gloriam Dei, petenda quidem ſunt ſine conditione. Certi enim ſumus de uoluntate Dei, ſed modus conferendi petita, ſapientiæ Dei relinquendus eſt, præſertim cùm nos ipſi à uero modò illuſtrandæ gloriæ Dei & æcquirendæ ſalutis aberramus.

Et ſi ſcimus quod audit nos quicquid petierimus, ſcimus quod habemus petitiones quas petimus ab eo.

Quod in genere dixit de oratione fidelium, id iam accommodat ad cuiusq; uſum & praxin. Quilibet ergo Chriſtianus ſtatuere debet, ſe impetraturum, quicquid ſecundum uolũtatem Dei, & non contra uoluntatem petierit. Non enim debet

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

debet Chriſtiana oratio pugnare cum præceptis Dei. Porro, ſi interdum Deus differt quod petitur, hoc fit & ad excitandum precandi affectum in nobis, & ad explorandam fiduciæ conſtantiam. Non eſt ergo tempus certum Domino præſcribendum, quo exaudiet, id quod etiam ſanctiſsima fœmina Iudith ſuos ciues docuit: ſed paternæ uoluntati relinquendum eſt, ut is, cum tempus ſibi uidetur commodiſsimum, manus auxiliatrices porrigat. Deinde, ſciendum eſt, quòd duplex modus exaudiendi ſuos ſit Deo uſitatus, Aliâs enim ſimpliciter exaudit, iuxta orantis uoluntatem, ut cum apertum auxilium præbet coniectis in Babylonicam fornacem, & cum Danielem obiectum leonibus liberat. Aliâs exaudit non iuxta uoluntatem precantis, ſed ſecundum id quod magis expedit in ſalutem orantis, iuxta illud Auguſtini: Sæpe non exaudit ad uoluntatem, ut exaudiat ad ſalutem. Stephanum & Laurentium non liberat è manibus hoſtium, ſed ſua gratia eos ſub cruce confortat, ut ipſi coronam uictoriæ in cœlis magis glorioſam accipiant. Hoc pacto multos ſanctos Martyres olim exaudiuit, et hodiè multos in uarijs ærumnis exaudit. Quare nõ iudicandum eſt de exauditione ſemper ex euẽtu, qui incurrit in oculos, ſed ſæpe ex reſponſo quod in ſe ſentiunt ſancti per ſpiritualem conſolationem & Spiritus ſancti aſsiſtentiam. Pre-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ces Dauidis ſæpe in principio ſunt plenæ terroribus & dubitationibus, ſed inter precandum ex cogitatione promiſsionum, concipitur fiducia, & lætitia quædam ſpiritualis excitatur in corde. Vnde hoc? Iſta læticia inter precandum concepta, eſt teſtimonium Spiritus ſancti, qui teſtatur precantis orationem à Deo exauditam eſſe. Ad eundem modum et nos orare oportet, & non deſinere, priuſquam reſponſum per Spiritum Dei in cordibus noſtris perceperimus, quod haud dubiè ſemper fiet, quando orantis animus recte componitur ſecundum uerbum Dei, hoc eſt, cùm ex fide, cum pio propoſito & ſine hæſitatione Deum Patrem inuoces in nomine unici Mediatoris, Domini noſtri IESV CHRISTI.

Si quis viderit fratrem ſuum peccantem peccatum non ad mortem, petet, & dabit ei vitam, peccantibus non ad mortem.

Eſt & hic effectus ueræ dilectionis ex fide natæ, imo officium debitum omnium piorum, uidelicet, ut ſe mutuis precibus Deo commendent, & ut alij aliorum erratis medeantur, docendo, admonendo, corripiendo, comminando, atq; etiam inuocãdo Deum. Nam noſter labor totus fruſtraneus eſt, niſi Deus manum adhibeat, iuxta illud: Niſi Dominus ædificauerit ciuitatem, fruſtra uigilat

gilat

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

gilat qui cuſtodit eam. Sunt autem in hac pericopa tria, mandatum, promiſsio & reſtrictio, Mandatum eſt, ut frater pro fratre peccante oret. Promiſsio, quòd orans ſit impetraturus peccanti ueniam. Reſtrictio, quòd tantum orandum ſit pro fratre peccante non ad mortem.

Quantum autem ad mandatum attinet, quo iubemur pro fratribus orare, non eſt quod multis agam, præſertim cùm uniuerſa ſcriptura, & ſanctorum Patrum approbata exempla, nobis hoc officium commendent. Vocatur autem hæc precandi forma ἔντευξις, id eſt, poſtulatio, quæ eſt ſupplex eleuatio animæ hominis ad Deum, qua alius pro alio, uel omnes pro ſe inuicem precantur, non ſanctorum patrocinio, non proprio merito, non propria dignitate, ſed unici Mediatoris Ieſu Chriſti interpellatione & merito freti. Vt autem Dominus excluderet prophanam & Ethnicam ſuperſtitionem de mediatoribus et ſuffragijs clarè dixit: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. Ac ſi dicat, Me nominabitis interpellatorem, & propter me petetis, non iactantes ueſtra opera aut merita in conſpectu Dei, more Ethnico & Phariſaico, nec deſperantes propter indignitatem ueſtram.

Promiſsio eſt, quòd orans ſit peccanti impetraturus uitam, qui antea ſub mortis imperio tene-

neba-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

nebatur propter peccatum. Petet (inquit) & dabit ei uitam. Sed quomodo dabit ei uitam? Non efficiendo, non conferendo, ſed impetrando per uitam, qui eſt Chriſtus Ieſus. Similis locutio eſt in Paulo, 1. Timoth. 4. Attende tibi ipſi & doctrinæ, hoc enim faciens & teipſum ſaluum facies, & eos qui te audiunt. Saluos facit miniſter Dei auditores uerbi, non efficiendo, nec conferendo ſalutem, ſed prædicando & docendo ſalutis uiam.

Reſtrictio eſt, quòd orandum ſit tantum pro eo, qui non peccet ad mortem. Etſi autem omne peccatum mortis meritum infert, qualis eſt omnis actio interior & exterior pugnans cum lege Dei, ſicuti clarè ex comminationis uerbis patet: Maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus, quæ ſcripta ſunt in libro legis: tamen ſpeciali modo peccatum ad mortem dicitur blaſphemia in Spiritum ſanctum, ſeu peccatum in Spiritum ſanctum: quod quale ſit, mox ab ipſo Apoſtolo explicabitur. Quod autem hic locus non ſit de quouis peccato intelligendus, quod mortem & damnationem ſua natura meretur, uel ex eo patet, quòd Dominus iubeat orare pro perſecutoribus & ipſe ita precatus eſt: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Et Stephanus orauit pro ijs, qui eum ſe lapidibus obruerunt. Et Paulus interpellat pro ſuis Iſraelitis ad ſalutem.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tem. Sed pro Alexandro non orat, quem ſciuit in Spiritum ſanctum peccaſſe, quod tum temporis ſcire potuit, partim ex uiſibili donatione Spiritus ſancti, quo donati erant quidam, qui poſtea defecerunt, partim ex ſingulari reuelatione & Prophetico ſpiritu. Noſtrum autem non eſt de ullo homine pronunciare, quod in Spiritum ſanctum peccauerit. Cæterum quod ex hoc loco Papiſtæ diuidant peccatum in mortale, & ueniale, friuolum eſt, nam nullum peccatum natura eſt ueniale, ſed gratia tantum. Omnia enim peccata, ſi naturam eorum ſpectes meritum mortis æternæ inferunt.

Eſt peccatum ad mortem non pro illo dico, vt quis roget. Omnis iniquitas peccatum eſt, & eſt peccatum non ad mortem.

Diſcernit inter peccata, quorum alia ad mortem, alia non ad mortem eſſe pronunciat. Omnis (inquit) iniquitas, id eſt, quælibet legis diuinæ tranſgreßio eſt peccatum, ſed non ad mortem. Ergo peccatum ad mortem noſtro Apoſtolo, non eſt legis tranſgreßio, ut idololatria, periurium, homicidium, tyrannis, adulterium, furtum, mendacium &c. quia qui hæc peccarunt poſſunt reſipiſcere, & reſipiſcentibus peccata hæc remittuntur. Nam, tametſi hæc peccata, ut ſupra dictum

dictum eſt, mortalia ſunt, ut quæ mortem mereantur æternam ſua natura, condonantur autem reſipiſcentibus: tamen ab Apoſtolo noſtro, non dicuntur ad mortem, quia remittuntur confugientibus ad propitiatorium. Ex his ſequitur peccatum ad mortem, peculiare peccati genus eſſe, quod nõ ſit uel uniuerſalis, uel particularis legis diuinæ tranſgreßio, ſed Euangelij potius tranſgreßio, etſi non quælibet, ſed ea tantum, quæ ab authore Epiſtolæ ad Hebræos, dicitur prolapſus poſt illuminationem. Proinde hoc peccatum eſſe nequit, ubi illuminatio non præceßit, & prolapſus in abnegationem Euangelij illuminationem eſt ſecutus. Illuminatio eſt certa ueritatis Dei, de Chriſto & eius Euangelio, cognitio, per Spiritum ſanctum cordibus hominum obſignata. Prolapſus eſt defectio ab illa agnita ueritate, & renunciatio uoluntaria Chriſti & eius Euangelij. Hanc eſſe peccati ad mortem (quod Dominus blaſphæmiam in Spiritum ſanctum uocat) rationem, patet ex 12. Matth. ex 3. Marci, ex 16. Lucæ, ex 6. & 10. ad Hebræos, & ex hoc loco Iohannis, nam iſti loci collati ſuppeditant definitionem quam dedimus.

Scimus quod omnis qui natus eſt ex Deo non peccat.

Anticipat obiectionem, poterat enim ex dictis inferre

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Inferri: Si iniquitas & legis tranſgreßio non eſt peccatum ad mortem, licebit ergo peccare impunè. Hanc obiectionem diluit Apoſtolus, ſumto argumento à natura ſeu conditione nouæ natiuitatis, qua credentes filij Dei naſcũtur. Nam cùm liberorũ ſit uirtutes paternas imitari, par eſt profectò ut filij Dei ſanctitatis paternæ ſint imitatores. Supra oſtendit Apoſtolus diſcrimen inter filios Dei, & filios Diaboli, ex utrorumq; ſtudio & actionibus, id quod hoc loco repetit. Quid autem ſit natum ex Deo, & quid nõ peccare, ſupra expoſitum eſt. Cæterum, cùm uerißimum ſit, quod ſupra dictum eſt: Si dixerimus quòd peccatum nõ habemus, nos ipſos ſeducimus, et facimus Deum mendacem: neceſſe eſt ex modo peccandi diſtinctionem petere. Alij enim peccant ſtudio, propoſito & uoluntate, alij non ita, ſed tantum infirmitate & ignorantia, qui tamen perpetuam προαίρεσιν retinent bene agendi, illi quidem coram tribunali Dei rei peraguntur, & adiudicantur æternis pœnis, niſi fiat remißio: hi uero abſoluti à reatu, pronunciantur, ut quorum conſcientiæ per ſanguinem Chriſti à mortuis operibus ablutæ ſint, atq; ideo dicuntur non peccare. Etſi autem pij materiale quoddam peccati habent, quod perpetuo ſecum circumferunt, tamen formale, quod eſt reatus ipſe, hoc eſt, obligatio ad mortem & damnationem æternam, ſublatum eſt,

iuxta

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

iuxta illud: Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Si beati, rei utiq; non ſunt, ſed iuſti.

Sed qui natus eſt ex Deo, ſeruat ſeipſum, & malus ille non tangit eum.

Definit quid ſit natos ex Deo non peccare, et eius rei fructum adiungit. Nō peccat qui conſeruat ſeipſum, id eſt, qui perpetua cura cauet ne ullum peccatum ſciens & uolens contra conſcientiam committat. Hoc Paulus uocat militare bonam militiam, retinendo fidem & bonam conſcientiam: donec enim fides manet, ſalua eſt conſcientia: Conſcientia uaſtata, fides naufragium patitur. Porrò, conſcientia retinetur ſalua & illæſa, hiſce quatuor ueluti fulcimentis, fiducia remiſsionis peccatorum, propoſito cauendi omne peccatum, ardenti deſiderio uitam omnem Deo approbandi, & ſancta in uocatione cura. Fructus conſeruantis ſe à peccato eſt quod malus ille, ipſum non tanget, ſcilicet lethali uulnere, intus enim per fidem habet eum qui mundum, mortem, peccatum & Satanam uincit. Vnde ſupra dictum eſt: Hæc eſt uictoria quæ uincit mundum, fides ueſtra.

Scimus quòd ex Deo ſumus, & mundus totus in malo iacet.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Diſcernit inter filios Dei & mundum, filij Dei ſunt, qui fide ſtant & ſunt renati per Spiritum ſanctum. Proinde mundus hoc loco ſignificabit omnes homines incredulos & non renatos. Vt autem credentes ex Deo ſunt, id eſt, pendent ex Deo tuti & ſecuri præſentia & defenſione diuina: ita mundus totus, in malo iacet, hoc eſt, ueluti proſtratus & uictus ſub Diabolo captiuus tenetur. Habet enim Sathanas imperiũ, in filios contumaciæ, & efficax eſt in filijs incredulis. Quiſquis ergo ſalutis ſuæ curam habet, Diabolo renunciet, ac ſe ſuauißimo Chriſti iugo ſubijciat. Nam fieri aliter non poteſt, quin qui Chriſti iugũ ſubterfugiat, laqueis Sathanæ inuoluatur & conſtringatur. Hinc omnino eſt, quod tot præſtigijs humanum genus illudat Sathan, Hinc incantationum magicarum uirtutes proficiſcuntur, quæ tantum in mundum, & non in filios Dei exerceri poſſunt, idq; fit permittente Domino, ut intelligant homines Sathanam imperium exercere in omnes, qui regi Chriſto homagium præſtare recuſant. Et ut ſciant pij, ſe præſentia Chriſti defendi aduerſus hoſtem humani generis Diabolum.

Sed ſcimus quôd filius Dei venit, & dedit nobis intelligentiam, vt cognoſcamus illum verum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Quia dixit nos ſcire quod ex Deo *ſumus, iam eius noticiæ cauſam ponit, uidelicet filij* Dei *apparitionem ſeu præſentiam.* Filius *enim* Dei *qui ſemper adeſt ſuæ* Eccleſiæ, *maieſtate, prouidentia & gratia, ut loquitur* Auguſtinus, *dicitur uenire in uerbo* Euangelij, *in* Spiritu, *qui uerbo efficax eſt, & per gratiam qua homines credentes* Euangelio *adoptantur in filios* Dei. *Quæ adoptio & internè ſeu inuiſibiliter, & externè ſeu uiſibiliter, obſignatur.* Internè *quidem* Spiritu *ſancto, qui ideo dicitur arrabo hæreditatis noſtræ.* Externè *uero ſacramentorum uſu, uidelicet* Baptiſmi *&* Cœnæ Dominicæ. *Hinc eſt quod* Eccleſia *filij* Dei, *non opinionibus incertis uacillet, ſed uera & infallibili ſcientia regatur. Quæ ſcientia potiſsimum ſita eſt, in remiſsione peccatorum per uiſcera miſericordiæ* Dei, *ut* Zacharias *in ſuo hymno canit.* Non *igitur moueant nos ſapientum huius mundi prophanæ uoces, qui extenuantes fidem noſtram, eam reijciunt in tertiam claſſem poſt ſcientiam, & cum* εἰκασίᾳ *procul à ueritate ſubmouent.* Sed *de fidei noſtræ immota certitudine ex firmiſsimis demonſtrationibus in primo capite, quædam annotauimus, & ſupra in hoc quinto, ubi dicuntur tres eſſe qui teſtificantur in terra, & tres in cœlo.* Porrò, *ne quis exiſtimet ſcientiam fidei rationis lumine cerni poſſe, addit* Apoſtolus: Et

dedit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

dedit nobis intelligentiam, ſcilicet uerbo & Spiritu nos inſtruens, & diuinis ſuis operibus nos confirmans. Sed qualem ſcientiam dedit? Vt (inquit) cognoſcamus illum uerum, ſcilicet Deum, & non amplius cum mundo ſeducti à Diabolo, ficticios Deos admiremur & colamus. Nam, cùm uerum Deum dicit, antitheſin uult intelligi inter uerum Deum, quem Chriſtiani colunt, & ficticios Ethnicorum deos, in quorum locum Papiſtæ ſuos ſanctos ſubſtituerunt, quos loco ueri Dei uolunt adorari, non ſine contumelia ueri Dei, & Mediatoris unici, Domini noſtri IESV CHRISTI. Porrò hanc noticiam ueri Dei pronunciat Dominus eſſe uitam æternam, cum ait: Hæc eſt uita æterna, ut te cognoſcant uerum Deum, & IESVM eſſe CHRISTVM quem miſiſti. Verum ſciendum eſt hanc noticiam conſtare duabus rebus, uidelicet, uera Dei cognitione, quæ in mente eſt, & uiuo ſenſu, qui eſt cordis fiducia in hunc uerum Deum & Mediatorem IESVM CHRISTVM. Nam ut διάνοια apud Philoſophos conſtat ratione & ſenſu, unde concluditur uniuerſale de re pronunciatum: ita διάνοια cuius hic meminit Apoſtolus noſter, conſtat firma noticia uerbi Dei, & uiuo ſenſu, ſeu experientia cordis, unde concluditur firmiſſima expectatio bonorum, quæ in Euangelio credentibus promittuntur. Quare Pau-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

lus cõiungit ad Philipppenſes γνῶσιν et αἴσθησιν, id eſt, ueram noticiam & ſenſum, hoc eſt, experientiam, qua ſancti in ſe ſentiunt præſentiam Chriſti, & uiuos motus Spiritus Chriſti in ſe habitantis.

Et ſumus in vero, nempe in Filio eius Ieſu Chriſto.

Dixit nos ex Deo eſſe, hoc eſt, tutos & ſecuros aduerſus Diabolum, præſentia & defenſione diuina. Nunc unde ſit illa ſecuritas, uidelicet, quòd ſumus in uero illo qui eſt Filius Dei, quem fide induimus. Quia autem hic eſt uictor mundi, id eſt, peccati, mortis & Sathanæ, nos qui eius membra ſumus, huius uictoriæ erimus participes.

Hic eſt verus Deus & vita æterna.

Hæc clauſula duo tribuit IESV CHRISTO, filio uirginis, uidelicet quod ſit uerus Deus, & quod ſit uita æterna. De utroq; ordine dicamus.

Verus DEVS eſt IESVS CHRISTVS ab æterno à Patre uero Deo ineffabiliter natus, eiuſdem naturæ & eſſentiæ cum Patre & Spiritu ſancto. Et tametſi alius eſt Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus, quia diſtinctæ ſunt perſonæ:

næ: tamen non aliud eſt Pater, aliud Filius, aliud Spiritus ſanctus, quia Patris & Filij & Spiritus ſancti una eſt diuinitas, æqualis gloria, coæterna maieſtas. Hic æternus Dei Filius, ſtatuto à Patre tempore, aſſumſit humanam naturam in unionem perſonalem, ut idem ſit perfectus Deus & perfectus homo, æqualis Patri ſecundum diuinitatem, minor Patre ſecundum humanitatem, qui licet Deus & homo, non tamen duo, ſed unus eſt CHRISTVS, ſeu una perſona, non quidem conuerſione diuinitatis in carnem, ſed aſſumtione humanitatis in Deum, idq; non confuſione ſubſtantiæ, ſed unitate perſonæ. Quoniam autem naturæ Chriſti ſine mixtione, ſine confuſione, ſine alteratione, unitæ ſunt, unaquæq; ſuam propriam differentiam retinet. Nam, quorum diuerſæ ſunt naturæ, eorundem & diuerſæ ſunt naturales proprietates. Quia ergo non rectè dicitur: natura diuina eſt natura humana, quæ huius ſunt propria illi nequaquam attribuuntur. Verum quia ſecundum ſcripturam dicitur rectè & piè, Deus eſt homo; & filius Mariæ, ſeu homo eſt Deus, rectiſſimè quæ ſunt Dei homini, & quæ ſunt hominis, Deo tribuuntur. Non ergo communicantur proprietates in abſtracto, ſed in concreto tantum, idq; propter ταυτότητα τῆς ὑποςάσεως, hoc eſt, identitatem perſonæ. Vt enim per abſtracta naturæ, ita per concreta intelli-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

telligitur perſona. Falſo igitur dicitur, Diuina natura eſt paſſa: ſed rectè & piè, Deus eſt paſſus. Item falſum eſt ſi dicas, Humanitas condidit cœlum & terram, Verum autem, Homo filius Mariæ eſt creator cœli & terræ. Hanc commutationem proprietatum Græci Theologi uocant κοινωνίαν idiomatum, hoc eſt, communicationem ſeu alternationem diuinæ & humanæ naturæ in Chriſto, quæ communicatio ſeu alternatio ſolummodo locum habet in concretis ſicut dictum eſt. Iuſtiſsimè proinde damnati ſunt olim Eutychiani, qui unam naturam ex duabus compoſitam fecerunt, malè intelligentes ſymboli uerba: ſicut anima rationalis & caro unus eſt homo: ita Deus & homo unus eſt Chriſtus. Nam collatio hæc non ad naturæ, ſed ad perſonæ pertinet unitatem. Nam, quemadmodum anima rationalis & caro unus eſt homo, id eſt, una humana natura ſpecifica: ita Deus & homo, ſeu diuinitas & humanitas una eſt perſona, non una natura.

Hæc breuiter adſcribere placuit, ut de Chriſti naturis & perſona, rectè ſecundum ſcripturas iudicemus, uidelicet, quod ſit uerus Deus, uerus homo, & una uera & æterna perſona, non duæ perſonæ, ut ſunt duæ naturæ, nec una natura, ut eſt una perſona.

Iam ad Apoſtolum noſtrum redeamus, qui, cum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

cum Chriſtum uerum Deum pronunciat, occurrit uarijs hæreticorum erroribus, quorum alij Chriſtum Deum dici, & non reuera eſſe, mentiti ſunt. Alij participatione Chriſtum Deum eſſe agnouerunt. Nonnulli imitatione tantum, ſicuti alij pij, qui filij Dei dicuntur. Horum omnium uanitatem, una uoce euertit Apoſtolus, cum inquit: Hic eſt uerus Deus, hoc eſt, non nomine, non imitatione, non participatione, ſed ueritate, id eſt, uera diuinitate. Deinde ſubiungit, Et uita æterna. Hæc uita æterna hîc in ſanctis inchoatur, per cognitionem Dei, & Mediatoris Ieſu Chriſti, iuxta illud: Hæc eſt uita æterna, ut te cognoſcant uerum DEVM, & IESVM eſſe CHRISTVM, quem miſiſti. Item: Qui credit in Filium, habet uitam æternam. Hæc uita plena conferetur reſuſcitatis mortuis, & dicitur æterna, quia nec fine clauditur, nec temporibus uoluitur, nec ætatibus uariatur, nihil ibi deeſt, quia totum in CHRISTO, in quo ſecuri ſemperq; glorioſi erimus. Hæc uita eſt ſcopus ad quem tendimus, eſt finis ad quem properamus. Habetis, inquit Paulus, fructum ueſtrum in ſanctificationem, finem autem uitam æternam.

Sed cur nam Chriſtus dicitur uita æterna? Primum, quia eſt author uitæ æternæ: nam is ſua morte, æternam mortem uicit, & meruit ſuis,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

hoc eſt, in ſe credentibus æternam uitam. Deinde dicitur uita æterna, quia ſolus uia uitæ æternæ eſt. Hunc igitur cum ſequimur fide, uitam æternam intramus. Præterea dicitur uita æterna, quia eſt obiectum illud & ſummum bonum, quo ſancti fruentur in uita æterna, in qua ipſi Chriſto conformes erimus in omni æternitate. Huc illud Pſalmi 16. pertinet: Notum facies mihi ſemitam uitæ, abundantiam delitiarum uultum tuum, et iucunditates in dextera tua in æternum. Hîc ex aduerſo cogitetur antitheſis de morte æterna, quæ manet omnes qui non conuertuntur uera pœnitentia, & fiunt membra Ieſu Chriſti, qui ſolus merito, ius æternæ uitæ habet, quod ſuis ex gratia largitur.

Filioli cauete vobis ipſis ab Idolis. Amen.

Quia in hac tota Epiſtola actum eſt de uero Deo, ueroq; ipſius cultu: Nunc addit neceſſariam commonefactionem de cauendis ſimulacris. Eſt autem in primis obſeruandum, quod non tantum cultum ſimulacrorum caueri uelit: uerumetiam inſtrumenta ipſa, ut ſunt ſimulacra ſeu Idola. Nam ferè ſemper Sathan per ſimulacra ſimplices hominum mentes ludificare, & Dei gloriam obſcurare nititur: Quod etiam Varro,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Varro, licet Ethnicus, intellexit, cum ait: Qui inſtituerunt populis ſimulacra, & metum dempſerunt, & errorem addiderunt.

Vt autem iuuentus ſciat, quid ſit ex uerbo Dei ſtatuendum de Idolis, huc pauca adſcribam de prima ſimulacrorum inuentione, de eorundem erigendorum in Eccleſijs Chriſtianorum occaſione, de ſententijs Sanctorum, & certaminibus Patrum, de ſimulacris, quibus adijciam conſilium de imaginibus ferendis, & non ferendis in Eccleſia.

Liber Sapientiæ cap. 14. de inuentis ſimulacris ita habet: Initium ſcortandi, excogitatio ſimulacrorum eſt, atq; eorundem inuentio uitæ corruptela, neq; enim erant ab initio, neq; in æternum erunt, quippè hominum ambitione in mundum ſunt introducta, & ideo celer eis interitus deſtinatus eſt. Nam acerbo luctu filij præmaturè erepti mœrens pater, effícta imagine iam antea mortuum hominem, nunc ut Deum colere cœpit, atq; ſubditis ſacra ceremoniasq; tradidit. Deinde progreſſu temporis inualeſcens impia conſuetudo, pro lege ſeruata eſt, mandatisq; Tyrannorum effectum eſt, ut ſculptæ imagines religioſè colerentur. Hæc Sapiens de inuentione, propagatione & cultu Idolorum.

Hiſtoriam autem cuius hîc meminit Sapiens, Fulgentius recitat ex antiquiſsimo ſcriptore

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Diophane, qui dicit apud Ægyptios fuiſſe quendam uirum, familia ſubſtantiaq; locupletem, nomine Cyrophanem, Hic unicum filium ineffabili, ultra quàm paternitas exigebat, affectu proſequebatur: quem, cùm immatura mors è uiuis abſtuliſſet, pater ad ſedandam triſtitiam, imaginem filij ſibi fingi curauit, ut ſaltem filij ſimilitudo, triſtitiam aliquo modo leniret. Cui imagini uniuerſa familia in adulationem domini: nunc coronas plectere, nunc flores ſternere, nunc thura accendere conſueuit: & tandem ad illam imaginem, tanquam ad aſylum ſontes confugere, quaſi ueniam petentes, cœperunt, & hos honores ſimulacro timore potius quàm amore, exhibuere, De quibus Petronius:

Primus in orbe Deos fecit ineſſe timor.

Per Deos intelligens ſimulacra quæ colebantur Dei loco.

Mox Ninus tyrannus Babyloniorum patris ſui Beli imaginem effinxit, iuſsitq; ei diuinos honores exhiberi. Hinc Bel nomen Idoli apud Babylonios, Eſaiæ 46. Huius Beli tanta fuit religio, ut non ſolum humanas hoſtias captiuorumq; & ignobilium, ſed etiam ſuos liberos immolaret, ut author eſt Hieronymus in 46 caput Eſaiæ ſcribens. Huius Nini exemplum poſtea ſucceſſores eius imitati ſunt, quemadmodum ex Danie-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

le patet, qui narrat Nabuchodonoſor regem, ſtatuam cultus gratia erexiſſe.

Hoc imitati ſunt etiam Græci, & ſuos reges in numerum Deorum retulerunt, eorumq; ſimulacra erexerunt, quibus honores & cultum exhibere ſubditi cogebantur. Hinc multitudo Deorum apud Ethnicos initium habuit.

Verum cum Dominus ſuum populum educeret ex Ægypto, lege cauit, ne hanc Ethnicam conſuetudinem imitarentur, prohibuitq; ne ulla ſibi fingerent ſimulacra: Quæ prohibitio ſæpe in Moſe & Prophetis inculcatur, ut Exod: 20 Leuit: 16, Deut: 5, & 27. Eſaiæ 42 & 44.

Hæc ſint dicta de occaſione & progreſſu ſimulacrorum apud Ethnicos: iam de occaſione eorundem inter Chriſtianos breuiſsimè quædam adijciam.

Poſtq̃ Chriſtus ueritas illuxit, aliquot ſeculis idola non curârunt, imò fugerunt, & aſpernati ſunt Chriſtiani. Et Apoſtolorum proximis temporibus planè ignorata fuerunt in Eccleſijs, & uſq; ad Conſtantini Magni ætatem ſyncerior erat religio, quam ut ad idola ſe conuerterent, niſi quod Marcellina ſocia Carpocratis hæretici, circa annum Domini 200 imagines Ieſu, Pauli, Homeri, Pythagoræ & aliorum coluit adorando incenſoq; ponendo. Cæterum poſtea circa annum Domini 400. cæperunt templa Chriſtianorum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ornatiora extrui auroq; & argento ornari, Et Paulinus, qui fuit Epiſcopus Nolæ in Cāpania, ut ſcribit Auguſtinus in libro de ciuitate Dei, pinxit parietes templi ſui picturis ex ueteri teſtamento deſumptis, idq; hac occaſione: Quotannis cum populo celebrare conſueuit natalem Diui Felicis, idq; in templo. Vt autem accubantes in communi menſa, ſancta quadam uoluptate reficerentur, parietes templi hiſtoricis picturis ornari curauit, ut harum inſpectione admonerentur de hiſtoria Eccleſiæ. Conſilium ſanè hoc, non fuit impium: ſed longè alius ſecutus eſt euentus. Nam huius exemplum, propter ſummam uiri authoritatem, & uitæ ſanctimoniam, paulatim ſunt ſecuti & alij paſtores et Epiſcopi, donec omnia Chriſtianorum templa, referta ſunt imaginibus & ſimulachris, ſpacio fere 300 annorum, uſq; ad annum Domini 718. Nam tum Imperator Leo eius nominis tertius, animaduertens abuſum ſimulacrorum in templis, edictum propoſuit ut tollerentur omnes picturæ & ſimulacra de templis Chriſtianorum. Verum cum hoc Papa Gregorius ſecundus animaduerteret, Concilium celebrat, in quo obtinet, ut reſtituantur ſimulacra templis, & Imperator excommunicetur, quem inuidiæ conciliandæ gratia ᾽εικονομάχον appellauit. Voluit autem hic Gregorius hoc ſuo facto oſtendere, ſe Monarcham Eccleſiæ eſſe, quam digni-

tatem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tatem ipſius anteceſſores 100.iam annos obtinuerant.

Mortuo Leone Tertio, ſuccedit in imperio Conſtantinus Quintus, qui conuocatis 330. Epiſcopis, Synodum celebrat, in qua ſancti Patres propter ſcandala, & Ethnicam ſuperſtitionem, decreuerunt templa Chriſtianorum ab Idolis & imaginibus purganda eſſe.

Conſtantino Quinto mortuo, Irene uidua, iuſſu Theraſij Conſtantinopolitani Patriarchæ, uocatis in Niceam urbem 350.Epiſcopis, imagines & idola rurſus in templis erigi ſeueriſsimè mandauit. Vt autem res abeſſet ab omni ſuperſtitione idololatriæ, formam cultus his duobus uerſibus expreſſere:

Nam Deus eſt, quod imago docet, ſed non Deus ipſe,
Hanc uideas, ſed mente colas quod cernis in ipſa.

Vide Polydorum de inuentione rerum lib. 6.cap.13.

Poſt hæc tempora Conſtantinus Irenæ filius melius edoctus, iterum Idola è templis amouit, quæ res, cùm diſpliceret Romanis Pontificibus, præbuit occaſionem Schiſmatis Imperij, adeo, quòd non ſolum Græcia defecerit à Romanis, uerumetiam Imperij dignitas ad Germanos ſit trans-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

translata, idq; Pontificis conſilio, ut iſta ratione, non ſolum ipſe potentior euaderet: Verum etiam ut propter hoc beneficium Imperatores ſemper ſibi ſubiectos haberet. Ex quo factum eſt, quod decretum illud de retinendis idolis in templis, ratum permanſerit, uſq; ad noſtra tempora, non ſine graui ueræ religionis iactura. Nam poſtquam Romani Pontifices, qui iam capita Eccleſiæ eſſe, & ſupra Imperatores & Reges prædicabantur, adeo certaſſent pro defendendis idolis, & tandem obtinuiſſent quod uoluerunt, ſimplex plebecula ut fidei minimum habebat: ita & pietatem in ſimulacris declarare ſtuduit. Nec moram fecit Sathan quin fallacibus ſignis illa commendaret, quo diuinitatis opinionem obtinerent ſimulacra. Vnde factum eſt, ut nunc paßim in Papatu, ab Epiſcopis papalibus conſecrentur, priuilegijs indulgentiarum donentur, ab ijs qui cæteris religioſiores exiſtimantur adorentur, anathematis & oblationibus cumulentur, gemmis ornentur, iugi lucernarum lumine honorentur, donis & legatis rebus donentur. Et quamuis tam manifeſta idololatria excuſari nequeat: habent tamen defenſores potentißimos, qui & armatis exercitibus & amarulentis ſcriptis ipſorum gloriam tuentur.

Nunc quantum abfuerint ſancti patres ab iſta Ethnica prophanitate, breuiter uideamus.

Epipha-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Epiphanius in quadam Epiſtola, quam inpretatur Hieronymus, qui etiam ſententiam ipſius amplexus eſt, ſic ſcribit: Cum ueniſſem (inquit) ad uillam, quæ Anablata dicitur, uidiſſemq; ibi præteriens lucernam ardentem, & interrogaſſem, quis locus eſſet, didiciſſemq; eſſe Eccleſiam, & cum intraſſem ut orarem, inueni illic uelum pendens in foribus eius Eccleſiæ, tinctū atq; depictum, habens imaginem quaſi Chriſti uel ſancti cuiſdam, non enim ſatis memini cuius imago fuerit. Cum ergò hoc uidiſſem in Eccleſia Chriſti, contra authoritatem ſcripturarum hominis pendere imaginem, ſcidi illud & magis, dedi conſilium cuſtodibus eiuſdem loci, ut pauperem mortuum eo obuoluerent & efferrent.

Et paulo poſt: Precor ut iubeas presbyteros eiuſdem loci, deinceps præcipere in Eccleſia Chriſti, eiuſmodi uela, quæ contra religionem noſtram ueniunt, non appendi. Hæc Epiphanius Epiſcopus Conſtantiæ, uir ſanctus & doctus.

Lactantius autem hoc modo: Deus (inquit) ſupra hominem eſt, non in ima poſitus: ſed in ſumma regione quærendus eſt, quare non dubium eſt, quin religio nulla ſit ubicunq; ſimulacrum eſt. Nam ſi religio ex diuinis rebus eſt, diuini autem nihil eſt niſi in cœleſtibus rebus: carent ergò religone ſimulacra.

Athana-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Athanaſius in hunc modum, in oratione contra Gentiles, ſcribit: Dicant quæſo (ſcilicet patroni ſimulacrorum) quo pacto per ſimulacra, aut reſpondeat aut noſcatur Deus. An per circumpoſitam illius materiam? An per inductam materiæ formam? Nam ſi ob materiam, quæ iam formæ neceßitas? Cur non etiam prius quàm iſta fingeretur forma, ſcilicet per eandem prorſus materiam, apparuit Deus? fruſtra quoq; templa iſti fabricati ſunt, includentes intrinſecus uel lapidem, uel lignum, aut quamlibet auri particulam, cùm hiſce ſubſtantijs terra omnis plena ſit. At ſi ſuperinducta effigies diuinæ cognitionis cauſa eſt, quid iam auro cæteraq; materia opus eſt? An non magis per ipſa uera animalia, quorum formæ ſimulacra ſunt, Deus cognoſcitur? Nam clarius profectò Dei gloria innoteſceret, ſi per animalia rationabilia & irrationabilia, quàm per inanimata & immobilia, manifeſtaretur, ijs enim rebus maximam impietatem in pernitiem ſuam, operantur. Cùm ergo intelligendi Dei gratia, ſculpitis aut pingitis imagines, rem profectò dignam minimè facitis. Hæc Athanaſius.

Clemens autem in hanc ſententiam: Per alios (inquit) Serpens ille proferre uerba huiuſmodi ſolet: Nos ad honorem inuiſibilis Dei, imagines uiſibiles adoramus, quod certißimè falſum

ſum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſum eſt. Si enim uerè uelitis Dei imaginem colere, homini benefacientes, ueram in eo imaginem coleretis, in omni enim homine eſt imago Dei.

Hactenus ſatis oſtendimus, quodnam habuerint initium ſimulacra, cùm apud Ethnicos, tùm apud Chriſtianos, quem progreſſum, quæ fuerint de iis in Eccleſia certamina, & quodnam de iis ſanctorum Patrum fuerit iudicium. Nunc, quia nonnulli obijciunt diſputationem beati Lutheri & Caroloſtadij, breuiter ſententiam Lutheri recitabo.

Cùm Lutherus, exhibita Confeßione Auguſtana, coactus eſſet ad tempus abeſſe VViteberga, Caroloſtadius, ſtatuas omnes, & imagines è templo VVitebergenſi per ſeditionem ſuſtulit: quem reuerſus Lutherus, iuſtißimè reprehendit, non quòd patronus Idolorum fuerit Lutherus, ſed ob alias cauſas. Quatuor enim in Caroloſtadio iuſtè taxabat Lutherus. PRIMVM, quòd miniſter uerbi, non uerbo tantum, ut oportuit, ſed manu ſua Idola ſuſtulerit. SECVNDO, quòd iſto periculoſo tempore ſeditionem mouerit. TERTIO, quòd in Magiſtratus ciuilis officium temerè irruperit. POSTREMO, quòd omnes imagines promiſcuè & omnia ſimulacra damnauerit.

Quantum autem ad imagines ipſas, ſeu Ido-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

la attinet, hoc dedit conſilium Lutherus: Nos uerbo tollamus. Cuius & hoc uotum erat: Vellem nullas ſtatui. Porrò cùm ex Paulo petito principio aggreditur Caroloſtadium, hoc argumento: Idolum nihil eſt in mundo. Si nihil eſt non nocebit ſiue ſtet, ſiue cadat: ualdè infirmum eſt, id quod ex contextu Pauli patebit. Quæſtio erat, Num liceret ueſci idolothytis: qui affirmatiuam theſin poſuerunt, hoc argumento ſe tuebantur, Idolum nihil eſt. Ergo nihil refert, ſiue ueſcamur, ſiue non ueſcamur idolothytis. Antecedens agnoſcit Paulus, & ut firmum principium recipit: ſed ad cõnexionem reſpondet per diſtinctionem: Sed non (inquit) in omnibus eſt ſcientia. Nam quorum conſcientia eſt infirma, polluitur. Ea eſt enim uis conſcientiæ, ut opus natura ſua medium, ſi bona fuerit, bonum reddat: ſi mala, malum. Quicquid enim fit uel repugnante uel errante, uel dubitante conſcientia, peccatum eſt.

Sic ergò ad argumentum reſpondeo. Idolum eſt nihil, Ergo nihil nocebit ſiue ſtet, ſiue cadat. Reſpondeo, ſed non in omnibus eſt ſcientia, quare ratio infirmorum habenda eſt, ne noſtra conſcientia pereant infirmi, propter quos mortuus eſt Chriſtus. Deinde ad antecedens reſpondeo. Idolum nihil eſt, ſcilicet efficacia: nulla enim in eo uel ad ſanctificandum cibum, uel ad pollu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

polluendum uis eſt. Sed Idolum aliquid eſt, opinione infirmorum, quorum ratio à pijs habenda eſt.

Iam quænam imagines ferri poßint in templis Chriſtianorum breuißimè dicam. Etſi ego cum ſanctis Patribus, Hieronymo, Epiphanio, Lactantio, Athanaſio, Auguſtino, Cyrillo, Clemente & Luthero, uellem nullas prorſus imagines in templis Chriſtianorum poni, non quòd omnes promiſcuè damnem: ſed quia olim obſcurata luce Euangelij, poterunt ueteris ſuperſtitionis inſtrumenta fieri: tamen quia uiolenta eſt conſuetudo, hoc do conſilium, ut miniſtri uerbi ferant hiſtoricas picturas, & ſimulacra, quæ ſuperſtitione carent: curent quantum poſſunt, ut menſa Dominica ſit ab Idolis munda. Si autem omnino id efficere nequeant, exemplo VViteberġenſium, permittant pingi in tabula hiſtoriam Cœnæ Dominicæ, lotionis quoq; pedum, & paſſionis Domini, ſi placet. Idq; tantiſper admittant, donec uiderint rem non rapi in ſuperſtitionem. Picturas impias & ſimulacra, coram quibus homines procumbunt religionis cauſa, ſi non uerbo amouerint, id eſt, reprehenderint, & magiſtratus ſui officij non admonuerint: pœnas neglecti officij, iuſto iudici aliquando dabunt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Huc libet addere quæſtionem. Licetne pio homini figuram crucis ſculptam uel pictam habere? Hìc imprimis cauenda eſt ſuperſtitio Papiſtica, quæ eſt multiplex. Papiſtæ enim primum in hoc errant, quòd crucem erigant, ut coram eo proſternant oraturi, quod non ſolum cum primo præcepto: uerumetiam cum orationis forma à Domino præſcripta, manifeſtè pugnat. Deinde errant, cùm figuræ crucis uirtutem aliquam, contra morbos aut Diabolum tribuunt. Præterea errant cùm cultus gratia in ueſtibus circumferunt figuram crucis, quod planè idololatricum eſt. Verum tum demum licitum iudico, ſculpere, pingere, erigere, & ſignare crucis figuram: ſi ea ut ſymbolo, quod te de CHRISTI uictoria admoneat, utaris: ſi crucem illam loco ſynthematis Chriſtiani militis, habeas, quo te teſtaris & profiteris hoſtem Diaboli eſſe, cuiq; hoc ſigno dato ἄσπονδον πόλεμον indicis, recipiens te ſtrenuè ſub uexillo CHRISTI pugnaturum aduerſus Sathanæ regnum. Quare minimè improbo, imò laudo ſignum crucis erigi in templis Chriſtianorum, in teſtimoniū militiæ Chriſtianæ. Nec improbo ſignū crucis imprimi fronti ac pectori infantis dum baptizatur, modo id fiat ſolummodo in ſignum nouæ iſtius inaugurationis, qua, qui baptizatur CHRISTO dat nomen, & ſe ſub ipſius uexillo

contra

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

contra Sathanam militaturum promittit. Qui manè ſurgens & ueſperi cubitum uadens, ſignat ſe cruce, in ſignum Chriſtianæ militiæ contra Sathanam, non eſt culpandus, modo abſit ſuperſtitio. His rationibus exiſtimo uſus eſſe ſigno crucis Auguſtinum, Epiphanium, Athanaſium, qui multum ſignaculo crucis tribuerunt propter ſignificationem & admonitionem.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM IOHANNIS SECVNDAM.

HÆC Epiſtola parænetica eſt: continet enim exhortationem ad conſtantiam & perſeuerantiam in doctrina Euangelij, & ad charitatem fraternam. Dehortatur quoq; à corruptelis doctrinæ, & à conſortio hæreticorum. Sunt autem huius Epiſtolæ *(præter* Epigrapham *&* *ſalutationem) partes quinq;, quarum* PRIMA *eſt narratio.* SECVNDA, *exhortatio ad mutuam dilectionem, quæ ſuis quibuſdam fulcitur rationibus.* TERTIA, *eſt dehortatio à corruptelis doctrinæ* Euangelij. QVARTA, *hortatur ut* P*ſeudophetas ne in domum quidem recipiat hæc nobilis fœmina, aut* Aue *illis dicat.* QVINTA, *excuſatio eſt breuitatis* Epiſtolæ, *cum clauſula epiſtolari. Quod autem quidam hanc* Epiſtolam *inter catholicas numerant,* errore

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

errore factum eſt, non enim toti Eccleſiæ, ſed priuatis perſonis eſt inſcripta, uidelicet eximiæ cuidam ac nobili matronæ, cum ſuis liberis, optimè de ſe & alijs Chriſtianis meritæ: quæ per prædicationem Iohannis conuerſa, iam conſtans perſeuerauit in doctrina accepta, & uerum fructum Euangelij, cum uniuerſa ſua familia ædidit.

Exegeſis cum obſeruatione doctrinarum.

Senior electæ Dominæ, & filijs eius, quos ego diligo in veritate: & non ego ſolus, ſed & omnes qui cognouerunt veritatem, propter veritatem, quæ manet in nobis & nobiſcum erit in æternum.

HÆc Epigrapha eſt, & conſtat tribus partibus, uidelicet, indicatione perſonæ ſcribentis, indicatione perſonarum, ad quas ſcribit, & amplificatione. Perſona ſcribens per Antonomaſian indicatur, cum inquit: Senior, ſeu, ut in Græco eſt, Presbyteros, quod nomen & dignitatis eſt, & ætatis. Vt enim Presbyter in genere eſt, qui eſt alijs ætate grandior: ita interdum ad miniſtros Euangelij relatum, ſignificat

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

quemlibet Euangelij preconem, ſiue ſit ſenex ſiue iuuenis. Ratio appellationis inde traxit originem, quòd olim non niſi prouectioribus ætate committebatur tam auguſtum miniſterium, poſt longum doctrinæ & morum examen. Perſon quibus ſcribitur, ſimiliter per antonomaſian indicantur. Electæ (inquit) Dominæ & filijs eius. Videtur autem fuiſſe matrona diues & nobilis, quæ alijs pietate & charitatis officijs antecelluit. Eſt enim ἔκλεκτος electus hoc loco eximius, antecellens, & qui præ reliqua multitudine hominum, aliquid peculiare habet, quem latini etiam egregium uocant, quaſi de grege ſelectum. Hac ſignificatione accipitur etiam hæc uox, in illo Domini dicto: Multi ſunt uocati, pauci uero electi, id eſt, pietate & alijs fidei fructibus, tam auguſtæ uocationi reſpondentes.

Hîc obſeruetur exemplum quo docemur, nobilitatem, diuitias, pietatem erga Deum, charitatem erga Sanctos, & confeßionem Chriſti in medio hoſtium Eccleſiæ, poſſe coniungi. Cum enim hæc Iohannes ſcriberet, paucißimi fuerunt potentes & nobiles, qui CHRISTI Euangelium receperant. Voluit tamen hæc nobilis fœmina, potius paucorum piorum, etſi pauperum, ſocia eſſe, quàm plurimorum potentum & diuitum, praua imitari exempla, parata ad ferendum quiduis nomine Chriſti, elegit cum Dauide potius

tius abiecta eſſe in domo Dei, quàm habitare in tabernaculis impiorum. Dignum eſt proinde, ut huius nobilis fœminæ exemplum non ſolum nobilibus, uerumetiam omnibus alijs imitandum proponatur.

Amplificatio ſequitur, Quos ego diligo etc. Hac amplificatione primum efficit Apoſtolus, ut ſancta illa matrona hanc Epiſtolam ad ſe ſcriptam & amanter, & attentè legat. Vt enim bene uolumus ijs, quos nouimus nos ſyncero amore complecti: ita eoſdem attentius audimus, admonentes, & tenacius quæ ab eis dicuntur, retinemus. Deinde, continet hæc amplificatio, ſemen argumentorum, quibus poſtea hortatur ad conſtantiam in doctrina. Non ſolum ego (inquit) diligo, ſed omnes etiam qui cognoſcunt ueritatem, id eſt, doctrinam Euangelij. Hinc etiam monemur, ut amplectentes communem nobiſcum doctrinam, ſyncero charitatis affectu, proſequamur.

Quod poſtremo loco additur, pertinet ad fiduciam confirmandam, Quæ manet (inquit) in nobis, & erit in æternum. Vnde confutatur error eorum, qui iubent dubitare, an in gratia ſimus, nec ne, quæ ſanè dubitatio nequaquam ſtare poteſt cum ea fiducia, quam hîc Apoſtolus commendat.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax, â Deo Patre, & á Domino Ieſu Chriſto filio Patris in veritate & charitate.

Salutatio eſt, ſummam Euangelij continens. Optat enim matri & filijs à Deo Patre, per Mediatorem Ieſum Chriſtum, gratiam, miſericordiam & pacem. Ex quo ſequitur, quòd ſine Chriſto diſpliceamus Deo, ut qui perditi ſumus ob noſtra peccata, quibus Deum prouocauimus, & eius hoſtes facti ſumus. In ueritate & charitate, id eſt, cum ueritate, quæ eſt uera & ſalutaris cognitio Chriſti, quæ per prædicationem Euangelij contingit, operatione Spiritus ſancti, quam ueritatem charitas comitatur. Hinc proinde colligitur, & quòd ſine Euangelij prædicatione hæreamus in tenebris & ignorantia, et quòd ſit nulla in nobis ſincera charitas.

Obſerua hîc duplicem ordinem, unum beneficiorum Dei erga nos, alterum, partium officij noſtri. Beneficiorum Dei erga nos, hic eſt ordo. Primo loco eſt gratia, quæ eſt gratuita illa, & æterna Dei beneuolentia, qua nos Pater in dilecto complectitur. Secundo loco ponitur, huius gratiæ effectus, uidelicet miſericordia, hoc eſt, gratuita iuſtificatio, per quam, qui prius miſeri eramus, efficimur beati. De hac miſericor-

dia

dia Syracides pulchrè, in hunc modum: Quanta eſt maieſtas eius, tanta eiuſdem miſericordia eſt. Illa facit ut omnia poßit: hæc ut uelit ſuos conſeruare. Cum hac coniuncta eſt pax, quæ eſt reconciliatio hominis cum Deo, & tranquillitas conſcientiæ, ne ſenſus iudicij diuini perturbetur. Partium officij noſtri ordo eſt, ut primo loco habeatur ſalutaris Euangelij cognitio, quæ fidem parit, à qua dilectio fraterna manat.

Gauiſus ſum valdè, quòd inuenerim ex filijs tuis ambulantes in veritate, quemadmodum mandatum accepimus à Patre.

Hac narratiuncula indicat Apoſtolus occaſionem ſcriptionis huius Epiſtolæ. Audiuerat enim quoſdam ex ſanctæ huius Matronæ liberis, ueritatem, hoc eſt, Euangelium recepiſſe, unde ſibi magnum gaudium eſſe teſtatur, idq; non immerito, Quid.n. potuit charius eſſe Chriſti Apoſtolo, quàm uidere Chriſti magiſtri ſui regnum magis magisq; dilatari, ac quotidiè plures in illud recipi? Quid potuit iucundius eſſe pio paſtori, quàm dulciſsimum ſui laboris fructum percipere? Huc accedit, quòd ſancta illa Matrona, quam diligebat Apoſtolus, ſuam domum, iam templum Dei eſſe factam, cerneret, in quo mater & liberi

dulciſ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

dulciſsimi, cœleſtem hæreditatem meditarentur. Meritò igitur Apoſtolus gaudet, cum gaudentibus, & gratulatur optimæ matri, hanc in terris ſummam fœlicitatem, quæ eſt habere liberos pi in timore Domini educatos. Cum nihil triſtiu ſit, quàm uidere ſuos ferri præcipites in quæuis ſcelera, unde fit lapſus in æternam mortem & damnationem. Debent proinde pij uerbi miniſtri, adeoq; omnes Chriſtiani in primis gaudere cum angelis Dei, cùm Euangelium à multis recipi audiunt.

Obſeruanda eſt hoc loco ſcripturæ Phraſis, quæ rationem inſtitutionemq; uitæ hominis, uiæ comparat: ut ambulare in uia dicatur, qui certam uitæ rationem, inſtitutionemq; tenet. Vt cùm Pſalmus ait: Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege Domini, hoc eſt, qui dum hanc uiuunt uitam, ea faciunt, quæ lex Domini præcipit atq; mandat Ratio metaphoræ hæc eſt. Vt uia eſt qua itur de loco in locum: ita uitæ ratio inſtitutumq; eſt, quo itur ex hoc exilio, uel in fœlicitatis portum, uel in miſeriæ perpetuos carceres, ut una ſit uia uitæ, altera uia mortis. Eſt proinde ambulare in ueritate, totam uitam noſtram ad normam ueritatis Euangelij componere, donec uenerimus ad metam propoſitam, quæ eſt uita æterna. Si uos, inquit Dominus, manſeritis in

ſermone meo, uerè diſcipuli mei eritis, & cognoſcetis ueritatem, & ueritas uos uindicabit. Quomodo autem hæc ueritas uindicet homines ē ſeruitute peccati, ipſe Dominus docet Iohannis 17. cum ait: Sanctifica eos in ueritate, ſermo tuus ueritas eſt, hoc eſt, cùm homines credunt uerbo Euangelij, ſancti efficiuntur per Spiritum, hoc eſt, ſegregantur à prophanitate mundi, purgantur ſanguine CHRISTI, & conſecrantur Deo in hoſtiam: atq; ita uindicantur à iure peccati, donantur libertate filiorum Dei, ſtatuuntur in uia uitæ, cuius meta eſt uita æterna. Porro quod addit: Quemadmodum mandatum accepimus à Patre, ſignificat mandatum Dei eſſe, ut homines audiant & recipiant Euangelium, & in eius ueritate ambulent. Quod dictum, ut monet nos obligari ad obedientiam, niſi uelimus olim iuſtas contumaciæ pœnas ſubire: ita munit nos aduerſus duo tentationum genera, quorum unum eſt particularitatis, alterum indignitatis. Nam ſi mandatum Dei eſt, ut OMNES recipiant Euangelium, ac in eius ueritate ambulent, profectò nec cogitatio particularitatis, nec ſenſus indignitatis quemquam impedire debet, quin huic mandato Dei obtemperet. Opponamus igitur iſtis grauißimis tentationibus, mandatum Dei uniuerſale, quo totum mundum inuitat ad regnum Filij ſui, per uocem Euangelij.

Et nunc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Et nunc rogo te Domina, non vt mandatum nouum ſcribens tibi, ſed quod habuimus à principio, vt diligamus alij alios.

Exhortatio eſt ad *charitatem mutuam, quam confirmat autiquitate præcepti,* Quod, *inquit, mandatum habuimus à principio.* Poteſt *autem hoc uerbum, à principio, uariè exponi, ut intelligatur, uel à principio conditi hominis et formati ad imaginem* Dei: *uel à principio ſcilicet conuerſionis per fidem in* IESVM CHRISTVM. *Si de principio creationis accipiatur dictum, argumenti uis hæc erit.* Deus *inde uſq; ab initio conditi humani generis, requirit ab omnibus hominibus mutuam dilectionem, quam legem poſtea per* Moſen *iterum promulgauit.* Igitur *propter hanc legis diuinæ primum inſculptæ diuinitus mentibus hominum, deinde propoſitæ in monte* Sinani, *non ſine magnis miraculis, authoritatem, diligamus nos mutuo.* Quanti *autem fieri deberet hæc ratio apud pios potißimum, docere poterit primum legislatoris maieſtas & authoritas.* Deinde *hominis conditio.* Tum *cæterarum creaturarum obſequium ſpontaneum, in ijs omnibus, quæ ad natura conditæ ſunt.* Taceo *præmia, quibus ornantur præcepto obtemperantes.* Taceo *pœnas, in quas merito*

incur-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

incurrunt, qui ſua contumacia hoc præceptum uiolant. Si de principio conuerſionis ad Deum per fidem in IESVM CHRISTVM dictum Apoſtoli accipias, hæc erit argumenti ſententia: CHRISTVS Filius Dei homo factus, paſſus pro nobis, ex mera ſua charitate erga nos, dedit nobis hoc præceptum, ut diligamus nos mutuò, ſicut ipſe dilexit nos. Quare par eſt, ut memores tantæ charitatis Chriſti erga nos, eius exemplum & mandatum nobis proponamus, ac diligamus nos mutuò, ac nos foueamus tanquam eiuſdem corporis membra.

Hîc diligenter cogitetur huius argumenti amplitudo, quod tùm demum fieri poterit, ſi cogitaueris magnitudinem charitatis Chriſti erga te, qui ex mera charitate, iram Dei in ſe deriuauit, ut te à morte æterna liberaret. Si perpenderis quàm deceat ſincero amore complecti eos, qui imaginem Chriſti circumferunt, & qui iam per fidem membra Chriſti in eodem corpore effecti ſunt. Si noueris ea omnia charitatis officia, Chriſto Domino exhiberi, quæ ipſius fratribus in hoc mundo præſtantur. Si recolueris apud animum, ſocietatem quam omnes credentes inter ſe & cum Deo habeant. Si cogitaueris communem filiorum Dei hæreditatem. Si æſtimaueris fructum ueræ dilectionis in hac uita, eſt enim ſincera dilectio uinculum perfectionis.

Præte-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Prætereo præmia temporalia & æterna, ſpiritualia & corporalia. Prætereo pœnas neglecti huius debiti officij. Poſtremò perpendamus fieri non poſſe, ut abſit charitas à fide conuerſionis: Si enim charitatem non habemus, extra familia Dei ſumus. Fides enim uiua, qua apprehenditur miſericordia Dei in CRHISTO, *cogitatione quidem à charitate ſecerni poteſt, reipſa uero nunquam, quia qui credit filius Dei eſt: qui autem filius Dei eſt, agitur Chriſti ſpiritu, unde efficitur fidem iuſtificantem à charitate non poſſe magis diuelli, quàm ſolem à luce ſua,* 1. Iohan: 4. *Qui dicit, noui eum, & mandata eius non ſeruat, mendax eſt, & in eo ueritas non eſt.*

Et hæc eſt charitas, vt ambulemus ſecundum mandata eius. Hoc eſt autem mandatum, quemadmodum audiſtis â principio, vt in eo ambulemus.

Ratio propoſitionis eſt, quæ hoc ſyllogiſmo clauditur. Iuxta mandatum Dei ambulandum eſt. Mandatum autem Dei eſt, ut diligamus nos inuicem. Proinde in charitate ambulemus, quemadmodum (inquit) audiſtis à principio, ſcilicet conuerſionis ueſtræ ad fidem Chriſti.

Nam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Nam multi impoſtores ingreſsi ſunt in mundum, qui non confitentur IESVM CHRISTVM veniſſe in carnem.

Ratio exhortationis à periculo ſumta. Multi ſunt in mundo impoſtores, proinde accuratius laborandum eſt, ut ſinceram charitatem retineamus. Eſt enim charitas uinculum perfectionis, ſiquidem coniungit Eccleſiæ membra inter ſe in uno corpore CHRISTI, *ut coniuncta membra fortius ſe opponant impoſtoribus. Vbi enim Eccleſiæ membra odijs mutuis & rixis ſe inuicem fatigant, præbent impoſtoribus anſam calumniandi ac lacerandi Eccleſiam, quemadmodum hic dies in multis locis docet. Cæterum, de quo genere impoſtorum loquatur Apoſtolus, exponit cum ait: Qui non confitetur* IESVM CHRISTVM *ueniſſe in carnem, hoc eſt, qui negant* IESVM *Mariæ filium eſſe Meſsiam olim promiſſum. Fuit autem hæc hæreſis Iudaica, quam adhuc impiè in ſui certiſsimam pernitiem tuentur, & multis hodiè ſimplicioribus imponunt, atque inſigni ſua uerſutia multorum animas miſerrimè perdunt.*

Qui eſt eiuſmodi, impoſtor eſt & Antichriſtus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Hoc eſt, qui negat IESVM eſſe CHRISTVM, & ueniſſe in carne, hoc eſt, aſſumſiſſe humanam naturam, impoſtor eſt & Chriſti aduerſarius.

Attendite vobis ipſis, ne perdamus quod operati ſumus, ſed vt mercedem plenam accipiamus.

Exhortatio ad conſtantiam in doctrina, & ut caueant ſibi à corruptelis doctrinæ, idq; facit duplici argumento, quorum prius à damno amiſſæ ſinceræ doctrinæ: poſterius à mercede, id eſt, compenſatione obedientiæ erga Euangelium ſumitur.

Eſt præterea hic inſignis locus obſeruandus aduerſus Stoicam prædeſtinationem. Nam Apoſtolus hoc loco teſtatur, quòd ut homines ſua ſancta cura cauere poßint, ne gratiam amittant: ita ſua negligentia & ignauia ſæpe efficiunt, ut gratia excidant atq; pereant. Huc illud Apoſtoli ad Roman. 11. Si manſeritis in bonitate. Et ad Coloſſ. Si modo manſeritis in fide fundati & ſtabiles &c.

Quoniam aūt hoc loco mentionem Apoſtolus facit Mercedis, eiuſq; plenæ, libet huc quædam de ratione MERCEDIS aſcribere, ne quis exiſtimet dictum Apoſtoli patrocinari Monachorū fabulis de meritis bonorum operum, Nam cum Monachi

urgent

urgent uſitatam uulgo ſignificationem MERCEDIS, *inde extruere moliuntur merita operum. Nam ſi uita æterna eſt merces,concedendū uidetur, quòd & in homine ſit meritum, & in Deo debitum, & quòd merces negari non poſſit, ſine iniuria. Contra autem, ſi demonſtratum fuerit ex uerbo* Dei,*nec meritum eſſe in homine, nec debitum in* Deo *: neceſſariò ſequetur, mercedem, ubi in ſcriptura promittitur à* Deo *noſtris operibus,non accipi propriè, ſed pro genere ſuæ ſignificationis, hoc eſt, pro compenſatione laboris, non quidem illa debita, ſed ex gratia donata.*

Videamus igitur primum meriti rationem, originem operum bonorum, & promißionem mercedis. Ratio meritorum operum eſt, ut ſic fiant opera, ut ad ea facienda nemo obligetur ſimpliciter. Nam ſi quis obligatur ex debito, nequaquam mereri cenſendus eſt. Nunc autem Dominus Lucæ 17.*ait : Cum omnia feceritis,quæcunq; præcepta ſunt uobis, dicite, inutiles ſerui ſumus,quod debuimus facere, fecimus.* Excludit *igitur meritum debiti officij ratio : nam meritum eſt propriè cui iure merces rependitur & non gratia.*

Deinde opera, ſi quo ſunt bona, oriuntur à gratia,qua præparamur ad bona opera. Ad Eph. 2. *Gratia ſaluati eſtis per fidem (& hoc non ex*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

uobis, Dei *donum eſt) non ex operibus, ne quis glorietur, ipſius enim factura ſumus, creati in* CHRISTO IESV *ad bona opera, quæ præparauit* Deus, *ut in illis ambulemus.* Præterea *idem oſtẽdit promiſsio mercedis renumerationi; bonorum operum, in qua non eſt alia obligatio, quàm promiſsionis gratiæ: quare pacti ſolummodo, & non meriti locus erit.* Iam *autem, quòd* Deus *non debeat nobis quicquam, ex iiſdem rationibus concluditur.* Et Paulus *apertè dicit:* Quis *prior dedit ei, & reddetur ei?* Hinc *ergò firmiſſimè, cùm nec meritum ſit in homine, nec* Deus *quicquam homini debeat, ſequitur mercedis uocabulum, non ſignificare compenſationem laboris redditam ex debito, ſed donatam ex gratia.*

Quare igitur ſcriptura utitur hac uoce MERCEDIS? *& cur* Deus *promittit mercedem, cùm homo nihil mereatur?* Vſitatum *eſt ſcripturæ, ſæpe ſpeciem pro genere uſurpare, idq; nunc ut extollat, nunc ut extenuet.* Et Eccleſia *habet ſuas peculiares phraſes, quæ non, niſi ab attentis lectoribus, qui dicta ſcripturæ inter ſe conferunt, obſeruari poſſunt.* Qui *ergò ea conferunt inter ſe, quæ adduximus, facilè uidebunt* Mercedis *uocabulum uſurpari pro genere, alioqui ſequeretur multiplex* ἀντιλογία, *quæ tollitur ex collatione cum alijs dictis.*

Porrò

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Porrò quantum ad mercedem attinet, quam Deus promittit bonis operibus, ſciendum eſt quatuor cauſas aßignari poſſe, cur Deus Mercedis nomine dignatur remunerationem obediētiæ ſeu bonorum operum. Harum Prima eſt, ut ſciamus ſerium mandatum Dei eſſe, ut obediamus ipſius mandatis, & faciamus bona opera, ut cum pater non ſimpliciter promittit filio obedienti remunerationem, ſed mercedem, quam tamen non ex debito, ſed ex bonitate paterna tribuit. Secunda, ut Deus oſtendat obedientiam ſibi ex fide præſtitam eſſe gratißimum cultum, ac ueluti ſacrificium quoddam, quo unicè delectatur. Tertia, ut propoſitis præmijs inuitet nos Dominus ad præſtandum officium, quod tamen ex obligatione debemus, modo germani filij cenſeri uelimus. Quarta, ut ex cogitatione compenſationis obedientiæ, deducamur in cognitionem pœnæ contumaciæ, quæ manet omnes qui Deo obedire recuſant. Nam ſua contumacia ſatis oſtendunt, quòd nihil fidei habeant, ſed uanam potius oſtentationem fidei, quam ideo Iacobus mortuam appellat.

Omnis qui tranſgreditur, & non manet in doctrina Chriſti, Deum non habet: qui manet in doctrina Chriſti, hic Patrem & Filium habet.

Exhortationis ad conſtantiam in doctrina

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Chriſti, confirmatio à fructu doctrinæ ſumpta. Verum Apoſtolus ſuo more argumentum amplificat collatione contrariorum. Qui tranſgreditur (inquit) & non manet in doctrina Chriſti, Deum non habet, ſed manet in ſua damnatione ſub imperio Sathanæ. Tranſgreditur autem doctrinam Chriſti, & in ea utpote recta ad uitam uia non manet, qui eam quouis modo uiolat, hoc eſt, qui uel totam reijcit, ut Apoſtatæ: uel in parte corrumpit ut Hæretici: uel uarietate rituum fraternitatem ſcindit, ut Schiſmatici: uel prophanitate morum offendit, ut Criminoſi: uel ſimulatione fallit, ut Hypocritæ. Hi omnes, quoniã à recta uia deuiant, doctrinam Chriſti, quæ eſt uia uitæ æternæ παραβαίνειν dicuntur. Verum, qui manet in doctrina Chriſti, Patrem habet cœleſtem ſibi propitium, & Filium habet Mediatorem & Iuſtificatorem, atq; ita uitæ æternæ hæres exiſtit. Quid autem ſit manere in doctrina Chriſti, ex collatione contrarij notum relinquo. Hæc commendatio Euangelij obſeruanda eſt, ut in nobis acrius ſtudium excitet diſcendi & meditandi uerbum Dei.

Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, ne recipiatis eum in domum, & Aue ei ne dixeritis.

Quia magnum periculum infirmioribus eſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ab hoſtibus doctrinæ Euangelicæ, hortatur Apoſtolus ſanctam Matronam & eius filios, ne in domum ſuam recipiant Chriſti aduerſarios, ne uel ipſa cũ ſuis contagione inficiatur, uel pijs fratribus et ſororib. fiat ſuſpecta, ut quæ foueat Chriſti aduerſarios. Similis exhortatio eſt Pauli ad Eph. 5. Ne commertium habueritis cum operibus infrugiferis tenebrarum. Et 2. Corin. 6. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Huic exhortationi grauißimæ rationes quinq; ſubijciuntur, cum inquit: Quæ enim participatio iuſticiæ cum iniquitate? quæ communicatio luci cum tenebris? quis conſenſus Chriſti cum Belial? aut quæ portio fideli cum infideli? quæ autem conuentio templo Dei cum Idolis? Et Syracides: Qui tangit picem, inquinabitur ab ea. Qui communicat cum ſtulto, ſimilis ei efficitur. Sicut enim Polypus, colorem loci, cui adhæſit, refert: ita eos mores quiſq; induit, quales ſunt illorum, quibus cum familiariter uiuit. Quid? an non iubemur diligere inimicos? Cur ergò non ſunt à nobis fouendi hoſpitio? Iubemur etiam cauere à falſis Prophetis: Iubemur probare ſpiritus, an ex Deo ſint: Iubemur odiſſe patrem & matrem Chriſti cauſa: Iubemur declinare à malo. Quamuis igitur omnes homines diligendi ſunt, tamen fugiendi ſunt illi, à quibus periculum ſalutis nobis imminere uidetur. Quare hîc regulam Auguſtini ſequamur: Securi odi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

mus in malis malitiam, & diligamus naturam & creaturam, ut quod ibi fecit Deus amemus, quod ibi fecit ipſe homo, oderimus. Fecit enim Deus ipſum hominem, fecit autem homo peccatum. Dilige quod fecit Deus, Odi quod fecit homo. Sic enim perſequeris quod fecit homo, ut liberetur quod fecit Deus. Porrò uox Græca χαίρειν, quæ propriè gaudere ſignificat, eſt & ſalutantis & ualedicentis, reſpondet enim ſaluere & ualere.

Qui enim dicit ei Aue, communicat eius operibus malis.

Ratio grauiſsima cur non uelit hoſtes Chriſti à pijs ſalutari. Qui hoc (inquit) facit, communicat eius operibus malis. Dupliciter enim peccat qui hoc facit, uidelicet facto & ſcandalo. Facto quidem, quia addit animum improbis, dum ſe uident alicuius pretij apud eos eſſe, quos nituntur ſubuertere. Scandalo uerò, dum alijs ſpeciem mali præbet, quaſi fauere uideatur illorum malitiæ, quorum non horret familiaritatem. Quare Paulus præcipit, ab omni ſpecie mali abſtinere.

Porrò quia latiſsimè patet hoc peccatum, communicare alienis delictis, huc quædam aſcribemus, ut eius ratio apertior habeatur.

Eſt itaq; in genere, communicare alienis delictis, quouis modo participem fieri reatus alieni

ni peccati. Fit autem hæc communicatio alieni delicti, multis modis, uidelicet, indulgendo, conſentiendo, conuerſando, oblectando, tacendo, approbando &c. Indulgendo, rei fiunt & proprij & alieni peccati, parentes, qui teneri ætati nimium indulgent, ac ex inordinato amore delinquentibus liberis, quæuis errata remittũt, & ad ea ſtultè conniuent, unde fit, ut cum ætate in liberis uitia creſcant, & conſuetudine paulatim abeant in naturam, ut poſtea corrigi nequeant, iuxta illud ueteris Poëtæ:

Conſuetudo ualet longos manſura per annos,
Tempore naturam uires ſi ſumpſerit æquat.

Huc & illud Horatij pertinet:

Quo ſemel eſt imbuta, recens ſeruabit odorem
Teſta diu.

Ex hac indulgentia fit, ut adulti egreßi paternis ædibus, pernitioſi fiant Reipub: & Eccleſiæ, ut qui & factis & exemplis alijs noceant. Horum ſcelerum ſunt participes parentes, qui rectius teneram ætatem non inſtituerunt, ut in ſummo illo ſacerdote Heli uidere eſt, qui, quamuis ipſe honeſtæ uitæ erat, tamen cum filijs, quibus nimium indulſit, diuinitus punitus eſt, ut diſcant parentes ſe communicare liberorum delictis, quibus nimium indulſerint.

Pontanus cap. 9. de liberalitate, huius rei illu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſtre exemplum recitat. Locuples (inquit) quædam mulier, cum unicum filium nimis indulgenter educaſſet, fur factus filius, & ad crucem ductus, uidit matrem, cum qua, cùm ſecretum petiiſſet colloquium, os præbens matri, nares matris dentibus auulſit, atq; in humum expuens, alta uoce dixit: Sit hoc, ciues, pretium maternæ educationis.

Fiunt etiam rei alieni peccati præceptores, qui ſuæ fidei commiſſos pueros indulgentius inſtituunt. Hinc eſt quod indulgentiæ Leonidæ præceptoris Alexandri Magni, multi aſcribunt temulentiam Alexandri, quòd adulari magis, quam regem inſtituere uideretur. Seneca præceptor Neronis, eius ferè uitiorum magiſter fuiſſe dicitur: non tam quòd illum ad ea incitaret, quàm quòd ſponte currentem non refrenaret. Meritò proinde carnifex factus eſt Nero magiſtri ſuæ crudelitatis.

Magiſtratus ciuilis & iudices ſimiliter implicantur alienis peccatis, cùm nimium legum tranſgreſſoribus indulgendo, alios ſua indulgentia ad ſimilia flagitia perpetranda alliciunt. Vnde fit, ut omnia blaſphemijs, periurijs, potationibus, homicidijs, libidinibus, atq; alijs graſſantibus flagitijs plena uideantur: quæ ſcelera Deus hodiè in hoc regno peſte, fame, gladio iuſtiſſimè punit.

Ferunt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Ferunt quendam homicidam oblatum fuiſſe iudici, qui cum peragere tur reus homicidij ſepties perpetrati, iudex uehementer excanduit, & de grauitate ſupplicij, quo erat afficiendus reus, cogitauit. At hic quidam ſurgens quaſi aduocatus rei, contendebat tantum unum hominem à reo fuiſſe occiſum, reliquos autem ſex ab ipſo iudice. Quod dictum cum inficiaretur iudex, reſpondit alter: Si primum homicidium iuxta leges tuas puniuiſſes, ſex iſti, quos poſtea occidit, ſuperſtites etiamnũ fuiſſent. Significans iudicem alieno peccato inuolui, qui peccatis commiſsis contra legem indulget: ſiquidem inde inuitantur homines ad male agendum.

Peccant & miniſtri uerbi, & fiunt participes alieni delicti, nimium indulgendo ac conniuendo: nam qui peccantem, iuxta rationem officij, non corripit, fit reus ſanguinis ipſius coram tribunali Dei. Vnde Ezechielis 3. ſcriptum eſt: Speculatorem dedi te domui Iſraël, & audies de ore meo uerbum, & annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium: Morte morieris, Non annunciaueris ei, neq; locutus fueris ut auertatur à uia ſua impia & uiuat, Ipſe impius in iniquitate ſua morietur: ſanguinem autem eius de manu tua requiram. Viderint itaq; quanto in periculo concionatores uerſentur, & quàm non liceat eis deliciari & nugas agere.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Verum hîc ſingularis prudentia adhibenda eſt, iuxta hanc Auguſtini regulam: Omnia ſalue pace facienda ſunt, & quantum admittit officium confirmandæ unitatis, ne ſimul eradicetur & triticum. Natan Propheta & Iohannes Baptiſta, quomodo cum illuſtribus perſonis agendum ſit, ſuo facto docent. Nam ut Natan ſeueram prudentiam miniſtris uerbi: ita Baptiſta ſeueritatem prudentem iiſdem commendat. Vterq; docet uoce & facto, ut miniſtri uerbi pluris faciant gloriam Dei, quam propriam uitam, modo non uelint alienis peccatis inuolui.

SECVNDO, fit communicatio alieni delicti, conſentiendo, unde Paulus Rom: 1: Quicunq; ius Dei nouerint (nempe quod qui talia faciunt, digni ſint morte) non ſolum ea faciunt, uerum etiam aſſentiuntur ijs qui talia faciunt. Aſſentire autem ſeu conſentire dicuntur, qui apud ſe & in ſuo animo comprobant ſcelera, quibus & afficiuntur & ueluti titillantur cum ea audiunt. Ita enim malitia multorum animos occupauit, ut uehementius gaudeant, quod ſuæ turpitudinis ſocios habeant. Vnde fit, quòd non ſolum digni ſint morte proprio reatu: uerumetiam eorum peccatorum rei ſunt, quæ ab alijs perpetrantur, uidelicet cum ijs afficiuntur & delectantur. Firma eſt enim regula: Faciens & conſentiens ſimul puniendus eſt.

TER-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

TERTIO *communicant homines operi-*
bus aliorum malis, conuerſando: quemadmodum
noſter Apoſtolus hîc indicat, cum ait: Qui dicit
ei Aue, *communicat eius operibus malis, idq́;, ut*
ſupra dictum eſt, quia animum addit improbis,
& illis uidetur ſimilis, quibus conuerſatur, unde
fit, ut illorum quoq; uitio polluatur, ac ſi ea ipſe
perpetraſſet.

Conuerſatio enim cum malis & improbis
triplex incommodum in ſe habet. Primum peri-
culum eſt contagionis: Nam ut una ſcabioſa ouis
alijs ſuam ſcabiem affricat: ita unius ſcelerati
nebulonis nequitia multis, qui cum eo conuerſan-
tur, adhæret, iuxta illud Iuſtini Martyris: ψωριᾷ
ἡ γνώμη καὶ πολλῆς ἐμπέπλησαι κακοχυ-
μίας ἀπὸ τῶν ἄλλων ὁμιλιῶν. *hoc eſt,* Mens
ipſa ſcabie quadam infeſtatur, & multis malis
humoribus impletur ex aliorum couerſatione &
colloquijs. Et Agapetus: ἡ συνήθεια κακὴ τῆς
πονηρίας νομή, *hoc eſt, Conſuetudo cum malis*
nequitiæ eſt pabulum. Hæc dicta *congruunt cum*
illo Pauli: Modicum *fermentum, totam maſſam*
fermentat.

Secundum incommodum, quod eſt ex con-
uerſatione malorum, eſt iudicium aliorum de te,
qui te talem eſſe iudicant, quales ſunt illi cum
quibus conuerſaris. Ex quo *fit ut multi exemplo*
inuitentur ad imitationem.

Tertium incommodum, quod fias reus ſceleris eorum, qui tuo exemplo ſeducti peccant. Quare haud immeritò obteſtatur ſuos Theſſalonicenſes Paulus, ut fugiant conuerſationem malorum, cùm ait: Denunciamus autem uobis fratres, per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut ſubducatis uos ab omni fratre qui inordinatè ſe gerit, & non ſecundum traditionem quam acceperunt à nobis. Eſt autem hæc ſubductio ſolummodo intelligenda de conuerſatione familiari & priuata, ne quis putet Paulum patrocinari Anabaptiſtis, qui definiunt Eccleſiam eſſe cœtum hominum, in quo nulli ſunt ſcelerati.

QVARTO, communicant homines operibus aliorum malis Oblectando ſe aliorum turpitudine. Hic modus à ſecundo differt: nam aliud eſt affici & titillari communibus uitijs, complectiq; eos, quos habent ſuorum ſcelerum ſocios: & aliud eſt odiſſe uitia, & tamen quaſi in ſinu gaudere, dum inimicos ſuos uident iſtis inuolui, aut etiam quouis alio modo affligi. Qui tales ſunt, ἐπιχαιρέκακοι à Græcis dicuntur, propterea quod uoluptatem captent ex alieno modo, & lætentur inimicorum ſuorum calamitate & miſeria. Hoc uitium non tam hominum, quàm Diabolorum dicendum eſt. Quare qui huius rei ſunt, nō tantum communicant peccatis hominum,

quibus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

quibus malè uolunt: uerum etiam Diabolorum, quos ut magiſtros imitantur.

QVINTO, fiunt homines rei peccati alieni, tacendo, uidelicet, cum conſcij ſint turpitudinis aliorum, & eos tamen nec corrigunt nec accuſant, ut ſe emendent. Vnde fit, ut ſæpe integra reſpub. unius ob noxam plectatur. Achan unus furatus eſt de Anathemate: ſed quia conſcij eius facti tacuerunt, exercitus Iſraëliticus repulſus eſt. Ita enim textus habet: Filij Iſrael præuaricati ſunt præuaricationem, & uſurpauerunt de Anathemate: Nam Achan filius Charmi tulit aliquid de Anathemate, & furor Domini accenſus eſt contra Iſrael. Ecce toti populo imputatur unius factum, quia conſcij ſceleris tacuerunt. Inceſtus apud Corinthios ſolus peccauit: ſed ſcelus imputatur tacentibus. Ad eundem modum, qui quid agendum ſit norunt, & non dant conſilia petentibus tacendo errantium peccatis implicantur. Nam charitatis legem, qua omnes tenentur, uiolant.

SEXTO communicant etiam homines alienis delictis, quando ſuis ſuffragijs, ſua authoritate, adprobant & eligunt, ad quæuis officia, ſiue Ciuilia, ſiue Eccleſiaſtica, ſiue ſcholaſtica, eas perſonas, quæ uel ob imperitiam, uel propter morum improbitatem, minus ſunt idoneæ. Atq; ideo

Paulus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Paulus Timothæo ſcribens, ait: Manus citò ne cui imponas, neq; communices peccatis alienis. Hîc Apoſtolus reum fieri alienorum peccatorum, eum Epiſcopum affirmat, qui inepto, & minus idoneo, committit docendi munus in Eccleſia. Verum hæc hypotheſis genus ipſum continet, & ab ipſo dependet. Nam ideo Epiſcopus communicat alienis peccatis, haud idoneum præficiendo Eccleſiæ Chriſti, quia omnis qui authoritatem habet ordinandi perſonas ad quæuis officia, & eas rebus gerendis præficit, quæ uel ob imperitiam, uel malitiam minus aptæ ſunt, communicat alienis peccatis, hoc eſt, quicquid peccatur, illi tanquam authori imputatur à Deo.

Si ergo præficit Epiſcopus miniſterio Eccleſiæ ineruditum, id eſt, non tenentem fundamentum, ipſe reatu ignorantiæ eius inuoluitur. Si potatorem, ſi ſcortatorem ordinat, ipſe potationis & ſcortationis reus coram Deo peragitur, & ſic de alijs. Videant proinde hodiè quid agant, qui uel Rebuspub: uel Eccleſijs præficiunt perſonas ad res quas requirit officij ratio, parum idoneas, & caueant ne uel ob fauorem recipiant ineptos, uel ob odium reijciant aptos & idoneos: nam peſſimi ſunt in rebus agendis conſiliarij, fauor & odium, quæ ſæpe ſapientum oculos perſtringunt, ut uerum non cernant.

Hacte-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Hactenus de communicatione alieni delicti, iam uideamus quatenus liceat conuerſari cum impijs & ſinceræ religionis hoſtibus, neq; enim hoc dictum Iohannis: Qui dicit ei Aue, communicat operibus eius malis, ſine exceptione accipiendum eſt. Nam cum legimus Dominum ipſum ſæpe conuerſatum eſſe cum impijs Phariſæis & Hypocritis, atq; cum eis comediſſe, qui tamen non communicauit illorum delictis, neceſſe eſt fateri non omnem conuerſationem, cum impijs uitioſam aut damnabilem eſſe. Vt autem hanc quæſtionem rectius excutiamus, conſiderandæ ſunt prohibitiones conuerſationis cum impijs & earum cauſæ, ut ex cauſarum differentijs ſolutio quæſtionis deprehendatur. Exod. uiceſimo tertio, Non inibis cum eis fœdus, non habitent in terra tua, ne fortè peccare te faciant, in me. Exodi trigeſimo quarto, Caue ne unquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, quæ tibi ſint in ruinam. Item: Qui tangit picem, inquinabitur ab ea. Item: Qui communicauerit ſtulto, induit ſuperbiam. Hæc dicta & alia, quibus interdicitur conuerſatio cum impijs & prophanis hominibus, cauſas uitãdæ conuerſationis eorum adiũctas habent, ne uidelicet infirmi qui facile improborum contagione pollui poſſunt couerſando cum alijs deteriores fiant. Quare ſi nec ab infirmitate eſt periculum, nec contagionis timetur malum, nec

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

offenſionis ſeu ſcandali ratio impedit, non prohibetur cum prophanis hominibus conuerſatio. Poſſunt ergò pij cum impijs contractus exercere, fœdera & amicitias inire, ut Salomon cum Hyram rege Tyri fecit: cuius factum non improbatur.

Deinde qui ſunt in miniſterio uerbi, quorum intereſt oues errantes ad CHRISTVM adducere, poſſunt, imo debent nonnunquam exemplo Prophetarum, Chriſti & Apcſtolorum, cum improbis conuerſari: ſed ſicuti Medicus conuerſatur cum ægroto: Nam ut hic conuerſatur cum ægroto, non ut eius ſcabiem ſibi affricet, ſed ut arte & conſilio ægrotum ſanitati reſtituat: ita miniſtri Dei, non modo poſſunt, uerum etiam neceßitas officij & fides in ipſis poſtulat, ut improborum malitiam retegant, eamq; ſanent, ſi modo id fieri poßit. Verum, ſi quis pertinaciter ſe opponit ſanæ doctrinæ, & ſe in rectam uiam reuocari non permittit, præceptum Pauli ſequendum eſt, qui ait: Hæreticum hominem poſt unam atq; alteram admonitionem deuita, ſciens quòd euerſus ſit qui eiuſmodi eſt & peccet, ut qui ſuo iudicio ſit condemnatus.

Huc etiam pertinent quæſtiones duæ, de quibus hodiè inter multos controuertitur, Vna, num liceat pijs firmis aut infirmis intereſſe ceremonijs

monijs Papiſticis aut alijs abhorrentibus à uera religione? Altera, num liceat pio homini connubio ſibi adiungere perſonam diuerſæ religionis? De his igitur quæſtionibus quid uideatur, ordine dicam.

QVÆSTIO PRIMA.

Num liceat pijs intereſſe ceremonijs Papiſticis nec ne?

Vt ad hanc quæſtionem diſertè reſpondeamus, omnium primum diſcernendum eſt inter ritus bonos ſiue Adiaphoros, & manifeſtè impios pugnantes cum inſtitutis diuinis.

Quantum autem ad bonos & adiaphoros attinet, Philippus præceptor noſter in hunc modum loquitur. Volo pios firmos & infirmos accedere ad baptiſmum infantium in ſuis Eccleſijs ubicunq; ſunt. Seruare etiam poſſunt ritus adiaphoros, ut intereſſe lectioni Pſalmorum in ueſpertinis precibus & alijs honeſtis congreſſibus, etſi aliquid uitij aliquibus admixtum eſt, quia in eo cœtu ſunt adhuc aliqui electi & ſancti, ut pueri & aliqui adulti rectè ſentientes, ſed infirmi, qui tamen ſunt membra Chriſti, & ſunt paulatim prouehendi. Hactenus Philippus. Cuius ſententiam approbo, quatenus nec infirmis cedat

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

in ſcandalum, nec obſtinatis & pertinacibus hoſtibus addat animum. Sententia præceptoris confirmatur ſanctorum exemplis. Tempore Zachariæ patris Baptiſtæ, multum erat uitioſorum cultuum & prauarum opinionum in templo Jeroſolymitano, eò tamen uera Eccleſia conueniebat, ut Zacharias & Elizabeth, Maria, & ipſe Dominus cum ſuis diſcipulis: ſed improbarunt errores, quare nec infirmis erant ſcandalo, nec obſtinatis addiderunt animum.

Quantum autem ad manifeſtè impios cultus attinet, quales ſunt prophanatio Cœnæ Domini, in Miſſa Papiſtica, circumgeſtatio & adoratio panis, inuocatio ſanctorum, proſtratio ad ſtatuas religionis, ergo &c. clarè dico & pronuncio, quod nullus pius, ſiue firmus, ſiue infirmus poßit illis intereſſe ſine iactura fidei & uaſtatione conſcientiæ. Caueat ergò quiſq; ne ſeipſum ullo fuco decipiat, fieri enim non poteſt, ut Chriſto corde ſeruias, & corpore Belial.

Rationes autem huius ſententiæ habeo grauißimas, quarum præcipuas ordine recitabo.

PRIMA. Omnes homines obligantur ad primum præceptum, ut Deum animo & corpore colant, utq; fugiant idola. Cum hac obligatione manifeſtè pugnat, impijs et idololatricis ceremonijs intereſſe. Quare nequaquam licet pijs contra æter-

æternam obligationem idololatricis cultibus ſua præſentia patrocinari.

SECVNDA. Omnibus pijs incumbit neceßitas confeßionis, cuius duæ ſunt partes, uidelicet approbatio ueræ doctrinæ, & improbatio falſæ doctrinæ & falſorum cultuum. Qui aũt interſunt idololatricis ceremonijs, tacitè confirmãt idola, & neceſſariã confeßionem abijciũt. Quanta aũt ſit huius confeßionis retinendæ neceßitas, oſtendit dictum Domini: Qui me negauerit coram hominibus, negabo eum coram Patre meo, qui eſt in cœlis. Neq; excuſare te poterit, ſi intus te purum ab idolis conſeruare dicis: Nam corde creditur ad iuſticiam, Ore fit confeßio ad ſalutem.

TERTIA. Quicunq; intereſt impijs Papiſtarum ceremonijs, ſiue ſuperſtitione, ſiue ficta ſimulatione, is naufragium fidei facit, & uaſtat conſcientiam, & gratia rurſus excidit, & fit reus æternæ iræ Dei. Fieri enim non poteſt, ut ſimul & Deum & Belial colas. Vnde Elias 3.Reg.18. Si Deus eſt Deus, ſequimini eum. Si autem Baal, ſequimini illum.

QVARTA. Dißimulationis ſcandalum peßimum eſt, in quod incurrunt, quicunq; uel ob metum, uel ob tranquillitatem, uel ob quæuis ſua pri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

priuata commoda, prophanitati Papiſticæ ſe ſubmittunt. Primum oſtendunt ſibi in non magno precio eſſe gloriam Dei, quam ita prophanant. Deinde alios inducunt ſuo exemplo ad eandem prophanationem: Infirmos dico, qui guſtum aliquem ueritatis habent: Nam audaciores eos reddunt ad id, quod merito alioqui horrerent. Poſtremò, impios in ſua malitia obdurant, redduntq; obſtinatiores, atq; ita præter proprium reatum multis alienis peccatis communicant.

QVINTA. Exempla piæ confeßionis ſunt nobis proponenda. Prophetæ uſq; adeo non aſſenſere doctrinis falſis, & ritibus iam receptis, & uulgo approbatis, ut oppugnarent etiam uſq; ad uitæ periculum. Apoſtoli quoq; & Martyres, & Confeſſores uitæ ſuæ diſpendio teſtati ſunt, magis obediendum eſſe Deo quam hominibus. Ex his perſpicuè conſtat, homini Chriſtiano minimè licere, ut doctrinam, aut fidem, aut ceremonias inſtitutis Chriſti aduerſantes, uel per ſimulationem approbet.

Verum hîc aliud alij obtendunt, dicunt aliquid dandum eſſe infirmitati: dicunt uocationis rationem habendam eſſe: opponunt exempla, ut Naaman Syri & aliorum. Fateor aliquid dandum eſſe infirmitati, ſed uſq; ad aras tantum. Cum enim Paulus iubet nos aliquid concedere fra-

Fratrum ignorantiæ, & ruditati, ne illis ſimus offendiculo, non hoc requirit, ut in illorum gratiam illicitum aliquid tentemus, aut ſuſcipiamus omnino ullum opus à Deo prohibitum, ſed tantum ut in rebus medijs, quas in libertate noſtra poſuit Deus, & quæ per ſe non malæ ſunt, habeatur à nobis infirmorum & rudium ratio, ne turbentur aut labefactentur.

Quamobrem hoc ſemper ſit primum fundamentum, ut reputemus, num id, de quo agitur, nobis ſit liberum, quo in utramq; partem uti liceat purè & ſine offenſione Dei. Cùm autem idololatria Papiſtica non ſit eius generis, fruſtra ſcandali periculum obtenditur ad captandam eius excuſationem. Fateor quoq; uocationis rationem habendam eſſe, ſed Chriſtianus homo ſuæ uocationi alligatus eſt, donec Deus non ſpoliatur debito honore. Quare niſi liceat Deo reddere quod ſuum eſt, nihil planè eſt quod retinere nos apud impios debeat uel poßit. Proinde nec uocationis neceßitas hîc locum ullum habere debet: ſiquidem aut Deus reſpicitur in uocatione, aut aliquid aliud. Si Deus reſpicitur, tunc omnium primum habenda eſt gloriæ Dei ratio. Proinde nos eatenus uocationi aſtrictos eſſe meminerimus, ne à uero ſinceroq; Dei cultu nos impediat. At ſi non reſpicitur Deus principaliter, ſed aliquid aliud in uocatione, fruſtra nomen uocatio-

nis ad excuſationem obijcitur. Deinde ut prior tabula legis ordine ſecundam præcedat: ita omnia ſecundæ tabulæ officia, ad illam tanquam ad normam exigenda ſunt. Neq; ſimulationi patrocinatur exemplum Naaman Syri aut aliorum: nam ex particularibus exemplis non eſt conſtituenda generalis regula ſine alia probatione.

Cæterum ſi de mercatoribus pijs & ſcholaſticis, qui interdum coguntur morari in locis illis, ubi dominantur abominationes Papiſticæ, quæris, hoc do conſilium: Vt primum omnium pij prorſus fugiant publicos conuentus, ubi eſt prophanarum ceremoniarum uſus, niſi forte placuerit illis intereſſe, ut uideas & cognoſcas quanta ſit illa abominatio Papiſtica, ut de illa teſtari poſſis interrogatus. Verum hîc cauendum, ne uel ſuperſtitione, uel callida ſimulatione uidearis impietatem approbare. Vtrumuis feceris, communicaſti operibus tenebrarũ. Nam tum demum flagitioſis & iniquis facinoribus communicamus, cum illa nobis placere quoquo modo ſignificamus. Contra uerò immunes ſumus ab illorum inquinamentis, quando ne fictam quidam imitationem in nos ſuſcipiamus. Quapropter nec aſpectu nec ingreſſu, nec uicinitate ullam culpam aut maculam contrahit ſtudioſus, ſiue quiſquis fuerit, qui ſe à ſuperſtitione & ſimulatione alie-

num

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

num oſtenderit. Paulus illæſa pietate non modo circa omnes Athenienſium aras obambulauit, eaq; loca pedibus triuit, quæ erant mille impietatum notata ueſtigijs: uerumetiam oculos huc atq; illuc circumtulit, & quid in unaquaq; ara inſcriptum fuit, contemplatus eſt. Verum quia ſuperſtitionum omnium neglectum præ ſe tulit, magis probauit Deo ſuam conſtantiam, quòd tot hoſtilibus copijs circumuallatus, ſe tamen expugnari nõ ſit paſſus. Ad eundem modum, ſi uel mercator, uel ſtudioſus, uel quiſquis alius contẽplatus fuerit abominationes Papiſticas, eum non damno, modo manifeſtè ſe improbare abominationem uoce uel geſtu teſtatur. Prætereo ſuadeo, ut non obuio cuiuis rationem fidei tuæ reddas, nec diſputationes non neceſſarias captes cum aduerſarijs: nam temeritas eſt ſponte periculum adire, cum caueri poſſet. Verum ſi facta fuerit inquiſitio doctrinæ & fidei publica authoritate, & non poteſt te ſubducere, nequaquam abijcienda eſt confeßio. Quare ſi interrogatus fueris de neceſſario aliquo religionis capite, illic ſubticere eſt negare Filium Dei coram hominibus, nec ſimulatio hîc locum habet. Quare hîc potius perdas animam, ut eandem uindices ab æterno interitu.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

SECVNDA QVAESTIO.

Num liceat pio homini connubio adiungere ſibi perſonam abhorrentem à vera religione, nec ne?

De hac quæſtione uariant ſententiæ doctorum. Sunt enim qui nullo pacto licitum eſſe Chriſtianis ducere uxorem diuerſæ religionis, contendunt. Sunt rurſus qui licitum eſſe defendunt.

Qui nullo pacto licitum eſſe uolunt, quatuor potiſsimum rationibus nituntur, quas ordine recitabo.

PRIMA ſumitur, ut ipſi dicunt, à definitione. Matrimonium (inquiunt) eſt communicatio diuini & humani iuris, igitur inter quas perſonas non poteſt eſſe communicatio diuini iuris, hoc eſt, eiuſdem fidei & religionis, inter eas non licitè contrahitur matrimonium.

SECVNDA ſumitur à iure Canonico. Caue (inquit) Chriſtiane, Gentili aut Iudæo filiam tuam tradere. Caue (inquit) Gentilem uel Iudæam atq; alienigenam, hoc eſt, omnem hæreticam & alienam à fide tua, accipere tibi uxorem.

Et

Et paulò pòſt ſubiungit pœnam, ſi quis contra fecerit. Si quis (inquit) Iudaicæ prauitati coniugali ſocietate iungitur, ſiue Chriſtiana Iudæo, ſiue Iudæa Chriſtiano mulier carnali conſortio miſceatur, quicunq; eorum tantum nefas admiſiſſe cognoſcitur, à Chriſtiano cœtu atq; conuiuio, & à communione Eccleſiæ protinus ſegregetur.

TERTIA ſumitur à iure diuino, Exod. 34. Nec uxorem de filiabus eorum accipies filijs tuis. Deut. 7. Neq; ſociabis cum eis coniugia. Hæc lex ſæpius repetitur. Huc etiam dictum Pauli accommodant 2. Corinth. 6. Ne ducatis iugum cum infidelibus.

QVARTA ſumitur à iure ciuili. Eſt enim iure ciuili prohibitum, adiecta grauißima pœna uidelicet adulterij, ne Chriſtianæ religionis homo matrimonium contrahat cum ea quæ Iudaicæ ſuperſtitionis eſt. Sunt autem hæc uerba legis: Ne quis Chriſtianam mulierẽ in uxorem Iudæus accipiat, neq; Iudææ Chriſtianus coniugio ſocietur. Nam ſi quis huiuſmodi aliquid admiſerit adulterij uicem commißi crimen obtinebit, libertate in accuſandum, publicis quoq; uocibus relaxata. Hæc legis ſunt uerba, ratio autem legis eſt uniuerſalis, uidelicet ne quauis ſuperſtitione unius perſonæ, altera polluatur, nam de ſimilibus idem eſt iudicium.

Hiſce

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Hiſce rationibus quatuor præcipuè nituntur, qui contendunt non licere pio homini contrahere nuptias cum perſona aliena à religione Chriſtiana.

Verum qui his ſe opponunt, & tuentur licitum eſſe Chriſtianis, uel cum Turcis, uel Iudæis, uel quibuscunq; alijs connubia contrahere, ad ſuperiora argumenta in hanc ſententiam reſpondent. Ad PRIMVM dicunt, quòd communicatio diuini iuris nec ſit de eſſentia coniugij, nec ſubſtantialis eius proprietas. Nam multa fuerunt olim, & hodiè ſunt coniugia, in quibus nulla, aut perexigua ratio religionis habetur. Et Paulus fatetur coniugium eſſe poſſe inter fidelem & infidelem.

Ad SECVNDVM reſpondent, quòd ad obedientiam iuris Canonici non obligentur pij, cum eius author Papa ſit Chriſti aduerſarius, & perſecutor ueræ Eccleſiæ. Cum igitur talis ſit, contemnendas leges eius iudicant.

TERTIVM infringũt hac ratione, quod quæ à Moſe præcipiuntur, ſint unius certi populi propria, atq; ideo non debeant extendi ad Eccleſiam, quæ Chriſti libertate gaudet. Dictum Pauli perperam citari in hac cauſa dicunt: Non enim Paulus loquitur (aiunt) de matrimonio, cum ait: Nolite iugum trahere cum infidelibus, ſed de

Idolo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Idolothytis, à quibus uult pios abſtineri propter ſcandalum.

QVARTVM argumentum à iure ciuili ſumtum, negant poſſe accommodari ijs, qui Chriſtum agnoſcunt, qualibuscunq; implicantur erroribus: ſed Iudæis tantum, qui Chriſtianum nomen oderunt. Deinde in hoc caſu aiunt minimè obligari omnes, ſed tantummodo eos, qui ſunt ſub imperatoris iurisdictione & legibus.

Quid ergo dicendum in hac uarietate opinionum? cui parti aſſurgendum? Ego quidem exiſtimo eos, qui nullo modo licitum eſſe contendunt contrahere connubia cum hominibus diuerſæ religionis, uoluiſſe cauere, ne diſparitas religionis in coniugio domos paulatim euerteret, religionem extingueret, & adferret rebuspub: exitium, horum conſilium laudo. Rurſus autem eos qui contendunt licitum eſſe, uel cum Turcis uel Iudæis contrahere, uoluiſſe libertatem Chriſtianam tueri, ne laquei inijcerentur piorum conſcientijs. Hi autem ut oſtendant ſimpliciter, in ueteri teſtamento non prohiberi contractum coniugiorum cum Ethnicis, adducunt legem, quæ eſt Deut. 21. Si egreſſus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua, captiuosq; duxeris, & uideris in numero captiuorum mulierem pulchram, & adamaueris eam, poteris eam ſumere tibi in uxorem,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

rem. Porrò *in legibus adductis uidetur* ἀντιλο-γία *quædam eſſe: nam quod una prohibet, altera permittit.* Hanc ἀντιλογίαν *tollunt hoc modo:* Dicunt *priorē legem de certis populis loqui, nempe de ſeptem illis gentibus, quarum terram* Dominus *promiſerat ſuo populo, ne uidelicet propter uicinitatē aliquā labem contraherent ſuperſtitionis, inſtinctu fœminarum, quæ patrios ritus non facile eſſent relicturæ.* Poſteriorem *autem de alijs gentibus bello ſubactis, ex quo fieret ut minus periculi eſſet à mulieribus, ſi ducerentur à* Iudæis *in uxores: nam quodammodo ſeruilis conditionis erant, ut quæ tam facilè dimitti, quam aſſumi poſſent.* Sed *ego ſimpliciter intelligo prohibitionem, & dico non pugnare cum generis prohibitione, ſiue diſpenſationem, ſiue permiſsionem, quæ fit incerto caſu, ob ſingulares cauſas.* Quod *autem prohibitio ſit generalis, non reſtringenda ad ſeptem illas gentes, apparet ex 13. capite* Nehemiæ. Verum *ſi daremus, legem illam, quæ eſt* Exod. 34. Nec *uxorem de filiabus eorum accipies filijs tuis, non eſſe uniuerſalem, ſed particularem tantum: tamen cum ratio legis, de non accerſendis alienis à fide in conſortium coniugale, ſit communis, uidelicet ne polluantur aliena contagione: genus ad nos pertinebit, ne uidelicet cum hoſtibus* Dei & *populi eius ineamus coniugia.* Quanquam *enim fateor* Moſi *legibus ciuili-*

bus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

bus ſicut & ceremonialibus datis ueteri populo, nos libertate Chriſti donatos, nō teneri, quantum ad externas attinet circumſtantias, & mundi elementa, ut Paulus loquitur: tamen cùm nullæ poſſint leges magis eſſe honeſtæ, iuſtæ & ſalutares, quàm quas Deus ipſe tulit, æterna ſapientia & bonitas. Non uideo cur Chriſtiani, in rebus, quæ ad ipſorum quoq; uſum pertinent, qualis hæc eſt, de qua agimus, non debeant magis Dei, quàm ullorum hominum leges ſequi. Sed demus, licitum eſſe per ſe, alienas à fide noſtra in uxores ducere. Quid ergo? Audiamus Paulum qui dicit: Omnia mihi licent, at non omnia conducunt. Omnia mihi licent, at ego non redigar in ullius poteſtatem. Et iterum: Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, at non omnia ædificant. Res ſæpe in ſe eſt licita: ſed uſus eſt periculoſus, ſcandali plenus, & haud raró pernitiem adfert. Quare ita reſpondeo: Sit ſanè Chriſtiano licitum, ducere mulierem, uel Turcam, uel Iudæam, uel Papiſticam in uxorem: tamen id minimè expedire contendo. Quare hîc regulam Auguſtini amplector, qui ait: Vbi aliquid ita licitum eſt, ut aliud facere omnino non ſit illicitum, fiat quod expedit, & quod magis expedit.

Quòd autem non expediat Chriſtianis cum ſuperſtitioſis contrahere coniugia, ſequentibus rationibus oſtendam.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

PRIMA. Nulla unquam coniunctio aut ſocietas firma, nullus amor ſolidus & ſincerus eſſe poteſt, niſi fundatur in uero & ſancto timore Dei. Sed cum & firmiſsimam coniunctionem in coniugio, maximeq; ſincerum amorem eſſe oportet, & timor Dei uerus & ſanctus eſſe nequit, niſi ubi ſit uera religio, uera fides, Sequitur maximè expedire, ut uir pius quærat talẽ uitæ ſociam, quæ ſit eiuſdem religionis conſors, ut animi arctiori uinculo amoris in timore Dei copulentur. Paulus uult, ut uiri diligant uxores ſuas, tanquam propria corpora: Sed quomodo poteſt uir pius diligere uxorem, quæ odit Dominum? Odiſſe autem Dominum cenſenda eſt, quæ eum uera religione non colit. Huc concio Prophetæ ad Ioſaphat regem alioqui pium, non ineptè referri poteſt: Ita ne, inquit, fers auxilium impio, & diligis eos qui oderunt Dominum? Et ideò ira Dei uenit ſuper te.

SECVNDA. Coniugium diuinitus inſtitutum eſt in Paradiſo, ut ſanctitas loci admoneat coniuges, ut ſint ſancti: huius etiam rei admonebit eos tempus: Nam ante lapſum hominis inſtitutum eſt coniugium. Hæc autem ſanctitas inde prouenit, ſi in uera & ſancta religione conſentiant coniuges. Idem monet author coniugij qui ſanctus eſt, cum innocentes & ſanctos copulat,

lat,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

lat, quo facto ſatis indicat, ſe nolle ſuam ordinationem, quæ ſancta eſt, prophanari. Huc etiam pertinet conſilium Dei creantis mulierem: ita enim ait Dominus: non eſt bonum eſſe hominem ſolum, faciamus ei adiutorium, quod ſit coram ipſo, uel ut uetus interpres habet, ſimile ſibi. Vult ergò Deus ſuauißimam & ſanctißimam in coniugio exiſtere concordiam, qua, ut uir in Deum reſpiciat, ita mulier ad eam rem fida ſit illi adiutrix: ambo autem uno conſenſu, ſanctam, amicam & placidam colant ſocietatem, idq; ueluti ſub uno iugo illis diuinitus impoſito. Hinc eſt quòd maritus & uxor coniuges, quaſi compares ſub eodem iugo, dicantur. Vt qui parem conatum, parem curam, parem amorem, parq; ſtudium, cum in religione, tum in alijs rebus ad uſum uitæ ſpectantibus, habere debeant. Huc etiam referendum eſt ſymbolicum illud præceptum, quod eſt Deut: cap: 22. Non arabis cum boue & aſino pariter, hoc eſt, non ſub idem iugum mittes animalia diuerſi generis, quorum unum eſt mundum, alterum immundum: unum tractabile, alterum contumax. Non dubito Dominum his ſymbolis uelle indicare, quod aliàs clarè dicit: Ne fœdera, præſertim coniugiorum, ineamus cum infidelibus. Deus enim uult omnia ordine & æquabiliter fieri, quo ſuæ ordinationes maneant incolumis & ſaluæ. Vult igitur Dominus, ut con-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

iugium ſit ſancta quædam ſocietas, hoc eſt, Eccleſia domeſtica, quæ Deum ueris cultibus, inuocatione, confeßione, gratiarum actione &c. colat. Etſi autem hæc diuina ordinatio polluta eſt per lapſum primorum parentum: tamen decet ut noui homines per regenerationis gratiam effecti, hãc ordinationem Dei ad primam formam reuocemus, quantum quidem hoc fieri poteſt: Qui autem contra facit, & ſibi uxorem accerſit abhorrentem à uera religione, parum cogitat de prima coniugij inſtitutione, conſilium Dei creantis fœminam parui pendit, oblitus eſt authoris coniugij, qui ut ſanctus eſt, ita ſanctitatem in ſuis ordinationibus requirit: non meminit, quòd coniugalis ſocietas debeat eſſe Eccleſia Dei, quæ ante omnia in puro Dei cultu occupabitur. Hanc rationem, ſi pius cogitat, abſq; omni dubio abhorrebit ab omni conſortio hoſtium Dei, nedum à coniugijs eorum. Taceo, quòd qui nuptias cum impijs ſectantur, naturali lege aduerſari uideantur: hæc enim ſimilitudinem animorum & morum quærit. Vt Plato ait: φέρεται δὲ πῶς κατὰ φύσιν πᾶς πρὸς τὸν ὁμοιότατον αὑτῷ, hoc eſt, quilibet natura appetit uerſari cum eo qui ſibi ſimilimus eſt. Nunc aũt cum pulcherrima ſimilitudo ſit, eandem Dei imaginem in pectore geſtare, & maxima diſsimilitudo ſit, ſi maritus Chriſti, &

uxor

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

uxor Diaboli imaginem geſtat: uel econtra, quis non uidet ſtulte agere eos, qui uolentes & ſcientes fœdus ineunt coniugale cum contemptoribus Euangelij, qui animo Diabolum referunt.

TERTIA ratio. Deus ideo inſtituit coniugium, ut in eo, & ex eo ſibi procreentur liberi: Sibi inquam, hoc eſt, in ſuam gloriam: ita enim Deus apud Ezechielem teſtatur, ubi Iudæis exprobrat ſua ſacrilegia et crudelia ſacrificia: Tuliſti (inquit) filios tuos et filias tuas, quos peperiſti MIHI. Non ergo ut beſtiæ, quæ tantum in uſus hominum gignuntur: ſed ut creatura rationalis formata & condita ad imaginem Dei, formentur & inſtituantur liberi in timore Dei. Id quod etiam Paulus monet, cum ait: Educate liberos ueſtros in diſciplina (qua ſcilicet fiunt tractabiles & humani) & νουθεσία Domini, id eſt, monitis ex uerbo Dei petitis, ſeu ſanctis & Deo acceptis. Sed quomodo quæſo hoc præſtabunt iſti coniuges, quorum animi non ſunt coniuncti in timore Domini? quomodo rectè inſtituentur pueri in monitis diuinis, cùm quod ſuadet pater, diſſuadeat mater, & cum exempla domeſtica ad contraria inuitent? Hunc finem generationis cum ipſe Plato agnouit, turpiſsimum eſt Chriſtianos ipſum, uel non agnoſcere, uel negligere. Ideo (inquit) generamus liberos, ut nos defuncti, in noſtrum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſtrum locum liberos relinquamus qui Deum colant. Sunt autem hæc eius uerba in ſexto de legibus: χρὴ τῆς ἀειγενοῦς φύσεως ἀντέχεσθαι τῷ παῖδας παίδων καταλείποντα, ἀεὶ τῷ θεῷ ὑπηρέτας ἀνθ᾽ αὑτοῦ παραδιδόναι, hoc eſt, Oportet naturam retinere ſempiternam & filiorum filios relinquendo, ſemper Deo miniſtros pro ſe ipſo tradere. Et paulò poſt: Gignentes & alentes, uitam, quam ab alijs acceperunt, à ſe quaſi tædas ardentes, alijs tradant, ſemper Deum ſecundum leges colentes. Hic Plato etſi cæcus, hoc eſt, ignarus ueræ religionis, uidit quòd coniugium, non ſit tantum ordinatum propter commoda huius uitæ: ſed multò magis, ut homines in eo progenerentur, qui Deum ſecundum leges colant. Hoc autem fieri non poteſt niſi in eo coniugio, in quo maritus & uxor in uera religione conſentiunt. Atq; hic eſt ille conſenſus quem prædicat Syracides capite 25. Tria me exhilerant, & coram Deo ſimul & hominibus condecorant, concordia fratrum, amicitia propinquorum, & uir & uxor inter ſe bene conſentientes. Verum nunquam benè conſenſerint, qui in pietate uera non conueniunt. Ex his tribus rationibus, quarum Prima à uera cauſa ueri & ſinceri amoris in coniugio, quæ eſt timor Dei. Secunda à circumſtantijs inſtituti coniugij. Tertia à fine procreationis liberorum, ſumitur, rectè con-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

concludi poſſe arbitror, quòd coniugium iuxta ordinationem Dei eſſe debeat talis ſocietas uiri & fœminæ, in qua uera communicatio ſit, non ſolum humani iuris: uerum etiam, idq; multò magis, diuini iuris. Quare amplector & ius Canonicum, & ius ciuile, quæ conſentiunt cum iure diuino, quibus ſimul cauetur, ne pius ducat in uxorem alienã à uera religione. Neq; obeſt, quòd multa fuerint olim & hodie ſint coniugia inter prophanos & diſparis religionis homines. Nam aliud eſt loqui de rebus, ut ſunt ordinatæ à Deo, aliud, ut ſunt pollutæ à Diabolis & hominibus. Qui ergò Deum uerè timere ſtatuerunt, ſummo conatu laborent, ut ordinationes Dei puras & ſanctas abſq; omni pollutione retineant

QVARTA. Coniugium tale quæri debet, quod ſit utile & commodum Eccleſiæ Dei & Reipub: in qua uiuimus, iuxta hanc Platonis iuſtißimam regulam: Vna ſit communis ratio nuptiarum, ut quiſq; non iucundißimum ſibi, ſed ciuitati utile ineat coniugium. Cùm autem optima ciuitas ſit, iuxta Ariſtotelem, quæ beata eſt, uere autem beata nulla, niſi in qua uiget uera pietas erga Deum, uera inter ciues concordia, quæ habet promißionem diuinæ benedictionis. Proinde tale coniugium merito quærendum eſt, ex quo ſpes eſt ut prodeant pietatis cultores, & concor-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

diæ amantes, quo optimus ſit & beatus ciuitatis ſtatus. Etſi autem Ariſtoteli beata uita continetur tribus bonorũ generibus, uidelicet diuitijs, corporis dotibus, et uirtutum præſtantia: tamen nos Dei uerbo edocti, eam ciuitatem dicimus uere beatam eſſe, quæ eſt Eccleſia Dei, in qua uera erga Deum pietas, & ſancta fratrum concordia uiget: ſine quibus nec rerum copia, nec corporum dotes, nec uirtutum decora, ciuitatem beatam efficient. Iam uero cum in impari coniugio, alij liberorum patris pietatem, alij matris ſuperſtitionem ſequuntur, aut contrà, quæ ſpes eſſe poterit, ut inde ciues prodeant ueræ pietatis & concordiæ amantes? Impij proinde & erga Eccleſiam, & erga rempub. erunt, qui ſibi adiungunt in coniugio, prophanæ ſuperſtitionis homines, unde ſperari non poteſt, ut liberi inde naſcantur, quibus uel pietas uel concordia cordi ſit futura: uel committi poſſit cum fructu Eccleſiæ aut reipub: ulla functio.

QVINTA. *Sunt quoq; exempla piorum hominum nobis proponenda, qui non ſecus abhorruerunt à prophanorum hominum nuptijs, quàm à peſte nocentiſſima. Abraham iam ſenex ſeruum ſuum ſeniorem iuramento obſtringit, ne Iſaaco filio alienigenam uxorem det ex Cananæis: ſed ex terra patria aliquam accerſat. Sed quare hoc fecit? Ne pertinacia ſuperſti-*

tionis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

tionis Cananæorum fieret occaſio diſtractionis animorum, & impediretur inuocatio. Rebecca mater Iacob ita ait: Si acceperit Iacob uxorem de ſtirpe terræ huius, nolo uiuere. Ioſeph & Moſes in Ægypto, etſi in maxima dignitate erant conſtituti apud Ægptios, & poterant ſibi delegiſſe nobiliſsimas & ditiſsimas: tamen Sacerdotum ſibi quærebant filias, quæ Ægyptiaca idolomania non ita erant contaminatæ: nam cum doctrina Ioſeph & Moſis eſſent patres inſtituti, filias habuerūt haud dubiè ueræ religionis amantes. Tobias ſimiliter iunior ex mandato patris duxit Saram, Raguelis contribulis ſui & ſancti uiri filiam in uxorem, ne impari coniugio implicitus à Deo paulatim deficeret, ſicut multi fecerunt, qui duxerunt alienigenas. Ita Prophetæ omnes & multi reges abhorruerunt à prophanis nuptijs. Sciuerunt enim ſancti Patres maximè diſplicere Deo ſocietatem coniugij cum impijs, nec ignorarunt hanc prophanam ſocietatem, non minimam præbuiſſe uniuerſali diluuio cauſam.

SEXTA. Cogitandum eſt periculum contagionis, & communicationis alieni peccati. Propter hoc periculum Deus interdixit ſuo populo Iſraëlitico ducere alienigenas, hoc eſt, alienas à fide in uxores, Exod. 34. Nec uxorem de filiabus eorum accipies filijs tuis, ne poſtquam ipſæ fu-

 erint

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

erint fornicatæ, fornicari faciant in Deo ſuos, filios tuos. Nehemiæ 13. Adiuraui eos in Deo, ut non darent filias ſuas filijs eorum, & non acciperent de filiabus eorum filijs ſuis, & ſibimet ipſis dicens: Numquit non in huiuſmodi peccauit Salomon rex Iſrael? & certè in gentibus multis non erat rex ſimilis ei, & dilectus Deo ſuo erat, & poſuit eum Deus regem ſuper omnem Iſrael, & ipſum tamen duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ. Auguſtinus: Dominus per Eſdram iußit uiros dimittere uxores alienigenas, ne & ipſi ſeducerenutr per eas, & colerent Deos alienos. Meritò enim quas duxerunt Domino prohibente, Domino iubente dimiſerunt. Et Ambroſius: Caue ne alienam à fide tua uxorem tibi accerſas. Facillimè enim fieri poteſt, ut uxor alterius religionis, & infecta ſuperſtitioſis cultibus, uirum etiam pijßimum ac prudentißimum amore captum blanditijs ſuis, ad impias opiniones & idololatricos cultus traducat atq; ſeducat. Eſt autem hoc periculum, contagionis omnibus quidem, ac omnium maximè illuſtribus perſonis cauendum, quarum uitia latius ſerpunt, & ſæpe, non dico familias, ſed integra regna polluunt & euertunt. Notum eſt exemplum Salomonis, quod paulo antea attigimus. Notum eſt exemplum impij Achab, qui ducta in uxorem Ieſabele, filia regis Sydoniorum, auxit impietatem cultu idolorum,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

rum, quæ ſecum aduexit Ieſabel: unde ſecuta eſt maxima cæcitas in populo Dei, & horrenda perſecutio Prophetarum Dei, qui iſtos idololatricos cultus reprehenderunt. Dici non poteſt quàm grauiter uulnerentur piorum animi, quando audiunt pios principes adiungere ſibi in coniugio perſonas Papiſticæ religionis. Nam hanc rem facilè intelligunt uergere in pernitiem ueræ religionis, non ſine multarum animarum certiſsimo interitu. Hodie princeps quidam uiuit, qui doctus ueram religionem, quam & ipſe amplexus eſt, & ſubditis commendauit, quæ res multis pijs & ſanctis Dei angelis magno gaudio fuit. Hic poſtea ducta uxore papiſticæ ſuperſtitioni addicta, uoluit quidem conſtanter in uera religione, quam amplexus erat perſiſtere, putabat enim ſe ſuosq; ſuperſtitione uxoris minimè pollui poſſe. Sperabat fortè fore, ut uxor ſuo exemplo paulatim ſuperſtitioni ualediceret, & uerã religionem ſecum amplecteretur. Sed quid fit? Vxor papiſticæ religionis Idolum pertinaciter colit, et Miſſam ſibi celebrari quotidiè curat. Verum cum progreſſu temporis animaduerteret à ſe deficere pleroſq; eorum, qui in initio ſecum Papiſticæ religioni adhærebant, & amplecti religionem ueram, cui maritus eius addictus fuit, ægrius tulit, & tandem ex mœrore animi in μανίαν incidit. Hoc cùm maritus animaduerteret, ſperans ſe poſ-

ſe mutata religionis forma, uxoris animum offenſum placare, ut ita tandem mens mota reſtitueretur, Papatum eſt iterum amplexus, repudiato Euangelio CRHISTI, *non ſine maximo ſcandalo & ingenti piorum omnium dolore.* Huius *factum mox ſecuti ſunt pleriq; ex ſubditis. Quid quæſo hoc facto ſceleratius? repudiatur Chriſtus* Eccleſiæ *ſponſus:* Euangelij *uox aboletur: mos geritur affectibus ſuperſtitioſæ fœminæ in contumeliam* Dei: *contriſtatur* Spiritus *ſanctus in multorum cordibus: caſtra Chriſti perfidè deſeruntur: fit defectio proditoria à Chriſto duce ad Sathanam hoſtem* Dei: *produntur* Eccleſiæ *ciues, atq; ita author horum malorum fit reus multorum alienorum peccatorum: & niſi reſipuerit, audiet olim* Filium Dei *ſe negaturum coram* Patre *cœleſti, quem hîc coram hominibus turpiter abnegauit. Quare non eſt ut quiſquam tantum ſuis uiribus aut ſapientiæ tribuat, ut putet ſe non poſſe mulieris aut blanditijs, uel querelis à ueritate abduci in errores.*

Samſone quis fortior? At ille à fœmina alienigena eſt deceptus. Salomone quis ſapientior? at ille in gratiam fœminarum ſe turpiter proſtituit idolis. Non *igitur ſuaſerim ut pius, ſpe conuerſionis eius quã cupit in uxorem, ſe in periculum conijciat: nam ut euentus eſt incertus (ſuperſtitio enim ubi altas radices egit in perſonis po-*

tiſsimum pollentibus authoritate uix ulla arte euelli poterit) ita pericula certiſsima ſunt: quæ, qui non cauet, Deum tentat: nam fiducia ſapientiæ & conſtantiæ ſuæ, corrigit legem Dei, qua cauetur ne quis alienam à fide in uxorem ducat. Quam legem non dubito uniuerſalem eſſe, cum eius ratio ſit communis. Nam non minus intereſt Chriſtianis hodiè, quã olim Iudæis fugere occaſiones idololatriæ. Neq; malè dictum Pauli huc accommodatur: Ne ducatis iugum cum infidelibus, hoc eſt, ne commiſceatis uos infidelium pollutionibus. Nam coniugia contracta cum infidelibus fiunt laquei, quibus implicantur tam uiri quàm mulieres ad impietatis conſenſum. Hactenus de quæſtionibus propoſitis: nunc reuertamur ad noſtrum Apoſtolum.

Cum multa haberem vobis ſcribenda, nolui per chartam & atramentum, ſed ſpero me venturum ad vos, & præſentem præſentibus locuturum, vt gaudium noſtrum ſit completum.

Clauſurus Epiſtolam excuſat breuitatem, cuius rei cauſam adiungit, à ſpe ſui aduentus ad ipſos, ſcilicet matrem & filios, cum quibus pollicetur ſe coràm locuturum, ut gaudium mutuum ſit plenum, id eſt, uerum, ut quod optimum obiectum habeat. Significat ergo quòd non de rebus

huius

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

huius uitæ, ſed æternæ potius, ſit cum illis collaturus, uidelicet ut & ipſi plenius doceantur uias Domini, & ipſe Aopoſtolus conſolationem percipiat ex mutua fide. Obſeruetur locus de mutuo Chriſtianorum gaudio, quod inde proficiſcitur, quòd coràm ſe mutuò uerbo Dei confirment & conſolentur, ut Paulus loquitur ad Rom. 1. Deſidero, inquit, uidere uos, ut aliquod impartiar uobis donum ſpirituale, ad uos ſtabiliendos, hoc eſt, ut communem conſolationem percipiam apud uos per mutuam fidem ueſtram ſimul & meam. Porrò inter gaudium piorum & impiorum, hoc eſt diſcrimen. Impij uel ex alieno malo gaudent, unde ἐπιχαιρέκακοι græcis dicuntur: uel ex præſentis boni opinione, ut ille diues in Euangelio, qui de horreis deſtruendis, & nouis & amplioribus ædificandis deliberauit, quem Dominus ſtultum pronunciat. Non igitur immerito impiorum ſeu mundi gaudium ab Auguſtino dicitur, gaudium uanitatis.

Gaudium autem piorum habet cauſas Spiritum ſanctum, uerbum Dei, quo concipitur firma cognitio miſericordiæ Dei in CHRISTO IESV, uiuam promiſsionis fiduciam in corde, bonam conſcientiam, & certam ſpem promiſſæ liberationis ab omnibus malis, & uitæ æternæ. Per hoc gaudium pij acquieſcunt in Domino, & in omnibus, cùm proſperis, tùm aduerſis, ſpe

bona

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

bona ſe ſuſtentant, ſcientes, quòd non fallere poſſit, qui promiſit. Chriſtus Dominus *iubet ſuos gaudere & exultare cum uarijs premuntur afflictionibus & perſecutionibus.* Et Iacobus *uult ùt Chriſtiani exiſtiment* OMNE, *id eſt, plenum &ſolidum gaudium eſſe cum in uarias tentationes inciderint.* Hoc, *tametſi rationi uidetur paradoxon, ut quod abhorreat ab omnium ſanorum communi ſenſu: tamen uerè pij experiuntur in ſe uerißimum eſſe.* Iob *in ſumma ſua afflictione hoc ſpirituali gaudio exultauit, unde prorupit in hãc uocem:* Scio quod Redemptor *meus uiuit, & in nouißimo die reſurrecturus ſum.* Atq; *in hunc modum omnes Sancti ſub cruce, & præſenti ſenſu, & futuro euentu gaudent.* Senſu *quidem, quia habent in ſe* Spiritum *ſanctum conſolantem & erigentem ſe aduerſus crucis acerbitatem.* Euentu *uero, quia ſciunt ſe glorificandos olim cum* Domino, *cui hîc in cruce ſunt conformes.* Dicitur *autem hoc gaudium ſanctorum* Auguſtino, *gaudium ueritatis.*

Salutant te filij ſororis tuæ electæ, Amen.

Salutatio eorum mutua, qui in diuerſis locis degunt mutuum amorem ueluti ſilentio ſopitum, excitare ſolet, quare eam non negligendam eſſe putauit Apoſtolus.

ARGV-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM IOHANNIS TERTIAM.

POſt Epigrapham & ſalutationem, Caij pietatem & in pauperes ſanctos liberalitatem prædicat. De*inde quendam* Diotrephen *carpit, propterea, quod non ſolum primatum in* Eccle*ſia expetierit: ſed etiam durior fuerit erga fratres, adeo quòd ne hoſpitio quidem ſanctos excipere uoluerit, cuius exemplum ne imitetur Caius, monet* Apoſtolos. *Poſtea, commendata* Demetrij *cuiuſdam pietate,* Epiſtolium *ſalutationibus claudit.*

Exegeſis cum obſeruatione doctrinarum.

Senior Caio dilecto, quem ego diligo in veritate.

Epigrapha *hæc authorem* Epiſtolæ, *& cui ſit*

ſit ſcripta indicat. Deinde, *quo ſit acceptior* Epi-*ſtola, ſuum erga Caium affectum teſtatur* Apo-*ſtolus.* In *ueritate diligere, id eſt, uerè & ſincerè.*

Dilecte inprimis opto, vt proſpe-re agas & valeas, quemadmodum proſperè agit anima tua.

Optat Caio *cum animæ ſalute corporis inco-lumitatem, ſeu felicem rerum ſucceſſum, quæ duo præcipua bona ſunt hominis, cum eius ſtatus op-timus reſpiciatur.* Vocabulum *græcum, quo hîc utitur* Apoſtolus εὐοδοῦσθαι, *à facilitate uiæ ſumtum eſt.* Qui *enim recta uia bona & facili procedit* εὐοδοῦσθαι *dicitur.* Deinde, *quia uia phraſi ſcripturæ rationem & inſtitutum uitæ ſi-gnificat, transfertur uocabulum ad animi affe-ctionem bonam, & actiones hominis congruen-tes, ut* εὐοδοῦσθαι *dicatur, qui bene affectus eſt, qui proſperè agit, cuiq; omnia feliciter cedunt.* In *hac ſignificatione accipitur uocabulum hoc, in* Pſalmo *primo:* Omnia *quæcunq; faciet* εὐο-δωθήσονται, *id eſt, bene cedent: ſeu ut uetus interpres reddit, proſperabuntur, hoc eſt, felicia & fauſta erunt.*

Gauiſus ſum valde cum veniſſent fratres & teſtimonium reddidiſſent veritati tuæ, quemadmodum tu in ve-ritate ambulas.

Teſta-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Teſtatur ſe Apoſtolus gaudere inprimis de honeſtate & integritate uitæ Caij, quam multi fratres ſuo teſtimonio ornant. Atq; oſtendit Apoſtolus quomodo affecti eſſe debeamus erga eiuſdem religionis conſortes.

Maius enim gaudium non habeo, quàm quod audio filios meos in veritate ambulare.

Ratio gaudij à paterno affectu doctoris erga ſuos diſcipulos, quos filios ideo uocat, quia eos per uerbum Deo genuit.

Dilecte fideliter facis quicquid operaris erga fratres & peregrinos.

Approbatio eſt pietatis Caij erga fratres, & peregrinos: Vt decet, inquit, pium & fidelem hominem, te humanum & beneuolum fratribus & peregrinis exhibes. Commendatur nobis hoc exemplo ſancta hoſpitalitas & pius erga peregrinos candor.

Qui teſtimonium ferunt tuæ dilectioni coram Eccleſia, quos, rectè facies ſi proſecutus fueris vt Deo dignum eſt.

Sponte, ut dicitur, currenti calcar addit. Dignum eſt Deo, inquit, fratres & peregrinos aman-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

amanter complecti, eosq; fouere, nam ita Domi*nus ait*: Qui *uos recipit, me recipit.* Proinde *qui filij* Dei *eſſe & nominari uolunt, ſe mutua charitate & beneuolentia complectantur.*

• Nam pro nomine eius profecti ſunt, nihil accipientes à Gentibus. Nos ergo debemus accipere huiuſmodi, vt cooperarij ſimus veritati.

Ætiologia eſt. Digne Deo *facit, qui eos, qui nomine* Dei *legatione funguntur, complectitur, idq; maximè, ſi ob ingratitudinem hominum cogantur ſedes mutare, ut ſimus miniſtri ſeu cooperarij ueritati, hoc eſt, ut ipſi quoq; aliquid conferamus ad ueritatis propagationem & conſeruationem.* Porrò *in* Caio, *cuius hîc pietatem & liberalitatem erga fratres prædicat* Apoſtolus, *duo ſpectentur, uidelicet præmium uirtutis, & imitatio exempli.* Præmium *uirtutis* Caij *non eſt minimum, quòd ornetur teſtimonio tanti* Apoſtoli, *& commendetur ipſius pietas & dilectio toti* Eccleſiæ. Donec *enim hic mundus ſtabit, manebit apud* Eccleſiam Dei *huius uiri gloria, & perpetuo iuſticia eius celebrabitur, iuxta regulam* Pſal. 112. In *memoria æterna erit iuſtus.* Etſi *autem antiqua gratia, ut ait* Pindarus, *dormit apud homines: tamen* Deum *nulla unquam capit obliuio piorum, & apud pios ſemper dulcis remanebit*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

recordatio benefactorum. Cùm, contra impiorum memoria uel prorſus nulla erit, uel omnino infamis & triſtis, ut alij exemplis deterreantur, ita enim Pſalmus ait: Vultus Domini ſuper facientes malum, ut ſuccidat è terra memoriam eorum. Quia autem hoc pietatis præmium non in omnibus cernitur: multi enim pij & ſancti homines mortui ſunt, quorũ ne nomina quidem ſunt apud homines reliqua, teſtimonium eſt de futuro iudicio, in quo ſpectantibus omnibus creaturis reddetur præmium uirtuti & pietati, & ſupplicium debitum malitiæ & contumaciæ. Cogitatio proinde huius præmij nos excitet ad pietatis & uirtutis ſtudium, ad diligentiam in formandis moribus, iuxta uoluntatem Dei, & laudabilium Sanctorum exempla. Non moueamur multitudine peccantium, ſed dulciſſima uirtutis imago, & eius fructus nobisperpetuo uerſetur ob oculos.

Deinde ſpectetur in Caio imitatio exempli, qua nos eius pietatem & reliquas uirtutes exprimamus. Ne quis autem erret in modo imitationis Sanctorum, tenenda eſt regula, quæ eſt uox Dei de faciendis & uitandis, & aſpiciatur archetypus IESVS CHRISTVS. Ita enim Paulus ait: Eſtote imitatores mei, ſicut & ego Ieſu Chriſti. Imitemur ergo ſanctos Patres, quatenus in ſincera doctrina & ſanctis moribus nos ad Chri-

ſtum

ſtum ducunt, Non ſimus ſegnes, ſed imitatores eorum, qui per fidem & patientiam obtinent promiſſam hæreditatem. Eſt præterea in imitatione uidendum, an factum contineatur ſub uniuerſali mandato, ad quos omnes ex æquo obligantur: uel ad certas perſonas aut populos pertineat. Si uniuerſale factum eſt, hoc eſt, ſi obligat mandatum Dei uniuerſaliter ſine exceptione, imitatio eſt pia et laudabilis, ut cum fidem, pietatem, conſtantiam, liberalitatem, & alias quaſuis uirtutes, quorumcunq; ſanctorum imitemur. At ſi factum ſub perſonali mandato continetur, imitatio non debet eſſe uniuerſalis in ſpecie, ſed in genere tantum, ne uiolentur catholica præcepta. Abraham parat ſe ad iugulandum & offerendum Deo filium ſuum Iſaac, quod factum uehementer Deo placuit. Verum cum hoc factum imitantur multæ gentes, adeoq; multi ex Iudæis, horribiliter peccant: nam perſonale præceptum datũ Abrahamo, pugnat cũ uniuerſali præcepto, Non occides. Diues ille in Euangelio, iubetur ſi perfectus eſſe uelit, ut uadat & uendat omnia quæ poßidet, et det pauperibus. Hoc perſonale mandatum cum imitandum proponitur pijs patribusfamilias, ſanctis regibus & alijs, pugnat cum uniuerſali quod eſt omnibus datum, uidelicet ut patresfamilias, pij reges, ſint domini ſuorum fontium, & prudenter eos deriuari foras permittant. Non ergo eſt hæc imitatio lau-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

dabilis, nec præcepta in ſpecie. Iohannes Baptiſta uixit ſolitarius in deſerto, ueſte non ſplendida uſus eſt, cibus illi fuit minime delicatus. Hunc primum κακοζηλίᾳ quadam imitati ſunt Eremitæ, qui in deſertis in ſuis mandris habitabant, & multos ſecum inuitarunt ad ſimile uitæ genus. Inter hos maxime prædicatur Barlaam quidam, qui etiam regum filijs perſuaſit, ut relictis regnis & poſſeßionibus, ſe in ſolitudinem abderent. Deinde paulatim creuit ſuperſtitio, donec omnia luſtris Monachorum impleta ſunt, non ſine maxima ueræ pietatis iactura. Verum in hoc errarunt omnes, quòd ex ſpeciali facto & perſonali fecerunt uniuerſalem regulam. Atq; ita diligenter ſpectandum eſt, quando Sanctorum exempla imitanda ſunt in genere facti, & quando in ſpecie, ne implicemur erroribus Monachorum, cum certißimo animarum noſtrarum periculo.

Scripſi Eccleſiæ, ſed qui primatum inter eos ambit Diotrephes, non recipit nos.

Hæc ſecunda Epiſtolæ pars querela eſt. Conqueritur enim Apoſtolus de Diotrephe homine ſuperbo, garrulo, auaro & contumaci: qui cùm primatum Eccleſiæ ambiret, ipſum etiam Apoſtolum in ordinem redigere uoluit. Nam cum Apoſtolus ſcriberet Eccleſiæ, in qua fuit Caius,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſus,(quam nam autem putat Eccleſiam, Babyloni-
cam ne, an aliam, incertum eſt) hic Diotrephes
Apoſtoli authoritatem non agnouit, ſed ipſe ſibi
in Eccleſiam primatum uendicauit,forte quia pe-
nes illum fuerit ſumma reipub: iſtius gubernatio
politica. Eſt enim ualde uſitatum, ut ubi ſuperbi
πλεονέκται ueniant ad dignitatem aliquam, &
ſublimius munus ſiue in politia, ſiue in Eccleſia
rarius ſe contineant intra metas: ſed ſe ſuperbè
ingerant in aliorum quoq; officia, non contenti
propriæ uocationis terminis. Sic in ciuili digni-
tate conſtituti, ſæpe ſibi dominium in Eccleſiam
uſurpant, & contra fungentes munere Eccleſia-
ſtico,ſe interdum in magiſtratus ciuilis officiũ in-
gerunt,quæres ſæpe fuit, eſt & erit occaſio ma-
gnæ ruinæ,cùm in Eccleſia,tùm in republica.Hoc
uitium Græcis uocatur πολυπραγμοσύνη,lati-
nè curioſitas, uitium omnium peßimum & no-
centißimum, iuxta græcum illum uerſiculum:
τῆς πολυπραγμοσύνης οὐδὲν χερεώτερον
ἄλλο. Porro, cum hoc loco ſuperbia Diotre-
phis carpitur,qui primatum in Eccleſia ambiuit,
diligenter diſcernendum eſt inter primatum
ipſum in certa & particulari Eccleſia, & prima-
tus ambitionem. In Eccleſia,ut in alijs ſtatibus
opus eſt ordine,qui ſine ordinatione perſonarum
iuxta Geometricam proportionẽnec eſſe,nec con-
ſeruari poteſt. Quare neceſſe eſt, ut in Eccleſia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

alij alios dignitate ordinis præcedant: ſine tamen ſuperbo dominio in clerum Domini, hoc eſt, in Eccleſiam. Nam ubi omnes pares eſſe uolunt dignitate & ordine, ibi locum habet illud Poëtæ: τῶν νομάδων ἀκούει οὐδεὶς οὐδὲν οὐδενός, hoc eſt, ubi eſt anarchia, nemo alterũ audit quicquam, ſed omnia ſurſum deorſum feruntur cæco impetu. In Eccleſia primitiua alij fuerunt Apoſtoli, alij Euangeliſtæ, alij Paſtores, alij Prophetæ: etſi autem hi omnes hoc habebant commune, quòd eiuſdem Eccleſiæ Dei fuerunt architecti: tamen præminebant alijs Apoſtoli & dignitate officij, & donis. Sic Timotheus Epheſi, & Titus in Creta, alios dignitate & ordine præcedebant. Quibus regula agendi erat non affectus animi, ſed uox Euangelij & exemplum Chriſti Domini. Nõ enim quicquam putabant ſibi licere, niſi quod & uox Dei dictaret, & Chriſti exemplum confirmaret. Sciuerunt ſibi poteſtatem datam eſſe ad ædificationem, non ad deſtructionem. Super fundamentum igitur, ut periti architecti ædificauerunt, non extra fundamentum. Fundamentum autem eſt unicum, uidelicet IESVS CHRISTVS. Ædificandi ratio ex Propheticis & Apoſtolicis ſcriptis petenda eſt.

Porrò, ut ordo ille, quem neceſſarium in Eccleſia eſſe iudico, ſit ſine uitio, in eo ſpectentur perſonarum ad officia electio, agendi regula, au-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

thoritatis modus & finis adminiſtrationis. Electio perſonarum in Eccleſia ſit libera, iuxta honeſtam, piam, receptam approbatamq; ordinationem. Cenſura morum, exploratio doctrinæ, facultatis præſtandi officij examinatio, & legitima ordinatio, exemplo Apoſtolorum adhibeantur cum ſeria Dei inuocatione. Electus approbatus & ordinatus, in agendo ſequatur certam regulam, hoc eſt, uel monſtratam uerbo Dei, cum de doctrina agitur, uel graui authoritate gubernatorum Eccleſiæ præſcriptam & commendatam, cum de diſciplina & morum externorum gubernatione quæritur. Contra, præter & ultra regulam non extendatur authoritas ullius, quantiſcunq; uirtutibus aut donis pollere uideatur: ſed in rebus ambiguis, exemplo Apoſtolorum, & eorum piorum ſucceſſorum, quærantur Synodorum & piorum Conciliorum uoces & ſuffragia: quibus acquieſcendum eſt, donec à prima regula, quæ eſt uox Dei, non diſcedant. Finis adminiſtrationis Eccleſiæ ſemper uerſetur ob oculos, qui eſt, ut colligatur CHRISTO æterna Eccleſia, in qua concorditer Deum celebremus, nos inuicem diligamus, ac foueamus: quo integer ſit & incolumis Eccleſiæ ſtatus in gloriam et laudem Dei. Quamdiu hos limites non tranſgredimur, non eſt in uitio ſi quis alijs donis, laboribus, pietate & uocatione ſuperior, etiam dignitatis locum obtineat

 ſubli-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſublimiorem. Verum ambitio primatus in Eccle-
ſiam, qualis huius Diotrephis *fuit, ſemper eſt cul-
pabilis et pernitioſa.* Nam, *ut à mala cauſa, nempe
ſuperbia & φιλαυτίᾳ procedit: ita tendit ad.
ad peßimum finem, uidelicet ruinam* Eccleſiæ, *op-
preßionem bonorum in* Eccleſia, *euerſionem ue-
ræ pietatis, & extructionem regni* Antichriſti:
quod, qui non uidet in pontificibus Romanis, *pla-
nè cæcus eſt.* Quid *enim mali ambitio iſtorum*
Pontificum *non pepererat?* An *non* Eccleſijs *in
orbe maximam ruinam attulit?* An *non homines
ſanctos & pios innumeros perdidit?* An *non inde*
Antichriſti *imperium cœpit, creuit & latißimè
dilatatum eſt?* Adeo *uerum eſt uaticinium* Gre-
gorij Magni: *nam hunc ſcribunt dixiſſe, illum
fore* Antichriſtum, *qui uniuerſalis* Epiſcopus *ha-
beri uellet, et omnium* Eccleſiarum *caput.* Etſi *aũt
hoc rectum à* Gregorio *dictum eſt: tamen nemo
unquam tot monſtra ſuperſtitionum & idolorum
in* Eccleſiam *inuexit, ſicut ille.* Hic *author* Cano-
nis Miſſæ *dicitur: hic ritus* Miſſarum *excogita-
uit pro uiuis & mortuis: hic, loco* Dei, *ſpiritibus
immundis, qui finxerunt ſe animas defuncto-
rum, credidit: hic imagines ſanctorum circum-
ferri præcepit: hic infinitis alijs ceremonijs* Ec-
cleſiam *obruit, atq; adeo in locum uerbi* Dei *tra-
ditiones humanas ſubſtituit.*

Propterea ſi venero ſuggerã ipſius
faci-

facinora quæ facit, verbis improbis garriens in nos, quiq; etiam his non contentus, neq; ipſe recipit fratres, & qui volunt recipere prohibet, & ex Eccleſia eijcit.

Comminatio eſt conditionalis. Nam iuxta Græcorum dictum, τὸ μέλλον ἀόρατον. *Dicit enim: Si uenero, ſcilicet Deo ita diſponente, ſuggeram ipſius facinora, hoc eſt, in memoriam illi reuocabo, & ponam illi ob oculos, quæ improbè facit. Et quatuor inſignia eius flagitia, quæ ſunt ambitionis* ἀκόλουθα *notat breuiſsimè.*

Primum, quod maledictorum garrulitate inceſſat Apoſtolum. Vocabulum autem quo hîc utitur Apoſtolus, φλυαρῶν, *uel à feruentibus ollis ſumtum eſt, quæ cùm ebulliunt,* φλύειν *dicuntur: uel à uomentibus & eructantibus præ crapula, ut alludere uideatur Apoſtolus ad dictum Salomonis Prouerb. 15. Os ſtultorum eructat ſtulticiam. Hæc linguæ petulantia extremè damnanda eſt. Nam cum lingua ſit data ut alij alios de Deo, de natura rerum, de uirtutum officijs. Item ut alios in quibusuis neceſsitatibus & honeſtis rebus communicatione ſermonis iuuemus: profectò ſummum ſcelus eſt, ſi contra Deum, & ad nocendum alijs quouis modo conferatur.*

Secundum, quod fratres non recipiat, quod

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ſanè nihil aliud eſt, quàm ipſum Chriſtum abnegare, quomodo enim putandus eſt Chriſtum ſuſcipere, qui eius membra in neceßitate domo excludit.

Tertium, quòd prohibeat ne quis recipiat. Hæc uehemens exaggeratio eſt ſceleris Diotrephis. Crudele eſt Chriſtum in ſuis membris domo excludere: ſed omnem crudelitatem & immanitatem excedit, prohibere ne alij hoc debitum officium præſtent.

Quartum, quòd etiam ſanctos ex Eccleſia eijciat. Hoc ſuperioribus atrocius eſt. Vt enim atrocius eſt animam lædere, quam corpus affligere: ita grãdius eſt flagitium ab Eccleſia excludere inſontem, quàm ex domo. Etſi illa excluſio non nocet excluſo, modo ſit ſine crimine: qui enim mente, corde, & uitæ innocentia eſt in ſocietate Sanctorum, nihil illi nocet, quod ad ſalutem animæ, ſi corpore excludatur. Et contrà, nihil prodeſt, ſi quis in cœtu ſanctorum, ſuperbè exultat, ſi abeſt potiori ſui parte nempe anima, ſicut hic Diotrephes, Iudas & alij. Sed omnium optimum eſt, ut Dauid etiam teſtatur, eſſe & corpore & animo in cœtu ſanctorum, unanimi conſenſu inuocantium & laudantium Deum. Nos autem, ut ad certa capita omnia reuocemus, quo uſus huius loci magis ſit conſpicuus, duo ex hoc loco colligamus. Vnum, quid faciat honorum cupiditas

&

& ambitio. Alterum, quodnam ſit miniſtrorum Dei officium, quando in tales, qualis hic Diotrephes fuit, incidunt. Hic Diotrephes ſuperbus & garrulus, ordinem Eccleſiaſticam ſeu φιλαδελφίαν uerbis & factis labefactare conatur. Nam dum conſilio & exemplo alios præire deberet, ad ſanctam ſeruandam fraternitatem & concordiam, ipſe calumnijs concordiam ſcindit, ac pijs quantum poteſt detrahit, adeo ut ne quidem Apoſtolo parcat. Iohannes autem Apoſtolus iſtius improbi maledica garrulitate & impia prophanitate nequaquam abſterretur, quo minus ſuum faciat officium: ſed eum, etſi paucis, grauiſsimis tamen uerbis proprijs depingit coloribus. Hoc Iohannis factum miniſtris uerbi Dei ſit pro regula. Quapropter ut ſimilibus Caij dignum ferre teſtimonium pietatis & innocentiæ debent: ita huius Diotrephis ſectatoribus, ſuam ſuperbiam, ineptias, garrulitatem, & alia uitia ponent ob oculos, idq; ut illi, hoc eſt pij, qualis Caius fuit, excitentur magis ad perſeuerantiam in ſinceritate doctrinæ, ad integritatem & innocentiam morum: Creſcit enim laudata uirtus: Hi uero, ut uel pudefiant & emendentur: uel ſi emendari nolint, alij ſciant eos tanquam peſtem fugiendos eſſe. Neq; hoc facere pugnat cum charitate, qua debemus etiam inimicos diligere: Nam inimici ſunt quidem diligendi, ſed

uſq; ad aras tantum, & melius eſt ut unus ſi aliter fieri non poteſt, periat quam unitas. Vt interim taceã neceſſitatem officij præſtandi præferendam omnibus amicitiæ & dilectionis legibus, præſertim cum gloria Dei agitur & ſalus animarum. Animabit præterea hoc Iohannis exemplum, miniſtros Euangelij cum petulantius excipiantur, uel uerbis, uel ſcriptis aliorum, qui calumniando & deprauando aliorum recte dicta & facta, quærunt ſibi nomen et famam apud homines, cum uirtute & rectè factis nihil laudis ipſi mercantur. Hic primum pij miniſtri Dei ſe conſolentur, conſcientia rectè factorum, quæ uel ſola tanquam murus, opponi poteſt omnibus malignorum hominum calumnijs & obtrectationibus. Huc illud Poetæ pertinet: Hic murus ahænus eſto: Nil conſcire ſibi nullaq; palleſcere culpa. Deinde tueantur famam ſuam honeſta defenſione, ſeruata unitate Eccleſiæ. Præterea euentum Deo committant, & imitentur Dauidis exemplum, qui ait: Pro eo quod ego diligo eos aduerſantur mihi, ego autem orabam. Adhæc, quia ut Xenophon ait: οὐ πάνυ γε ῥᾴδιον ἐστὶν εὑρεῖν ἔργον ἐφ᾽ ᾧ οὐκ ἄν τις αἰτίαν ἔχοι. χαλεπὸν γὰρ οὕτω τι ποιῆσαι, ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν. χαλεπὸν δὲ καὶ ἀναμαρτήτως τι ποιήσοντας μὴ ἀγνώμονι κοιτῇ περιτυχεῖν. *id eſt: Non facile eſt inuenire opus ſine querelo, difficile*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

difficile eſt enim, aliquid ita facere, ut nihil aberres. Difficile etiam, ut qui ſine errore aliquid fecerint, incidant in iudicem non iniquum, Decet ut ſinguli ſuos infirmitates agnoſcant, & in erratis iudicijs piorum ſe ſubijciant: Præſertim cū ſibi conſcij ſint nihil ſe mali ex propoſito uel dixiſſe, uel ſcripſiſſe: ſed quæſiuiſſe gloriam Dei & ædificationem Eccleſiæ. Poſtremò reuocent in memoriam exempla piorum, ut Moſis, Prophetarum, Chriſti, Apoſtolorum & aliorum ſanctorum, qui ſimiles calumnias experti ſunt, quas tamen patientia & forti animo ſuperarunt. Ex multis unū adijciam ex Caßiano: Quidam, inquit, ſenex, cum apud Alexandriam infidelium turba conſtipatus, maledictis impulſibusq; agitaretur, & ab eo quærerent, quid unquam miraculi feciſſet Deus eius Chriſtus: reſpondit, ut ijs, quas infertis atq; maioribus non mouear neq; offendar iniurijs: Hoc reſponſo ſignificauit, quantum ſit fidei robur in quauis perſecutione & calumnia, fieri enim non poteſt, ut qui uera fide præditus ſit, ſuccumbat in ullo, uel grauißimo perſecutionum certamine. Stat ſiquidem immotum dictum Apoſtoli: Hæc eſt uictoria quæ uicit ßundum fides noſtra. Qui hiſce cogitationibus ſuum animum non confirmauerit, aduerſus calumnias & inſidias aduerſariorum uix quicquam audebit in tanta hominum peruerſitate &

iudiciorum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

iudiciorum uarietate. Nam ſi Iupiter, ut Poëta ait, non poteſt omnibus placere, ſiue pluat, ſiue ſerenus ſit: Non eſt quod nos ſperemus fore tutos à calumniatoribus quicquid fecerimus.

Cæterum, cum iam oſtenſum eſt, quibus modis ſuperabimus iniuſtas calumnias, ne ijs fracti ſuccumbamus: Nunc etiam nos admonendi ſumus, ut & ipſi malum calumniæ fugiamus. Nam ſi eius, quod in alijs damnamus, nos ipſi rei deprehendimur, multiplici reatu obſtringimur. Vt ergo nos frena linguæ noſtræ, & calamo inijciamus, hæc ordine cogitentur: uidelicet quanta ſit calumniæ & mendacij grauitas: quam multiplex pœna calumniatoribus immineat, & ſeria Chriſtianiſmi ſeu uocationis noſtræ cogitatio.

Grauitas calumniæ ex eo intelligi poteſt, quòd in calumnijs quatuor horrenda ſcelera concurrant. Primum enim calumniator Deo conditori linguæ ſe opponit, cum eius oppificium ad nocendum confert, quod ad iuuandum erat collatum. Secundò, ſibi ipſi grauiſsimè nocet. Nam ſe eximit de cœtu ſanctorum hominum & angelorum, & concludit ſe in miſerrimum Catalogum Diabolorum & prophanorum hominum. Nam & re & nomine communicat cum Diabolis. Dicuntur enim utriq; communi appellatione, Diaboli, hoc eſt, calumniatores. Nam ut Sathan primos noſtros parentes ſuis calumnijs in

mortem

mortem coniecit: ita calumniatores, patris ſui Diaboli ueſtigijs inſiſtentes, eodem occupantur ſtudio, uidelicet ut ſuis calumnijs hominibus inſontibus pernitiem adferant, & ſi dicta & facta taxare nequeunt, mentem ſibi ignotam uellicant, quaſi per hypocriſin, uel colluſionem cum hoſtibus non ſincera mente omnia facta ſint: ita imitãtur planè genium patris ſui Diaboli. Zoilus dictus κυὼν ῥητορικὸς *ob calumniãdi ſtudium, interrogatur, cur ſit tam effrenis linguæ & procliuis ad conuiciandum, reſpondet* ὅτι ποιῆσαι κακῶς ἐθελόμενος οὐ δύναμαι, *hoc eſt, quia cupiens malè facere non poſſum: quo dicto ſignificat calumniatoribus propoſitam eſſe pernitiem eorum quos calumnijs petunt. Tertio is qui audit calumnias & delectatur inclementibus dictis in abſentem, fit etiam reus homicidij. Quarto, calumniator lædit grauiſſimè cum quem calumnijs petit, atq; ita fit reus non ſolum defectionis à Deo: ſed etiam triplicis homicidij.*

SECVNDO, *cogitetur pœna multiplex calumniæ, ut pœna Talionis. Iuſtiſſimum enim eſt iudicium Dei, iuxta regulam Sapientiæ 10. Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: fit proinde ſæpe, ut qui alijs ſtruxit calumnias, ipſe calumnijs oppreſſus tandem ſuccumbat. Huc accedit fidei extinctio, gratiæ amiſſio, cõſcientiæ uaſtatio: breuiter triſtiſſima de regno Chriſti eiectio.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

TERTIO, *cogitetur uocationis noſtræ dignitas & excellentia. Sumus enim uocati ad ſanctificationem, adoptati in filios* Dei, *ut* Patrem *cœleſtem, ſanctum, iuſtum & ueracem imitemur, & geſtemus eius imaginem in uera iuſticia & ſanctitate, quæ non poteſt ſtare cum calumnia, quæ eſt propria nota filiorum* Diaboli. Nam *ſi* Chriſtianiſmus, *ut eum rectè definit* Gregorius Nyſſenus, *eſt imitatio diuinæ naturæ, & diuina natura eſt iuſta, ſancta, uerax, manifeſtè ſe produnt nihil commune cum* Chriſtianiſmo *habere, qui ſe indignis* Chriſtiano *nomine calumnijs maculant. Quare memores grauitatis huius peccati, multiplicis reatus, & auguſtæ noſtræ uocationis, calumnias omnes & mendacia remittamus ad mendacij & calumniarum patrem* Diabolum.

Dilecte ne imiteris quod malum eſt, ſed quod bonum eſt.

Generalem regulam tradit, quæ quid in exemplis fugiendum, & quid ſequendum ſit, docet. Et *quia nec omnia ſanctorum facta imitanda ſunt, nec omnia prophanorum opera ſunt fugienda, uult ut quod malum eſt fugiamus à quouis perpetratum: & quod bonum eſt imitemur in quocunq; cernitur. Siquidem & ſancti ſæpe labuntur, & alij interdum ſimulachra quædam uirtutum oſtendunt.* Vt *igitur* Dauidis *adulte-*

rium

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

rium & malum eſt fugiendum, & reſipiſcentia eiuſdem, ut bona amplectenda: ita Scipionis prophanitas uitanda eſt & caſtitas imitanda. Vt conſtantia confeßionis Abdæ Perſici in confeßione eſt imitatione digniſsima, & temeritas eiuſdem deſtruentis πυραῖα Perſica, quæ fuit occaſio perſecutionis 30 annorũ, ut noxia et intempeſtiua fugienda eſt: Ita Thireſiæ ſacerdotis Thebani ſuperſtitio merito eſt uitanda, & conſtantia eiuſdem in aſſerenda ueritate, idq; coram Tyranno, omnibus pijs Euangelij miniſtris eſt imitanda. Ideo Paulus ait: Omnia probate, quod bonum eſt tenete. Vult ergo Paulus, non ut quiduis uel in ſanctißimis imitandum nobis proponamus, ſed quæ ut recto iudicio approbamus, ea etiam retineamus, imitando. Porrò quia hæc regula Apoſtoli latißimè patet, placet nonnulla huc aſcribere quo eius uſus fiat familior.

Imitatio omnis uel eſt conſilij, uel facti ſeu morum, ſed quia utraq; uaria eſt & multiplex, primum de imitatione conſilij dicemus, quia autem hæc uariat pro conſiliariorum differentia, illorum diſcrimina uideamus.

Sunt itaq; ſex conſiliarij mali, quorum conſilia ut pernitioſa fugienda ſunt: horum quatuor ſunt domeſtici, reliqui externi. Domeſtici ſeu interni à Paulo his nominibus appellantur: Caro, concupiſcentia carnis, διάνοια carnis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

& uoluntas carnis: hi enim omnis mali ſuaſores ſunt, & ideo magis cauendi, quia ſunt domeſtici & familiares, & ſub melle uenena promunt. Externi, Paulo ſunt duo, uidelicet ſeculum mundi huius, & princeps aëris Diabolus.

PRIMVS conſiliarius malus & domeſticus eſt caro, hoc eſt, corruptæ naturæ uitioſitas, quæ dicitur peccatum originis, ut in illo Domini dicto: Quod natum eſt ex carne, caro eſt, id eſt, corruptum, peruerſum, pollutum & inquinatum. Suggerit igitur talia conſilia, qualis ipſe eſt, quibus qui obtemperat, mortis reus efficitur, iuxta illud Pauli: Si ſecundum carnem uixeritis, moriemini, φρόνημα enim carnis mors eſt.

SECVNDVS conſiliarius malus & domeſticus eſt concupiſcentia carnis, qua ſcilicet caro ſeu peccatum originis efficax eſt ad producendos fructus, indolem carnis referentes, hoc eſt, peſſimos. Huius concupiſcentiæ uires, conſilia peſſima, omnes mortales in ſe experiuntur, quando autem huic obtemperat homo, dicitur peccatum in eo regnare, ut in illo Apoſtoli dicto: Ne regnet peccatum in mortali ueſtro corpore, ut obediatis ipſi in concupiſcentijs eius.

TERTIVS conſiliarius malus & domeſticus eſt διάνοια carnis, uidelicet cum cogitatio excitata à concupiſcentia carnis, ratiocinari ac diſputare incipit. Hæc, quia cæca eſt, non poteſt

niſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

niſi de tenebris conſilia dare, unde Paulus: Vani facti ſunt, & obtenebratum deſipiens cor eorum, cum ſe profitentur ſapientes eſſe, ſtulti facti ſunt.

QVARTVS conſiliarius malus & domeſticus eſt uoluntas carnis, quæ obtemperat ratiocinationi cæcæ intelligentiæ, & exequitur quicquid ſuadet. Hæc quia actionum imperatrix eſt & domina, fit ut & internæ & externæ uires illi obtemperent, & conentur efficere quod illa ſcelerate imperat. Hi quatuor conſiliarij ſemper ſunt efficaces in non renatis, & ſuis conſilijs ad quæuis mala homines prophanos flectunt. Et tameſi ratio interdum ex igniculis honeſti in natura relictis παρακαλεῖ, ut Ariſtoteles ait, ad optima, tamen uolũtas ipſa impetu quodam carnis & concupiſcentiarum eius abripitur, non ſecus atq; nauicula ab aduerſis undis, renitente nauta, propellitur.

QVINTVS conſiliarius malus, inter externos primus, dicitur à Paulo, Seculum mundi huius, hoc eſt, mundi peruerſi mores, infinita ſcandala, & omnium ſcelerum innumerabilia exempla. Hi mundi mores, hæc praua conſuetudo pabulum eſt omnis nequitiæ, quò multi etiam inter eos qui decreuerunt Deum timere ueluti ſaginati ferociunt, & contra Deum feruntur petulantius. Hinc parentum peſsimi mores, hinc peſsima

natorum educatio, hinc peßimi ciues prodeunt. Nam dum homines multitudinem peccantium intuentur, quaſi conſilio eorum excitantur ad omne malum perpetrandum.

SEXTVS conſiliarius malus, inter externos ſecundus, eſt princeps huius aeris, hoc est, Diabolus, qui, ut teſtatur hiſtoria de Iuda, intrat in corda hominum, atq; eos ad uaria flagitia hortatur & impellit, ut hoc modo deſtruat regnum Chriſti, habeat ſocios omnium ſcelerum aduerſus Deum, & conſortes æternorum ſuppliciorum.

His ſex malis conſiliarijs obtemperant omnes, qui non per Spiritum Dei renati ſunt. Nam hi alios habent conſiliarios, quibus obtemperare conantur, & ſunt ſimiliter ſex, qui ſe opponunt malis iſtis conſiliarijs, quos poſuimus. Horum PRIMVS eſt ſpiritus, qui ſe carnis conſilijs opponit. Eſt autem hic ſpiritus motus quem excitat Spiritus ſanctus in cordibus credentium, & eſt fons omnium piarum actionum in hominibus. Vt enim quod natum eſt ex carne, caro eſt: ita quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt, hoc eſt, integrum, rectum, ſanctum, ſincerum.

SECVNDVS conſiliarius bonus eſt concupiſcentia Spiritus, quæ in pijs ſolummodo & conuerſis locum habet. Quomodo autem hæc ſe opponit concupiſcentiæ carnis, quam ſecundo loco poſuimus inter malos conſiliarios, oſtendit

Paulus

Paulus ad Galat. 5. ubi ait: Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, hæc enim ſibi inuicem aduerſantur. Quid autem hæc ſpiritus concupiſcentia ſuadet, exponit Paulus in eodem capite, cum ait: Fructus ſpiritus eſt charitas, pax, lenitas, benignitas, fides, manſuetudo, temperantia.

TERTIVS conſiliarius bonus eſt διάνοια ſpiritus, quæ opponitur διανοία carnis. Hæc διάνοια ſpiritus, principia ſuæ ratiocinationis tãquam conſultationes quaſdam habet oracula Dei, à quibus nec concludendo nec agendo diſcedit. Hinc Dauid: Teſtimonia tua uiri conſiliarij mei. Ex his quid credendum, quid faciendum, quomodo patiendum, concludit firmiſsimis demonſtrationibus, tanquam amuſsi quadam diuina & infallibili. Nihil enim aggreditur, priuſquam audiuerit hanc uocem: Hæc dicit Dominus Sebaoth. Vnde fit ut hæc ſpiritus διάνοια acutum cernat, cum interim διάνοια carnis in rebus ad ſalutem ſpectantibus prorſus ſit cæca.

QVARTVS conſiliarius bonus eſt uoluntas ſpiritus, quæ opponitur uoluntati carnis. Hæc ſpiritus uoluntas conſiſtit in bono propoſito, & ſemper impetrat quæ pia & recta ſunt iudicio mentis illuminatæ Spiritu ſancto, & doctæ per

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

uerbum Dei. In hac conſtanti uoluntate ſpiritus ſita eſt perfectio Chriſtiana, Nam hæc nihil aliud eſt, quam conſtanti uoluntate anteponere omnibus rebus mundi, uel nobis dulciſsimis, & pretioſiſsimis, obedientiam erga Deum, exemplo patris noſtri Abrahæ, Geneſ. 22.

QVINTVS conſiliarius bonus, qui opponitur ſeculo mundi huius, eſt cœtus caſtiſsimorum ſpirituum & piorum hominum, quibus nihil iucundius, nihil antiquius, nihil charius fuit, quam Deo obedire, pie, ſanctèq; uiuendo.

SEXTVS conſiliarius, qui opponitur principi aëris huius, hoc eſt, Diabolo, eſt CHRISTVS IESVS dominus noſter, qui uenit in mundum, ut reparet imaginem Dei in homine. Hic peccatum expiat, obedientiam ſuam credentibus imputat, Spiritu ſanctificat. Breuiter, facit ut & uelimus & faciamus quæ Deo grata ſunt.

Hactenus de conſiliarijs malis, quorum ſcopus eſt mors & damnatio hominum, Et bonis, qui rectum ſalutis iter monſtrant. Iam in hominis poteſtate eſt poſitum ſequi uel hos uel illos, iuxta illud Deut. 11. Ecce ego ponam coram uobis hodiè benedictionem & maledictionem. Benedictionem, ſi obedieritis præceptis Domini Dei ueſtri: Maledictionem uero, ſi non obedieritis præceptis Domini Dei ueſtri, ſed receſſeritis de uia, quam

ego

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ego præcipio uobis. Huc uſq; de imitatione conſilij: Nunc de imitatione factorum ſeu morum dicam, idq; breuiſſimè. Nam, qualis hæc imitatio eſſe debeat, facilè intelligi ex iis, quæ hactenus dicta ſunt, poteſt. Vt enim conſilia mala merito uitanda ſunt, & bona imitanda: ita etiam facta, quæ mala ſunt, cauere: Et contra, quæ uerè bona ſunt, imitari oportet. Verè bona dico propter ea, quæ ſpeciem tantum boni habent: mala igitur à quibuſuis facta, ſunt uitanda, ut ſunt inepta geſtibus ſeu habitu, criminoſa moribus, impia doctrina & cultu, ſuperſtitioſa ſimulatione ſeu hypocriſi. Sunt ſiquidem, qui cum ueras uirtutes magnorum hominum aſſequi non poſſunt, geſtus quoſdam corporis imitantur ineptè, more ſimiarum. Qui cum ſe ridiculos ſpectatoribus præbent, non carent culpa. Sunt qui adulterium Dauidis, ebrietatem Loth &c. imitari uolunt, neglecta illorum pœnitentia, quam potius imitari debuiſſent. Non pauci impiam doctrinam & cultum idolatricum amplectuntur, quia uident multos, eoſq; potentiſſimos & ſapientiſſimos in mundo, impiæ doctrinæ & idololatriæ defenſores & patronos eſſe, leuitati aſcribentes à maiorum inſtitutis deficere: qua ratione multi decepti, religionem ueram, cuius tamen aliquem guſtum habent, amplecti recuſant. Nonnulli Monachorum, tanquam hominum ſanctiſſimorum, ſuperſtitionem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

& hypocriſin in admiratione habent. His omnibus opponatur præceptum Pauli: Omnia probate, quod bonum eſt tenete. Et hæc regula Apoſtoli noſtri: Ne imiteris quod malum eſt, ſed quod bonum eſt. Summa huc redit. Moralia facta præcepta lege Dei, imitemur à quibuſuis facta. Proponamus nobis fidem, obedientiam & patientiam Abrahæ patris noſtri. Proponamus nobis Filium Dei, adeoq; omnes, qui eius uirtutes imitantur. Exemplum, ait Dominus, præbui uobis, ut ſicut ego feci uobis, ita etiam & uos faciatis. Item: Diligite uos inuicem, ſicut ego dilexi uos.

Qui bene facit ex Deo eſt, qui autem male facit, non vidit Deum.

Ratio exhortationis ab effectuum contrariorum in contrarijs cauſis collatione. Qui bene facit, ex Deo eſt. Eſt enim Deus & bonus ipſe, & omnis boni cauſa, Quare fieri non poteſt, quin bonus ſit, qui ex Deo eſt. Contrà uerò, qui male facit, non uidit Deum, id eſt, non nouit Deum, nam ex Diabolo eſt, qui & ipſe malus eſt, & omnis mali cauſa. Hoc pacto concludit Dominus aduerſus ſuos aduerſarios, Iohan. 8. Vos ex patre Diabolo eſtis, & concupiſcentias patris ueſtri uultis facere. Proinde, ut benefaciendi ſtudium, quo declaratur Dei uera noticia & noſtri ado-

ptio

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ptio nobis hoc loco commendatur: ita contraria uitia, ut tanquam peſtem, ſumma cura uitemus, monemur, ut quæ homines à Deo ſeparent, eosq́; Diabolo adiungant. Iniquitates ueſtræ (ait Eſaias 45) diuiſerunt inter uos & Deum ueſtrum, & peccata ueſtra abſconderumt faciem eius à uobis

Ex Deo eſſe quid ſit, in prima Iohannis Epiſtola ſæpe declaratum eſt: Nihil enim eſt aliud, quàm per fidem à Deo natum eſſe, & gratia Spiritus ſancti regenitum. Quid autem ſit benefacere, pulchra diſtributione docet Ezechias rex Eſaiæ cap. 38, cum ait: Obſecro Domine, recordare nunc quomodo ambulauerim coram te, in ueritate, in corde perfecto, & recte fecerim in oculis tuis. Hîc duas partes boni operis facit, uidelicet ſinceritatem ſeu integritatem cordis fide purificati, quæ excludit hypocriſin, & executionem externam operis à Deo præcepti, idq́; tanquam in oculis Dei. Nam is qui eſt ſcrutator cordium æſtimat externum opus ex qualitate animi, qui, ſi integer fuerit, opus externum Deo probabitur: Sin uero pollutus opus Deo quantumuis in ſpecie bonum & præclarum eſt abominabile.

Demetrio teſtimonium redditum eſt ab omnibus, & ab ipſa ueritate, ſed & nos teſtimonium perhibemus, &

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

noſtris quod noſtrum teſtimonium verum eſt.

Vt exemplum Diotrephis affectantis primatum in Eccleſia crudelis in fratres & in hoſpitalis, uitandum admonuit: ita pietatem & ingritatem Demetrij imitandam Caio alijſq; pijs proponit. Prædicat autem Demetrium ex eo quod omnes pij, ipſa quoq; ueritas teſtentur de ipſius beneficentia, qua proſecutus eſt omnes qui ad ipſum diuerterunt. Nam cum Diotrephi inhumano aduerſus hoſpites pios, opponit Demetrium, non dubium eſt, quin hæc commendatio Demetrij ſit potiſſimum inſtituta propter hoſpitalitatem ipſius, qua ipſe ſolebat excipere pauperes fratres, qui expulſis ſuis ſedibus in exilium, propter confeſſionem ſanæ doctrinæ, opus habuerunt refocillatione.

Hinc nos duo diſcamus, Vnum, ſilentio non prætereũdos eſſe eos, qui bene de Eccleſia & eius membris merentur. Eſt enim uirtus omnibus meritò prædicanda, Beneficentia erga membra Chriſti, qui ſibi factum reputat, quicquid in ſuos confertur, quemadmodum ſententia iudicis Chriſti in extremo die declarabit. Alterum, exemplo Demetrij, ſtudere honeſtæ famæ, ut ea nobis defunctis ſuperſit apud homines. Nam cum nihil in hac uita ſit melius bona conſcientia coram Deo, & bona fama apud homines: decet profectò

ut

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

ut præ omnibus rebus demus operam, ut hæc duo ſeruemus integra. Propter nos (ait Auguſtinus) *conſcientia ſufficit nobis, propter uos fama noſtra non pollui, ſed pollere debet in uobis.* Item, *Duæ ſunt res, conſcientia & fama: Conſcientia neceſſaria eſt tibi, fama proximo tuo, qui fidens conſcientiæ ſuæ negligit famam ſuam, crudelis eſt.*

Multa habebam quæ ſcriberem, ſed nolo per atramentum & calamum tibi ſcribere, ſpero autem fore, vt breui te videam, vtq; coràm loquamur.

De hac concluſione Epiſtolæ uide ea, quæ in ſuperiorem Epiſtolam annotauimus.

Pax tibi.

Votum eſt Apoſtolicum, adeoq; Chriſtianorum omnium. Pacis nomine ſignificatur & noſtri reconciliatio cum Deo, & omnis proſperitas.

Salutant te amici, ſaluta amicos nominatim.

Salutatio abſentum admonitio eſt mutui amoris, & teſtimonium beneuolentiæ, quo animi amicorum magis deuinciuntur.

τῷ θεῷ δόξα.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

VVITEBERGÆ

Excudebant Clemens Schleich & Antonius Schöne,

Anno

M. D. LXIX.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1

COM

IN V

QVE E

PETRI A

IN VN

SC

NICOLAO

WITE

EXCVDEBA

CR

ANNO

LN 806
ex. 1
M

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 803 8° copy 1